

T.C.

EGE ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

TRANS KADIN NÜFUSUN İKAMETGÂH HAREKETLİLİĞİ VE MEKÂNSAL TERCİHLERİ: İZMİR ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Yusuf NAR

Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı

İZMİR

2024

T.C.

EGE ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

TRANS KADIN NÜFUSUN İKAMETGÂH HAREKETLİLİĞİ VE MEKÂNSAL TERCİHLERİ: İZMİR ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Yusuf NAR

Danışman

Doç. Dr. İlkay SÜDAŞ

Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı
Kadın Çalışmaları Tezli Yüksek Lisans Programı

İZMİR

2024

Tez Değerlendirme Kurulu Jüri Üyeleri

Başkan : Doç. Dr.
(Danışman)

İlkay Südaş

Üye : Prof. Dr.

Mercan Efe Güney

Üye : Prof. Dr.

Şerife Çağın

Yüksek Lisans Tezinin kabul edildiği tarih: 04.10.2024

ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne sunduğum *Trans Kadın Nüfusun İkametgâh Hareketliliği ve Mekânsal Tercihleri: İzmir Örneği* adlı yüksek lisans tezinin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

Yusuf NAR

ÖNSÖZ

İkametgâh hareketliliği diğerk mekânsal disiplinlerin yanı sıra coğrafya disiplininin de konusu olmuştur. Bu çalışmada, en dezavantajlı toplumsal grupların başında gelen trans kadınlar örneğinde, ikametgâh hareketliliği ve mekânsal tercihler, hümanist ve feminist coğrafi bir perspektiften incelenmiştir. İnceleme alanı İzmir'dir. Trans kadınların ikametgâh hareketliliğinde ve mekânsal tercihlerinde rol oynayan faktörlere ilişkin bulgular yoluyla, ilgili literatüre katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Yusuf Nar
2024, İzmir

ÖZET

TRANS KADIN NÜFUSUN İKAMETGÂH HAREKETLİLİĞİ VE MEKÂNSAL TERCİHLERİ: İZMİR ÖRNEĞİ

LGBTİ+ nüfusun ve daha spesifik olarak transgender nüfusun kentsel mekân kullanımı son yıllarda giderek önem kazanan bir araştırma konusu haline gelmiştir. Türkiye’de de bu konudaki çalışmalar artmaktadır. Bu çalışmada, trans kadınların ikametgâh hareketliliği eğilimleri ve şehirsal mekân kullanımları Türkiye’nin üçüncü büyük şehri olan İzmir örneğinde incelenmiştir. İzmir’de ikamet eden, 18 yaş üzerindeki 15 trans kadın araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Nitel yöntemeye dayanan bu çalışmada derinlemesine görüşmeler yoluyla veri toplanmıştır. Erişilmesi güç bir nüfus grubu oldukları için, kartopu örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Katılımcıların, içinde büyüdükleri aile evinden ilk olarak neden ve nasıl ayrıldıkları, bugüne kadarki konut kariyerleri ve bugün İzmir’de ikamet ettikleri mahalleyi ve konutu neden tercih ettikleri sorulmuştur. Ayrıca, İzmir şehrindeki mekânsal kullanımları ve genel olarak İzmir’de yaşamak hakkındaki görüşleri hakkında da sorular sorulmuştur. Trans kadınların İzmir’e ilişkin deneyimleri hakkında, çevrimiçi röportaj videolardan ve yazılı dokümanlardan da veri kaynağı olarak yararlanılmıştır. Trans kadınlardan bazıları, literatürle örtüşen bir şekilde, çalışma, eğitim, konut kalitesi, erişebilirlik, merkezîyet vb. nedenlerle ikamet yerini değiştirmektedir. Ancak büyük bir çoğunluğu, cinsiyet kimliği-temelli ayrımcılık nedeniyle sürekli yer değiştirmektedir. Kısa süreli kalışlarla karakterize olan konut kariyeri, onları kalıcı bir yuva duygusu geliştirmekten alıkoymaktadır. Dolayısıyla, temel bir insanî ihtiyaç olan yer bağlılığı ve köklülüğün gelişmesi, trans kadınlar için aile evinden başlayarak, her aşamada zordur. Ayrımcı davranışlarla mücadele edebilmek amacıyla, ev değiştirme sürecinde bazı taktikler geliştirmişlerdir. Bir konut sahibi olmak ya da trans kadın bir ev sahibinin kiracısı olmak, trans kadınlar için özellikle önemli görünmektedir. Formel bir istihdam olanağının sınırlı olması, konut kredilerinden yararlanılmasını oldukça güçleştirmektedir. Trans kadın nüfus, İzmir’in, merkezî bir ilçe olan Konak ilçesinin Alsancak ve Hatay semtlerinde yoğunlaşmıştır. Bundan başka, Bornova, Karabağlar, Buca ve Bayraklı diğer lokasyonlar arasındadır.

Anahtar Sözcükler: trans kadın, ikametgâh hareketliliği, LGBTİ+, mekânsal tercihler, kentsel mekân, İzmir.

ABSTRACT

**RESIDENTIAL MOBILITY AND SPATIAL PREFERENCES OF
TRANSGENDER WOMEN IN THE CASE OF IZMIR.**

Urban spatial use by LGBTI+, and more specifically transgender population, has become an increasingly important research topic in recent years. Studies on this subject are also increasing in Türkiye. In this research, residential mobility and urban spatial use among transgender women were examined in the case of Izmir, the third largest city of Türkiye. 15 trans women over the age of 18, residing in Izmir, constitute the sample of the research. In this qualitative research method, data was collected through in-depth interviews. Since trans women are a difficult-to-reach population group, the snowball sampling method was preferred. Participants were asked why and how they first left the family home they grew up in, their housing careers to date, and why they chose the neighborhood and house they currently reside in in Izmir. They were also asked questions about their spatial use in the city of Izmir and their opinions about living in Izmir in general. Online interview videos and written documents were also employed to understand trans women's urban experiences in Izmir. Some of the trans women, in line with the literature, change their houses due to reasons such as employment, education, housing quality, accessibility, centrality, etc. However, the vast majority are constantly displaced due to gender identity-based discrimination. Residential careers characterized by short stays prevent them from developing a permanent sense of home. Therefore, the development of place attachment and rootedness, a basic human need, is difficult for trans women at every stage, starting with the family home. In order to combat discriminatory behavior, they have developed some tactics during the house changing process. Owning a house or being a tenant of a trans woman landlord seems particularly important for trans women. Since most of them do not have formal employment, it is rather difficult for them to get a mortgage loan. The transgender women is concentrated in the Alsancak and Hatay neighbourhoods of Konak, the central district of the city of Izmir. Additionally, Bornova, Karabağlar, Buca and Bayraklı are among the other locations.

Keywords: trans women, residential mobility, LGBTI+, spatial preference, urban space, Izmir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vi
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	vii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	viii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	7
1.1. COĞRAFYADA “YER” KAVRAMI.....	7
1.1.1. Hümanist Coğrafyada Yer Anlayışı	7
1.1.1.1. Yere Bağlılık ve Yere Bağlılığı Etkileyen Başlıca Değişkenler	10
1.1.1.2. Yer Kimliği	14
1.1.2. Feminist Coğrafyada Yer Anlayışı	15
1.2. İKAMETGÂH HAREKETLİLİĞİ.....	19
1.2.1. İkametgâh Hareketliliği Sınıflandırması.....	21
1.2.2. Hareketlilik Kararı Alma	21
1.2.3. İkametgâh Demeti	22
1.2.4. İkametgâh Memnuniyeti.....	23
1.2.5. Konut Kariyeri	26
1.2.6. İkametgâh Hareketliliği Yaklaşımları.....	27
1.3. LGBTİ+ NÜFUSA İLİŞKİN BAZI KAVRAMLAR.....	31
2. BÖLÜM: LGBTİ+ NÜFUS ÜZERİNE KENTSEL-MEKÂNSAL LİTERATÜR.....	34
2.1. Uluslararası Literatür.....	34
2.2. Türkçe Literatür.....	41
3. BÖLÜM: YÖNTEM	51
3.1. Evren, Örneklem ve Araştırma Soruları.....	51
3.2. Araştırmanın Sınırlılıkları	56
3.3. Araştırmacının Konumsalığı.....	56
4. BÖLÜM: TRANS KADINLARIN İZMİR’İ	61
5. BÖLÜM: SEMT TERCİHLERİ VE HAREKET MOTİVASYONLARI	86

6. BÖLÜM: EVE İLİŞKİN BULGULAR	101
6.1. Aile Evinden Ayrılma Süreci	104
6.2. Hareketlilik Sürecindeki Ev Tercihleri	110
6.3. Yurt Deneyimleri	115
7. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER	119
KAYNAKLAR	130
TEŞEKKÜR	156
ÖZGEÇMİŞ	157

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Coğrafyanın Alt Dalları ve Başlıca Yaklaşımları İçerisinde Araştırma Konusunun Yeri..	4
Şekil 2: İkametgâh Demeti Bileşenleri	23
Şekil 3: İkametgâh Memnuniyetinin Bileşenleri	24
Şekil 4: Bütünleştirilmiş Doyum Modeli	25
Şekil 5: İkametgâh Memnuniyeti Modeli	30
Şekil 7: Araştırma Yöntemi.....	55
Şekil 8: Metin Boyunca Adı Geçen Belli Başlı Yerler	85
Şekil 9: Katılımcıların Başlıca Hareketlilik Gerekçeleri	100

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1: İkametin Düzenlenmesi/Yeniden Yerleşmeyle İlgili On Yaşam Döngüsü Olayı	20
Çizelge 2: LGBT+ Nüfus ve Kentsel Mekân Üzerine Türkiye’de Yapılmış Araştırmalar.....	50
Çizelge 3: Görüşme Soruları.....	54
Çizelge 4: Katılımcıların Özellikleri.....	55
Çizelge 5: Katılımcıların Bir Senti/Muhiti Tercih Etmesinde Rol Oynayan Gerekçeler	95
Çizelge 6: Çalışma Bulguları ve İlgili Literatürle İlişkisi	128

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: “Hande Kader burada”	71
Fotoğraf 2: “200 Sokak’ta trooo istemiyoruz”	71
Fotoğraf 3: Hatay Senti, 1980’ler	73

GİRİŞ

LGBTİ+ nüfus üzerine akademik literatür birikimi geniş bir yelpazedeki disiplinlerin katkısıyla oluştuğundan geniş bir konu çeşitliliği arz etmektedir. Pek çok bilim dalında, geçmişten günümüze, LGBTİ+ nüfus üzerine önemli yayınlar yapılmış, LGBTİ+ topluluğu, hukuksal (Reynolds, 2013), tıbbi ve psikolojik (Russell ve Fish 2016; Hegarty 2017), tarihsel (Duberman vd. 1989) incelemelere konu olmuş; bu spesifik nüfus grubu, turizm çalışmaları (Puar, 2002), siyaset (Worthen 2020; Tremblay 2019) gibi alanlarda da incelenmiştir. LGBTİ+ nüfusa **mekânsal bakış** ise coğrafya, mimarlık, şehir ve bölge planlama gibi mekân bilimlerinden gelmektedir. Bu çalışmada, söz konusu nüfus, coğrafi bir bakış açısıyla incelenmiştir.

Günümüzde coğrafyanın alanı genişlemiş, özellikle 1960'larla birlikte beşeri coğrafyanın araştırma konuları çeşitlenmiştir. 20. Yüzyılın ikinci yarısını karakterize eden **post-pozitivist yaklaşımlar**, coğrafyayı ama daha özelde beşeri coğrafyayı sosyal bilimlere daha da yaklaştırmış, coğrafyacıların sosyal olgulara bakma biçimlerini derinden etkilemiş, araştırma konularını ve yöntemlerini zenginleştirmiştir. Kadınlar ve toplumsal cinsiyet konusu 1970'lerde; cinsellik ve cinsel kimlikler ise 1990'lı yıllarla birlikte akademik coğrafyanın gündemine girmiştir. Bu tez, beşeri coğrafyanın ana araştırma dallarından biri olan nüfus coğrafyası alt kapsamında, hareketlilik türleri arasında "ikamet hareketliliği" olgusuna trans kadın nüfus örneğinde odaklanmaktadır.

Nüfus coğrafyasının 1950'li yıllardan bu güne Batı dünyasındaki gelişimi ve tartışmaları (Findlay 2003; Findlay ve Graham 1991; Gober ve Tyner 2004; Graham ve Boyle 2001; Hugo 2006; Tyner 2013 ve 2015), hareketliliğin hem makro düzeyde hem de mikro düzeyde incelenmesine olanak sağlamıştır. Özgür'e (2016) göre nüfus coğrafyasının düşünsel merkezi, insan hareketliliğinin incelenmesi ile şekillenmiş; nüfus coğrafyası, uluslararası göç ve iç göç olguları ile ikametgâh hareketliliğinin anlaşılmasına katkı sağlamıştır. Nüfus coğrafyasının incelediği hareketliliklerin insan yaşamı ile doğrudan bağlantılı olduğu düşünüldüğünde, Özgür'ün (2016, 10) belirttiği üzere, mekân sosyal ilişkileri yansıtırken, insanlar da eylemleriyle mekânı üretmektedir. Hareketlilik, *mesafe*, *sıklık*, *motivasyon* ve *devamlılık* gibi özellikleri açısından farklı tip ve ölçeklerde

tanımlanabilir (Urry, 2007); dolayısıyla hareketlilik, kentiçi hareketlilik, mesleki hareketlilik, yaşam biçimi hareketliliği, sosyal hareketlilik, turizm hareketliliği, uluslararası hareketlilik gibi çok geniş bir çeşitlilik sergiler (Kaba, 2017, 7).

İkametgâh hareketliliği, kısaca, bir kişinin çeşitli nedenlerle, şehir içerisinde A noktasından B noktasına doğru hareket etmesi, ikamet yerini değiştirmesi anlamına gelir. Özgür ve Yasak'ın (2009, 40) ifade ettiği gibi “*hane halkının bir ikametgâh adresinden diğerine olan kısa mesafeli hareketidir*” İkametgâh hareketliliği bağlamında, *konut tüketimi, konut kariyeri, ikametgâh demeti* vb. gibi kavramlar oluşmuştur. İkamet yerini değiştirmek, kişisel, fiziksel ve sosyal pek çok değişkenin etkileşimiyle alınan karmaşık bir mekânsal karardır.

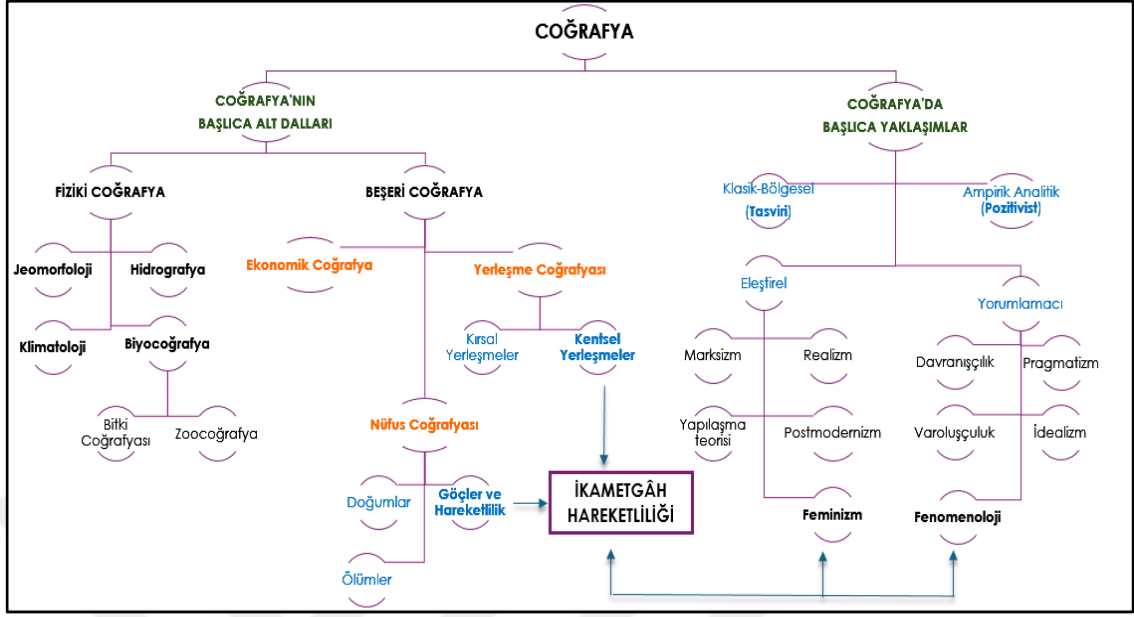
Kişilerin yer değiştirmesinde farklılaşan istek ve ihtiyaçlar, sosyo-ekonomik statü, ilişkilerin seyri (evlenme, boşanma, dul kalma vb.), çocuk sahibi olma, konut ve çevresinden duyulan memnuniyet, iş (tayin, emeklilik vb.) ve eğitim hayatındaki değişiklikler (üniversite eğitime başlama vb.) farklı ikâmet adımlarını gerekli kılmaktadır. Bu noktada, bireylerin “konut kariyeri” ortaya çıkmaktadır. Konut kariyeri, “*belli bir hiyerarşik gelişmeye bağlı olmamakla birlikte hane halkının yaşamı boyunca edindiği konut serisi*” olarak tanımlanmaktadır (Bolt, 2002). Konut kariyeri kavramı, konut hareketliliği, hane halkı yaşam döngüsü ve konut talebini çok boyutlu olarak ele alarak bu süreçleri bütünleştiren ve farklı yaşam evrelerindeki hane halklarının konut tercihlerini açıklamada rehberlik eden bir yaklaşımdır (Karahana, 2008, 39). Dolayısıyla konut kariyeri, kuramsal çerçeve bölümünde daha detaylı değinileceği üzere, “*mülkiyet durumu, konutun fiziksel özellikleri, lokasyon ve maliyet gibi özellikleri içinde barındırarak hareketlilik ve yaşam döngüsü arasındaki bağlantı için bir araç*” olarak kullanılmaktadır (Karahana, 2008, 11).

Bu tez çalışmasında, ikamet hareketliliği ve mekânsal tercihleri İzmir'in kent merkezi örneğinde incelenecek olan grup, trans kadınlardır. Trans kadınların, toplumun geneli ile karşılaştırıldığında göz ardı edilemeyecek düzeyde önem taşıyan barınma problemleri yaşadıkları ve konut piyasasında ayrımcılıkla karşılaştıkları bilinmektedir (Shelton vd. 2018; Abramovich 2017). Tezin amacı, trans kadın nüfusun aile evlerinden ilk ayrılmalarıyla başlayan süreçte, ne gibi motivasyonlarla ikametgâh hareketliliği gerçekleştirdiklerini anlamak ve ilgili literatürde işaret edilmiş olan bulgularla, hangi

açılardan benzeştiklerini ve hangi açılardan farklılaştıklarını ortaya koymaktır. Bu süreçte, İzmir genelinde ve kentin belirli bölgelerinde trans kadınların kenti nasıl anlamlandırıp algıladıkları ve bu öznel değerlendirmelerin ikamet hareketliliğindeki rolü anlaşılmasına çalışılacaktır.

İkametgâh hareketliliğinde ve göçte yerlerin büyük bir öneminin olduğu sıkça vurgulanmaktadır. Özgür (2021, 220), hümanist bir perspektiften, insan-çevre ilişkisinin coğrafya biliminde nasıl geliştiğine değinirken “*hümanist coğrafyanın türettiği yaşanan mekân veya cisimleşmiş yer kavramları, bir yerin ve oradaki gündelik insan deneyimlerinin ve anlamlarının karmaşık, dinamik ve birleştirici süreçlerini anlamamıza yardımcı olmaktadır*” demektedir. Dolayısıyla araştırmada, yer ile ilişki, aidiyet, yer kimliği gibi, insan-çevre ilişkilerinin öznel boyutlarına da odaklanılacaktır. İnsanların çevrelerini nasıl algıladıkları ve buna ilişkin yorumları önemlidir. Çünkü insanlar belirli alanlara duygusal olarak bağlanmakta, deneyimler ya da duyular yoluyla yerlere dair olumlu ya da olumsuz duygular geliştirmekte ve sonuç olarak mekânsal kararlar almaktadırlar. Bu mekânsal kararından biri de ikamet edilen konutu ve bulunduğu yeri ya da semti değiştirmektir.

Bu tez, ikametgâh hareketliliği olgusunu ele alırken, yer ile ilişkinin öznel boyutlarını (ev, mahalle ve şehir gibi farklı mekânlara atfedilen anlamları) göz önünde bulundurarak hümanist bir perspektiften; toplumsal açıdan dezavantajlı bir grup olan trans kadınların mekânla ilişkisini irdeleyerek de feminist-eleştirel bir perspektiften yaklaşacaktır. Şekil 1’den izlenebileceği gibi, araştırma, **coğrafya** disiplininin **beşeri coğrafya** alt dalında, **nüfus coğrafyası** ve **kentsel yerleşim coğrafyası** alt alanlarının kesişiminde, **hareketlilik** olgusu içerisinde, “ikametgâh hareketliliği” üzerine, trans kadınlar örneğinde, *yorumlamacı* ve *eleştirel* yaklaşımlardan yola çıkılarak gerçekleştirilmiştir.

Şekil 1: Coğrafyanın Alt Dalları ve Başlıca Yaklaşımları içerisinde araştırma konusunun yeri (Tümertekin ve Özgüç 2022 ile Holt-Jensen 2017'den yararlanılarak hazırlanmıştır).

Araştırma alanı İzmir'dir. İzmir, Ege Bölgesi'nde yer alan, 2023 yılı itibariyle 4.479.525 nüfusa sahip (TÜİK 2024), Türkiye'nin üçüncü büyük şehridir ve İzmir ili Türkiye nüfusunun %5,25'ini barındırmaktadır. Bir liman kenti olarak İzmir, tarih boyunca birbirinden farklı kültürlerin bir arada yaşadığı ve Türkiye'nin diğer illerine kıyasla kamuoyunda daha özgürlükçü ve hoşgörülü bir şehir olarak bilinmektedir (Tekeli 2011, Südaş ve Mutluer, 2013). Tüm Dünya'da olduğu gibi Türkiye'de de LGBTİ+ nüfus için büyükşehirlerin bir çekiciliği söz konusudur ve bu şehirlerden biri de İzmir'dir. İzmir, LGBTİ+ nüfusun sosyal ve mekânsal olarak kendini ifade edebildiği ve görece görünür kılabilirdiği bir şehirdir. Ülkemizin İstanbul ve Ankara gibi diğer büyük şehirlerinin aksine, İzmir'de eşcinsel hareketin çekirdeğini teşkil eden ilk oluşumların izlerini, 1970'lerin sonlarına doğru görebilmek mümkündür. İzmir'deki LGBTİ+ hareketin geçmişi, farklı kaynaklara dayanarak şu şekilde özetlemek mümkündür.

Radikal Demokrat Yeşiller hareketinin önemli ismi İbrahim Eren'in (1950-2019) öncülüğünde, bir grup lezbiyen ve geyin *İzmir Ege Çevre Sağlık Derneği*'nin çatısı altında ilk toplantılarını yaptıkları bilinmektedir. İzmir'de eşcinsel hareket, daha sonraları, **Biz GL**, **Öteki İzmir**, **İzmir Eşcinsel Kültür Grubu**, **Kaos GL İzmir** ve

Pembe Üçgen gibi farklı gruplar yoluyla farklı farklı dönemlerde varlık göstermiş ve bir örgütlenme deneyimi kazanmıştır. Bilinen ilk oluşum, Alsancak'taki Arkadaş Kafe ve İskenderiye Kütüphanesi'nde 1990'lı yılların sonlarında toplantılar yapmış olan *Biz GL*'dir. 2001 Ocak ayında ortaya çıkan *Öteki İzmir* grubu savaş karşıtı hareket ile işbirliği içinde hareket etmiş, 2002 yılının ortalarında ise *İzmir Eşcinsel Kültür Grubu* adıyla yeni bir oluşum ortaya çıkmıştır. Bunu, Ankara'daki harekete gönderme yapan ancak bir şube niteliği taşımayan *Kaos GL İzmir* ve ardından *Siyah Pembe Üçgen* izlemiştir. Bu süreç, fikir ayrılıkları, toplantı mekânı bulmadaki zorluklar, ayrışma ve fesihler, yeniden oluşumlar ile şekillenen bir süreç olmuştur. İzmir'de dernekleşme aşamasına 2009 yılında gelinmiş ve *Siyah Pembe Üçgen* adı ile ilk dernek kurulmuştur. Bu süreçte, trans kadınların da ayrıca örgütlenmeleri söz konusu olmuş, **İzmir Travesti ve Transeksüel İnisyatifi** (İTTİ), 26 Aralık 2007'de, transfobik şiddete karşı bir basın açıklamasıyla varlığını ilan etmiştir (Sulu 2007, *Siyah Pembe Üçgen* 2009, Güneş 2016, GMag 2017, Baykan 2020, www.lgbti.org 2020). 2009 senesinde İzmir'de tüzel kişilik kazanan *Siyah Pembe Üçgen Derneği* ve 2016 yılında kurulan *Genç LGBT+ Derneği* ve **20 Kasım Trans+ İnisyatifi**, İzmir yerelindeki LGBTİ+ organizasyonları arasında sayılabilir.

İzmir'in, daha sonraki bölümlerde de değinileceği üzere, özgürlükçü, güvenli ve yaşanılabilir bir şehir olarak algılanması, LGBTİ+ nüfusun görünürlüğüne katkı sağlamaktadır. İlgili literatür (Efe-Güney vd. 2015, Çağlayan ve Kolukırcık 2004, *Siyah Pembe Üçgen* 2013a, *Siyah Pembe Üçgen* 2013b, Arslan ve Şenol 2017), İzmir şehrinin başta Konak ilçesinin Alsancak semti olmak üzere, belirli yerlerin tercih edildiğine ve özel alanların ortaya çıkmış olduğuna işaret etmiştir. Araştırma alanı olarak İzmir'in seçilmesinin bir diğer sebebi ise trans kadınların İzmir'deki görünürliğünün artmasıdır.

Başta Alsancak'taki Bornova Sokak olmak üzere, günümüzde Pınarbaşı, Hatay, Üçyol, Karataş hattında yoğunlaşan ikamet ve çalışma alanlarının varlığı, araştırma alanı olarak İzmir'in seçilmesinde rol oynamıştır. İzmir örneğinde daha geniş olarak LGBTİ+ nüfus içinde ele alınmış olsalar da (Efe-Güney vd., 2015), Çağlayan ve Kolukırcık'ın (2004) yirmi yıl önceki bir çalışması dışında, sadece trans kadınlara ve onların İzmir'deki ikametgah hareketliliğine odaklanan bir çalışma bulunmamaktadır.

İzmir’de hem genel olarak LGBTİ+ nüfusun hem de özelde trans kadın nüfusun uzun yıllara dayanan bir örgütlenme deneyiminin olması, dolayısıyla bu özel nüfus grubunun görünür ve erişilebilir olması; şehirsal mekânda LGBTİ+ nüfusa ait özelleşmiş yerlerin ve mahallelerin ortaya çıkmış olması, trans kadınların değişen ikamet paternine dair güncel bir araştırmanın bulunmaması gibi sebeplerle, İzmir, araştırma alanı olarak tercih edilmiştir.

Tezde yanıtı aranan başlıca sorular şöyle sıralanabilir. İzmir’de yaşayan trans kadınlar,

- İzmir hakkında ne tür görüş ve düşüncelere sahiptir?
- İzmir’in hangi ilçelerini ve semtlerini, neden tercih etmektedir?
- İzmir’in farklı kesimleri (semtler-ilçeler) hakkında ne tür algılara sahiptir?
- Aile evinden ayrılma süreci nasıl gerçekleşmiştir?
- Ev tercihlerinde hangi değişkenler belirleyici olmaktadır?

Yöntem başlığı altında açıklanacağı üzere, yazılı ve görsel kaynaklardan yararlandığımız bir doküman incelemesi de yapılmış, birincil ve ikincil veriler bir arada kullanılmıştır.

Çalışmada öncelikle ikametgâh hareketliliğine dair kuramsal ve kavramsal çerçeve tanıtılacak, yer kavramına dair farklı yaklaşımlar (hümanist ve feminist) irdelenecek, LGBTİ+ nüfusa ilişkin bazı temel kavramlar tanımlanacaktır. Yöntem bölümünü, sırasıyla, **İzmir**, **semt/mahalle** ve **ev** şeklindeki mekânsal birimler özelindeki bulguların sunulduğu bölümler izleyecektir.

Son olarak, tartışma ve sonuç bölümüne yer verilecektir.

1. BÖLÜM: KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. COĞRAFYADA “YER” KAVRAMI

Yerler, insanların kimliklerini, deneyimlerini, birbirleriyle ve başka yerlerle olan ilişkilerini şekillendiren bir role sahiptir. Coğrafya disiplini içerisinde, yerlere dair farklı yaklaşımlar ve kavramsallaştırmalar mevcuttur. Bu çalışma kapsamında değinilmesi gereken başlıca iki yaklaşımdan söz edilebilir. Bunlar, yorumlamacı bir temele dayanan **hümanist** coğrafya yaklaşımının “yer” anlayışı ve eleştirel bir temele dayanan **feminist** coğrafya yaklaşımının “yer” anlayışıdır.

1.1.1. Hümanist Coğrafyada Yer Anlayışı

Hümanist coğrafya, coğrafyanın insan merkezli bir perspektifle incelenmesine odaklanan bir yaklaşımı temsil etmektedir. Bu yaklaşım, insanların yerle olan ilişkilerini ve bu ilişkilerin nasıl şekillendiğini anlamaya çalışırken, yer kavramı da merkezi bir rol oynar. Hümanist coğrafyanın temelinde, insanların mekâna duygusal, kültürel ve sembolik anlamlar yüklediği ve bu anlamların yerle olan ilişkileri şekillendirdiği fikri yatar. Bu bağlamda, coğrafyanın hümanist yaklaşımı, yerin anlamlarını kavramaya odaklanırken, sosyal bilimlerde de bu konuya önemli bir vurgu yapılmaktadır (Tuan, 1977). Hümanist coğrafya, coğrafya disiplinine insana ve onun öznel deneyimlerine odaklanan bir perspektif kazandırmıştır. 1970'lerde, insan öznelliğinin göz önüne alınmayışına bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşım, insanların yaşadıkları mekânla olan ilişkilerini, bu mekânın kişiler üzerindeki etkilerini ve bireylerin mekânı nasıl algıladığını incelemeye odaklanmaktadır.

Mekânın yalnızca fiziki değil, aynı zamanda kültürel, duygusal ve toplumsal bir olgu olduğu savunulmaktadır (Özgür, 2021). Bu bakış açısı, insan-mekân ilişkilerini öznel bir çerçevede değerlendirir ve fenomenoloji, varoluşçuluk gibi felsefi akımlardan ve edebi analiz yöntemlerinden yararlanmaktadır. Özellikle Tuan (1976) ve Relph (1976) gibi araştırmacılar, insanların mekân algısına ve mekânın birey üzerinde yarattığı anlam katmanlarına dair önemli katkılar sağlamıştır. Hümanist coğrafya, böylece insan

deneyimini mekânın merkezine yerleştirmekte ve fiziki coğrafya yaklaşımlarının eksik bıraktığı insan-mekân bağlarını derinlemesine analiz etmektedir. Dolayısıyla hümanist coğrafyanın geliştirdiği "yaşanan mekân" ve "cisimleşmiş yer" kavramları, bir yerin gündelik insan deneyimleri ve bu deneyimlerin yarattığı anlamların karmaşık, dinamik ve bütünlüyci süreçlerini kavramaya olanak tanımaktadır (Özgür, 2021, 220).

Yer, insanların yaşadıkları deneyimlerle birlikte anlam kazanır. Bu deneyimler, bireysel ve toplumsal kimliklerin oluşumunda kritik bir rol oynar. Örneğin, bir kişinin doğduğu yer, aile bağları, çocukluk anıları ve toplumsal ilişkileri ile ilişkilendirilir ve kişisel kimliğinin temel bir parçasını oluşturur (Relph, 1976). Aynı şekilde, bir topluluğun tarihî geçmişi, kültürel mirası ve kolektif deneyimleri, o yerin anlamını derinleştirir ve insanların o yere olan bağlılığını güçlendirir. Cresswell (2014), yer kavramını derinlemesine ele alarak, onu sadece fiziksel bir coğrafi konum olarak değil, aynı zamanda insanların duygusal, sosyal ve kültürel bağlarını da içeren daha geniş bir anlamda tanımlar. Ona göre, yer, insanların yaşamlarında önemli olan ve anlam yükledikleri mekânsal referans noktalarını ifade eder. Bu referans noktaları, kişisel deneyimler, toplumsal ilişkiler, kültürel miras ve tarihî bağlantılar gibi bir dizi faktörden etkilenir. Yer, insanların kimliklerini şekillendiren ve anlamlarını derinleştiren çok katmanlı özelliklere sahiptir. Dolayısıyla *yer* daha çok "anlam ve bağlılık" hissi uyandırırken, *mekân* ise "soyutluluk ve hareket" ile ilişkilendirilir (Cresswell, 2014).

Pozitivist mekân kavramı, "içerisinde her şeyin meydana geldiği, uzunluğu ve derinliği olan konteynır" olarak tanımlanmaktadır (Elden, 2009). Bu anlamdaki mutlak mekân kavramının eleştirisi, davranışsal ve hümanist yaklaşımları -post modern dönemi karakterize eden merkezîyetin çözülmesi ve hiyerarşilerin sarsılması (Tümertekin ve Özgüç 2022, 80) sonucunda-, "zihinsel mekân", bireysellik, subjektivite gibi kavramları coğrafyada öne çıkarmıştır. Bu yaklaşım çerçevesinde, mutlak mekânın yanı sıra, insanların yaşadıkları ve çeşitli yollarla algıladıkları bir zihinsel mekân ve öznel olarak anlamlandırılmış yerler vardır. Bu bağlamda mekân, "zihinsel bir yapı" olarak görülür ve birçok sosyal süreç, insan ilişkileri ve mekânsal davranışlar zihinsel mekâna dayanır. Algılara dayanan bu mekân anlayışı, insanların algıları doğrultusunda merkezlenir ve bu nedenle bireylerin hareketlerine göre değişen bir yön sistemine sahiptir. Bu tür mekân

sınırlıdır, öznel olarak algılanır ve mesafeler ile yönler insana göre sabittir (Relph, 1976, 10).

Elden (2009), çalışmasında yer ve mekân kavramlarını inceleyerek bu iki terimin hem ayrımını hem de ilişkisini vurgulamaktadır. Elden (2009, 263), mekânın genellikle fiziksel ve ölçülebilir bir varlık olarak kabul edildiğini belirtir. Bu bağlamda, mekân, belirli sınırlarla tanımlanabilir ve haritalandırılabilir. Diğer yandan, yer kavramı daha çok duygusal ve sembolik anlamlar içerir; yani insanlar için önemli olan kişisel ve kültürel anlamları barındırır. Elden (2009), mekânın soyut bir kavram olarak analiz edilebilirken, yerin insan deneyimleri ve sosyal bağlarla şekillendiğini ve bu nedenle daha öznel olduğunu savunur.

İnsanların mekânsal karar almalarında rol oynayan, yerlere dair subjektif algıları, bu noktada önem kazanır. Yer kavramı, genellikle üç temel unsurla tanımlanır: Lokasyon (*location*), ortam (*locale* ya da *setting*) ve yer duygusu (*sense of place*) (Agnew 2011; Creswell 2008, 2009, 2014). Lokasyon, bir yerin coğrafi konumunu ifade eder ve genellikle harita üzerinde belirli koordinatlarla tanımlanır (Creswell, 2014). Örneğin, bir şehrin deniz kıyısında olması, ticaret ve ulaşım açısından stratejik bir avantaj sağlayabilir (Elden, 2009). Ortam, bir yerin iklimi, topografyası, flora ve faunası gibi doğal özellikleri ile insan yapımı yapıları, yolları ve binaları kapsar (Relph, 1976). Örneğin, dağlık bir bölgenin ortamı, tarım faaliyetlerini sınırlarken, turizm potansiyelini artırabilir (Tuan, 1977). Yer duygusu, insanların bir yerle olan duygusal ve psikolojik bağlarını ifade eder. Bu duygu, insanların kişisel deneyimleri, anıları ve o yere yükledikleri anlamlar üzerinden şekillenir (Creswell, 2014). Örneğin, bir kişinin çocukluğunu geçirdiği ev, onun için özel bir anlam taşıyabilir ve bu yerle güçlü bir bağ kurmasına neden olabilir (Elden, 2009). Yer duygusu, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bağlamda da önemli bir rol oynar; bir toplumun tarihsel ve kültürel mirası, yer duygusunu pekiştirir ve topluluk kimliğini oluşturur (Relph, 1976). Sonuç olarak yerin üç temel bileşeni olan lokasyon, ortam ve yer duygusu, mekansal karar almada yerin rolünün anlaşılmasını sağlar. Lokasyon, yerin coğrafi konumunu ve bu konumun yer üzerindeki etkilerini; ortam, yerin doğal ve yapılı çevresini; yer duygusu ise bireylerin ve toplulukların yerle olan duygusal bağlarını ve o yere dair ne hissettiklerini ifade eder. Bu bileşenler, yerin insanlar için

neden bu kadar önemli (ya da önemsiz) olduğunu ve yerle olan ilişkilerinin nasıl şekillendiğini anlamada kritik etkilidir (Cresswell, 2014; Elden, 2009; Relph, 1976). Dolayısıyla, her türlü mekânsal karar alma sürecinde (alışverişten, seyahate, semt tercihinden göç etmeye kadar), yerlerin bireyler tarafından nasıl algılandığı belirleyici bir rol oynar. Bu çerçevede, insan ve yer ilişkisini anlamak için birçok kavram ortaya çıkmıştır. “Yer sevgisi” (*topophilia*) (Tuan, 1974), “Köklülük” (*rootedness*) (Relph, 1976), “yer bağımlılığı” (*place dependence*) (Stokols ve Shumaker, 1981), “yer kimliği” (*place identity*) (Proshansky, 1978), “kent kimliği” (urban related identity) (Lalli,1992), “yer duygusu” (*sense of place*) (Hummon, 1992), “yere bağlılık” (*place attachment*) (Low ve Altman, 1992), “topluluk duygusu” (*sense of community*) (Sarason, 1974), “topluluğa bağlılık” (*community attachment*) (Kasarda ve Janowitz, 1974), “yerleşim kimliği” (*settlement-identity*) ve “yere uyum” (*place congruence*) bu kavramlara örnek verilebilir (Göregenli 2010, Kaba 2017). Başta çevre psikolojisinin ve hümanist coğrafyanın temel kavramlarından olan “yere bağlılık”, “yer kimliği”, “yer duygusu” gibi kavramlar, insanların farklı coğrafi ölçeklerdeki lokasyonlar arasında hareket etme kararı almalarında belirleyici olmaktadır. Aşağıda, söz konusu süreçte rol oynayan bu kavramlar ana hatlarıyla tanıtılmıştır.

1.1.1.1. Yere Bağlılık ve Yere Bağlılığı Etkileyen Başlıca Değişkenler

Yere bağlılık kavramı, kişilerin belirli bir mekâna duydukları duygusal ve psikolojik bağlılığı ifade etmektedir. Göregenli (2010), yere bağlılığı, kişilerin mekân ile kurdukları duygusal bağlar ve bu bağların onların kimlik ve toplumsal ilişkileri üzerindeki etkileri bağlamında ele almaktadır. Bu bağlılık, insanların mekânda yaşadıkları deneyimlerin ve mekânla ilgili anıların bir sonucudur. Mekân ile kurulan bu bağ, kişilerin mekânda kendilerini güvende ve ait hissetmelerini sağlamaktadır. Tuan (1977) "topophilia" (yer sevgisi) olarak adlandırdığı benzer bir kavramla, insanların belirli mekânlara karşı hissettikleri sevgi ve bağlılığı vurgulamıştır. Tuan'a göre, yer ile kurulan duygusal bağ, bireylerin mekânı kişisel deneyimleri ve anıları ile doldurmaları sonucunda oluşmaktadır. Relph (1976) ise, kişilerin yer ile kurdukları ilişkinin, onların kendilerini evlerinde hissetmeleri açısından önemli olduğunu belirtir ve bu ilişkiyi “içselleştirilmiş yer duygusu” olarak tanımlamaktadır. Low ve Altman (1992) yere

bağlılık kavramını, sosyal ve kültürel bağlamda inceler ve bu bağın bireylerin toplumsal kimlikleri ve aidiyet duyguları üzerinde belirleyici olduğunu savunurlar. Onlara göre, yer ile kurulan bağlar, sadece bireysel deneyimlerle sınırlı kalmaz, aynı zamanda toplumsal ilişkiler ve kültürel pratikler aracılığıyla da güçlenir. Göregenli (2010) insanların mekân ile kurdukları ilişkinin karmaşık ve derin olduğuna dikkati çeker. Bu bağlamda, yere bağlılık, bireylerin kimliklerinin, toplumsal ilişkilerinin ve hatta psikolojik sağlıklarının önemli bir bileşeni olarak ortaya çıkar. Yazar, yerlerin sadece fiziksel bir varlık olmadığını, aynı zamanda duygusal ve psikolojik bir alan olduğuna işaret etmiştir (Göregenli vd. 2014, Göregenli ve Karakuş 2014), Dolayısıyla, yere bağlılık kavramı, mekânsal deneyimlerin kişiler üzerindeki etkilerini anlamak için önemli bir çerçeve sunar ve insanların yaşam kalitesini ve toplumsal ilişkilerini nasıl şekillendirdiğini anlamaya yardımcı olur. Scannell ve Gifford (2010) tarafından öne sürülen yer bağlılığı kavramı üç temel boyutta ele alınmaktadır. "Birey" boyutu, bireyin kişisel özelliklerini ve deneyimlerini içerir. Bu boyut, bireyin geçmiş deneyimleri, değerleri, tercihleri ve duygusal durumu gibi faktörleri kapsar. "Yer" boyutu, bireyin bağlılık hissettiği mekânın fiziksel özelliklerini ve niteliklerini ifade eder. Bu boyut, bireyin yaşadığı yerin coğrafi konumu, doğal ve yapay özellikleri, sosyal yapıları ve kültürel mirası gibi unsurları içerir. "Psikolojik Süreç" boyutu, bireyin yer ile kurduğu duygusal ve zihinsel bağlantıları açıklar. Bu boyut, bireyin mekâna yönelik algıları, duygusal tepkileri, anıları ve bağlılık derecesi gibi içsel süreçleri kapsar. Yere bağlılığın, bireyin kişisel özellikleri, mekânın özellikleri ve psikolojik süreçlerin etkileşimiyle şekillendiği ve kişinin mekâna yönelik duygusal, bilişsel ve davranışsal ilişkisini ifade ettiği, başka çalışmalarda da vurgulanmıştır (Bkz. Brown ve Raymond 2007, Devine-Wright, 2009, Lewicka 2010).

Yere bağlılık kavramı, genellikle insanların yerle kurdukları olumlu duygusal bağları vurgularken, Cresswell (2004), bu kavramın yerin olumsuz deneyimlerle de şekillenebileceğini savunmaktadır. Cresswell (2004), insanların yerle kurdukları bağların her zaman pozitif olmadığını, zorunlu göç, sürgün ve yabancılaşıma gibi olumsuz deneyimlerin de yer deneyimini biçimlendirdiğini dile getirmektedir. Cresswell'e (2004) göre, yere bağlılık kavramı, sadece aidiyet ve sevgiyle değil, aynı zamanda yerinden edilme, kayıp ve yabancılaşıma deneyimleriyle de ilişkili olabilir. Hidalgo ve Hernández

(2001), yere bağılılığı, kişilerin belirli bir mekâna olan duygusal ve psikolojik bağları olarak ifade etmekte ve üç bileşen tanımlamaktadır: **duygusal bağılılık**, **bilişsel bağılılık** ve **davranışsal bağılılık**. Duygusal bağılılık, mekânla kurulan derin duygusal ilişkileri; bilişsel bağılılık, mekânın bireylerin kimliklerindeki rolünü; davranışsal bağılılık ise mekâna yönelik eylemleri kapsamaktadır (Hidalgo ve Hernández, 2001). Yere bağılılığın politik ve çevresel boyutları da söz konusudur. Mekânın yeniden yapılandırılması, kentleşme ve çevresel değişimlerin yere bağılılık üzerindeki etkileri ele alınmakta; kişilerin yerlerinden kopuşu, mekânsal kayıplar ve bu kayıpların yere bağılılık üzerindeki olumsuz etkileri vurgulanmaktadır (Brown ve Perkins, 1992).

Yere bağılılık, bireyin belirli bir mekâna duygusal, bilişsel ve davranışsal bağlanma derecesini ifade eder ve birçok değişkenden etkilenmektedir. Lewicka (2011)'e göre, uzun süreli ikamet mekâna bağılılığı artırırken, Manzo ve Devine-Wright (2013) bu sonuç, ancak kişilerin olumlu deneyimler yaşaması durumunda geçerlidir. İkamet süresine benzer şekilde, yine süreyle ilişkili olan yaş değişkeni de yere bağılılık üzerinde etkilidir. Lewicka (2010), bazı araştırmacıların yaş faktörünü ikamet süresinin bir yansıması olarak değerlendirdiğini, diğerlerinin yaşı bağımsız bir değişken olarak yere bağılılığı olumlu etkilediğini vurguladığını belirtmektedir.

Yere bağılılık ve mülkiyet durumu, insanların yaşam alanlarına olan duygusal bağlarını anlamada kritik bir rol oynamaktadır. Örneğin, ev sahiplerinin kiracılara kıyasla yaşadıkları yere daha güçlü bağılılık geliştirdikleri yaygın bir görüştür (Rossi, 1955). Brown ve Perkins (1992), ev sahiplerinin mahalleleriyle daha güçlü sosyal bağlar kurduğunu ve topluluk etkinliklerine daha fazla katıldığına işaret etmektedir. Clark ve Onaka (1983) ise kiracıların yer değiştirme olasılığının daha yüksek olduğunu, ancak uzun süreli kiracılığın yer bağılılığını artırdığını belirtmektedir.

Yere bağılılık, bireylerin bir mekâna duygusal ve psikolojik olarak bağlanmalarıyla tanımlanmakta ve bu bağılılık, taşınma kararlarını etkileyebilmektedir. Brown ve Moore (1970), hane halkının taşınma kararının yere bağılılığı olumsuz etkilediğini savunurken; Clark ve Lisowski (2017), sık sık yer değiştiren bireylerin yer

bağlılığı geliştirmekte zorlandığını ve hareketliliğin bu bağlılığı zayıflattığını öne sürmektedir.

Sosyo-ekonomik statü, bireylerin yerle kurdukları duygusal bağları önemli ölçüde etkilemektedir. Brown ve Werner (1985), yüksek sosyo-ekonomik statüye sahip kişilerin, mahallelerindeki sosyal sermayeyi güçlendirme ve yerel etkinliklere katılma oranlarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bu katılım, yerle olan duygusal bağı güçlendirmekte ve yer değiştirme olasılığını azaltabilmektedir.

Eğitim düzeyi, bireylerin yerle kurdukları bağları şekillendiren bir diğer önemli faktördür. Lewicka (2011), eğitim düzeyinin yere bağlılık üzerinde pozitif bir etkisi olduğunu belirlemiş ve yüksek eğitimi bireylerin, yer değiştirme eğilimlerinin daha düşük olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, eğitimi bireyler, yaşadıkları yerin gelişimine katkıda bulunarak, kendilerini o yerin bir parçası olarak görme eğilimindedirler.

Topluluğun büyüklüğü, yere bağlılık üzerinde çift yönlü etkiler yaratabilir. Küçük topluluklar, bireyler arası daha sıkı sosyal bağların oluşmasına olanak tanır ve bu da yere bağlılığı artırır. Woldoff (2002), küçük topluluklarda yaşayan bireylerin, daha güçlü sosyal ağlar kurarak yerle olan duygusal bağlarını kuvvetlendirdiğini ve taşınma olasılıklarının azaldığını göstermiştir. Küçük topluluklarda, komşular arası ilişkiler daha sıkı ve derin olduğundan, bireylerin yerle kurdukları bağlar da daha güçlüdür.

Bir diğer değişken olan sosyal bağlar, insanların yaşadıkları yerle kurdukları duygusal ve psikolojik bağların temel bileşenlerinden biridir. Mesch ve Manor (1998) tarafından yapılan bir çalışmada, sosyal bağların güçlülüğünün bireylerin yere bağlılığını önemli ölçüde artırdığı bulunmuştur. Araştırmacılar, güçlü sosyal bağlara sahip bireylerin, yaşadıkları yerle daha derin bir duygusal bağ kurduklarını ve taşınma olasılıklarının daha düşük olduğunu göstermiştir. Göregenli (2010), sosyal bağların yere bağlılık üzerindeki etkisini incelemiş ve güçlü sosyal bağlara sahip kişilerin yaşadıkları yerle daha derin bir duygusal bağ kurduklarını belirtmiştir. Göregenli, sosyal bağların, insanların yaşadıkları yerin bir parçası olarak hissetmelerine yardımcı olduğunu ve bu durumun yere bağlılığı artırdığını ifade etmektedir.

Değişkenler arasında olan güvenlik hissi ve yere bağlılık arasındaki ilişki, bireylerin yaşadıkları yerlere duydukları güven ile o yerlerle olan duygusal bağları arasındaki etkileşimi ifade eder. Brown ve Perkins (1992), mahallelerde yüksek güvenlik algısının bireylerin o mahalleye olan bağlılıklarını artırdığını ortaya koymuştur. Güvenlik hissi, bireylerin yaşam kalitelerini doğrudan etkileyerek, yaşadıkları yerle olan ilişkilerini güçlenmektedir.

1.1.1.2. Yer Kimliği

Yer kimliği ve kent kimliği, bireylerin yaşadıkları yer veya şehirle duygusal bir bağ kurma ve bu yerlerle özdeşleşme eğilimini ifade eden kavramlardır. Yer kimliği, genellikle belirli bir bölge, kasaba veya köy gibi daha küçük ve yerel bir alanla ilişkilendirilirken, kent kimliği daha büyük şehirler veya metropollerle ilişkilendirilir. Yer kimliği, Proshansky vd. (1983) tarafından, “belirli yerler hakkındaki hatıralar, inançlar, değerler, davranışlar ve deneyimlerin karışımı” olarak ifade edilmektedir. Bu bağlar, kişinin o yerde doğmuş veya büyümüş olmasından, oraya ilişkin anılara sahip olmasından veya o yerin kültürel ve tarihi öneminden kaynaklanabilir. Yer kimliğinin işlevlerinden biri, kişinin belirli bir yere (köy, kent, mahalle, bölge vb.) aidiyet duygusunu güçlendirmesidir. Bir kişi, kendini bir yerle özdeşleştirdiğinde, o yerde yaşayan diğer insanlarla da bir bağ kurar ve o topluluğun bir parçası olduğunu hisseder. Bu da bireyin sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamasına yardımcı olur. Göregenli'ye (2010) göre, yer kimliği, bireylerin kendilerini bir yerle özdeşleştirme ve bu yere duygusal bir bağ kurma eğilimlerini ifade eder.

Ross ve Uzzell'in (1996) çalışmasına göre yer kimliği, bireylerin yaşamlarında önemli bir rol oynar ve üç ana işlevi vardır: Ayırt edicilik, süreklilik ve öz saygı ve öz yeterlilik kaynağı. Yer kimliğinin ayırt edicilik işlevi, bireylerin kendilerini diğerlerinden farklı kılma ve tanımlama biçimidir (Ross ve Uzzell, 1996, 207). Süreklilik işlevi, yer kimliğinin bireyin yaşamında zamanla devam eden ve değişmeyen bir unsur olarak yer almasını ifade eder (Ross ve Uzzell, 1996, 207). Yer kimliği, bireylerin öz saygı ve öz yeterlilik duygularını destekleyen önemli bir kaynaktır. Bir yerle güçlü bir bağ kurmak, bireylerin kendilerine olan güvenlerini ve yeterlilik duygularını artırabilir. Bu yerin

sosyal, ekonomik ve kültürel imkanları, bireylerin yaşamlarını daha tatmin edici hale getirir ve onların kendilerini başarılı ve yeterli hissetmelerine yardımcı olur (Ross ve Uzzell, 1996, 208). Yer kimliğinin daha geniş ölçekteki durumu kent kimliği olarak tanımlanmıştır (Lalli, 1992). Lalli (1992), kent kimliğini bireylerin yaşadıkları şehirle kurdukları duygusal ve bilişsel bağlar olarak tanımlar. Bu konudaki çalışmalar, kent sakinlerinin, kent ile ne türden ve ne derecede bağlar kurduklarını anlamamıza yardımcı olmaktadır. Göregenli (2010), güçlü bir yer kimliğinin, bireylerin aidiyet ve güvenlik duygularını güçlendirdiğinin altını çizmektedir.

Sonuç olarak değişen dönüşen dünyada insanlar hareket ederlerken, belirli bir yerde kök salma, oraya bağlanma ihtiyacı da hissederler. Köklülük, aidiyet ve bağlılık gibi, yerle olan ilişkinin duygusal boyutları, hümanist coğrafyacılar tarafından önemli görülmekte, özellikle de bir yer olarak evde, insanların güven içinde bir yuva duygusu yaşadıklarını öne sürmektedirler. Bu yaklaşım, feminist coğrafyacılar tarafından eleştiriye uğramıştır.

1.1.2. Feminist Coğrafyada Yer Anlayışı

Feminist yaklaşımlar, yer ve yuva kavramlarını sorgularken, bu kavramların genellikle ataerkil toplumlar tarafından inşa edilmiş cinsiyetçi ideolojilere dayandığını öne sürmektedir. Bazı araştırmacılar (Hooks 2005, Massey 2001, Ahmed 2006), yer ve yuva kavramlarının geleneksel olarak kadınların evle özdeşleştirildiği, dolayısıyla da kamusal ve özel alan ayrımının kadınların özgürlüklerini kısıtladığı bir alan olarak tartışmaktadır.

Feminist araştırmacılar, yuvanın kadınlar için güvenli ve sıcak bir alan olarak tasvir edilmesine karşı çıkmaktadır. Çünkü bu tanım genellikle ev içi emek ve bakım işlerinin kadınlara dayatılmasıyla ilgili görülmüştür. Hooks (2015), yuvanın idealize edilmiş bir mekân olarak kadınların evde görünmez emekle sınırlı kaldığını ve bu mekânın kadınlar için bir özgürlük değil, bir baskı aracı olabileceğini belirtmektedir. Yuva, aynı zamanda kadınların dış dünyadaki kamusal hayattan uzaklaştırıldığı, özel alana hapsedildiği bir mekân olarak işlev görmekte ve bu bağlamda, yerin sabitliği ve

yuvanın güvenliği, feminist eleştirilerde patriyarkal kontrolün bir yansıması olarak görülebilmektedir. Hooks (2015), özellikle siyah kadınlar özelinde, kadınların ev içi emeği görünmezleştiren ataerkil sistemin, yuvayı baskı aracı olarak nasıl kullandığını tartışılmaktadır; bu kapsamda, yuva, erkek egemen toplum yapılarında kadınların özel alana hapsedildiği, kamusal alandan dışlandığı bir alan olarak görülmektedir.

Feminist coğrafyacılar, yer kavramının toplumsal cinsiyet rollerine göre inşa edildiğini vurgulamaktadır. Massey (2001), yerin sabit ve statik bir kavram olarak görülmesine itiraz etmektedir. Bu bakış açısına göre, yerin sabitliği, kadınların toplumsal cinsiyet rollerine hapsedilmesine yol açmaktadır. Yer, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin yeniden üretildiği ve pekiştirildiği bir kavram olarak gözükebilmektedir (Massey, 2001). Massey (2001), mekânın toplumsal olarak inşa edilen bir kavram olduğunu ve bu nedenle sabit değil, dinamik bir süreç olarak ele alınması gerektiğini savunmaktadır. Kadınlar, mekânda kamusal alanlarda daha fazla yer almak istese de, toplumsal cinsiyet rolleri onları özel alanlarda sabitlenmiş durumda tutmaktadır.

Yuva kavramı analizlerinde hem fiziksel hem de sembolik bir anlam taşımaktadır (Massey, 2001). Yuva, genellikle kişisel, duygusal bir güvenlik alanı olarak düşünülür. Ancak Massey (2001), bu kavramı, toplumsal cinsiyet rollerinin, güç ilişkilerinin ve kimliğin inşa edildiği bir yer olarak tanımlanmaktadır. Kadınların evle olan ilişkisi, geleneksel olarak yuva kavramıyla bağlantılıdır. Bu ilişki, aynı zamanda kadınların evdeki rolü, emeği ve sosyal ilişkileri ile de belirlenebilmektedir. Massey (2001), kadınların yuva ve yer ile ilişkilerinin toplumsal cinsiyetçi iş bölümüyle nasıl şekillendiğini tartışmaktadır. Özellikle, kadınların tarihsel olarak ev içi alanlara hapsedildiği ve kamusal alandan dışlandığı bir bağlamda yuva kavramını eleştirmektedir. Kadınlar için yuva, sadece bir aidiyet ve güvenlik alanı değil, aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerinin yeniden üretildiği bir mekân olabilmektedir.

Feminist araştırmacılar yer ve aidiyet duygusunu göç bağlamında da ele almaktadır. Ahmed (2006), özellikle göçmen kadınlar ve *queer*ler için yer ve aidiyet kavramlarının geleneksel anlamlardan uzaklaştığını belirtmektedir. Ahmed (1999), göç eden kadınların "yer" ve "yuva" kavramlarını yeniden tanımlamak zorunda kaldığını ve

bu süreçte kimliklerinin sürekli bir yeniden inşa sürecinden geçtiğini; yer ve yuvanın, salt fiziksel mekânlar olmanın ötesinde, duygusal ve toplumsal anlamlar da taşıdığını vurgulamaktadır. Yazara göre, "yuva" kavramı göç ve hareketlilik bağlamında sabit bir mekansal ya da duygusal yer olmaktan çıkar ve terk edilen bir yer olarak yabancılaşma ve belirsizlik hissi yaratan, sürekli değişen bir deneyim haline gelir. Dolayısıyla göçmenler için yuva, hem geride bırakılan bir yer hem de yeni bir yer arayışı olarak yabancılaşma yaşanan, geçmiş ve gelecek tahayyüllerini şekillendiren bir kavramdır. Göç yoluyla gerçekleşen yer değiştirme, kültürel ve sosyal yabancılaşmayı da beraberinde getirdiğinden, göçmenler yeni fiziksel mekanlarla birlikte, o mekanların kültürel normları ve sosyal ilişkileriyle de yüzleşir; hem "evde olma" hem de "yabancı olma" hissini deneyimlerler. Ahmed (1999), "yuva" kavramının göçmenler için çok katmanlı ve karmaşık olduğunu, aynı anda hem güvenlik hem de kayıp hissi yaratırken, göçmenlerin geride bıraktıkları yerin özlemiyle yeni yerlerinde aidiyet duygusu inşa etme çabası içinde bulduklarını belirtmektedir. Göç sürecinde, toplumsal cinsiyet rolleriyle yeniden yüzleşildiğini, bu deneyimlerin hem özgürleştirici hem de sınırlayıcı olabileceğini ve bu bağlamda yuva kavramının toplumsal cinsiyetle de şekillendiğini savunmaktadır.

Coğrafya literatürünün, feminist perspektifle gelişmesi beraberinde itirazları da getirmiştir. Tuncer (2012), coğrafya ve feminizm arasındaki dinamik ilişkiyi ve kadınların bu disiplinindeki temsilini ele almakta ve Anglosakson literatürü analiz ederek, beşeri coğrafyanın yeni metodolojik yaklaşımlarla nasıl dönüşüme uğradığını ortaya koymaktadır. 1970'lerde toplumsal radikalleşme ve kadınların iş gücüne artan katılımı, feminizm ile coğrafya arasındaki etkileşimi şekillendiren temel unsurlar arasında yer almış; bu dönemde sivil haklar ve özgürleşme hareketleri, kadınların akademik alandaki statüsünü güçlendirmek için de kritik bir rol oynamıştır. Erkeklerin deneyimlerine dayanan, dolayısıyla kadınların mekânsallığını göz ardı eden bakış açısı sorgulanmış; sonuç olarak feminist coğrafyacılara, ihmal edilmiş konuları coğrafya disiplinine entegre etme çabası göztermişlerdir. Kadınların akademisyen olarak coğrafya disiplinindeki varlığından başlayarak, sosyo-mekansal konulara doğru ilerlenmiştir. Ev içi iş bölümü, mekânsal organizasyon, kadınların hizmetlere erişimi, iş yerlerine ulaşım ve kadınların kamusal alanlardaki görünürlüğü gibi konularla feminist coğrafyanın içeriği genişlemiştir

(Özgüç 1998, Tuncer 2012). Bu bağlamda, feminizm ve coğrafya arasındaki etkileşim hem akademik alanda hem de toplumsal yaşamdaki cinsiyet dinamiklerinin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmakta ve feminist bir perspektifle coğrafyaya yeni bir boyut kazandırmaktadır.

Bir mekânsal birim olarak **ev** gibi, **kent** de feminist eleştiriye uğramıştır. Feminist kent araştırmaları, kadınların kentsel alanlardaki erkek egemen ideolojilere dayanarak yaşadıkları deneyimleri anlamak amacıyla, özellikle kamusal ve özel mekânların ayrımını incelemektedir (Mirioglu, 2018, 188). Kadınların şehirlerdeki güvenlik algıları, belirli alanlarda kendilerini güvensiz hissetmeleri nedeniyle kentsel mekânların kullanımını olumsuz etkileyerek bu alanlardan uzaklaşmalarına neden olmaktadır (Bondi ve Rose, 2003). Dolayısıyla bu durum, kadınlar için kentlerin her zaman güvenli olmadığı anlamına gelmektedir. Kadınların kamusal alanlarda kendilerini güvende hissetmemeleri, özellikle gece saatlerinde ve ıssız yerlerde daha belirgin hale gelmektedir. Bu durum, kadınların hareket alanlarını kısıtlamakta ve günlük yaşamlarını etkilemektedir (Valentine, 1989). Örneğin, kadınlar, cinsiyet temelli şiddet ve taciz gibi tehditler nedeniyle belirli mekânlardan çekilme eğilimindedir (Pain, 1997; Valentine, 1989). Bu yüzden kadınlar kentin tamamını kullanamamaktadırlar. Toplumsal açıdan dezavantajlı konumları nedeniyle “dünyanın en büyük azınlığı” olarak da adlandırılan (Özgüç 1998:89) kadınlar için mekânsal kısıtlamalar, evden şehre kadar her coğrafi ölçekte söz konusudur. Trans kadınlar da bu kısıtlamaları yaşamaktadırlar.

Sonuç olarak, özellikle evin/yuvanın güvenlik algısı, feminist araştırmacılar tarafından sorgulanıp, incelenmiştir. Feminist kentsel coğrafya, şehirlerin toplumsal cinsiyetle nasıl şekillendiğine dair önemli bir çerçeve sunmuştur. Literatürdeki (daha çok hümanist bir perspektiften beslenen) “ev/yuva güvenlidir” algısı yıkılmaya çalışılmış, yuva duygusu irdelenmiştir. Bu bağlamda evin/yuvanın ve kentin her zaman güvenliği ifade etmediği, kadınlar ve LGBTİ+’lar için güvensizliği ve ataerkil ilişkilerin yeniden üretildiği bir pozisyonda olduğu vurgulanmıştır.

Kent içi hareketlilik türlerinden biri olarak ikametgâh hareketliliği, kentlerin farklı kesimlerinin, kent sakinleri tarafından nasıl algılandığı ve değerlendirildiği ile ilişkilidir

ve buna göre şekillenir. Buradan hareketle kent içerisinde gerçekleştirilen, ikametgâh hareketliliğine dair teorik çerçeve, izleyen başlık altında ele alınacaktır.

1.2. İKAMETGÂH HAREKETLİLİĞİ

Küreselleşmenin artan etkileri ile insanların belli bir noktadan başka bir noktaya hareketliliği de artmaktadır. Farklı şekillerde tanımlanan ve yorumlanan yerler arasındaki hareketliliklerden biri de yaşam çerçevemizi belirleyen ikametgâh hareketliliğidir. Özgür ve Yasak'a (2009) göre şehirseldanda, ikametgâh hareketliliği, hane mensuplarının bir kesimden başka bir kesime, kısmen yer değiştirmesi, yoluyla meydana gelmektedir. İkametgâh, insan yaşamının başlıca unsurlarından biridir. Belirli koşullarda, zaman zaman ikametgâh değiştirmek (yeni bir eve taşınmak), sadece fiziksel bir yer değişikliği değil, aynı zamanda, sosyal ilişkileri etkileyen ve mekânsal tercihlere işaret eden bir süreçtir. İnsanlar, ebeveyn olma, iş fırsatları, eğitim imkânları, tayin, eş kaybı, çevresel etkenler veya kültürel nedenler gibi çok çeşitli nedenlerle yerleşim yerlerini değiştirebilir. Bu hareketlilik, özellikle de toplumsal olanaklara erişim açısından dezavantajlı gruplar söz konusu olduğunda, dezavantajlı grupların belirli yerlerde yoğunlaşmalarını (göçmenler, azınlıklar, LGBTİ nüfus vb.), farklı grupların yer değiştirmesini ve sonuç olarak kentseldanda sosyo-mekânsal değişimleri ve yer yer ayrışmayı beraberinde getirmektedir.

İkametgâh hareketliliği, sosyal bilimlerde önemli bir araştırma konusudur. Bu hareketlilik, bireylerin mekânsal tercihleriyle şekillenmektedir. Sürekli bir değişim ve dönüşüm halindeki şehir içi dinamikler; küreselleşmenin de hız kesmeden iletişim, ulaşım, yaşam standartlarına etkisi ile birlikte kentseld mekân kullanımını değiştirmektedir. Özellikle konut üretimi ve tüketimindeki dinamikler (insanların tercihlerine etki eden psiko-sosyal etkenler) kentlerdeki değişimleri anlamlandırmada karmaşık bir hâl alabilmektedir (Günel ve Esin, 2007). İkametgâh hareketliliğinin incelenmesi, bu karmaşık yapının daha sistematik olarak anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.

İkametgâh hareketliliği, toplumun tüm kesimleri için önemli bir hareketlilik türü olup, kentseld nüfusun coğrafi dağılımını etkileyen bir olgudur. Her kesimden birey, kent içinde, kendi ekonomik kapasitesi, ihtiyaç ve öncelikleri ya da yer yer zorunlu halleri

nedeniyle ev değiştirmekte ve dolayısıyla bir ikametgâh hareketliliği göstermektedir. Bu hareketlilik zorunlu ya da gönüllü olarak gerçekleşmektedir. Örneğin bir doğal afet ya da bir kentsel dönüşüm projesi nedeniyle gerçekleştirilen hareketlilik zorunlu bir hareketlilik örneğiyken, iş yerine yakın bir yere taşınma isteği, gönüllü bir tercihe örnektir. Küreselleşen toplumlarda, bireylerin hayatlarının olağan akışında, yaşam tarzlarında, iş hayatlarında, sosyal ilişkilerinde meydana gelen değişimler ikametgâh hareketliliğini farklı bir boyuta taşımaktadır. Bu nedenle ikametgâh, sadece bir adres olmaktan çok, kimlik ve ilişkilerin de temsilcisi haline gelmiştir. Tüm bunlar işığında insanların yerlerini değiştirme sıklıkları, ekonomik, sosyal ve kültürel etkenlerin harmanlanmış bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Clark ve Onaka (1983), hane halkının yaşam döngüsündeki değişimlerin konut ihtiyaçlarını etkileyerek hareketliliği artırdığını belirtmektedir. Bu hareketlilik, Özgür ve Yasak (2009)'ın da vurguladığı gibi, genellikle göçten farklı olarak kısa mesafelerde gerçekleşmektedir. Atalay (2016) göçü, yaşam alanlarındaki olumsuz koşullardan uzaklaşarak daha iyi şartlarda yaşama arzusuyla motive olan, genellikle kalıcı yerleşmeye yönelik bir eylem olarak tanımlamaktadır. İkametgâh hareketliliği doğum, ölüm, iş, boşanma, çevre ile ilişki, çevreden menuniyet ya da menuniyetsizlik, ihtiyaçlar ve istekler gibi nedenlerle ortaya çıkıyor olsa da; farklı motivasyonlardan beslenerek **zorunlu** ya da **gönüllü** olarak meydana gelebilmektedir. Pacione (2005, 276) insanlar daha iyi / üstün (superior) bir yaşam ortamı elde etme beklentisiyle hareket ettiklerini belirtmektedir. Hareket süreci, (1) bireysel ve hane özellikleri (örn. yaşam döngüsü, hane yoğunluğu), (2) toplumsal ve kültürel normlar (örneğin topluluk adetleri), (3) kişisel özellikler (örn. riske karşı tutum), (4) fırsat yapısı (örneğin ekonomik fırsatlardaki alansal farklılıklar) ve (5) enformasyon (örneğin hacim ve doğruluk) gibi faktörlere dayanır ve bir değer beklentisi modelini ortaya çıkarır. Hareket kararını belirleyen unsurlar **izelge 1'de** verilmiştir.

Çizelge 1: İkametin Düzenlenmesi ya da Yeniden Yerleşmeyle İlgili On Yaşam Döngüsü Olayı (Kaynak: Rowland 1982'den akt. Pacione 2005, 276).

1	Ortaöğretimin tamamlanması	6	Son ocuğun doğumu
2	Yükseköğretimin tamamlanması	7	İlk ocuğun ortaokul çağına ulaşması
3	Mesleki eğitimin tamamlanması	8	Son ocuğun evden ayrılması
4	Evlilik	9	Emeklilik
5	İlk ocuğun doğumu	10	Eşin ölümü

1.2.1. İkametgâh Hareketliliği Sınıflandırması

Clark ve Onaka (1983), ikametgâh hareketliliğini, nedenlerine göre zorunlu ve gönüllü hareketler olarak; gönüllü hareketleri ise düzenlenmiş ve uyarılmış olarak sınıflandırmıştır. Zorunlu hareketler, hane halklarının isteği dışında gelişen, dışsal faktörlerin etkisiyle oluşan yer değiştirmedir. Bu tür hareketlilik hane halklarının karşılaştıkları ani ve beklenmedik olaylar sonucunda gelişmektedir. Özellikle kentleşmeyle birlikte ivme kazanan soylulaştırma projeleri ve kentsel dönüşüm projeleri, hane halklarının zorunlu bir şekilde hareketliliğine neden olabilmektedir. Gönüllü hareketlilik ise bireylerin kendi istekleri ve tercihleri doğrultusunda gerçekleştirdikleri yer değiştirmeleri ifade eder. Bu tür hareketlilik, genellikle bireylerin yaşam koşullarını iyileştirme, daha iyi iş fırsatlarına erişme, eğitim olanaklarından yararlanma veya yaşam kalitesini artırma gibi nedenlerle gerçekleşir (Kaba, 2017).

Özgür'e göre *“Düzenlenmiş hareketler, gönüllü olarak gerçekleştirilirler, kullanılan ev ve ikametgâh çevresinin özellikleri veya çevredeki mal ve hizmetlere, sosyal ağlara erişebilme gibi konut demetinin niteliklerinde değişiklik isteği tarafından motive edilirler.”* (2009, 114). Dolayısıyla düzenlenmiş hareketliliğin kişilerin hayat kalitelerini arttırmaya yönelik bir hareketliliği olduğunu söylemek mümkündür. Gönüllülük başlığı altında sınıflandırılan fakat hane halklarının çeşitli sebepler (boşanma, doğum, iş vb.) neticesinde karar almalarını etkileyen ya da tetikleyen uyarılmış hareketlilik türüdür. Özgür'ün (2009) de ifade ettiği gibi bir bakıma zorunluluk halini alan, fakat mutlaka olumsuz bir gerekçeden kaynaklanmayan zorunlu hareketlerdir.

1.2.2. Hareketlilik Kararı Alma

Hane halkının hareketlilik kararı oluşturması, ikametgâh hareketliliğinde önemli bir adımdır. Rossi'ye göre (1955), hane halkının hareketlilik için karar verme süreci üç aşamada gerçekleşir:

1. Taşınma isteğine sahip olma,
2. Bir niyetin/planın olması,
3. Davranış (yani başka bir yere yerleşme (akt: Özgür, 2009) hareketi.)

İstek aşaması, De Jong'un (1994) seçim davranışı olarak tanımladığı sürecin bir parçasıdır ve bu aşama, olumlu veya olumsuz unsurların dikkatlice değerlendirilmesini ve olayın zaman içinde yayılmasını ifade eder (akt: Özgür, 2009). Karar modelinin niyetlenme aşaması, kişilerin isteklerinin veya taleplerinin niyet haline dönüşmesiyle gelişmektedir. Bu niyetlenme, çeşitli uyarıcılardan, örneğin ikametgâh memnuniyetini artırma arzusu veya kariyer ilerlemesi gibi hedeflerin bir araya gelmesiyle oluşur (Green, 1997; akt: Özgür, 2009). **Niyet** aşaması, nereye yerleşmek istendiği ve uygun konut tipinin ne olduğu gibi soruların yanıtlarını içerir (Baker, 2003, 40). Başka bir yere yerleşme ise, alınan karar sonucunda hane halkının konut arama süreci ve **yeniden yerleşmesidir**.

1.2.3. İkametgâh Demeti

İkametgâh hareketliliğinde, kişilerin konut tercih etme sürecini ifade eden diğer kavram **ikametgâh demetidir**. İkametgâh demeti, “*hane halkının aradığı ve bir araya getirmeye çalıştığı bir ikametgâh demeti; konutla ilgili unsurlar, ikametgâh çevresi, hizmet ve olanaklara erişim, iş ve ekonomiye ilişkin olanaklar ve sosyal ağlardan oluşur*” şeklinde tanımlanmaktadır (Özgür, 2009, 116). Dolayısıyla bu, farklı boyutları içeren mekânsal bir bütündür.

İkametgâh demetindeki etmenlere ilişkin çeşitli çalışmalardan söz edilebilir. Yer seçiminde belirleyici davranış kalıpları arasında, toplu taşıma ve ana yollara kolay erişim, spor, eğitim ve sağlık tesislerine yakınlık, kültürel ve rekreasyonel yerel hizmetler ile alışveriş merkezlerine yakınlık önemli yer tutar (Brown ve Moore, 1970; Clark ve Onaka, 1983; Fernández vd., 2003; Fuller, 1995; Kintrea ve Clapham, 1986; Maher, 1994). Erişebilirliği değerlendirirken, akrabaların, arkadaş çevresinin, hatta hemşeri veya etnik grupların bulunduğu yerlere yakın olmak da önem taşıyabilir (Bird, 1976; Dökmeci ve Berköz, 2000; akt: Özgür, 2009).

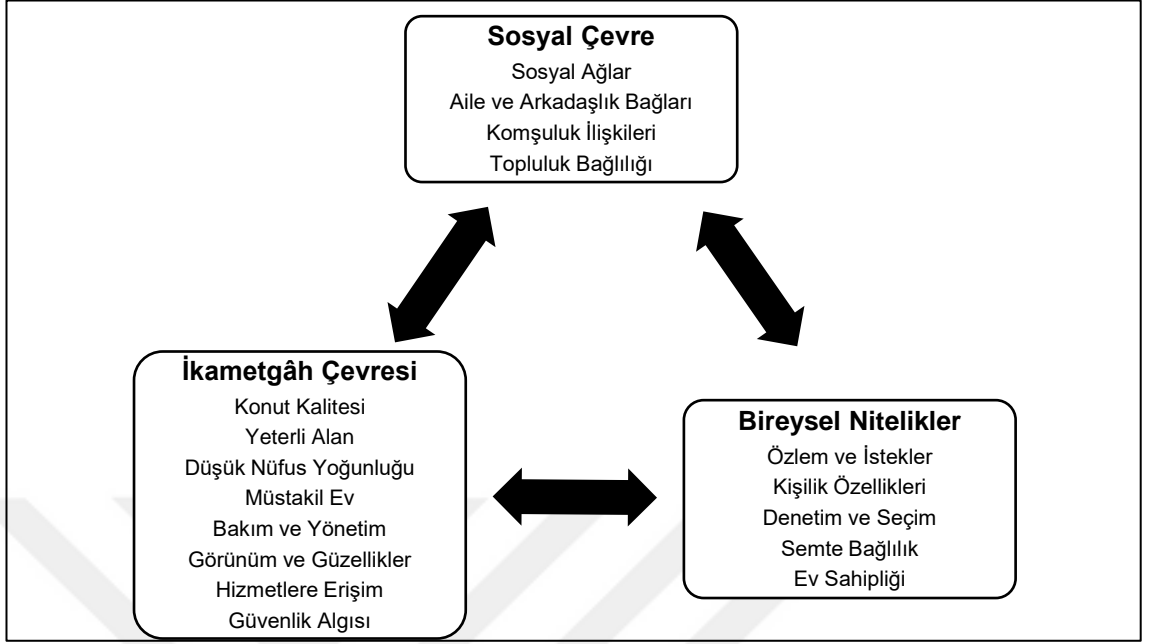

Şekil 2: İkametgâh Demeti Bileşenleri (Özgür, 2009)

1.2.4. İkametgâh Memnuniyeti

İkametgâh memnuniyeti, insanların yaşadıkları konut çevresine dair, psiko-sosyal ve davranışsal yaklaşımları açıklayan bir kavramdır. Dolayısıyla çevre kavramı, sadece konut ve çevresinden, komşulardan, alanın gelişimi ile değil; sosyal ve ekonomik durumlarla da ilgilidir (Kellekci ve Berköz, 2006, 167). Çoğu aile, çocuklarını büyütmek için mahremiyet sağlayan, uyuyup yemek yiyebilecekleri, rahatça hareket edebilecekleri ve kendilerini yenileyebilecekleri bir yaşam ortamı arayışındadır (Jacobs ve Appleyard, 1987). Bu, sıkıntı, gürültü, kalabalık, tehlike, hava kirliliği, çöp ve diğer olumsuz unsurlardan arınmış, iyi düzenlenmiş bir çevre anlamına gelir (Kellekci ve Berköz, 2006).

Bir hane halkının ikamet ettiği yerden memnuniyeti, mevcut ikametgâhın bireyin istekleri ve gereksinimleriyle ne kadar örtüştüğüne bağlıdır. Bu uyum ne kadar yüksekse memnuniyet de o kadar artacaktır. Eğer kişi mevcut konut veya mahalle ile ideal koşulları arasında belirgin bir uyumsuzluk hissederse, memnuniyetsizlik kaçınılmaz olacaktır (Lu, 1999). Bu durumda, hane halkı yaşadığı çevre ve konutla ilgili memnuniyetsizlik belirli bir eşiğe ulaştığında, oluşan baskıyı hafifletmek için ya mevcut koşullarını iyileştirip daha yaşanabilir hale getirmeye çalışacak ya da ihtiyaçlarını daha iyi karşılayacak başka bir yere taşınarak tepkisini gösterecektir (Kalelioğlu, 2013).

Şekil 3: İkametgâh memnuniyetinin bileşenleri (Özgür, 2009, 118)

Speare'in (1974) belirttiği gibi, bir kişinin ikametgâh memnuniyeti, yaş, mülkiyet durumu ve konutta geçirilen süre gibi bireysel özelliklerin yanı sıra, lokasyonun özellikleri, hane halkı ve komşular arasındaki sosyal ilişkilerin bileşimiyle şekillenir. İkametgâh memnuniyetinin, kişinin taşınma kararında belirleyici olduğu; geçmişe dayalı değişkenlerin bu kararda dolaylı etkiler yarattığı, ancak ev sahipliğinin doğrudan etkili olduğu ve memnuniyet kontrol altına alındığında diğer değişkenlerin etkisinin minimal kaldığı gösterilmiştir (Speare, 1974, 186). Weidemann ve Anderson'un (1985) bütünleştirilmiş memnuniyet modeline göre ise, ikametgâh memnuniyeti, *ev ve yerleşim çevresinin objektif fiziksel özellikleri, birey veya hanehalkının karakteristik ve demografik özellikleri ile bireylerin fiziksel ve sosyal çevreye dair algı ve inançlarının toplamından oluşur* (Şekil 4).

Şekil 4: Bütünleştirilmiş Doyum Modeli (Weidemann ve Anderson, 1985; akt: Gökten, 1991, 57)

Oturulan konutun ve çevresinin özellikleri, memnuniyet konusunda etkili olabilmektedir. Örneğin evin ve çevresinin kalitesinin artması (Kellekci ve Berköz, 2006, 172), konut ve çevresinin bakımlı oluşu (Greenberg, 2009) memnuniyete olumlu etki etmektedir. Ayrıca konutun iç mekân özellikleri ışık alışı, hava kalitesi vb. gibi konfor koşullarının artması memnuniyete de olumlu şekilde katkı sağlamaktadır (Frontczak vd., 2012). Daha farklı olarak, konutun kullanılabilir alanının yeterliliği ve düzeni, konut tipi (bağımsız veya apartman) ve su, tuvalet, banyo, ısınma, doğal ışık gibi altyapı olanakları gibi konutun sunduğu yaşam kalitesini etkileyen unsurlar, ikametgâh memnuniyetini sağlayan temel faktörler arasında yer almaktadır (Özgür, 2009). Memnuniyete etki eden bir başka etmen ise konutun lokasyonudur. Erişebilirlik, merkezîyet, herhangi bir yere yakınlık-uzaklık konut memnuniyetine etki etmektedir (Kalelioğlu, 2013). Örneğin Türkoğlu (1997, 66), hem gecekondu bölgelerinde yaşayanların hem de merkezî, planlı alanlarda yaşayanların, fiziksel konfor, bina kalitesi, konut planı, mekânsal yeterlilik, şehir merkezine erişim, iş yerine erişim, alışveriş olanaklarına erişim ve bazı belediye hizmetlerinin varlığı konusunda daha memnun olduklarını belirtmektedir.

İkametgâh memnuniyetinin bir diğer önemli belirleyicisi olan bireysel nitelikler; *özlem ve istekler, kişisel özellikler, denetim ve seçim, semte bağlılık ve ev sahipliği* kişinin memnuniyetini etkilemektedir. Kişinin ikamet ettiği konum, üstlendiği rol, bakış açısı, kişiliği ve içinde bulunduğu kültür, memnuniyet düzeyinin belirlenmesinde etkilidir (Akıncı, 2006, 1). Örneğin, ev sahibi olmak, ilgili literatürde işaret edildiği üzere (Fried 2000, Guest ve Lee 1983), memnuniyeti artırmaktadır. Diğer yandan, Galster ve Hesser (1981) ile Lu'nun (1999) çalışmaları ise gençlerin, evli olanların, kadın hanehalkı

reislerinin ve çok sayıda çocuğu olanların ikametgâh memnuniyetinin daha düşük olduğunu göstermektedir (akt: Kaba, 2017, 52). Örneğin sosyal konumun, ikametgâh kalitesi ile ilişkili olduğu ve bu durumun da memnuniyete etki ettiği bilinmektedir (Fried, 1982).

İkametgâh memnuniyetindeki diğer önemli bileşen ise sosyal çevredir. Komşuluk ilişkileri, grup bağlılığı, arkadaşlık ve hanehalkı bağları, sosyal ağlar memnuniyete olumlu ya da olumsuz etki etmektedir (Özgür, 2009). Örneğin komşuluk ilişkilerinin pozitif yönde oluşması, memnuniyeti arttırıp, şehir içi ikametgâh hareketliliğini ise azaltmaktadır (Özgür, 2009, 120). Yaşanılan semtin aile ve arkadaşlara ve çeşitli gruplara olan yakınlığı; semt sakinlerinin birliği ve sorunları çözme isteği; semtin sosyo-ekonomik, etnik ve demografik özellikleri; tanınan insanlar ve iyi komşuluk ilişkileri; mahremiyetin korunması; semtin prestiji; ve dostluk algısı, memnuniyet düzeyini belirlemede kritik rol oynamaktadır (Brown ve Moore 1970, Fernández vd. 2003, Kellekci ve Berköz 2006, Weidemann ve Anderson 1985).

1.2.5. Konut Kariyeri

Konut kariyeri, kişilerin yaşamları boyunca deneyimledikleri konut tercihleri ve yaşam alanı değişikliklerini ifade eden bir kavramdır. Kavram, “belli bir hiyerarşik gelişmeye bağlı olmamakla birlikte hanehalkının yaşamı boyunca edindiği konut serisi” olarak adlandırılabilir (Bolt, 2002). Yaşamın farklı evrelerinde insanların konut tercihleri ve ihtiyaçları değişebilir ve bu da konut kariyerini etkiler. Bu kavram, bireyin veya ailenin çocukluk döneminden başlayarak gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık gibi farklı yaşam evrelerindeki konut tercihlerini ve geçişlerini içerir (Rossi, 1955). Genç yetişkinlikten başlayarak, aile kurma, kariyerde ilerleme, çocuk sahibi olma ve emeklilik gibi olağan yaşam deneyimleri, insanların konut tercihlerini şekillendirebilir ve bu tercihler zaman içinde değişime uğrayabilir. Konut kariyeri kavramı, kişilerin yaşam döngüsü boyunca yaşadıkları konut seçimlerini, ekonomik durumlarını, coğrafî hareketliliklerini ve kişisel istek, arzu ve tercihlerini anlamak için önemlidir. Bu kavram, insanların ev sahibi olma, taşınma sıklığı, konut büyüklüğu ve konut tipi gibi faktörler üzerindeki etkilerini incelemek için kullanabilmektedir. Konut kariyeri, sosyal, ekonomik ve demografik

değişkenlerle birlikte incelenerek, insanların ve toplumların konut ihtiyaçlarını anlamak için önemli bir araç olarak hizmet sunmaktadır.

1.2.6. İkametgâh Hareketliliği Yaklaşımları

İkametgâh hareketliliği yaklaşımları, farklı disiplinlerden araştırmacılar tarafından incelenmiş ve çeşitli perspektiflerden ele alınmıştır. Bu yaklaşımlar, bireylerin neden ve nasıl taşındıklarını anlamak için çeşitli teorik ve metodolojik çerçeveler sunmaktadır.

İkametgâh hareketliliği incelendiğinde, denge ve memnuniyetsizlik yaklaşımları öne çıkmaktadır. Denge yaklaşımı, hane halkının mevcut konut ve çevresinden elde ettiği yararların, maliyet ve faydalar dikkate alınarak potansiyel ikametgâh demeti seçenekleriyle kıyaslanmasına dayanan bir kuramsal çerçeve sunar. (Clark vd. 2006, 325) Örneğin, iş değişiklikleri, aile büyümesi veya ekonomik faktörler gibi yaşam olayları, kişilerin konut ihtiyaçlarını ve tercihlerini etkileyerek bu dengeyi değiştirebilir (Rossi, 1955). Öte yandan, memnuniyetsizlik yaklaşımı, hane halkının taşınma kararlarını mevcut konutlarındaki memnuniyetsizliklere dayandırmaktadır (Clark ve Dieleman, 2017). Bu yaklaşıma göre, bireyler, mevcut konutlarında yaşadıkları sorunlar veya memnuniyetsizlikler nedeniyle taşınma kararı alabilirler (Clark ve Huang, 2003). Örneğin, kötü komşuluk ilişkileri, çevresel kirlilik veya konut kalitesindeki eksiklikler gibi faktörler, bireylerin mevcut konutlarından memnuniyetsizlik duymalarına ve yeni bir konuta geçme eğilimini artırmalarına neden olabilir (Coulter ve Scott, 2015). Her iki yaklaşım da ikametgâh hareketliliğini anlamamıza yardımcı olur ve hane halklarının taşınma kararlarının çeşitli faktörlerin etkileşimiyle şekillendiğini değerlendirilmesine olanak tanır. Denge yaklaşımı, kişilerin konut ihtiyaçları ve tercihlerini ayrıntılı bir şekilde ele alırken, memnuniyetsizlik yaklaşımı, konut memnuniyetsizliğinin taşınma kararlarını tetikleyici ve yönlendirici bir faktör olabileceğini gösterir (Kaba ve Südaş 2019).

Buradan hareketle yaşam döngüsü/seyri kavramını açıklamak yerinde olacaktır. Yaşam döngüsü, kişilerin veya ailelerin yaşamları boyunca geçirdikleri farklı evrelerin ekonomik ve sosyal açıdan incelenmesi şeklinde açıklanabilir. Rossi'ye göre (1955), konutlar arası hareketliliği, aile yapısındaki değişikliklerle ve yaşam döngüsü/seyri

değişimleriyle beraber oluşan ihtiyaçlara yanıt olarak ortaya çıkan bir süreçtir. Bu yaklaşıma göre, bir aile, yaşam döngüsündeki değişikliklere bir yanıt olarak konut hareketliliğini gerçekleştirir. Aile yapısındaki değişiklikler, örneğin evlenme, çocuk sahibi olma veya çocukların evden ayrılması gibi yaşam döngüsü olayları, kişilerin konut tercihlerini ve hareketliliklerini etkiler. Yazara göre, aileler yaşam döngüsü boyunca farklı konut ihtiyaçlarına ve tercihlerine sahiptirler, bu da konut hareketliliğine yol açar. Hane halkı için hareketliliğe karar verme süreci; taşınma arzusu, isteğine sahip olma (*inclination*), bir taşınma niyetinin, planın olması (*intention*) ve başka bir ikametgâha yeniden yerleşme-davranış (*behaviour*) olmak üzere sırasıyla üç aşamadan meydana gelmektedir (Rossi, 1955; akt: Özgür, 2009).

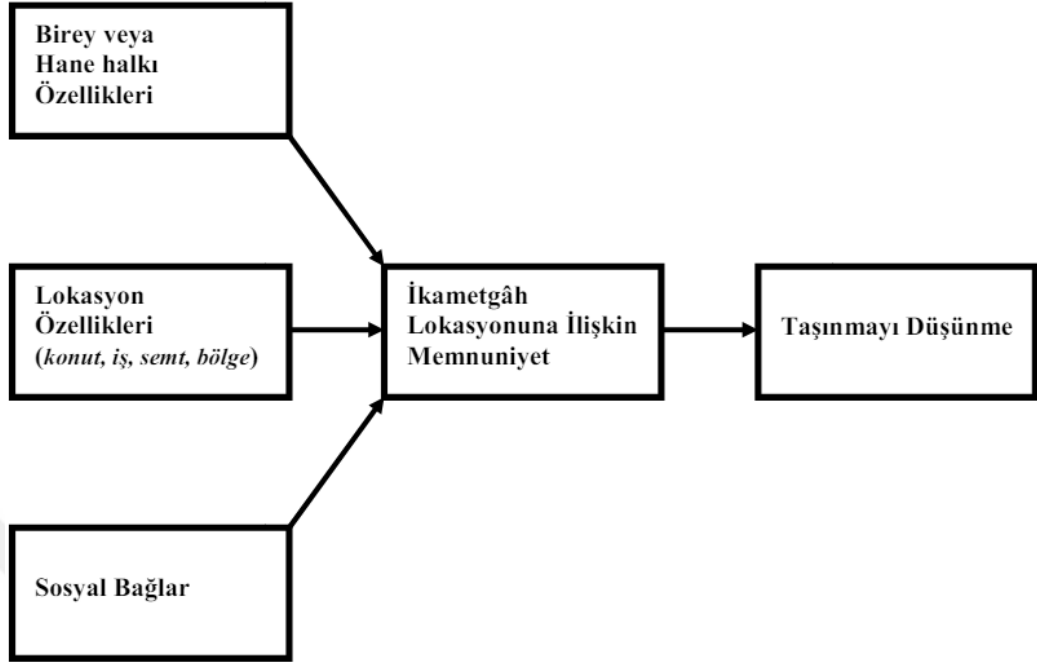
Yaşam döngüsü modelinde temel fikir, bir hane halkının birey sayısının yaşam süreci boyunca önce artması, ardından azalması ve her aşamada konutla ilgili kararlar alınabileceğidir (Eceral ve Uğurlar, 2017, 349). Yaşam döngüsü/seyri hane halkının büyüklüğü, iş, eğitim, gelir, konut türü gibi farklı olgularla ortaya konmaktadır (Helderman vd., 2004, Rabe ve Taylor 2010). Bazı çalışmalar, evlilik, çocuk sahibi olma, kariyer değişiklikleri gibi yaşam döngülerinin konut tercihlerini ve hareketlilik eğilimlerini nasıl etkilediğini incelemiştir (Crowder ve South 2011, Mulder ve Wagner 2010). Örneğin, evlenme genellikle büyük bir konut değişikliğine yol açar. Çünkü evlilik genellikle daha büyük ve daha istikrarlı bir konut arayışını tetikler (Dewilde ve Stier, 2014). Benzer şekilde, çocuk sahibi olmak, bireylerin daha büyük ve çocuk dostu bir konuta taşınma eğiliminde olmalarına neden olabilir (Coulter ve Van Ham, 2013). Kulu ve Milewski (2007) de Avrupa'daki göçmenlerin konut hareketliliğini inceledikleri çalışmalarında benzer bulgulara ulaşmışlardır.

Wolpert'in yer yararlılığı ve stresi yaklaşımı, ikametgâh hareketliliğini anlamada önemli bir çerçeve sunar. Bu yaklaşım, kişilerin ve hane halklarının yer seçimlerini, yer yararlılığı ve yer değiştirme stresi kavramları üzerinden analiz eder. Wolpert (1965), bireylerin taşınma kararlarını, mevcut ikametgâhlarının sağladığı faydalar ile bu yerin sağladığı stres faktörleri arasındaki dengeye dayandırarak açıklamaktadır. Yer yararlılığı kavramı, bireyin bir yerle ilgili memnuniyet veya memnuniyetsizlik seviyesini değerlendirmeyi ifade eder ve eğer kişilerin, mevcut ikametgâhları, ihtiyaçlarını

karşılmaktan uzaksa, kişi veya hanehalkı alternatif bir yer arayışına girmeyi düşünebilir (Brown ve Moore, 1970,1) (Şekil 7). Stres yaklaşımında ise hane halkı veya kişiler, mevcut ikametgâhlarının ihtiyaçlarını yeterince karşılamadığını veya memnuniyetsizlik yarattığını düşünüyorsa, bu durum belli bir stres seviyesine ulaştığında taşınmayı değerlendirmeye başlamaktadır (Speare, 1974).

Bir başka memnuniyetsizlik yaklaşımı, Brown ve Moore'un (1970) geliştirdikleri "iki aşamalı, şehir içi ikametgâh yeri karar süreci" modelidir. İki aşamalı şehir içi ikametgâh yeri karar süreci, hane halklarının taşınma ve yer seçimi kararlarını iki aşamada değerlendiren bir modeldir. İlk aşama, hane halkının mevcut ikametgâhından taşınma kararı almasıdır. Bu aşamada, kişiler mevcut konutlarının sağladığı yararlılık düzeyini değerlendirirler ve eğer ihtiyaçları karşılanmıyorsa veya memnuniyetsizlik yaşıyorsa taşınma kararı verirler (Wolpert, 1965). Hane halkı, potansiyel yeni ikametgâhların sunduğu yararları mevcut yer ile karşılaştırarak en uygun olanını seçmektedir (Brown ve Moore, 1970).

Speare'in (1974) ikametgâh memnuniyeti modeli, hane halklarının taşınma kararlarını anlamak için geliştirilmiştir. Bu model, kişilerin mevcut ikametgâhlarına olan memnuniyet düzeylerine dayalı olarak taşınma eğilimlerini incelemekte ve konut memnuniyetsizliğinin taşınma kararlarını nasıl tetikleyebileceğini açıklamaktadır (Speare, 1974) (Şekil 8). Speare'in (1974) modeli, taşınma kararlarını iki ana faktörle açıklar: Konut memnuniyeti ve beklenen yarar. İlk olarak, mevcut ikametgâh ile ilgili memnuniyet düzeyi değerlendirilmektedir. Eğer kişi veya hanehalkı, mevcut ikametgâhın yaşam kalitesini ve ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığını düşünüyorsa, memnuniyetsizlik oluşur. Bu memnuniyetsizlik, belirli bir stres seviyesine ulaştığında kişilerin taşınma düşüncesini tetikler.

Şekil 5: İkametgâh Memnuniyeti Modeli. Kaynak: Speare, 1974, 176

Pickvance'ın (1974) nedensel ikametgâh modeli, bireylerin ve hanehalklarının konut seçimi ve taşınma kararlarını anlamak için geliştirilmiş bir teorik çerçevedir. Bu model, taşınma kararlarını etkileyen çeşitli faktörleri ve bu faktörler arasındaki ilişkileri incelemektedir. Bu modelde, konut mülkiyeti (ev sahibi veya kiracı olma durumu) önemli bir rol oynamaktadır. Yaşam döngüsü, yaş ve gelir gibi faktörler, hareketlilik davranışını doğrudan etkilemekle kalmaz, konut mülkiyeti aracılığıyla dolaylı olarak da etkilemektedir (Kaba ve Südaş 2019, 60).

Morris ve Winter (1975), ailelerin konut düzenleme sürecini anlamak için geliştirdikleri teorik bir çerçeve sunmuşlardır. Bu teori, ailelerin bir konuta taşınmaları ve o konutu düzenlemeleri sürecinde hangi faktörlerin rol oynadığını açıklar. Konut düzenleme sürecinde adaptasyon, ailelerin değişen ihtiyaçları ve tercihleri ile konutlarını uyumlu hale getirme sürecini ifade eder. Aileler, yaşam tarzlarının ve aile dinamiklerinin değişmesiyle birlikte konutlarını sürekli olarak uyarlarlar. Örneğin, aile yapısındaki değişikliklere bir yanıt olarak, konutun iç düzeni ve kullanımını da değiştirebilmektedir.

İzleyen başlık altında, araştırma grubunun da bir parçası olduğu LGBTİ+ nüfusa ilişkin başlıca kavramların tanımlarına yer verilecektir.

1.3. LGBTİ+ NÜFUSA İLİŞKİN BAZI KAVRAMLAR

LGBTİ+ topluluğu kendi iç çeşitliliği içerisinde tanımlayan kavramların giderek çeşitlendiği bilinmektedir¹. Bu bölümün amacı, metin boyunca kavramsal bir tutarlılık sağlamak amacıyla, çalışmanın konusu ile ilgili doğrudan bağlantılı kavramları tanımlamaktır. Bu kavramlar, biyolojik ve toplumsal cinsiyet, atanmış cinsiyet, cinsiyet kimliği, cinsel yönelim ve bunlarla bağlantılı kavramlardır. Bu bağlamda, sözü geçen kavramların çok geniş bir çeşitlilik sergilediği ve bu çeşitliliğin arttığı, en önemlisi aşağıda LGBTİ+ nüfusun tamamına ait kavramları tanımlamak yerine, sadece trans kadınlar ile ilgili tanımlamalara yer verilmiştir.

Atanmış cinsiyet, toplumsal cinsiyet beklentileri çerçevesinde, sosyal çevre tarafından kişinin doğumunda kendisine atanan cinsiyeti ifade eder ve ikili cinsiyet rejiminde, kadın ve erkek kategorilerinden oluşur. Kaos GL'ye göre (2022), dış genital karakteristiklere (biyolojik cinsiyet) atanan özellikler ve bunlarla bağlantılı olarak inşa edilen varsayımlar ile doğumda ya da daha öncesinde atanan cinsiyettir. **Toplumsal cinsiyet** genellikle, "toplumsal" sıfatı nedeniyle, toplumun ve kültürün dinamiklerinden doğan ve cinsiyeti tanımlayan bir kavram şeklinde karşımıza çıkar. Toplumsal cinsiyet, bireyin belli bir cinsten olduğuna ilişkin bilgiye, bu bilgi dâhilinde olmak üzere toplumsal düzlemde bireyden beklenenlere ve toplumda bireye biçilen konuma işaret eder (Vatandaş, 2007). Toplumsal cinsiyet kavramı Saraç'a (2013) göre, insan yetiştirilirken, kadın ve erkek cinsiyetlerini birbirinden ayıran, toplumsal rollerin oluşmasını sağlayan ve bunları denetleyen sosyo-kültürel değerlerin insan bedenine yüklediği anlam ve beklentileri anlatmaktadır. Birey, doğduğu andan itibaren biyolojik cinsiyetine bağlı olarak, toplumsal düzenin öngördüğü davranış, düşünme ve algı dünyası çerçevesinde toplumsal cinsiyet özelliklerini içselleştirir (Vatandaş, 2007, 48)

¹ Tez çalışmamız kapsamında, bu kavramlara çok geniş olarak yer verilmemiş ancak başlıca kavramlarla yetinilmiştir. LGBTİ+ topluluğuna ilişkin kavramların zaman içerisindeki çeşitlenişine üzerine şu çalışmalara bakılabilir: Efe-Güney vd. 2015, Şahin 2016, Kaos GL Derneği 2022.

Cinsel yönelim, “kişinin herhangi bir cinsiyete, cinsiyetsizliğe² ya da cinsiyet kimliğine dair duyduğu duygusal, romantik veya cinsel çekim” olarak ifade edilebilir. Burada kişi, sadece bir kişiye değil, kişilere de aynı anda söz konusu çekimlerin bütününe ya da sadece birini hissedebilir. Güner vd. (2011, 20), cinsel yönelimi, “kişinin cinsel dürtülerinin herhangi bir cinse yönelmesi” olarak tarif ederken, duygusal ve cinsel çekimin varlığına değinip, bunları heteroseksüellik, eşcinsellik, biseksüellik olarak sıralar. **Eşcinsellik**, “kişinin hemcinsine duyulan romantik ya da cinsel yönelim” olarak adlandırılır: Kişinin cinsiyet beyanı hakkında her zaman fikir vermez. **Gey**, erkek eşcinseli ifade ederken, **lezbiyen** kadın eşcinseli ifade etmektedir. Eğer çekim, her iki cinse karşı söz konusuysa, bu durum **biseksüellik** olarak tanımlanır. **Heteroseksüellik** ise kişinin hemcinsi olmayan birine duyduğu romantik ya da cinsel yönelimi ifade eder. Bir kadının bir erkeğe, bir erkeğin bir kadına yönelmiş olma hali söz konusudur (Kaos GL, 2020, 14). Heteroseksüellik, toplumlarda, *doğal*, *normal* ya da *makbul* olarak kabul edildiğinden, heteroseksüel olmayan kişiler, kendilerini “zorunlu heteroseksüeller” olarak da tanımlayabilir (Kaos GL, 2020, 14).

Cinsiyet kimliği, kişinin, fizikî ya da bedensel işlevlerini, toplumca atanmış olanın dışında, esasen hissettiği cinsiyetine uygun olacak şekilde, söz ve davranışlar yoluyla, tıbbi veya başka yöntemlerle yeniden oluşturarak yaşamasını ifade eder. Cinsiyet kimliğinin, atanan cinsiyete uygunluğu tartışılmaz (Selek 2001, Balkan 2016, Şahin 2016). Cinsiyet kimliği, kişinin cinsiyetine dair içsel olarak hissettiği, benliğine dair bir tecrübesidir (Şahin, 2016, 11). **Travesti**, genel olarak dış görünüş ve davranışla karşı cinse ait olma isteğinden kaynaklanmaktadır. Şahin (2016, 12), “*Halk arasında travesti dendiğinde daha çok kadın giyimindeki / davranışındaki erkekler akla gelse de, travesti kelimesi aslında hem erkek hem de kadın için geçerlidir; yani erkek giyimindeki / davranışındaki kadınlar için de kullanılır.*”

Transseksüel, “*Kendisini, doğumunda atanan cinsiyetten farklı, karşı cinsten biri olarak tanımlayan kişidir. Hem erkek hem de kadın için geçerlidir. Kişi, erkek bedeninde olduğu halde kendisini kadın olarak duyumsayabilir; kadın bedeninde olduğu halde kendisini erkek olarak duyumsayabilir. Transseksüel sözcüğü, derin ve benlik algısı ile*

² Cinsiyetsizliğe dair geniş bir çalışma için bkz: Şah, U. (2015) *Cinsiyetsizliği Konuşmak*.

bütünleşmiş ruhsal yapı için belirleyici bir sözcüktür. Kişinin davranışlarından çok, iç dünyasında kendisini karşı cinsten biri gibi görmesi, hissetmesidir. Bu yüzden transseksüel kişiler mutlaka dış görünüşlerinden belirlenemez. Çünkü bireyler, kendilerini karşı cinsten biri olarak hissettiklerini, dış görünüşlerine her zaman yansıtmazlar. Transseksüellik cinsiyete dair kimliği, yani “cinsiyet kimliğini” ifade eder; dolayısıyla bireylerin cinsel yönelimleri ile ilgisi yoktur. Transseksüel bir kişi heteroseksüel, biseksüel veya eşcinsel olabilir.” şeklinde açıklanmaktadır (Şahin, 2016, 12).

Travesti ve transseksüel kimliklerinin her ikisinde de kişinin karşı cinse yaklaşma arzusu ve çabası söz konusuysa da bu kavramlar arasında, halk tarafından yaygın olarak atfedilen bir fark vardır. Her ikisi de cinsiyet kimliğinde karşı cinse yaklaşmayı ifade etmekle birlikte, travesti kavramında, tıbbi bir müdahalenin söz konusu olmadığı, cinsiyet geçiş ameliyatının gerçekleştirilmediği; transseksüellik kavramında ise, tıbbi bir müdahalenin olduğu fikri yaygınlaşmıştır. Bu bağlamda travesti ve transseksüel ayrımı toplum tarafından cinsiyet geçiş ameliyatının gerçekleşip gerçekleşmediği üzerinden bir ayrıma gidilmektedir. Çünkü halk arasında travesti, ameliyatla kadın olmamış ve yalnızca dış görünümü ya da davranışı ile kadınlık hallerine yakınlaşırken, transseksüel olmak ise bir tıbbi müdahaleden geçmek gibi algılanmaktadır (Şahin, 2016, 12). Fakat bu kavramın aksine travesti ya da transseksüel kavramı Trans+ şemsiyesi altında yer bulmaktadır.

Transfobi kavramı, trans şemsiyesindeki kimliklere, trans erkeklere ve trans kadınlara dair önyargı ve nefreti anlatmaktadır (Kaos GL, 2020, 21). Transfobi, kendiliğinden değil, sosyal, politik ya da kültürel dinamikler neticesinde ortaya çıkmaktadır (Şahin, 2016, 14).

2. BÖLÜM: LGBTİ+ NÜFUS ÜZERİNE KENTSEL-MEKÂNSAL LİTERATÜR

2.1. Uluslararası Literatür

Dünyada LGBTİ+'lar farklı akademik alanlarda çalışma konusu olmaktadır. Bu bölümde başta LGBT+'lar olmak üzere, trans kadınların kentsel-mekânsal literatürü ortaya konmaya çalışılacaktır.

Coğrafya alanında cinsellik ve cinsel kimliklerin mekânsallığına odaklanan ilk çalışmalardan biri, **Bell ve Valentine** (1995), editörlüğünü yaptıkları *Mapping Desire* adlı kitaptır. Çalışmada, farklı ölçek ve bağlamlarda cinsellik ve mekân ilişkisini ortaya koyan çalışmaları bir araya getirmişlerdir. Mekânın cinsel kimlikler ve pratiklerle nasıl şekillendiğini ve bunların beşeri coğrafi ilişkileri incelenmiştir. Bu çalışma, cinselliğin mekânsal boyutlarını ve farklı cinsel kimliklerin çeşitli mekânlardaki deneyimlerini ele almaktadır. Çalışmada, cinselliğin sadece kişisel bir kimlik veya pratik değil, aynı zamanda mekânsal bir olgu olduğu vurgulanmıştır. Cinsel kimlikler ve pratikler, belirli mekânlarla ilişkilendirilip ve bu mekânların anlamını ve kullanımını şekillendirmektedir. Çalışmada, LGBT+lar için güvenli alanlar olarak kabul edilen mekânlar, bu insanların kendilerini ifade etmeleri ve topluluk oluşturmaları için önemli hale gelmektedir. Çalışma, çoğu kamusal ve özel alanın heteronormatif olduğunu ve bu mekânların LGBT+lar için dışlayıcı olabileceğini ortaya koymaktadır. LGBT+lar kendilerini güvende hissettikleri ve topluluk oluşturdukları "queer mekânlar" da çalışmada ele alınmaktadır. Bu mekânlar, barlar, kulüpler, kafeler ve LGBT organizasyonlarının merkezleri gibi yerleri içerir. Bu mekânlar, LGBT+ların sosyal ağlarını genişletmelerine de olanak sağlamaktadır. Çalışma, şehirlerdeki mekânsal ayrışmanın LGBT+ların yaşamlarını nasıl etkilediğini de ortaya koymaktadır. LGBT+ların yaşadıkları mahalleleri veya "gayborhoods" gibi bölgeleri, bu kişilerin daha fazla kabul ve destek bulduğu yerler olarak anlatmaktadır. Ancak, bu tür ayrışma aynı zamanda LGBT bireyleri diğer toplumsal kesimlerden izole edebilmekte ve heteronormatif mekânlardaki ayrımcılığı artırmaktadır. Çalışma LGBT+ların mekânları yeniden şekillendirme ve heteronormatif yapıları sorgulama yollarına da değinmektedir. Bu sorgulamaların direniş pratikleri, protestolar, sanat ve performanslar gibi çeşitli biçimlerde ortaya çıkabildiğini ve

mekânların cinsel kimliklere daha açık ve kapsayıcı hale gelmesini sağlayabildiğini vurgulamaktadır.

Fortier (2003), kuir kişilerin göç ve bağlılık dinamiklerini incelemektedir. Çalışma, queer kimliklerin ev ve aidiyet kavramlarını nasıl şekillendirdiğini ve bu kişilerin mekânsal hareketliliklerinin ve yerleşim deneyimlerinin kendilerini nasıl ifade ettiklerini anlamaya çalışmaktadır. Çalışma, queer kişilerin göç süreçleri sırasında nasıl aidiyet hissettiğini ve ev kavramını yeniden tanımladığını ele alır. Göç eden queer bireyler, çeşitli toplumsal ve kültürel bağlamlarda yeni bir ev bulma sürecindedirler. Bu süreç, onların aidiyet duygularını ve yerleşim stratejilerini şekillendirir. Çalışmaya göre, kuirlerin mekânsal hareketlilikleri, cinsiyet kimlikleri ve cinsel yönelimleriyle ilişkili olarak hem fiziksel mekânlarda hem de toplumsal alanlarda çeşitli bağlılık ve aidiyet arayışlarını yansıtmaktadır. Ayrıca evin sadece fiziksel bir yer değil, aynı zamanda duygusal ve toplumsal bir anlam taşıdığı vurgulanmaktadır. Ayrımcılık, dışlanma ve kabul görmeme gibi engeller, kuir bireylerin ev ve bağlılık deneyimlerini zorlaştırabilmektedir. Çalışma, kuirlerin yeni topluluklar ve sosyal ağlar oluşturma süreçlerini de araştırmaktadır. Bu yeni topluluklar, onların kendilerini ifade etmelerine ve aidiyet hislerini güçlendirmelerine yardımcı olabilmektedir.

Editörlüğünü **Cotten'ın** (2012) yaptığı ve çeşitli yazarların çalışmasının olduğu *Transgender Migrations: The Bodies, Borders, And Politics Of Transition* adlı eserde, transların yaşadığı göç süreçlerini ve bu süreçlerde karşılaştıkları beden, sınır ve politikaların etkilerini incelenmektedir. Kitap, transların kimliklerini ve bedenlerini yeniden inşa etmek için gerçekleştirdikleri coğrafi hareketliliği ve bu hareketlilik sırasında karşılaştıkları yasal, sosyal ve politik engelleri ele almaktadır. Ayrıca, transların kendi kimliklerini ve topluluklarını nasıl yeniden tanımladıklarını ve bu süreçteki direnç stratejilerini de irdelemektedir. Kitapta, transların, cinsiyet uyum sürecinde sağlık hizmetlerine erişim sağlamak veya ayrımcılıktan kaçmak için başka şehirlere veya ülkelere taşındığı belirtilmektedir. Kitap, transların, cinsiyet kimlikleri nedeniyle pasaport, vize ve göçmenlik belgeleri gibi yasal dokümanları edinmede zorluk yaşadığını vurgulamaktadır. Yeni yerleşim yerlerinde kabul görmek için mücadele eden translar, bazen göç ettikleri yerlerde de ayrımcılık ve dışlanma ile karşılaşmaktadır. Bu durum,

onların sosyal ağlarını yeniden kurmalarını ve bir destek bulmalarını zorlaştırmaktadır. Transların, göç ettikleri yerlerde dayanışma ağları ve topluluklar oluşturdukları da kitabın önemli bulgularından biridir. Bu ağlar, onların geçiş sürecinde karşılaştıkları zorluklarla başa çıkmalarına yardımcı olmakta ve güvenli alanlar sağlamaktadır. Dayanışma ağları, transların toplum tarafından kabul görmeleri ve hareketliliklerini artırmaları için kritik bir rol oynamaktadır. Kitap ayrıca, transların göç süreçlerinde karşılaştıkları ekonomik zorluklara da dikkat çekmektedir. Birçok transın, iş bulma konusunda sıkıntılar yaşadığını, bu da onların yer değiştirme ve hareketliliklerini sınırladığını ortaya koymaktadır.

Shelton (2015a) çalışmasında, evsizlik yaşayan translar için risk kavramını ele almıştır. Çalışma, geleneksel olarak risk faktörü olarak kabul edilen belirli deneyimleri ve koşulları gözden geçirirken, bu grubun güçlü yönlerini ve dirençlerini de vurgulamaktadır. Evsizlik yaşayan transların maruz kaldığı risklerin sadece olumsuz faktörlerden ibaret olmadığını öne sürmektedir. Bunun yerine, bu gençlerin sahip olduğu güçlü yönlerin ve dirençlerin, risk algısını yeniden şekillendirmede önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Çalışmanın bulgularına göre, aile desteği, arkadaşlık ilişkileri ve topluluk bağları, evsizlik deneyimi sırasında dayanıklılığı artırmaktadır. **Shelton**'ın (2015b) bir diğer çalışmasında, evsiz trans gençlerin karşılaştığı programatik engelleri, cisgenderism perspektifinden anlamayı amaçlamaktadır. Çalışma, trans gençlerin konut ve destek hizmetlerine erişimlerinde karşılaştıkları zorlukları incelemektedir. Yazara göre, birçok barınma ve destek programı cisnormatif yapıdadır ve trans gençlerin ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmaktadır. Bu programlar genellikle trans kimlikleri ve deneyimleri göz ardı etmekte, bu durumda trans gençlerin hizmetlere erişimini zorlaştırmaktadır. Trans nüfusun barınma sorununu hem ırksal hem de cinsiyet kimliği açısından, **kesişimsel** olarak nasıl ayrımcılığa maruz kalarak deneyimlediklerini ele alan bir başka çalışma **Beltran vd.**'ye (2019) aittir. Araştırma, San Francisco Halk Sağlığı Departmanı'ndaki Trans-National çalışmasından alınan temel verilerin analizine dayanmaktadır (İkincil veri analizi). Trans kadınların deneyimlediği konut istikrarsızlığı, kötü sağlık sonuçlarının önemli bir yapısal belirleyicisidir. Cinsiyet kimliği ve ırk kesişimindeki ayrımcı davranışlar arttıkça, konut istikrarsızlığı olasılığı da artmaktadır. (her kategorik birim artışında (1-2 veya 3+) konut istikrarsızlığı olasılığı 1,25

artmaktadır). Kesişimsel ayrımcılık, trans kadınlar arasında artan konut istikrarsızlığıyla ilişkilidir ve ırkçılığın ve anti-trans davranışların tespiti için politikalara ve programlara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Eğer kesişimsel ayrımcılık önenebilirse, konut istikrarı olumlu yönde etkilenebilir ve böylece, çoklu eşitsizliklerle karşı karşıya olan trans kadınların sağlık ve refahını artırmaya yardım edebilir.

Castellanos (2016), New York City'deki Latino LGBT gençlerin evsizlik deneyimlerini incelemiştir. Bu deneyimi şekillendiren temel faktörler, cinsel yönelimin yol açtığı aile içi çatışmalar ve kurumsal barınma olanaklarının yapısı olarak açıklanmaktadır. Aile içi çatışmalar, Latino LGBT gençlerin evsiz kalmasının başlıca nedenlerinden biri olarak belirtilmektedir. Gençlerin cinsel yönelimleri nedeniyle aileleriyle yaşadıkları anlaşmazlıklar ve maruz kaldıkları şiddet, evden kaçmalarına ya da evden atılmalarına yol açmaktadır. Özellikle, muhafazakâr ve geleneksel aile yapısına sahip olan Latino topluluklarında, bu tür çatışmalar daha yaygın ve şiddetli olabilmektedir. Kültürel ve dini baskılar nedeniyle daha fazla dışlanma ve ayrımcılığa maruz kalmaları, onların güvenli barınma olanaklarına erişimini zorlaştırmakta ve evsiz kalma risklerini arttırmaktadır. Latino LGBT gençlerin, bakım evleri ve gençlik barınma alanları gibi yerlerde geçirdikleri sürede yeterli desteği görememeleri ve ayrımcılığa uğramaları, onların bu kurumlardan ayrılmalarını ve evsizliğe sürüklenmelerini beraberinde getirmektedir.

Ritterbusch (2016), Kolombiya'daki trans seks işçilerinin hareketlilik ve hareketsizlik coğrafyalarını incelemektedir. Çalışma, trans seks işçilerinin çalışma ve yaşama alanlarında karşılaştıkları zorlukları ve şiddeti anlamayı amaçlamaktadır. Trans seks işçilerinin sıklıkla silah zoruyla tehdit edildiği, fiziksel şiddete maruz kaldıkları ve bu durumun onların hareketliliklerini ciddi şekilde kısıtladığı belirtilmektedir. Ayrıca, bu kişilerin güvenli ve istikrarlı bir yaşam sürme imkânlarının sınırlı olduğunu ve sürekli olarak tehdit ve ayrımcılıkla karşılaştıklarını belirtmektedir. Bu bulgular, trans seks işçilerinin yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve onlara yönelik şiddetin önlenmesi için acil müdahalelere ihtiyaç duyulduğunu vurgulamaktadır.

Editörlüğünü **Brown ve Browne**'ın (2016) yaptığı ve çeşitli yazarların çalışmalarının olduğu *The Routledge Research Companion to Geographies of Sex and*

Sexualities adlı bir diğler eserde cinsiyet ve cinselliğın coğrafi bağlamlarda nasıl şekillendiğini, toplumların mekânsal organizasyonları içinde cinselliğın nasıl deneyimlendiğini ve politik, kültürel, ekonomik güçlerin bu deneyimleri nasıl etkilediğini araştırılmaktadır. Kitabın temel bulgularından biri, cinselliğın mekânsal düzenlemelerle yakından ilişkili olduğudur. Cinsellik, sadece bireysel bir deneyim değil, aynı zamanda kamusal ve özel alanlarda nasıl ifade edildiğiyle de ilgilidir. Kitap, heteronormatif mekânların nasıl inşa edildiğini ve bu mekânların cinselliklerin hangi biçimlerini kabul edip hangilerini dışladığını tartışmaktadır. Çalışmada, kuirlerin güvenli alanlar yaratma ve mekânsal direniş gösterme yolları incelenmektedir. Kuir toplulukların, dışlanma ve ayrımcılığa karşı nasıl alternatif mekânlar kurdukları ve bu alanlarda kendi cinselliklerini özgürce ifade ettikleri ele alınmaktadır. Bu mekânlar, bazen kentsel merkezlerdeki gizli barlardan, bazen de sanal ortamlardaki kuir topluluklarına kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Kitap, cinselliğın mekânsal politikalarını tartışarak, hükümetlerin ve yerel otoritelerin cinselliği düzenleyen politikalarının nasıl bir kontrol mekanizması oluşturduğunu analiz etmektedir. Örneğın, LGBTQ+'lara yönelik barınma politikaları, yasal kısıtlamalar ve kamusal mekânlarda cinselliğın nasıl düzenlendiği, cinselliklerin nerede ve nasıl ifade edilebileceğini belirleyen önemli güçler olarak değerlendirilmektedir. Kitapta, cinsellik deneyimlerinin sadece mekânsal faktörlerle değil, aynı zamanda ırk, sınıf ve etnisiteyle nasıl kesiştiği ele alınır.

Redden vd. (2023), Kanada'daki yaşlı LGBT'ler örneğinde, konut-sağlık ilişkisini incelemişlerdir. Katılımcılar, güvenli ve kabul edici bir yaşam alanının fiziksel ve ruhsal sağlıkları üzerinde olumlu etkileri olduğunu belirtmişlerdir. Güvensiz veya ayrımcılığa maruz kaldıkları konut ortamlarının ise stres, anksiyete ve depresyon gibi sağlık sorunlarına yol açtığını ifade etmişlerdir. Bu açıdan, toplumsal kabulün önemi vurgulanmakta ve LGBT dostu komünitelerin, sosyal izolasyonu azaltarak kişilerin genel sağlık durumlarını iyileştirdiğine işaret edilmektedir. Katılımcılar, LGBT dostu konut projelerinin ve destekleyici toplulukların, yaşlandıkça daha fazla önem kazandığını belirtmişlerdir. Çalışmada, ekonomik engellerin de önemli bir faktör olduğu ortaya konmaktadır. Birçok yaşlı LGBT, sınırlı mali kaynaklara sahip oldukları için uygun ve güvenli konutlara erişimde zorluk yaşamaktadır. Bu durum, sağlık hizmetlerine erişimi

de kısıtlamaktadır. Güvenli, kabul edici ve ekonomik olarak erişilebilir konutların, bu kişilerin yaşam kalitesini ve sağlıklarını önemli ölçüde iyileştireceği sonucuna varılmıştır.

Baams vd. (2019) da benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Barınma istikrarı olmayan ve koruyucu bakım sisteminde bulunan LGBTQ gençlerin karşılaştığı zorlukları inceleyen yazarlar, LGBTQ gençlerin, barınma istikrarsızlığı nedeniyle fiziksel ve ruhsal sağlık sorunları yaşadığı belirtilmektedir. Güvensiz barınma koşulları, stres ve anksiyete gibi sorunlara yol açarken, güvenli barınma imkânı bulan gençlerin sağlık durumlarında belirgin iyileşmeler görülmektedir.

Shelton vd. (2018), ABD'nin yedi farklı şehrinde yaşayan LGBTQ genç yetişkinlerin evsizlik ve konut deneyimlerini araştırmışlardır. LGBTQ genç yetişkinlerin çoğu, aileleriyle yaşadıkları cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği çatışmaları nedeniyle evden ayrılmak zorunda kalmıştır. Aile reddi ve ayrımcılığı, bu gençlerin evsiz kalmasında temel faktörlerden biridir. Çalışmanın bir başka bulgusu da hem topluluk içinde hem de barınma sağlayıcıları tarafından uygulanan ayrımcılık ve taciz olaylarının, LGBTQ gençlerin güvenli barınma bulmalarını zorlaştırdığı şeklindedir. LGBTQ gençler, sıklıkla geçici barınma alanlarında kalmakta ancak bu yerlerin genellikle güvenli olmadığı belirtilmektedir. Bu durum, gençlerin kalıcı ve güvenli konuta erişimini zorlaştırmaktadır; LGBTQ-dostu konutların ve barınma programlarının yetersiz olduğu vurgulanmıştır. Güvenli ve destekleyici konutlar, gençlerin sağlıklı bir yaşam sürdürebilmeleri için kritik öneme sahiptir. Çalışmanın en önemli bulgularından biri ise, transların evden atılmasının, diğer LGBTQ+'lara göre daha yaygın olarak gözlemlenmesidir.

De Chants vd. (2022), aile reddi ve konut güvensizliği yaşayan LGBTQ genç yetişkinler arasında direnç noktalarını araştırmışlardır. Araştırmanın amacı, genç yetişkinlerin dayanıklılık stratejilerini, yaşadıkları zorluklarla nasıl başa çıktıklarını ve geleceğe nasıl ilerlediklerini anlamaktır. Aile reddi veya ayrımcılık nedeniyle evlerinden ayrılmak zorunda kalan gençler, güvenli bir konut bulma sürecinde büyük zorluklarla karşılaşmaktadırlar. LGBTQ gençler, aile reddi ve konut güvensizliği gibi zorluklarla başa çıkmak için arkadaşlar, partnerler ve topluluk aktivistleri gibi destekleyici kişilere sığınmışlardır.

Abramovich (2017)'e göre, evsiz LGBT+ nüfus, diğer çalışmaların bulgularıyla benzer bir şekilde, barınma hizmetlerinde ve destek programlarında sıklıkla homofobi ve transfobi ile karşılaştıklarını belirtmektedir. Bu ayrımcılık, onların güvenli ve uygun bir barınak bulmalarını zorlaştırmaktadır. LGBT+'ların ekonomik durumları, evsizlik riskini artıran önemli bir diğer faktördür. **Choi vd.** de (2015), LGBT+ gençlerin iş bulma ve ekonomik güvenlik sağlama konusunda zorluklar yaşadığını ve bu durumun evsizlikle sonuçlandığını ifade etmektedirler. Ekonomik istikrarsızlık, konut bulma konusunda ciddi engeller oluşturabilmektedir. Daha önce bahsettiğimiz üzere, LGBT+ gençler, cinsel yönelimleri veya cinsiyet kimlikleri nedeniyle aileleri tarafından reddedilme riski altındadırlar. **Durso ve Gates** (2012), LGBT+ gençlerin aileleri tarafından kabul edilmemesi sonucunda evsiz kaldığını ve bu durumun evsizlik oranlarını arttırdığını belirtmektedirler. Aile desteğinin olmaması, gençlerin sokakta yaşamaya başlamasına neden olabilmektedir. LGBT+ evsizler için mevcut destek sistemlerinin yetersizliği, evsizlik sorununu derinleştirmektedir. **Keuroghlian vd.** de (2014) yine, LGBT+'lar için özel ve uygun destek hizmetlerinin eksik olduğunu ve bu eksikliğin evsizlik sorununu artırdığını vurgulamaktadırlar. Yetersiz destek, bu kişilerin hem acil ihtiyaçlarını karşılamada hem de uzun vadeli çözüm bulmada zorluk yaşamasına neden olabilmektedir.

Sonuç olarak uluslararası literatürde, LGBTİ+ nüfus ve özelde de trans topluluğunun mekânsal niteliklerine odaklanan çalışmaların genelde;

- Amerika kıtasında yoğunlaştığı,
- Aile ile çatışmalar ve ailelerin LGBTİ+ çocuklarını reddi ile bağlantılı evsizlik meselesi,
- Sağlıklı konutlara erişimdeki güçlükler ve barınma problemleri,
- Kurumsal barınma olanaklarının yetersizlikleri

gibi temalarda yürütüldüğü gözlenmektedir.

2.2. Türkçe Literatür

Türkiye’de LGBT+ nüfusun farklı akademik alanlarda ve çok yönlü olarak incelendiği çalışmalar artmaktadır. Eşcinsellik olgusunu çok yönlü olarak inceleyen kitaplar (Yüzgün 1986, Yılmaz 1998) ülkemizde bu alandaki ilk çalışmalar arasında sayılabilir; son yıllarda ise **medya** (İnceoğlu ve Çoban 2014), **edebiyat** (Tanrıyar 2018, Soydan 2020), **siyaset** (Yılmaz ve Demirbaş 2015) ve **kültürel çalışmalar** (Çakırlar ve Delice 2012) gibi alanlardan katkılar devam etmektedir.

Kentsel-mekânsal bir bakış açısıyla LGBTİ+ nüfusun incelenmesi ise 2000’li yıllarla birlikte gözleyebildiğimiz bir gelişmedir. LGBTİ+ nüfusun kentsel mekândaki ayrışması, görünürlüğü ve mekânsal deneyimleri lisansüstü tezlere, araştırma projelerine, kitap ve makalelere konu olmuş, söz konusu gelişme, mimarlık, şehir ve bölge planlama, coğrafya gibi mekânsal disiplinlerin katkısıyla yaşanmıştır. İncelenen başlıca şehirler, **İstanbul**, **Ankara** ve **İzmir** olmak üzere Türkiye’nin üç büyük şehridir. Bunların yanı sıra, **Antalya** ve **Mersin** şehirleri de çeşitli araştırmalara konu olmuştur. Bu çalışmalar, ağırlıklı olarak eşcinsel erkeklerin mekânsallığına odaklanmış olsa da, yalnızca trans kadınlar üzerine (sınırlı da olsa) araştırmalar bulunmaktadır. Trans kadın nüfusu da içerecek şekilde, genel olarak LGBTİ+ nüfusun farklı coğrafi ölçeklerdeki mekânsallığını inceleyen çalışmalara, **kronolojik** olarak değinilecektir.

Bu çalışmalardan ilki, bir dışlanma mekânı olarak Ülke Sokak’ta yaşayan trans kadınlara odaklanan Selek’in araştırmasıdır. **Selek** (2001) *Maskeler, Süvariler, Gacılar: Ülker Sokak: Bir Alt Kültürün Dışlanma Mekânı* başlıklı kitabında, İstanbul Beyoğlu’ndaki belirli bir sokak özelinde, trans kadınlara uygulanan sistematik baskıya, sosyo-mekânsal dışlanmaya ve alt kültüre, kimlik ve mekân ilişkisi bağlamında odaklanmıştır. Ülker Sokak alt kültürlerin kendilerini var edebildiği, ana akım toplumsal yapının dışında kalan bir mekân olarak tasvir edilmektedir. Sokağın sakinleri olan trans kadınların marjinalleştirilme süreçleri, toplumsal dışlanma ve ayrımcılıkla nasıl mücadele ettikleri ortaya koyulmakta; sokağın, trans kadınlar için bir “güvenli bölge” olarak nasıl işlediği ve bu mekânın toplumsal yapıda nasıl bir işlev gördüğü incelenmiştir. Çalışma, dışlanma konusunu İstanbul’daki neoliberal kentleşme süreci ile ilişkisi içinde ele almaktadır.

Trans kadınların kentsel mekândaki görünürlüklerini İzmir örneğinde ele alan erken çalışmalardan biri **Kolukırık ve Çağlayan**'a (2004) aittir. *Kentsel Doku ve Travestiler: Toplumsal Uzlaşma Arayışında İzmir Örneği* başlıklı çalışmalarında yazarlar, trans kadınların İzmir'in Alsancak semtinde, 1469 Sokak (resmi olmayan adıyla Bornova Sokağı'ndaki) yoğunlaşmalarını, bu semtin barındırdığı eğlence ve gece hayatı fonksiyonu ile ilişkilendirmektedirler. "Bu özellikleri sebebiyle", yazarlara göre, trans kadınların hem yaşama hem de çalışma alanı İzmir'in bu kesimini tercih etmiş olmaları "anlamlıdır". Çalışmada, Bornova Sokağı, trans kadınlar için bir tür "özel alan" olarak nitelendirilmiştir. Yazarlar, İzmir'in söz konusu kesiminin trans kadınlar için özel bir alan olarak sayılmasını, onların spesifik ihtiyaçlarıyla şekillenen (giyim mağazaları, kuaförler, barlar vb.) bir mekânsal organizasyonun varlığına bağlamaktadırlar. Araştırmanın yürütüldüğü yıl dikkate alındığında, trans kadınların, 2000'li yılların başında, Alsancak semtinden Hatay semtine doğru yer değiştirdiklerine dair bir saptama söz konusudur. Ayrıca, çalışmada, trans kadınların "yılıda en az üç kez konut ve yer değiştirdikleri" dile getirilmektedir. Hareketlilik düzeyinin bu denli yüksek olmasında hem güvenlik hem de grup içi rekabetin rol oynadığı belirtilmektedir.

Öz (2009), *Ahlaksızların Mekânsal Dışlanması* adlı çalışmada, özellikle İstanbul Beyoğlu'nda travesti ve transseksüel kadınların yaşadığı evler, fuhuş yasal olarak suç olmamasına rağmen, bu gerekçe öne sürülerek mühürlenmekte ve böylece barınma ve ikamet hakları sürekli olarak ihlal edilip, bu bireylerin mekânsızlaştırılmaya itildiğini belirtmektedir. Ülker Sokak'taki saldırıların, aslında mahalle ahlakı ya da transfobiden değil, Türkiye'nin en merkezî yerlerinden biri olan bu bölgenin rant potansiyelinden kaynaklandığını vurgulamaktadır. Ülker Sokak olaylarının, *transgender* kadınlara yönelik dışlamanın kamuoyunun gözleri önünde ilk kez bu kadar belirgin ve görünür hale geldiği bir dönüm noktası olduğunu söylemektedir. Yazar, travesti ve transseksüel kadınların Ülker Sokak'ta bir arada yaşamalarının tesadüfi olmadığını; farklı şehirlerde dağınık halde yaşadıklarında bu mekânlara kabul edilmediklerini vurgulamaktadır. Güvenlik ve toplumsal kabul endişesi nedeniyle, yalnız yaşadıkları yerlerde görünür olamayan trans kadınların, büyük şehirlerde "kendileri gibi olanların bir arada bulunduğu bölgelere" göç etmek zorunda kaldıklarını belirtmektedir. Bu durum, onları dışlanma ve korku sonucu belirli bölgelerde tecrit hayatı yaşamaya zorlamaktadır. Romanların

Sulukule'de yaşadığı toplumsal baskı gibi, travesti ve transseksüel kadınlar da Beyoğlu bölgesine hapsedilmişlerdir. Yazar, 2006 yılı Nisan ayında, Ankara'nın Eryaman semtinde yaşayan travesti ve transseksüel kadınların, Ülker Sokak olaylarına benzer bir linç ve defetme kampanyasının hedefi olduklarını belirtmektedir. Mahalledeki erkekler tarafından gerçekleştirilen saldırılar, fiziksel şiddet, mala zarar verme ve evlere silahlı baskınlar şeklinde gerçekleşmiştir. Esat'ta yaşanan saldırılardan sonra ise trans kadınlar yaşadıkları yerlerden ayrılmak zorunda kalsalar da, bu mekânsal dışlanmaya karşı hukukî mücadele başlatmışlardır.

Durgun (2010), eşcinsel erkeklerin devam ettiği kulüp ve bar gibi mekânları İstanbul örneğinde incelemiştir. Yazara göre bu tür mekânlar, “cinsel kimlik kurgulanması sürecinde cemaat ile kurulan iletişimi geliştirmesi açısından gerekli yakınlaşmayı sağla[maktadır].” Estetik anlayışı, cinsellik ve gettolaşma, eşcinsel erkeklerin mekânlarla kurdukları ilişkileri şekillendirmektedir. Bu türden mekânlar, heteroseksüel/homoseksüel ikiliğini yeniden üretip, cinsel kimliğin marjinalizasyonunda da etkili olmaktadır. Bazı eşcinsel erkekler için bu mekânlar, geniş bir aile duygusunun gelişebildiği, gruba aidiyet duygusunu geliştirme ve cinsel kimliğini kurabilme adına gerekli sosyal alanlar iken; bazıları ise bu mekânların kurumsallaşmış pratiklerine karşı farklı derecelerde dışlanma hissi yaşayabilmektedir. Eşcinsel mekânlar, dış görünüş bakımından heteroseksüel mekânlara göre daha mütevazı ve görece gizlidirler. Aile, heteronormativite, sınıf, eril söylem, efeminelik vb. gibi toplumsal dinamiklerin iç içe geçtiği bir iletişimin gerçekleştiği “performatif” alanlardır (Durgun 2010, 57).

Efe-Güney, Selçuk ve Ergin'in (2014) *LGBTT Nüfusunun Kentle Kurdukları İlişkinin Belirlenmesi İçin Kullandıkları Alanların Çalışma, Yaşama ve Alış-veriş Alanları Kapsamında İncelenmesi: İzmir Örneği* adlı nicel verileri kullanarak ortaya koydukları çalışmada katılımcılar arasında yer alan transların Konak'ta, Karabağlar'da ve Bornova'da ikamet ettikleri anlaşılmıştır. Ayrıca yazarlara göre transseksüel ve travestiler, öğrenci nüfusun olduğu (Bornova gibi) ilçeleri ve aynı zamanda kalabalık (Bornova ve Karabağlar) ilçeleri çalışmak için tercih etmektedir. Alışveriş için travestilerin sadece Konak ve Karabağları seçtiğini bulgulayan yazarlar, bunun nedenini şu şekilde açıklamaktadırlar: Travestilerin alışveriş yaptıkları birimleri seçme nedeninde verilen unsurlar sadece *yakınlık ve muhatap olmama* olarak gözlenmiştir. Bu durum

travestilerin kenti çok fazla kullanmak iste(ye)memeleri ve kişilerle çok fazla iletişim kurmaktan kaçınmaları; bir başka deyişle görünür olmak istememeleriyle açıklanabilir. Yazarlara göre, çalışma yaşamını İzmir’de oturdukları semtlerde devam ettiren transseksüellerin ise, çalışma ve ikamet ettikleri semtlerinin aynı olmasının nedeni transseksüellerin dış görünüşleriyle cinsel yönelimlerini lezbiyen, gey ve biseksüeller kadar gizleyememeleri, dolayısıyla kentin her yerini kullanamamasıyla ilişkilidir. Yazarlara göre, transseksüel katılımcılar, çalışmak için aşına oldukları ilçeyi tercih etmektedirler (Efe-Güney vd. 2014, 598, 600).

Pasin (2014) Türkiye’nin üç büyük şehri, İstanbul, Ankara ve İstanbul üzerinde yürüttüğü bilişsel haritalama çalışmasında, İzmir kentine ilişkin bazı mekânsal bulgulara ulaşmıştır. *Bir Assemblage Olarak Kent: Kuir Kimliklerin Bilişsel Kent Haritalarını Okumak* başlıklı makale sadece trans kadınlara odaklanmamış olsa da, genel olarak gey ve biseksüel erkeklerin, İzmir ve diğer iki büyük şehirdeki mekânsallıklarına dair önemli bulgular sunmaktadır. Teorik olarak, kuir mekânların melez birer yer olduğuna işaret etmektedir. İzmir özelinde dikkati çeken mekânsal bir bilgi, bir katılımcının, 80’li yılların ortasında, Hatay semtindeki bir buluşma mekânının (birahane) varlığıdır.

Deniz (2014) yazdığı *Bedeni ve Mekânı Konuşmak: LGBTT’lerin Ankarası* başlıklı yazısında Ankara’da LGBTT bireylerin kentte karşılaştıkları mekânsal sınırlamalar, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin mekânla nasıl kesiştiğini ortaya koymaktadır. LGBTT’ler, ev kiralamada ya da satın almada sorun yaşadıkları için eski mahallelere sıkışırken, çalışabilecekleri alanlar, sektörel ve mekânsal olarak sınırlandırılmaktadır. Eğlence, alışveriş ve sosyal yaşamda da mekânsal ayrışmaların bâriz olduğunu belirtilmektedir; örneğin, translar için sıradan bir kafede oturmak bile sorun olabilmektedir. Sonuç olarak, Ankara’da LGBTT’ler, kentin tamamına yayılan özgür bir yaşam alanından yoksun kalmakta; adeta şehrin haritası katlanıp küçültüldüğünde, onlara kalan alan, yazarın ifadesiyle, “bir kibrit kutusu büyüklüğüne” denk düşmektedir. Ankara üzerine, bununla ilişkili bir diğer çalışma, **Deniz ve Özgür’ün** (2014), *Görünmez Ol’dan Her Yerdeyiz Ayol’a: LGBTT Bireylerin Ankarası* başlıklı araştırmadır. LGBTT bireylerin kentsel mekân kullanımında, oturma yeri seçiminden eğlence, alışveriş ve çalışma yerlerine kadar uzanan belirgin farklılıklar vardır. 1980 sonrası dönemde, LGBTT bireylerin, nefret cinayetleri, medyadaki olumsuz imajlar ve eski komşuluk deneyimleri

gibi faktörlerin yanı sıra derneklerin içerme politikalarının etkisiyle, kent çevresinden merkeze doğru belirgin bir hareketlilik yaşadığı görülmektedir.

LGBT+ bireylerin kentsel mekân kullanımlarını İzmir ve Ankara örneklerinde inceleyen *Cinsel Alanda Öteki Olarak Tanımlanan Nüfusun Kentsel Alan Kullanımı* adlı geniş çaplı bir araştırma projesi, **Efe-Güney vd.**'ne (2015) aittir. Bu çalışmanın katılımcılarının bir bölümünü trans kadınlar (travesti ve transseksüel katılımcılar) oluşturmaktadır. İkamet alanlarına da odaklanan bu çalışma, LGBT+ bireylerin İzmir kentinde bir araya gelmeyi tercih ettikleri, rekreasyon-sosyalleşme fonksiyonuna sahip yerler ele alınmış, kapsayıcı kent planlaması konusunda önerilere yer verilmiştir. Çalışmada katılımcı olan transseksüellerin ve travestilerin İzmir'de Karşıyaka, Bornova, Karabağlar ve Konak ilçelerinde ikamet ettikleri bulgulanmıştır.

Hancıoğlu (2015), *Kentsel Mekânda "Öteki"nin Ayrışması Cihangir Örneğinde LGBT Kimliğinin Mekânsal Ayrışma Deneyimi* adlı tezinde LGB bireylerin, kimliklerini özgürce yaşayabildikleri ve ifade edebildikleri Cihangir'in orta sınıf yapısına dâhil olabildiklerini, transseksüel/travesti grupların ise toplumsal yaşamda dışlanma, ötekileştirilme ve yoğun bir damgalama süreciyle karşı karşıya kaldığını bulgulanmıştır. Yazar transseksüel/travesti gruplarının görünür olmalarına rağmen, yaşadıkları ve buldukları semtlerin sınıfsal yapısını, bu yerlerin toplumsal algıda "gidilemeyecek/gidilmemesi gereken yerler" olarak görülmesine yol açtığını ifade etmektedir. Bu tür mekânlar, sınıfsal bakımdan da kimliğe dayalı biçimde dışarıda/kenarda bırakılan yerlerdir. Cihangir, kültürel ve sosyal sermaye açısından uyum sağlanması kolay bir semt olarak görülse de, periferide yaşayan LGBT bireyler için sınıfsal farklılığın ön planda olduğuna değinilmektedir. Cihangir'de LGBT kimliği, sosyal anlamda kabul görürken, periferide yaşayan bireyler bu uyumu daha çok ekonomik sermaye ekseninde değerlendirmektedir. Bu durum, Cihangir'deki toplumsal ve mekânsal ayrışmanın, aslında periferide yaşayan gruplar tarafından yeniden üretildiğini göstermektedir. Böylece, merkez-periferi arasındaki bu algısal farklılık, mekânsal ayrışmanın derinleşmesine katkıda bulunur. Yazara göre Cihangir'deki LGBT kimliğinin mekânsal ayrışma süreci, sınıfsal yapı ile ilişkilidir.

Yılmaz ve Göçmen (2016), Türkiye'de LGBT+'ların istihdam, konut ve sağlık hizmetlerinde karşılaştığı ayrımcılığı araştırmışlardır. LGBT+'lar, kiralama ve ev sahibi

olma süreçlerinde ciddi ayrımcılıkla karşılaşmaktadır. Ev sahipleri ve emlakçılar, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği nedeniyle bu bireylere konut kiralamayı reddetmektedir. Bu durum, LGBT+'ların güvenli ve istikrarlı bir konuta erişimini zorlaştırmaktadır. Çalışma, LGBT+'ların güvenli bir barınma ortamı bulmakta zorlandığını göstermektedir. Aileleri tarafından reddedilen veya şiddet gören LGBT+'lar, evlerini terk etmek zorunda kalmakta ve geçici çözümler aramaktadır. Bu durum, onların sürekli yer değiştirmesine ve barınma güvensizliği yaşamasına neden olmaktadır. Konut ve sosyal çevrelerinde sürekli ayrımcılıkla karşılaşan LGBT+lar, daha güvenli ve kabul edici ortamlara göç etme eğilimindedir. Özellikle büyük şehirlere, daha fazla sosyal kabul ve güvenlik sağladığı düşünülen yerlere yönelmektedirler ancak, bu göç süreci de kendi içinde zorluklar barındırmaktadır.

Balkan (2016) da yine İstanbul örneğinde, trans kadınların kentsel mekândaki izini sürmektedir. *İstanbul'un Dışlanma Mekânları: Cinsiyet Odaklı Altkültür İncelemesi ve Altkültürün Kent Parçaları ile İlişkisi* başlıklı tezinde yazar, trans kadınların cinsiyet odaklı alt kültür oluşumunu ve mekânsal ayrımı, çeşitli kent parçaları içerisinde deneyimlediklerini vurgular. Bu çalışmada, İstanbul'da incelenen odaklar, "geleneksel" olarak trans kadın nüfusun yoğunlaştığı yerler olan Ülker Sokak (Cihangir, Beyoğlu) ve Küçük Bayram Sokak (Tarlabaşı, Beyoğlu) ile daha periferik bir lokasyonu temsil eden Meis Sitesi'dir (Avcılar). Belirli bir lokasyonu tercih eden ve orayı mesken edinen grupları düzenlemeyi amaçlayan politikaların, toplumsal, siyasal, dinsel, fiziksel vb. gibi dışlama unsurlarına nasıl dönüştüğü, trans kadınlar örneğinde incelenmiştir. Trans kadınların, kentsel mekânda yerleşebildikleri semtler, yazara göre, "belirli zamanlarda, kritik bir değişim/dönüşüm ertesinde sakinlerinin meskenlerini terk etmesi sebebiyle bir tür boşalma ile karşı karşıya kalmış olan" yerlerdir. "Eski sakinlerinden sıyrılan, boşalan [bu] kent parçaları, kent içerisinde mesken arayışında olan trans bireyler için birincil öncelikte olmuştur." Trans kadınların yeni bir yerleşim yerini tercih etmelerinde, merkeze yakın kesimlerde (Tarlabaşı ve Cihangir), "kent merkezinin geçirdiği değişim ve dönüşüm sonrasında, bu noktalarda daha fazla barınılamayacağı düşüncesi" rol oynamış, 1999 depreminden büyük hasar gören ve nüfus kaybetmiş olan Avcılar'a geçiş yapılmıştır. Trans kadınlar, bu yeni yerlerinde de "diğer bölgelerde olduğu gibi ulaşım ağları ve ana yollara en yakın noktaları" tercih etmişlerdir. Çalışmanın dikkat çekici bir

diğer bulgusu da transların kent içerisinde sürekli bir ikamet yeri değiştirme ve hep “sil baştan” bir yerleşme deneyimi yaşıyor olmalarındır (Balkan 2016, 119, 120, 121).

Ördek (2017), *Eryaman: Bir Zorunlu Göç Hikâyesi* başlıklı kitabında, Ankara, Eryaman’da neoliberal kentleşmeyle ilişkili bir yerinden edilme sürecini, trans kadınların tanıklıklarına dayanarak ortaya koymuştur. Çalışmaya göre, trans kadınların Ankara – Mersin arasında karşılıklı bir **göç akışını** ortaya çıkardıkları anlaşılmaktadır.

Ray (2018), Antalya örneğindeki araştırmasında, LGBTİ nüfusun ağırlıklı olarak Güllük, Yüzüncüyıl ve Kışla mahallerinde ikamet ettiğini belirtmektedir. Bu kesimde, esasen travesti ve transeksüel sakinlerin bir ağırlığı söz konusudur. Diğer yoğunlaşma noktaları arasında bulunan Uncalı ve Kültür’deki toplanma ise üniversiteye yakınlık ve Antalya’nın dışından gelen öğrenci LGBTİ nüfusun buralardaki yoğunlaşmasıyla ilişkilendirilmiştir. Işıklar’daki yoğunluk ise daha çok Kaleiçi’nde (tarihî merkez) çalışanlar ve Kaleiçi’ne yakın olmak isteyenler ile ilişkilidir. şehrin merkezine yakın bir konumda olmanın, katılımcıların kendilerini daha güvende hissettirdiği bulgulanmıştır.

Soybakış (2019), eşinsel ve biseksüel erkeklerin İstanbul’daki tanışma ve sosyalleşme pratiklerini, fiziksel ve sanal mekân üzerinden incelemiştir. Fiziksel buluşma mekânları arasında yer alan (daha “geleneksel”) park, sinema, hamam gibi yerlere, 1990’lı yıllarında sonlarında sayıları giderek artan kulüp, bar ve kafeler de eklenmiştir. İnternet teknolojilerinin gelişmesi ise, GPS teknolojileriyle, fiziksel bir mekânda buluşma zorunluluğunu ortadan kaldırarak, eşinsel ve biseksüel erkeklerin şehirin her yerinde (sürekli değişen bir coğrafyada) tanışabilmelerini mümkün hale getirmiştir. Yazar, gittikçe daha da bireyselleşen kentli bir toplumda, heteroseksüellerin de eşinseller gibi sanal mekânlar üzerinden bir araya gelme eğilimlerine dikkati çekmekte, “Hızlı ve pratik tanışma isteği, cinsel yönelimden bağımsız olarak metropol hayatına dair bir mesele midir? sorusunu sormaktadır (Soybakış 2019, 280).

Alkan (2022), *Ankara Kentinde Ku(y)ir Görünürlüğü ve Ku(y)ir Mekân* başlıklı tezinde mekânların güvenli veya güvenli olmayan yapısının, kapalı veya açık sosyo-kültürel yapının ve heteroseksist bakış açısının, mekânsal yakınlıkların sosyal teması üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Güvenli mekânlarda, ayrımcılık ve şiddet unsurlarının bulunmadığı durumlarda, kuir bireylerin görünürlüklerinin artacağı görüşünün baskın olacağını ifade etmektedir. Kuir bireylerin, Ankara’da mekânsal

görünürlüklerini artırmak için kimliklerini temsil eden sembol ve simgelerin bulunmasını tercih ettikleri, ancak mekân düzenlemelerinin sosyal teması sağlamasını istedikleri görülmüştür. Eğitim ve ekonomik gelir düzeyi yüksek semtler ile güvenlik hissinin güçlü bir şekilde ilişkilendirildiği, muhafazakâr sosyo-kültürel yapıların ise daha düşük güvenlik algısına yol açtığı tespit edilmiştir. Katılımcılar, muhafazakâr tutumların kuir bireyler üzerinde olumsuz etkiler yarattığını ve seküler yapılar içerisinde daha fazla güven hissettiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca, mekânsal yakınlığın sosyal teması kolaylaştırma potansiyeli, kuir bireylerin görünürlüklerine olumlu etkide bulunmaktadır. Heteroseksist bakış açısının dönüştürülmesi ve cinsiyet kimlikleri arasındaki sosyal temasın sağlanması gerektiğinin altı çizilmektedir.

Uslu (2022), *Kent Hakkı Bağlamında Transların Cinsiyet Kimliği Deneyimleri: Pakistan- Lahor, İstanbul Karşılaştırması* başlıklı tezinde transların kent hakkı taleplerine, hareketliliklerine ve kısa bir bölümde de barınma sorununa değinmektedir. Çalışmanın katılımcılarına, evin fiziksel koşulları hakkında, sıcak su, internet veya ısıtma sisteminin durumu gibi sorular sorulduğunda, genellikle yaşadıkları yerin temel ihtiyaçları karşılayabilecek "yaşanabilir" bir yer olduğunu belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar ise fiziki koşulların o kadar iyi olmasa da başka bir şanslarının olmadığını söylemişlerdir. Katılımcılar komşuluk ilişkilerinde ise genellikle sorun yaşadığını, bunun transfobi kaynaklı olduğunu ifade etmekteledir. Fakat olumlu bir deneyim yaşayıp yaşamadıkları sorulduğunun bir katılımcı "komşularının kimliğini kabul etmesi üzerinde, ailesinin kimliğini sahiplenmesinin etkili olduğunu" belirtmiştir. Uslu, İstanbul'da 7 yıl boyunca faaliyet gösteren bir "Trans Misafirhanesi" olduğunu belirtmekte ve katılımcılarından birinin orada kaldığını vurgulamaktadır. Ayrıca yazar, sığınma evlerinde kalma meselesinde "hizmete erişimin önünde heteronormatif beklentilerin yarattığı engellerin olması" nedeniyle transların çekince yaşadığını belirtmektedir. Mekânsal dışlanmanın toplumsal farklılaşmayı üretmesiyle "öteki" korkusunun mekânsal bir korku haline gelmesi de bulgularda rastlanan bir durumdur. Çalışmada, açılma sürecinde, kişiler ailelerinden ayrılmak zorunda kalarak barınma sorunları yaşamış ve çoğu katılımcı bu durumla karşılaşmıştır. Aile içi şiddet nedeniyle evi terk eden bireylerin, komşularından gördükleri şiddet sebebiyle kendi evlerine geri dönememesi, bu hak ihlallerinin münferit

olaylar olmadığını; faillerin, ataerkil toplumsal cinsiyet düzeninden beslenerek bu şiddet sarmalını sürdürdüğünü göstermektedir.

Yukarıda yer yer değinildiği üzere, lisansüstü tezlerin bu alanda akademik bilginin üretildiği başlıca mecralardan biri olduğunu belirtmek gerekir. Türkiye’de yazılmış lisansüstü tezlerin incelendiği bir çalışmada (Nar ve Atlıg 2022), 1989-2021 yılları arasına ait tezler, YÖK veri tabanından, *transeksüel*, *trans(s)seksüel*, *travesti*, *trans kadın*, *LGBT*, *queer*, (*kuir*) ve *transgender* anahtar sözcükleri kullanılarak elde edilmiştir. 2021 yılı itibariyle örneklemini sadece trans kadınların oluşturduğu 21 lisansüstü tez yazılmıştır. Bunlardan ikisi doktora 19’u yüksek lisans tezidir. 2024 yılı itibariyle, yüksek lisans tezi sayısı 25’e yükselmiştir.

Kadın çalışmaları, kültürel çalışmalar, yaşlılık çalışmaları gibi alanlarda tezler yazılmaya devam etmektedir. Söz konusu tezler, ağırlıklı olarak İstanbul ve Ankara’daki üniversitelerde yazılmıştır. Tezler, ait oldukları akademik alanlardan açısından incelendiğinde, ilk tezlerin sağlık bilimleri ile ilişkili olduğu görülmektedir. Örneğin, Yılmaz (1989) ve Muzaffer (1995) gibi. İlerleyen yıllarda konularda çeşitlilik kısmi olarak sağlanmış olmakla birlikte sosyoloji ve psikoloji alanlarında yazılan tezler özellikle ön plana çıkmaktadır. Trans kültürünün ve tarihinin yazımıyla ilgili tezlerin de birkaç örneği bulunmaktadır. Örneğin, Avcı (2015) ve Çalışkan (2014) gibi. Bunların yanı sıra, alt kültür, dışlanma mekanları, ses, kimlik ve daha birçok spesifik noktada trans kadınların [katılımcı] özne[ler] olarak alındığı tezler yazılmıştır (Nar ve Atlıg 2022, 340).

Özetlemek gerekirse, genel olarak LGBT+ nüfus ve özel olarak da trans kadın nüfus üzerine, kentsel-mekânsal bir perspektifte ülkemizde yürütülmüş çalışmalar, ağırlıklı olarak:

- *Mekânsal Dışlanma*
- *Dışlanma / alt kültür mekânları*
- *Çalışma alanları/Yaşama Alanları/Sosyalleşme Alanları*
- *Mekânların LGBTİ+ Kapsayıcılığı*

gibi temalara odaklanmıştır. Bu başlık altında sözü edilen çalışmalar, Çizelge 2’de özet halinde görülebilir. Bazı çalışmalarda yer yer değinilmiş olsa da trans kadınların göç ve hareketlilik eğilimleri ve özellikle belirli semtleri neden tercih ettikleri ele alınmamıştır.

Çizelge 2: LGBT+ Nüfus ve Kentsel Mekân Üzerine Türkiye’de Yapılmış Başlıca Araştırmalar

Yazar / Yıl	Başlık	Şehir	Alan
Pınar SELEK, 2001	Maskeler, Süvariler, Gacılar: Bir Altkültürün Dışlanma Mekânı	İstanbul	Sosyoloji
Suat KOLUKIRIK, Savaş ÇAĞLAYAN, 2004	Kentsel Doku ve Travestiler: Toplumsal Uzlaşma Arayışında İzmir Örneği	İzmir	Sosyoloji
Yasemin ÖZ 2009	"Ahlaksızlar"ın Mekânsal Dışlanması	İstanbul, Ankara, Bursa	
Doğu DURGUN, 2010	Eşcinsel Mekânlar: Erkek Eşcinseller Arası İletişim	İstanbul	Sosyoloji
Mercan EFE-GÜNEY İrem AYHAN-SELÇUK Şenel ERGİN, 2014	LGBTT Nüfusunun Kentle Kurdukları İlişkinin Belirlenmesi İçin Kullandıkları Alanların Çalışma, Yaşama ve Alış-veriş Alanları Kapsamında İncelenmesi: İzmir Örn	İzmir	Mimarlık
Burkay PASİN, 2014	Bir <i>Assemblage</i> Olarak Kent: Kuir Kimliklerin Bilişsel Kent Haritalarını Okumak	İstanbul, Ankara, İzmir	Mimarlık
Ayla DENİZ, 2014	Bedeni ve mekânı konuşmak: LGBTT'lerin Ankarası	Ankara	Coğrafya
Ayla DENİZ, E.Murat ÖZGÜR 2014	Görünmez Ol'dan 'Her Yerdeyiz Ayol'a: LGBTT Bireylerin Ankarası	Ankara	Coğrafya
Mercan EFE-GÜNEY İrem AYHAN-SELÇUK Şenel ERGİN, 2015	<i>Cinsel Alanda Öteki Olarak Tanımlanan Nüfusun Kentsel Alan Kullanımı</i>	İzmir ve Ankara	Mimarlık
Furkan HANCIOĞLU, 2015	<i>Kentsel Mekânda "Öteki"nin Ayrışması: Cihangir Örneğinde "LGBT" Kimliğinin Mekânsal Ayrışma Deneyimi</i>	İstanbul	Siyaset Bilimi&Kamu Yönetimi
Ceren BALKAN, 2016	İstanbul'un Dışlanma Mekânları: Cinsiyet Odaklı Alt Kültür İncelemesi ve Alt kültürün Kent Parçaları	İstanbul	Mimarlık
Volkan YILMAZ İpek GÖÇMEN, 2016	Denied Citizens of Turkey: Experiences of Discrimination Among LGBT Individuals in Employment, Housing and Health Care	Ankara, Adana, Antalya, Edirne, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Mersin Trabzon.	İnterdisipliner
Kemal ÖRDEK, 2017	Bir Zorunlu Göç Hikâyesi: Eryaman	Ankara, Mersin	Sözlü Tarih
Sebat RAY, 2018	LGBT'lerin Mekânsal Eğilimi ve Homofobinin Mekânlara Yansıması; Antalya Örneği	Antalya	Coğrafya
Ozan SOYBAKIŞ, 2019	Kamusal Alanda Saklambaç: İstanbul'da Eşcinsel ve Biseksüel Erkeklerin Mekânsal Sosyalleşmesi	İstanbul	Sosyoloji
Serenay ALKAN, 2022	Ankara Kentinde Ku(y)ir Görünürlüğü ve Ku(y)ir Mekân	Ankara	Coğrafya
Niyaz Uslu, 2022	Kent Hakkı Bağlamında Transların Cinsiyet Kimliği Deneyimleri: Pakistan-Lahor, İstanbul Karşılaştırması	Pakistan-Lahor İstanbul	Siyasal Bilimler&Sosyoloji

3. BÖLÜM: YÖNTEM

Bu tez nitel yöntemle dayalı bir tezdır ve veri toplama amacıyla derinlemesine görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırma, Türkiye'nin üçüncü büyük şehri olan İzmir'de yürütülmüştür.

3.1. Evren, Örneklem ve Araştırma Soruları

Nitel araştırma, insanların deneyimlerini anlamayı ve bu deneyimleri detaylı bir şekilde açıklamayı hedeflemektedir. Merriam ve Tisdell (2015) nitel araştırmayı, karmaşık sosyal süreçleri ve olguları anlamaya yönelik esnek bir yaklaşım olarak tanımlamaktadır. Cresswell'in (2013) belirttiği gibi, nitel araştırmalar genellikle küçük örneklem gruplarıyla yapılır ve bu gruplar, araştırılan konunun derinlemesine incelenmesine olanak tanımaktadır. Dolayısıyla incelenen konunun hassasiyeti nitel bir teknik olan *derinlemesine görüşme* tekniğini kullanmaya yönlendirmiştir. Çünkü derinlemesine görüşme, açık uçlu sorularla birebir yüz yüze yapılan, araştırılan konunun tüm boyutlarını kapsayarak kişinin duygu, bilgi, deneyim ve gözlemlerine ulaşmayı amaçlayan bir veri toplama tekniğidir (Tekin, 2006, 101). Evrene genelleme yapılması gereken durumlarda, örneklemin temsil gücü önem taşır ancak hem evrenin tam olarak bilin(e)memesi hem de bazı araştırmalarda evrene dair genelleme yapma amacının öncelikli olmaması durumunda, incelenen olguyu "anlamayı" amaçlayan nitel yöntem tercih edilir.

Araştırma konumunuzun trans kadın nüfusun, İzmir şehrindeki ikametgâh hareketliliği olduğu göz önüne alındığında, aslında, araştırmanın evreni, İzmir'de yaşayan tüm trans kadınlardır³. Dünyanın farklı ülkelerinde⁴ ve Türkiye'de de LGBTİ+

³ Özcan'ın (2014, 226) altını çizdiği gibi, "*trans aktivizmi ve "ayrık" cinsellikleri kucaklayan queer anlayış, transseksüellerin egemen düzene dâhil edilebilmek uğruna muhakkak cinsiyet değişimi yapmalarını gerekli bulmaz. Nitekim "kadın olmak" ya da "erkek olmak" sahip olunan cinsiyet organlarından bağımsız bir şekilde kişinin kendini nasıl tanımladığına bağlı olarak şekillenmektedir*". Bu nedenle, katılımcıların beyanları esas alınmıştır.

⁴ Gates (2014) Amerika Birleşik Devletleri'nde, 18 yaş ve üzeri LGBTİ+ nüfusun miktarının 5,2 milyon ile 9,5 milyon arasında değiştiğini ortaya koymuştur. Bazı ülkeler, bir demografik özellik olarak *cinsel yönelimi* nüfus sayımlarında dikkate almaya başlamışlardır. Örneğin, *Office for National Statistics*'e göre, 2022 yılında, Birleşik Krallık nüfusunun %93,4'ü **heteroseksüel**, %1,8'i **homoseksüel** (gey ve lezbiyen) ve 1.5'i de **biseksüeldir**.

nüfusun miktarı hakkında bazı tahminler bulunsa da bu konuda detaylı bir istatistiksel veri yoktur. Dünya genelinde ya da her hangi bir ülke özelinde, heteroseksüel olmayan nüfusun tam miktarını, insanlar bu bilgiyi kendileri paylaşmadığı sürece, net olarak bilmek mümkün değildir. Uzun yıllardır yapılan çalışmalar da bu konuda net bir istatistikî bilgi bulunmadığına işaret etmiştir (Avcı ve Korkmaz 2018). Avcı ve Korkmaz (2018, 461), Türkiye'deki LGBTİ+ nüfus ile ilgili de net bir verinin bulunmadığını ve bunun sebebinin, ülkemizde cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği özelinde herhangi bir verinin toplanmamasından kaynaklı olduğunu belirtmektedir. Atasoy (2015), Türkiye'de 700 ile 800 bin arasında bir LGBTİ+ nüfusun yaşadığından söz etmektedir. Diğer yandan, bir LGBTİ+ pazarlama organizasyonu olan OutNow'a göre, "resmi olmayan bilgilere göre Türkiye'de 3 milyondan fazla eşcinsel" yaşamaktadır (Habertürk, 2013; Outnow, 2013).

Bu çalışmada amaç, trans kadınların ikâmet hareketliliğinin yapısını anlamaktır. Dolayısıyla, nitel bir yöneteme dayanan bu çalışmada, İzmir'deki tüm trans kadın nüfus hakkında bir genellemeye gitme amacı bulunmamaktadır. Bu çerçevede düşünüldüğünde, katılımcıların ikametgâh hareketliliği deneyimlerinin derinlemesine görüşmeler yoluyla anlaşılmasının, kentsel-mekânsal deneyimlerin, birinci ağızdan aktarımının önemli olduğu düşünülmüştür. Katılımcılara kartopu örnekleme yoluyla ulaşılmıştır. Bu örnekleme türü, genellikle erişmekte zorlanılabilecek kitleler için kullanılmaktadır. İncelenen toplumsal grubun, dezavantajlı ve ulaşılması zor bir grup olması ve araştırmacıyla karşılıklı güven inşasına dayalı bir yaklaşım gerektirmesi nedeniyle, kartopu örnekleme türü tercih edilmiştir. Bir katılımcının, araştırmacı için referans bir rol oynayarak yeni katılımcılara ulaşmasını sağladığı için, örneklem tıpkı bir kartopu gibi birikerek büyümektedir (Uyan-Semerci ve Erdoğan, 2021).

Kartopu örnekleme yoluyla erişilen katılımcılara, Çizelge 3'te yer alan sorular yöneltilmiştir. Katılımcılara, ana başlıklar olarak, (1) **aile evinden ayrılma süreçleri**, (2) **bunu izleyen ikamet hareketlilikleri** ve (3) **İzmir şehri ile ilgili düşüncelerini** anlamaya yönelik sorular sorulmuştur (Çizelge 1). Soruların hazırlanmasında, Kaba ve Südaş (2019), Özcan (2014), Efe-Güney vd. (2015) ve Yılmaz'ın (2019) çalışmalarından yararlanılmıştır. Soru listesinde yer alan "*Doğduğunuz evin size ait olmadığını ya da*

oradan ayrılmanız gerektiğini ilk ne zaman ve nasıl fark ettiniz? şeklindeki soru, Kinsey⁵ vd.'nin (1948, 1953) cinsellik araştırmalarını konu alan, biyografik bir film olan *Kinsey: Let's Talk About Sex* (Condon 2004) adlı filmde, katılımcılara yöneltilen “Ebeveyninizin evini, artık kendi eviniz olarak görmediğinizde kaç yaşındaydınız?” (*How young were you when you no longer thought of your parent's home as your own?*) sorusundan esinlenilerek şekillendirilmiştir.

Örnekleme, İzmir’de yaşayan, 18 yaşından büyük ve trans kadın beyanı bulunan kişilerden oluşmaktadır. Yaşları 18-42 arasında değişen 15 katılımcı ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Katılımcılardan beşi kişisel kaygılarından ötürü ses kaydına izin vermemiş, görüşme notları alınmıştır. En uzununu yaklaşık 300 dakika, en kısası ise 13 dakika olan görüşmelerin ortalama süresi 73 dakikadır. Katılımcının rızası dâhilinde ses kaydı alınmış, görüşmeler metin haline getirilmiştir. Görüşmeler 10 Kasım 2022 ve 4 Ağustos 2023 tarihleri arasında, katılımcıların tercihleri doğrultusunda, 6’sı katılımcıların kendi evinde, 7’si dış mekânlarda (ofis, kafe vb.) ve 2’si de görüntülü konuşma yoluyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların özellikleri, Çizelge 4’te sunulmuştur. Katılımcıların 6’sı, başta Alsancak ve Hatay’da olmak üzere **Konak** ilçesinde, 3’ü **Bornova**’da, 3’ü **Buca**’da, 2’si **Bayraklı**’da ve 1’i de **Çiğli**’de ikamet etmektedir. Katılımcıların en genci 18, en yaşlısı 42 yaşında olup, yaş ortalaması 28’dir. Her bir katılımcı, hayatı boyunca, yaklaşık 5 kez ev değiştirmiştir.

Derinlemesine görüşmeler yoluyla, toplam 38.674 kelimelik bir metin elde edilmiş, bu metin tekrar tekrar okunarak katılımcıların İzmir deneyimi ve mekânsal hareketliliğine ilişkin temalar, hareket motivasyonları ve yerlere ilişkin görüş ve düşünceler, **ev**, **mahalle-semt** ve **İzmir** olmak üzere, üç farklı coğrafi ölçekte, çıkarılmaya çalışılmıştır.

Derinlemesine görüşmeler yoluyla toplanan verilerin yanı sıra, çevrimiçi video ve doküman taraması da yapılmıştır. Doküman taraması var olan kayıt ve belgelerin incelenerek bunlardan veri elde edilmesidir (Sak vd. 2021, 230). Çalışma, trans kadınların

⁵ **Alfred Charles Kinsey** (1894-1956), Indiana Üniversitesi’nde görev yapmış olan bir biyoloji profesörüyü. Amerikalıların cinsel yaşamları üzerine çığır açıcı iki kitap yazmıştır: *Sexual Behavior in the Human Male* (1948) ve *Sexual Behavior in the Human Female* (1953). Kinsey, cinsellik olgusuna sadece bilimsel olarak yaklaşmış ve bu alanı dinsel ve ahlaki bağlam dışında incelemenin öncüsü olmuştur (Yılmaz-Esencan ve Kızılkaya-Beji 2015).

İzmir'deki yaşamlarına ve mekânsallığına odaklandığı için, bu konuda mümkün olan tüm anlatılara ve bilgilere farklı kaynaklardan erişilmeye çalışılmıştır. Bu kaynaklar arasında, röportajlar ve video kayıtları yer almaktadır. Bir şekilde İzmir deneyimlerinden söz eden trans kadınlara ve onların İzmir'in farklı yerlerine ilişkin atıflarına dair kayıtlara farklı kaynaklardan erişilmiştir. Bunlar arasında, trans kadınların 80'li ve 90'lı yıllardaki yaşamlarına görüşmeler yoluyla odaklanan çalışmalar (Siyah Pembe Üçgen 2013a ve 2013b) yer almaktadır.

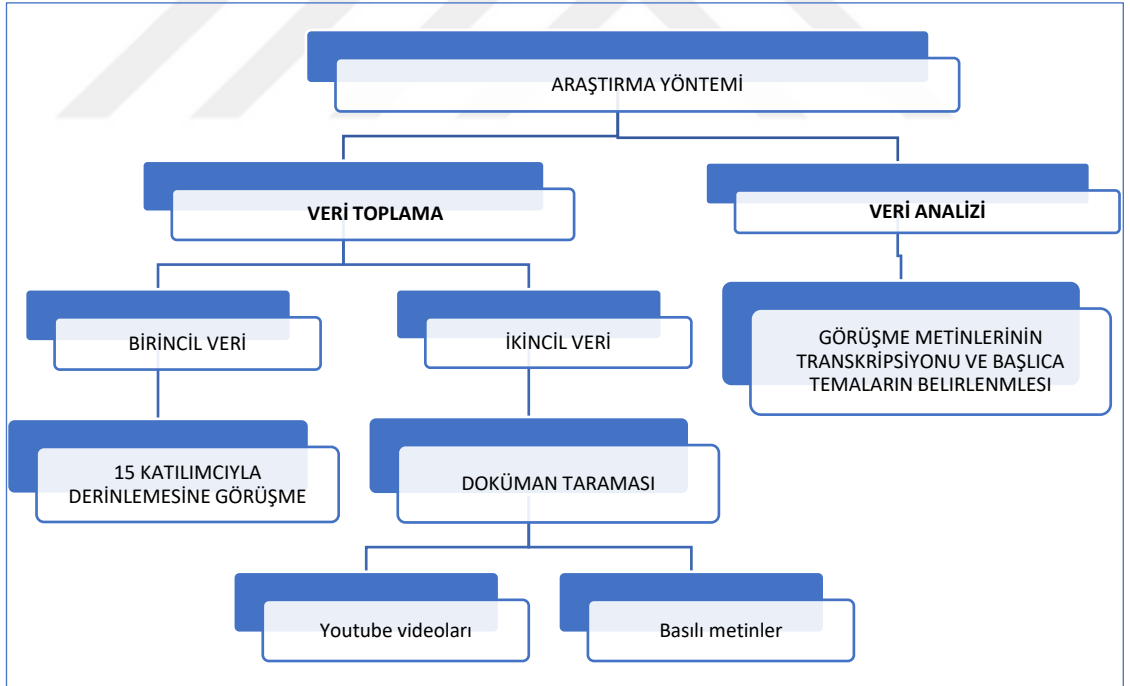
Bu yazılı kaynakların yanı sıra, erişime açık YouTube videolarından yararlanılmıştır. *Transseksüel*, *travesti*, *trans kadın* gibi anahtar sözcüklerin kullanıldığı bir video taraması yapılmış; trans kadınlarla röportajların yer aldığı 15 videoya ulaşılmış ve bunlar izlenmiştir. Bunların ikisinde (“okşan büyük” ve “Çağla Akalın”), trans kadınların İzmir'e ait deneyimlerden söz ettikleri saptanmıştır. Tez metninde, ilgili videolardan yapılan alıntılar, dakika aralıkları şeklinde gösterilmiştir.

Çizelge 3: Görüşme soruları

- 1- Nasıl bir ailede büyüdünüz? Bana biraz ailenizden söz eder misiniz?
- 2- Doğduğunuz evin size ait olmadığını ya da oradan ayrılmamız gerektiğini ilk ne zaman ve nasıl fark ettiniz?
- 3- Halen ikamet ettiğiniz semt, aile evinizden ayrı olarak İzmir'de ikamet ettiğiniz ilk semt mi?
- 4- Hayır, ise, İzmir'de, ikamet ettiğiniz ilk semt neresiydi?
- 5- İlk semtinizde kaç yıl ve hangi yıllar arasında ikamet ettiniz?
- 6- İlk semtinizde ikamet etmeyi neden tercih ettiniz? / Neden oraya taşındınız?
- 7- İlk semtinizdeki evinizde kim ya da kimlerle ikamet ettiniz?
- 8- İlk semtinizdeki eviniz nasıl bir evdi? (Apartman dairesi, müstakil ev, rezidans vb.)?
- 9- İlk semtinizdeki evde oturmayı neden, hangi özellikleri sebebiyle tercih ettiniz?
- 10- İlk semtinizdeki hayatınız hakkında bilgi veriniz. Nasıl ve nerelerde vakit geçiriyordunuz? Sosyalleşme, alışveriş vb. faaliyetlerinizi nerelerde gerçekleştiriyordunuz?
- 11- İlk semtinizde ikamet ettiğiniz dönemdeki çalışma hayatınız hakkında bilgi veriniz. Nerede çalışıyordunuz?
- 12- İlk semtinizdeki evinizden ayrılmaya nasıl karar verdiniz? Bunun sebebi neydi? Nereye taşındınız?
- 13- İzmir'de yaşadığınız süreyi düşündüğünüzde tercih ettiğiniz semtlerde/mahallelerde sizi en çok rahat hissettiren yerler nereler oldu? Neden buralar?
- 14- İzmir'de, genel olarak düşündüğünüzde, dışlandığınızı hissettiğiniz bir yer ya da semt var mı?
- 15- Şu anda ikamet ettiğiniz semt dışında İzmir'de hangi semtte/mahallede yaşamayı tercih ederdiniz? Neden?
- 16- Şu anda ikamet ettiğiniz semtte, bir şeyleri değiştirmek isteseydiniz, neyi değiştirirdiniz? Neden?
- 17- Semtinizdeki komşularınızla, esnafla vb. ilişkileriniz ne düzeydedir?
- 18- İzmir'de “asla yaşamam” dediğiniz bir yer var mıdır? Neden?
- 19- İzmir'de “asla sosyalleşmek için gitmem” dediğiniz bir yer var mıdır? Neden?
- 20- Arkadaşlarınıza ev ziyaretleri yapıyor musunuz? Onlar daha çok hangi semtlerde yaşıyorlar?
- 21- Şehir içinde bir noktadan diğer noktaya ulaşımınızı sağlarken hangi vasıtaları, ne sıklıkta ve daha çok günün hangi saatlerinde kullanırsınız?
- 22- Genel anlamda İzmir'de olmaktan mutlu musunuz? Neden?

Çizelge 4: Katılımcıların özellikleri

Katılımcı Numarası	Yaş	Doğum Yeri	Eğitim Düzeyi	Hareketlilik Sayısı
Katılımcı 1	20	Osmaniye	Lise	4
Katılımcı 2	38	Van	Ortaokul (Lise Terk)	2
Katılımcı 3	27	Antalya	Lise	9
Katılımcı 4	31	Denizli	Lise	1
Katılımcı 5	20	İstanbul	Lise (Lisans Öğrencisi)	1
Katılımcı 6	41	İzmir	Üniversite	9
Katılımcı 7	42	Bursa	Lise	15
Katılımcı 8	21	Konya	Lise	8
Katılımcı 9	28	Kayseri	Lisans	2
Katılımcı 10	21	Karaman	Lise (Lisans Öğrencisi)	1
Katılımcı 11	18	İzmir	Ortaokul(Lise Terk)	1
Katılımcı 12	33	İzmir	Ortaokul	3
Katılımcı 13	23	Balıkesir	Lise(Lisans Öğrencisi)	4
Katılımcı 14	28	İzmir	Lise (Lisans Öğrencisi)	7
Katılımcı 15	25	Diyarbakır	Üniversite	3

Şekil 6: Araştırma Yöntemi

Tez boyunca LGBTİ+ kısaltması tercih edilmiştir ancak yer yer farklı kısaltmalara rastlamak da mümkündür. Bunun sebebi, alıntı yapılan kaynaklarda tercih edilmiş olan kısaltmaya sadık kalınmış olmasıdır. Ayrıca, metin boyunca, İzmir'in farklı yerlerinin

adları geçmektedir. Bu yer adlarının bir harita üzerinde takip edilebilmesi amacıyla, Şekil 8 hazırlanmıştır. Çok gerekli ve bilinen birkaç yer dışında, katılımcıların anonimliğini temin etmek adına, çok spesifik yerlerin lokasyonlarının belirtilmesinden kaçınılmış, genel olarak semtler ve ilçeler gösterilmiştir.

3.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, trans nüfus içerisinde, 18 yaş üstü trans kadınlara ve kentsel alanda yaşayanlara odaklanmaktadır. Dolayısıyla, ayrı ve önemli araştırma konusu olan trans erkekler ya da kentsel alanların dışında, kırsal kesimde yaşayan trans kadınlar (örneğin Akşahin, 2012) çalışmanın kapsamı dışındadır. Alan, İzmir ilinin anakent alanını oluşturan merkez ilçeleri ile sınırlıdır. Dolayısıyla yoğun-kentsel bir alanda ikamet eden trans kadınları içermektedir. Evrenin tam olarak bilinmemesi ve trans kadın nüfusunun erişilmesi görece güç bir grup olması, araştırmanın zorlukları arasındadır.

3.3. Araştırmacının Konumsallığı

Bir trans kadın araştırmacı olarak iç grup üyesi (*içeriden*) olmanın ilk bakışta önemli bir avantaj olacağı düşünülebilirse de veri toplama sürecinde bu konumunun hem avantajları hem de dezavantajları olmuştur. Görüşmeler sırasında zorlandığım başlıca noktalardan biri, katılımcıları, bu araştırmanın önemine ikna edebilmek oldu. Bazen karşılaştığım, “*Ne yapacaksın? Dünyayı mı kurtaracaksın sanki?*” şeklindeki yorumlar, bazı katılımcıların çalışmayı değersiz görme eğiliminin, başka bir yorumla da böylesi çalışmaların belki de hiçbir işe yaramayacağına dair bir öğrenilmiş çaresizliğin ifadesiydi. Bu durum, tüm katılımcılar için geçerli değildi kuşkusuz. Araştırma sorularına verdikleri yanıtların içeriği, bana olan inançları ve destekleri ile katılımcılar, yaptığım araştırmayı benim için daha da anlamlı hale getirdi. Bu araştırmayı gerçekleştirmek yoluyla, trans kadınların ev bulma süreçlerine ilişkin zorluklarına dair zaten var olan bilgilerim ve farkındalığım, bu konuda sadece üzülmeyi ötesinde bir şeyler yapabileceğime ilişkin inancımı pekiştirdi. İçeriden olmak, araştırılan grubun kendi gerçeğini daha iyi kavramam açısından bir avantajdı. Mekânsal tercihlerimiz sırasında karşılaştığımız sorunların nedenlerine ilişkin ortaklık ve benzerliklerimiz, meseleyi gerçekçi bir şekilde anlamlandırmama ve bulguları yorumlamama yardımcı oldu.

Bazı katılımcıların da önemle dile getirdiği bir kaygısı, LGBTİ+ bireylere, bilimsel amaçlarla birer denek gözüyle bakılmasıydı. Katılımcıların bu kaygısını hafifletmede, iç grup üyesi olmamın yine yararlı olduğu kanaatindeyim. Onlarla benzer bir kaygıyı paylaştığımı ve bu konuda bana güvenebileceklerinin altını çizerek güven tesis etmeye çalıştım. Katılımcılar, görüşmeler esnasında onlara sorduğum soruları zaman zaman bana yönlendirdiler: “*Peki ya sen bu konu hakkında ne düşünüyorsun?*” Böyle anlarda, benim yanıtlarımdan çok, katılımcının kendisinin vereceği yanıtların kıymetli olduğunu vurguladım. Bana bir soru sorulduğunda, katılımcıyı yönlendirmemek adına, şahsi herhangi yanıt vermekten özellikle kaçındım. Lubunca⁶ bilmemin, görüşmeler sırasında büyük bir yardımı olduğunu ayrıca belirtmeliyim. Bu sayede katılımcılar, benim de bir iç grup üyesi olduğumu yeniden hatırlayıp ve bana güvenip kendilerini ifade edebildi. Trans camianın kültüründen bihaber olmamam, karşılıklı güven inşasında önemli bir rol oynadı. Bununla birlikte, bazen de araştırmacı kimliğimi katılımcılara hatırlatmam özellikle gerekmiştir. Görüşme sorularının doğru bir yanıtı varmış ve bu yanıtı ben biliyormuşum gibi, katılımcılar bazen “sence burada ne demeliyim?” diye bana soruyor, ben de kişinin kendi vereceği yanıtların esas olduğunu yeniden hatırlatıyordum. Bu sorunun bana yöneltilişindeki nedenlerden birinin katılımcıların bazılarıyla aramdaki, benim lehime olan eğitim düzeyi farkından kaynaklanan naif sorular olduğunu ayırt edebiliyordum. Dolayısıyla bazen (soruların *doğru* bir yanıtının olmadığı, katılımcı kimliğinin saklı kalması gerektiği gibi) çok temel bilgileri tekrar tekrar vermek durumunda kalıyordum. Böyle anlarda, sadece benzer mekânsal tecrübeleri yaşamış bir trans kadın olmadığımı, sadece katılımcıya değil kendime de hatırlatarak, araştırmacı pozisyonumu koruyordum. Benzer tecrübelerin başka araştırma süreçlerinde yaşanabildiği bilinmektedir. Örneğin, Uzar-Özdemir (2015, 221), Almanya’da gerçekleştirdiği bir araştırma da görüşmecilerinin kendisini arkadaş konumuna getirdiği ve katılımcılar tarafından “Peki bu konuda sen ne düşünüyorsun?” sorusunun kendisine yöneltildiğini ifade etmektedir.

⁶ LGBTİ+’ların, özellikle trans kadınların, kendi aralarında geliştirdiği jargona verilen isim. Detaylı bilgi için bkz: Biondo (2017)

Danışmanımla önceden yöntemsel tartışmalar yapmış ve belirli bazı durumlarda nasıl bir yol izleyebileceğime dair görüş alışverişinde bulunmuş olsak da veri toplama sırasında karşılaştığım bazı durumlar beni zorladı. Örneğin, katılımcıların kimlik bilgilerinin anonim kalması gerektiğini vurguladığımda, katılımcılardan bazılarının “*Neden gizli kalmak zorunda ki? Bu benim yaşadığım önemli bir olay*” gibi çıkışlar yapanlar ya da zaten açık kimlikli bir trans olduğunu, bu nedenle kimliği gizlemenin bir öneminin olmadığına ısrar edenler oldu. Bu noktada katılımcıyla bilimsel-metodolojik bir tartışmaya girmek yerine, bunun prosedürel bir gereklilik olduğunu vurgulamakla yetindim. Bu durumun, aslında trans kadınların deneyimlerini paylaşmak ve kendilerini açıkça ifade etmek hususundaki ihtiyaçlarından kaynaklandığını düşünüyorum. Katılımcıların “bunları herkes duysun, herkes bilsin”, “bunları da yaz, bilsinler ne yaşadığımı” şeklindeki çıkışları, bu düşünceyi destekler niteliktedir. Görüşmeyi kendini ifade etmek için bir fırsat olarak gören katılımcıların, sorunlarından ve tecrübelerinden söz etme konusundaki heveslerinin farkındaydım. Başkalarının onları duymasının, kendileri için ne kadar önemli olduğunu hissetmekteydim. Dolayısıyla görüşmeler bu paylaşma isteği nedeniyle uzayabiliyor, ben de görüşmeleri daha bol zamanımızın olduğu aralıklara koymaya gayret gösteriyordum. Görüşmeler derinleştikçe, barınmanın, trans kadınlar için hayatlarının bir bölümünde veya tamamında toplumun diğer kesimlerinden farklılaşan bir biçimde sorunlaştığını görmek mümkündür. Katılımcıların konuşma isteklerini baltalamadan, kendilerini olabildiğince ifade etmeleri için alan açmaya özen gösterdim. Sözlerine kulak verilen bir pozisyonda olmanın, katılımcıların güven duygusunu güçlendirdiği ve sonuçta da toplanan verinin zenginleştiği kanaatindeyim.

Kartopu örnekleme tekniğinin gerektirdiği, bir katılımcının araştırmacıyı başka bir katılımcıyla tanıştırması noktasında trans kimliğim, güven verici bir referans olarak işlev görürken, bazen de katılımcının kişisel yaklaşımı nedeniyle güçlüklerle karşılaştım. Örneğin, bir katılımcı, “*Başka bir trans kadını ne yapacaksın? Ben zaten her şeyi anlattım. O da aynı şeyi anlatacak*” şeklindeki yaklaşımlarla karşılaştığım anlar oldu. Katılımcının bir tür otorite rolüne soyunduğu ve görüşmeyi domine ettiği bu tür anlar, yine başka araştırmalarda yaşanmış araştırmacı deneyimleri olarak literatürde karşımıza çıkmaktadır (Örneğin Akis 2015). Bu tür durumlarda, benzer tecrübeler yaşasa da aslında her trans kadının deneyiminin biricik olduğuna vurgu yaptım. Başkalarını dinlemenin de

benim için önemli olduğunu hatırlattım ve söz konusu katılımcının referansının, araştırmayı ilerletmemde kıymetli olduğunun altını çizdim.

Mesleğiniz nedir? Geçiminizi nasıl sağlıyorsunuz? şeklindeki sorulara, seks işçiliğiyle geçinen katılımcılardan bazıları Lubunca yanıtlar verdiler: *Koli yapıyorum, koli kesiyorum* vb. gibi. “Anladım. Seks işçiliği yapıyorsunuz” diye devam ettiğimdeyse, bu katılımcının gözünde ben, sadece bilimsel bir araştırma yapan, mesafeli biri olarak konumlandığımı fark ediyordum: “İşçi mi? Siz böyle mi diyorsunuz? O zaman neden sigortam yok?” Buradaki “siz”, mesafeli bir araştırmacılar grubuna gönderme yapıyordu. Sigorta konusundaki soru ise bir tür “sistemden hesap sorma” sorusu oluyordu. Bu anlarda, trans kadınların “makbul” mesleklerde yer edinemeyişini, katılımcıların perspektifinden bir kez daha hatırlamış oluyordum.

Trans kimliğim her ne kadar beni bir iç grup üyesi olarak konumlandırıyor ve katılımcılar da bana zaman zaman fikrimi soruyorduysa da konuştuğumuz konular hakkında kişisel yorumlar yapıp, fikrimi beyan eder bir noktada olmaktan –katılımcıyı etkilememek adına– özellikle kaçındım. Benzer şekilde Demirkol (2015, 208), Fatsa’dan Japonya’ya göç eden erkeklerin geride kalan eşleriyle görüştüğü araştırmasında, bir iç grup üyesi (Fatsalı) olmasından kaynaklı, katılımcılarının kendi özel hayatlarıyla ilgili bilgi verdikleri noktalarda, araştırmacının kendisinde de özel hayatına dair bilgi almayı beklediklerini ifade etmiştir. Bu durum için “konuyu kendilerine çekmeye uğraştığını” söylemiştir. Diğer yandan katılımcılar, araştırmaya ya da başka katılımcılara dair özel sorular sorabiliyor, başkalarının ne tür yanıtlar verdiğini merak ediyorlardı. Bu durumda, gizlilik esasını ve herkesin kendi yanıtının esas olduğunun altını tekrar çizmem; böylesi bir paylaşımının prosedürel olarak mümkün olmadığı bilgisini paylaşmam gerekiyordu. Benzer bir biçimde Demirkol’un (2015, 207) yaptığı araştırmada da katılımcıların “Bunu kimseyle paylaşma” tedirginliği ya da katılımcılara dair “Sana neler anlattı?” söylemi önüne çıkmaktadır ve kendisine anlatılanları başka biriyle paylaşamayacağını ifade ettiğini belirtmektedir.

Katılımcılardan sorularıma dair olumsuz bir tepki almadım. Görüşmeler ilerledikçe ana soru formumum yer yer dışına çıkıp konuları derinleşmeye başladığında, katılımcılardan bazılarının, “bunu yazma, zaten gerek yok” şeklindeki uyarılarıyla

karşılaştım. Bu noktada, katılımcıların bana soruların kapsamında verdiği bilgiler kadar ilerledim.

4. BÖLÜM: TRANS KADINLARIN İZMİR’İ

Trans kadınların **semt/mahalle** ve **ev** ölçeğinde ikamet tercihlerine geçmeden önce, trans kadın nüfusun **İzmir**’i nasıl deneyimledikleri ve yorumladıkları, buna bağlı olarak gelişen mekânsallıklarına yer verilecektir. Bu “mekânsallık” ile kastedilen, onların İzmir şehrinde nerelerde kendilerini ifade edebildikleri, İzmir hakkındaki düşünceleri ve şehirle hangi noktalar üzerinden ilişki kurduklarıdır.

Trans kadınların İzmir şehrindeki varlıkları ve şehrsel deneyimleri öncelikle farklı kaynaklardan yararlanılarak özetlenecek, ardından katılımcılarımızın İzmir’e ilişkin sorulara verdikleri yanıtlar, ilgili literatür çerçevesinde yorumlanacaktır. İzmir örneğinde, genel olarak LGBTİ+ nüfus (Pasin 2014, Efe-Güney, Ergin ve Ayhan-Selçuk 2014) özel olarak da trans kadınlar üzerine çalışmalar (Çağlayan ve Kolukırık 2004, Siyah Pembe Üçgen 2013a, Siyah Pembe Üçgen 2013b, Arslan ve Şenol 2017) artış göstermektedir. Trans kadınların İzmir şehrindeki mekânsallığını resmedebilmek amacıyla, öncelikle *İzmir’deki trans kadınların, şehirdeki mekânları nereleriydi?* sorusundan yola çıkılmıştır. Bu amaçla, akademik kaynakların ortaya koyduğu bulguların yanı sıra, Youtube’da yapılan bir video taraması sonucunda, trans kadınların kendi anlatımlarına dayanan İzmir deneyimlerine ilişkin bazı bilgilere ulaşmak mümkün olmuştur.

Bu konuda, İzmir üzerine ilk araştırmalardan biri Çağlayan ve Kolukırık’ın (2004) “Kentsel Doku ve Travestiler” başlıklı araştırmasıdır. Bu araştırmaya göre, trans kadınlar, 2000’li yıllarla birlikte İzmir’de ağırlıklı olarak yerleşmiş buldukları **Alsancak** semtinden, 1960’lardaki hızlı apartmanlaşma yoluyla gelişmeye başlamış olan **Hatay** semtine doğru bir ikâmet hareketi göstermeye başlamışlardır. Yazarlar, bu yer değiştirmede, güvenlik faktörünün rol oynadığını vurgulamaktadırlar. Çağlayan ve Kolukırık (2004, 97), toplumda bazı özel grupların, kentsel mekânda kendileri için bir “özel alan” açtıklarını ve Alsancak semtinin, trans kadınlar için bu “özel alanlara” bir örnek teşkil ettiğini belirtmektedirler. Yazarlar, Alsancak’ın İzmir’in “en eski”, “lüks”, “ünlü” ve “simgeleşmiş” semtlerinden biri olduğunu belirterek, eğlence mekânlarının da bu semtte yoğunlaştığının altını çizmektedirler. İzmir’in gece/eğlence hayatına yakın konumuyla Bornova Sokağı, trans kadınlar için hem bir ikâmet alanı hem de seks

işçiliğinin yoğunlaştığı bir yerdir. Trans kadınların ihtiyaçlarına yönelik giyim mağazaları ve kişisel bakım olanakları ile trans kadınların çalıştıkları barların civardaki varlığı ile, yazarlar, kentsel mekânda bir “özel alan”ın ortaya çıktığını vurgularlar.

Efe-Güney vd.’nin (2014), *Cinsel Alanda Öteki Olarak Tanımlanan Nüfusun Kentsel Alan Kullanımı* adlı çalışmasında İzmir’de yaşayan LGBTT nüfusa ilişkin önemli mekânsal bulgulara ulaşmıştır. Araştırmanın 155 katılımcısının 28’i transeksüel, 15’i ise travesti katılımcılardır. Trans nüfus, büyük oranda Konak ilçesi olmak üzere, Karabağlar, Bornova ve Karşıyaka ilçelerinde ikamet etmektedirler (Efe-Güney vd 2014, 76). Konak’ta, Alsancak başta olmak üzere, Hatay, Göztepe, Karataş ve Küçükyalı öne çıkan semtlerdir (Efe-Güney vd. 2014, 78). Araştırmaya göre, ikamet edilen ilçeler/semtler ile çalışılan ilçeler/semtler büyük ölçüde örtüşmektedir. Konak’ta ikamet eden transeksüel katılımcıların %95’i, travesti katılımcıların ise %83’ü yine Konak’ta çalışmaktadır ve semt olarak Alsancak ve Hatay öne çıkmaktadır (2014, 86). Bornova’da ikamet eden katılımcıların çalıştıkları yer de Bornova’dır. Karabağlar ilçesinin farklılaştığı anlaşılmaktadır. Karabağlar’da ikamet eden katılımcıların yalnızca beşte birinin, (%17 ve %20’sinin) aynı zamanda bu ilçede çalıştığı bulgulanmıştır. **Semt** ölçeğindeki karşılaştırmaya göre ise Alsancak’ta ikamet edenlerin tamamının Alsancak’ta, Bornova’da ikamet edenlerin tamamının Bornova’da çalıştığı; Hatay’da ikamet edenlerin %20’sinin yine Hatay’da, %20’sinin ise Alsancak’ta çalıştıkları bulgulanmıştır. Karşıyaka’da oturanlar Alsancak ve Bornova’da; Karataş ve Konak’ta oturanların tamamı Alsancak’ta çalışmaktadır. Transeksüellerin ve travestilerin alış-veriş yaptıkları ilçeler, başta Konak olmak üzere, sırasıyla Karabağlar, Bornova, Balçova ve Karşıyaka’dır (Efe-Güney vd. 2014, 114).

Efe-Güney ve Demircioğlu’na (2015) ait “*LGBTT Bireylerin Buluşma Noktası Olarak Kullandıkları Mekânların Şehir Planlama Kapsamında İncelenmesi*” başlığını taşıyan bir diğer çalışmada, travesti ve transeksüel katılımcıların, Kıbrıs Şehitleri Caddesi ve civarındaki belirli bazı fırın, pastane ve barları buluşma ve sosyalleşme mekânı olarak kullandıkları ortaya konmuştur. Bu mekânlar, İzmir’in yine katılımcılar tarafından rahat, güvenli, estetik bulunan Konak ilçesinin Alsancak semtinde konumlanmaktadır.

İkâmet etme ve çalışmanın **yanısıra**, kentteki trans kadın nüfusun İzmir'i nasıl deneyimledikleri, kentsel mekân kullanımları ve tercih ettikleri yerler, söz konusu nüfusun İzmir'deki mekânsallığına dair tabloyu zenginleştirecektir. Bu bağlamda, farklı kaynaklarda, trans kadınların 1980'li ve 1990'lı yıllara dair anlatılarında, İzmir'e ait bu tür mekânsal bilgilere ulaşmak mümkündür. Örneğin, *80'lerde Lubunya Olmak* başlıklı çalışmada (Siyah Pembe Üçgen 2013a), trans kadınlar İzmir'deki belirli bazı mekânlara değinmektedir. Söz konusu çalışmanın katılımcılarından biri olan Benu, Ankara'dan ailesiyle birlikte İzmir'e göç etmiştir. İzmir'de, *Pikoli*, *Sümer'in Yeri* ve *Lugana* gibi yerlerden söz eder. Benu İzmir'e yerleştiğinde, şehirdeki eşcinsel ve trans çevre onu heyecanlandırır ve bazı mekânlarla tanışmaya başlar. 1980'lerin başında Benu'nun ailesinin İzmir'de ikamet ettiği semt, gelecekte de trans kadınların tercih edeceği bir semt haline gelecek olan Hatay'dır. Ancak, yanlış bir yorumlamaya mahal vermemek için belirtmek gerekir ki, o dönemde Benu, trans kadın olduğu için özellikle Hatay'a yerleşmiş değildir. Ailesiyle birlikte, bu semtte ikamet ettiği zamanlarda tanıştığı bir arkadaşı sayesinde Ömerağa civarında bulunan **Pikoli** adlı mekânı keşfeder. Ömerağa, İzmir'in zaten en prestijli semtlerinden biri olan Alsancak'ta, ayrıca bu semtin de en ayrıcalıklı kesimi olan Kordonboyu'nda (Şekil 8) bulunan bir çay bahçesiydi. Ekşisözlük'te (2001) geçen bir betimlemeye göre, Ömerağa, "Alsancak, Kordon'da bir çayhanenin" ve "yine İzmir Fransız Kültür Merkezi önündeki bir çorbacı, işkembeci, pideci, salepçi olma gibi özelliklere sahip olan bir mekânın" adıydı. İzmir şehrinde, eşcinsel nüfusun buluşma noktalarından biri olarak Pikoli adlı bu mekânın, şehrin gözlerden uzak bir kesiminde değil de, Ömerağa'ya yakın, böylesine prestijli bir muhitte olması dikkat çekicidir. Benu, bu mekânın müdavimlerine dair izlenimlerini şu şekilde dile getirir:

Onlar erkekti ama çok frapanlardı, makyajlar falan, saçlar başlar... Çok heyecanlandım, yani böyle sadece ben değilmişim düşüncesi galiba bu (sf. 94).

Zaman zaman Huysuz Virjin'in⁷ de ziyaret ettiği **Sümer'in Yeri** ise merkezden biraz daha uzaktaki bir kıyı semti olan **Güzelyalı** tarafındadır (Şekil 8). **Lugana** ise, müdavimleri arasında eşcinsellerin de varlık gösterebildiği, daha heterojen bir müşteri

⁷ Ünlü bir *drag queen* ve kantocu olan Seyfi Dursunoğlu'nun (1932-2020) sahne adı.

profiline sahiptir. Benu, o dönemin Alsancak semtindeki mekânlara dair izlenimlerini aktarıırken, birçok mekânda fobik bir yaklaşımla, “servis yok”, “rezervasyonu var” gibi cümlelerle karşılaştığını ve bunun sonucunda da başka yerlerin tercih edilmek zorunda kaldığını anlatmaktadır. Gittiği yerlerin ise dönemin şartları yüzünden bir süre sonra “iptal olduğunu”, kapatıldığını belirten Benu, İzmir’de belli bir mekânın olmadığından da söz etmektedir. 1980’lerin başı, hayatın arkaplanını askeri darbenin şekillendirdiği bir zamandır. Polis baskısı ve mekân kapatmalar, Benu’un İzmir’e dair anlatımlarında öne çıkan önemli bir boyuttur.

Aynı araştırmanın başka bir görüşmecisi olan Cansel’in çocukluğu Bursa’da geçer ve İzmir’e yerleşme sürecinde bir arkadaşının etkin rol oynadığını belirtir. Arkadaşının **Hisar Pavyonu**’nda çalıştığını ifade eden Cansel, “travestileri almıyoruz” uyarısına karşın, yine arkadaşının yardımıyla iki hafta kadar orada çalışır ve 12 Eylül Darbesi gerçekleşir. Pavyonlara getirilen çalışma saatine ilişkin düzenlemeye karşın kaçak olarak çalışmaya devam eder. Cinsiyet geçiş sürecini tamamlamamış kadınların çalışmasına getirilen yasak nedeniyle **Yeşilyurt**’a, bir başka arkadaşının yanına geçer ve geçimini sağlamak için çarka çıkmaya başlar. İzmir’de İstanbul’daki **Abanoz**⁸ gibi bir yerin olmadığını belirten Cansel, **Talatpaşa** ve **Kordon**’da çarka çıktığını, koli evlerinin var olmadığını ve belli otelleri kullandığını dile getirmektedir. Bir diğer katılımcı olan Ahu ise bir arkadaşınının teşvikiyle, genelevde çalışmak üzere, 1981 Ağustos’unda İzmir’e göç eder. İzmir’e geldiğinde **Tepecik**’teki geneleve (Şekil 8) girer; bir dönem travestilerin de çalıştığını ancak kendisinin gelişinden birkaç ay sonra artık travestilerin buraya alınmadığını dile getirir:

Çok arkadaşım vardı genelevde, 30-40 tane travesti vardı çalışan, benden önce girmişler. Hepsi pembe kimlikliydi. Pembe kimliği olmayan giremezdi. Biz ameliyat olduktan sonra hemen ilk işimiz müracaat etmek, kimliğimizi avukatla almaktı. Çoğu arkadaşımı hep, **Abanoz Sokağı**’ndan (...) 1981’de biz ilk girdik geneleve, kadınlar şikâyet etti bizi. Kadınların işi düşmüştü. (...) Bizi şikâyet ettiler. Bizi topladı ahlak polisi genelevden

⁸ İmparatorluk Pera’sından kalma Rum ve Ermeni patronların işlettiği genelevlerin toplandığı sokak Abanoz Sokak 1960 askeri darbesinden bir süre sonra kapatılmış, adı Halas Sokağı olarak değiştirilmiştir. (akt. Dirlik ve Türken 2020; Türker, 2016: 152).

81’de. Otuz kırk tane travesti toplandık. Bizi muayeneye götürdüler. (...) Ayıkladılar bizleri, 15-20 kişi kaldık 30-40 travestiden. Dışardakiler tek tük otostop yapıyorlardı **Talatpaşa**’da. Eskiden otostop yeri Talatpaşa’ydı. Ben kendim **Yeşilyurt**’ta oturuyordum. Evim Yeşilyurt’taydı. Evimi aldım, dairemi taşladılar... 82’de ev satın aldım. Aileler istemedi. Sonra alıştılar.

Trans kadınların İzmir deneyimleri, kronolojik bir devam niteliğindeki bir başka çalışmada, *90’larda Lubunya Olmak* başlıklı kitapta (Siyah Pembe Üçgen 2013b), ortaya konmuştur. Bu çalışmanın görüşmecilerinden biri olan İlkim, İzmir’e geldiğinde şehirde “lubunyalı bulmaya çalıştığını” söyler ve onları “hemen bulamadığını” da ekler. İlk geldiği semt **Basmane** (Şekil 8), sonrasındaki ise **Alsancak** olur. İlk trans arkadaşıyla Basmane Meydanı’nda tanışır. İlk etapta İzmir’de, dış dünyadan uzak kalır; vaktini geçirdiği esas mekân evdir. İzmir’de şarkıcılık yaptığı bir gazinodan söz eder. Trans kadınların bazı mekânlara alınmayışını hatırlar. Çalışma olanaklarının kısıtlanması (sahne yasakları) ve trans kadınların Alsancak’ta, **dış mekânda** seks işçiliğine başlamasının temel sebebinin, dönemin emniyet yetkilerinin uygulamaları olduğunu belirtir. Bu yasakçı tutum başlayana kadar, eşcinsel ve trans gece yaşamının kalbinin attığı pek çok mekânın adını zikreder. İzmir, “bu açıdan” zengindir. 1990’lı yılların Alsancak semtini, bir statü mekânı, üst gelir gruplarının ikamet ettiği, ayrıcalıklı bir yer olarak tanımlar. Alsancak’ta yaşıyor ve çalışıyor olmak, trans kadınlar için bir övünç kaynağıdır; “büyük bir olaydır”. İzmir’in “eski çağını” ve “yeni çağını” görmüş biri olarak İlkim, Alsancak’ın bugünkü hâlinin, eskiyle karşılaştırılamayacağını imâ etmektedir. 1990’lı yıllarda, “*gazinoda, pavyonda çalışanlar, gece kulüplerinde çalışanlar*” Alsancak’tadırlar. “*Seks işçiliği yapan, işte otobana, [...] uzun yola, kamyonculara çıkanlar, otostoplara çıkanlar*” ise Basmane’de, otellerdedir. İlkim bu yolla, 90’ların Alsancak’ı ve Basmanesi’nin, trans kadınlar açısından farklılaşan yapısını tarif eder, mekânsal bir ayrıma gider. İzmir’de trans kadınların ev tutmasının zorluğunu vurgular ve şehir merkezinden görece uzaktaki bir semtin adını ilk kez anar: **Hatay** (Şekil 8): “*Hatay’da da bir kaç tane öyle yer vardı...*”

Aynı çalışmanın bir başka katılımcısı olan Funda da yine Alsancak ve Hatay’dan söz etmektedir. Ona göre Alsancak “ürkütücü bir yer”dir, onun ikamet ettiği semt ise (görüşme tarihinde) Hatay’dır. “Bizim taraf” diye tanımladığı Hatay ile karşılaştırıldığında, Alsancak’ı çok daha tehlikeli bir yer olarak algılamaktadır. Bir diğer

görüşmeci olan Nazım'ın hafızasında ise, İzmir, geleneksel ve modern kesimlerini yansıtacak şekilde ikiye bölünmüş gibidir. Daha geleneksel-tarihsel bir kesim olan Konak, Kemeraltı ve İkiçeşmelik civarı, hamam, meyhane ve parklarla karakterize olurken, daha modern olan kesim, gece hayatı ve gey barlarla özdeşleşmiştir. Nazım, “Alsancak bölgesinde dolanırken gördüğü travestileri takip etmiş” ve “böylece barların yerlerini öğrenmiş”, “gey ortamlarını tanımış” olur.

Trans kadınların kendi seslerine İzmir örneğinde kulak verebileceğimiz bir başka kaynak, Youtube'da yer alan, açık erişimdeki röportaj ya da kişisel video kayıtlarıdır. Youtube video taramamız sonucunda erişilen videolarda, trans kadınların İzmir deneyimlerini aktardıkları görülür. Örneğin, *Okşan Büyük* adlı YouTube kanalında paylaşılmış, *Bir Trans Kadının Başına Gelen İnanılmaz Olaylar* başlıklı videoda, Okşan Büyük, katılımcısı olduğu bir bilimsel araştırma (Çalışkan, 2014) çerçevesinde yaşam öyküsünü paylaşmakta ve anlatımlarında İzmir yıllarından da söz etmektedir. İzmir'e ilk geldiğinde **İzmir Fuarı**'nın (Şekil 8) oradaki bir otobüs durağında birkaç gün uyuduğunu, başka bir trans kadının arabasıyla geçerken onun “lubunya oluşunu anlamasıyla” camiaya girdiğini dile getirir (38:30-38:36). Benzer bir biçimde Yılmaz'ın (2019, 63) çalışmasında, görüşmecilerinden seks işçisi trans kadının doğduğu şehri ailesinin kimliğini öğrenmesi sonucu terkettiği ve İzmir'e geldiği belirtilmektedir. Bir katılımcı, İzmir'e gelişini şu sözlerle aktarmaktadır:

Yer bilmiyorum yurt bilmiyorum. Sokakta kalıyorum. Açım, susuzum, ne yapacağımı bilmiyorum. Fuar var, İzmir Fuarı'na gittim.

Okşan Büyük, o dönemde yaşadığı evdeki diğer trans kadınların Basmane'de, Fuar'ın oradaki **Çinçin** adlı bir gece kulübünde çalıştığını belirtir (39:50-39:55). Okşan, o dönemde bir trans kadın arkadaşının **Yeşildere**'de öldürüldüğünü (25:10-25:45), seks işçiliğinin sokakta, **Alsancak** semtinde, gerçekleştirdiğini (35:23-35:30) aktarmaktadır. Alsancak'ta arkadaşlarıyla kaldığı evin mühürlenmesi sonucunda, **İkiçeşmelik**'te yaşayan bir başka trans kadının ve onun partnerinin iki odalı, eski ahşap evine geçer ve seks işçiliğine burada devam eder (44:40-45:01). Kendi ifadesiyle “altınlarının çalınmasının” ardından, bu evden ayrılarak Alsancak'a geri döner ancak çok kısa bir süre sonra İstanbul'a göç eder, burada tutunamaz ve birkaç gün içinde yeniden İzmir'e,

Alsancak semtine geri döner. Pek çok *anne*⁹ (Çalışkan 2014) arasında gidip geldikten sonra İstanbul'a tekrar göç eder. İstanbul'da ilk çalıştığı mekân **Vat69**'dur. Bu dönemde, çalışanlar arasında "İzmir'in kızları" söyleminin yaygın olduğunu ifade eder ve bu söylemin sebebini, İzmir'den gelen trans kadınların güzelliğine bağlar.

Çağla Akalın adlı YouTube kanalında paylaşılmış, *Anıl Petek Diva* başlıklı bir başka videoda ise 1985 İstanbul doğumlu Diva, ailesinin işi nedeniyle önce İzmir'e göç ettiklerini, ardından da **Çeşme** ilçesine taşındıklarını belirtmektedir (01:25-01:40). 90'lı yılların sonunda İzmir'de ses eğitimi alır ve o dönemde **Karşıyaka**'da (Şekil 8) ikamet etmektedir (03:20-03:25). "Hep şarkıcı olmak isteyen" Diva, yaz aylarında **İstanbul** ve **Çeşme**'de kuaför çıraklığı yapar ve 15-16 yaşlarında Çeşme'de aldığı bir iş teklifi ile sahneye adım atar.

Buraya kadar yer verilen anlatılardan görüldüğü üzere, başka yerler olsa da, İzmir'in Alsancak semti, trans kadın nüfusun esas yoğunlaştığı semttir. Genel olarak İzmir'in üst gelir gruplarının yaşam alanı olarak kabul edilse de Alsancak, kendi içinde geniş bir sosyo-mekânsal ve fonksiyonel çeşitlilik arz eder. Trans kadınların, Alsancak'ta ağırlıklı olarak ikamet ettikleri hat, halk arasında da Bornova Sokağı olarak bilinen, 1469 sokaktır (Şekil 8). Bu sokak, Alsancak'ın artık merkezîyet kazanmış kalabalık bir kesimiye de, başlangıçta böyle değildi. Bitiminde İzmir'in iki büyük tren garından birinin ve uluslararası İzmir limanının yer aldığı (Şekil 8), şehrin ikamet fonksiyonunun seyrelerek, 1990'lı yıllara kadar kadar, eski sanayi alanları ve şehir içi tarım alanlarının yer aldığı; şehrin Bornova'ya açıldığı, uç bir kesimiydi.

1469 Sokak, Alsancak'taki trans kadın varlığının mekânsal anlamda ana hattını teşkil etse de esasen, çevredeki sokakları da içine alan bir bölge söz konusudur. Alsancak, Arslan ve Şenol'un (2017, 1) çalışmasında "çoğunluğu seks işçisi olan trans bir topluluğa

⁹ Çalışkan (2014), trans seks işçisi kadınlar arasındaki "anne" kavramını, "anne-kız" ve "kuir akrabalık" ile anlatmaktadır. Yazarın, *Neden böyle bir akrabalık var?* sorusu, transfobiye karşı güçlü bir direncin varlığını ortaya koymuştur. Anne kavramı "bir çocuk sahibi olmak ve büyütme", "bir anne olmak", "bir kız olmak" ve "doğurmak ve büyümek" gibi normatif aile terimlerini kuirleştirirken, zaman zaman trans seks işçileri arasında bir hiyerarşi oluşturup olası deneyimlerin aktarımında önemli bir noktadır. Çalışkan, queer akrabalığın, annelerin hem dolaylı olarak modelleme yoluyla hem de doğrudan "bir kadın olmanın nasıl olacağını" öğretme yoluyla hegemonik ikili cinsiyet normlarını yeniden ürettiğini ve cinsiyet geçiş sürecinde önemli bir rol oynadığını belirtmektedir.

ev sahipliği yapmasıyla ünlü” bir semt olarak tanımlanmaktadır. Aynı çalışmada Alsancak’ın bir “trans gettosu” olduğu belirtilir ve katılımcılara göre burası, “edinilmiş bir yer” ve “güvenli bölge”dir. Semtin iç sokaklarında, trans kadınların hem çalışıp hem de yaşadığı belirtilmektedir. Bornova Sokağı’nın, özellikle 1980’lerde trans kadınların yaşadığı bir alan haline geldiği düşünülmektedir. Bir “kimlik mekânın” ana aksını temsil eden bu sokak, transfobik bir saldırı sonucu yaşamını yitiren Azra Has¹⁰’ın adıyla da anılmaktadır (Akpınar 2014, Tar, 2022).

Bornova Sokağı’nın Alsancak semtine gelip Kıbrıs Şehitleri Caddesi’ne çıkmak isteyen herkesin geçtiği bir sokak olduğu, trans kadınların özellikle bu hatta değil, genelde bu hattın arka sokaklarında oldukları bilinmektedir (Bal, 2018). Bu ana akstan çekilmenin ve seks işçiliğinin arka sokaklara kaymasının temel nedeni, 2010’lardan itibaren güçlenen merkezîleşme, bu sokağın yayalaştırılması ve son yıllarda gözlenen soylulaştırma sürecidir. Dolayısıyla, seks işçiliğinin Bornova Sokağı’yla özdeşleştirildiği düşünülse de aslında bu hattın çevresiyle birlikte değerlendirilmesi gerekir. Şenol ve Arslan (2017), özellikle gece saatlerinde, Alsancak’ın iç sokaklarının seks işçiliğinin mekânına dönüştüğü ifade eder. Yazarlar, Alsancak’taki seks işçiliğinin çoğunlukla 2. Kordon, Şair Eşref Bulvarı, Bornova Sokağı’nda (1469 Sokak) sürdürüldüğünü ancak 1416, 1454, 1456, 1457, 1460, 1464, 1467, 1469, 1485 sokaklara yayıldığını da belirtirler. Soylulaştırma projeleri çerçevesinde seks işçisi olan trans kadınların yaşam ve çalışma pratiklerini olumsuz yönde etkilediği, bu doğrultuda rant çetelerinin ve yerel idarenin hedefi haline geldiği haberlere konu olmuştur (İzmir Büyükşehir Belediyesi 2021, ArtıGerçek, 2023, Hürriyet, 2021). Bu soylulaştırma süreci sadece trans kadınları değil, bölgenin diğer sakinlerini de etkilemektedir (Şenol ve Arslan, 2017:9).

Bornova Sokağı soylulaştırma sürecinde, trans kadınlar tarafından yavaş yavaş terk edilen bir yere dönüşmüş durumdadır. Konuya yalnızca seks işçiliği yapan trans kadınlar açısından değil, bu hizmeti talep eden erkekler açısından bakıldığında da gidişat, Bornova Sokağı’nın bu fonksiyonunu yitireceğine işaret etmektedir. Sokağın yayalaştırılmasının beraberinde getirdiği yoğun insan trafiği, bu bölgenin geçmişteki

¹⁰ Siyah Pembe Üçgen İzmir Derneği’nin kurucu üyelerinden olan Azra Has, İzmir’de 2010 yılında öldürülen bir seks işçisidir (Akpınar, 2014)

tenhalığını, dolayısıyla da buna bağlı talebi kısıtlamaktadır. Çünkü yaya olmak, seks talep eden erkeklerin, görünür olarak bu sokakta bulunmalarını zorunlu kılmaktadır. Araç trafiğine kapatılmadan¹¹ önce, erkeklerin pazarlık sırasında araçlarının içinde, bir tür görünmezlik zırhı altında oldukları da düşünülebilir. Bunun müşteri erkekler açısından getirdiği konfor, sokağın yaşadığı dönüşüm yüzünden yitirilmiştir. Trans kadınların İzmir'deki bu odak noktalarında şehrin diğer yerlerine dağılmaları, farklı farklı görünümleri ortaya çıkarmıştır. Sonuç olarak, çalışma (seks işçiliği) amacıyla (Pınarbaşı, Karabağlar gibi) ya da ikamet amacıyla (Hatay, Karataş gibi) farklı lokasyon tercihleri ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların önemli bir bölümü, Alsancak semtinin çeşitli noktalarında yaşamış ya da çalışmıştır. Yaklaşık yirmi yıldır Alsancak'ta hem yaşadığını hem de seks işçiliği yaptığını belirten Katılımcı 7 ve Katılımcı 2 İzmir'de yaşadığı süre boyunca çeşitli semtlerde yaşamasına rağmen Alsancak'taki sosyal ilişkilerinden kopamamıştır:

[...] İzmir'e geldiğimde İzmir'i bilmiyordum. İndiğim durak Basmane. Bu pislik bir gece öncesi... Kurtulalım dedim. Alsancak'a indim. Alsancak'ı bilmiyorum ki ama. Kulüpler orada. Orada ev tuttuk mesela. Garsoniyer değil evet ama içeri gir mesela, bir aile evi gibi. Bir ev arkadaşımla tuttuğumuz ev. O da benim düşüncelerime sahip. Trans bireyin yaşadığı bir ev diyemem ama oradaki ortam çok rahatsız edici yani. Herkes seni normal oturduğun evde bile... Orayı bir garsoniyer ev sanıp o şekilde davranabiliyorlar. Çıktık oradan ama evimizi değiştirdik, her gün oradayız. Kuaförüm orada, arkadaşlarım orada, kulüpler orada yani evdeyim. Ama 24 saatin belki 10 saati evimde duruyorum veya durmuyorumdur. Uyuduğum zaman... Ya kuafördeyim ya kulüpteyim ya da arkadaşlarımla makaradayım. Hepsi de o oralarda oldukları için ben evde üstümü giyiniyorum, oturuyorum ya da birkaç saat kafa dinliyorum. Alsancak'tan uzun bir süre, hatta buradan gidene kadar kurtulamadım şekerim (K7).

Hep Alsancak'taydım. Alsancak'ta vakit geçiriyordum. [...] Benim eski arkadaşlarım... Görüşürdük, buluşurduk Alsancak'ta... Türkü barlarda, kafelerde... (K2)

¹¹ Bornova Sokağı'nın, Belediye'nin çalışmaları tamamlandığında, esnafın ve yurttaşın indirme-bindirme, yükleme-boşaltma işleri için yalnızca 04:00–10:00 saatleri arasında araç trafiğine açık olacağı belirtilmektedir (İzmir Büyükşehir Belediyesi 2021).

Yer bağıllığının “insanların mekânlarla etkileşimlerinde genel olarak paylaştıkları bir eğilim ve mekâna yönelik yaşadıkları duygusal bağ” (Göregenli vd. 2014) ve Alsancak’ın da “trans nüfus için özel bir alan” (Çağlayan ve Kolukırık 2004, Arslan ve Şenol 2017) olduğu göz önüne alınırsa, uzun yıllardır bu semte bir bağıllığın geliştiği ve buranın trans kadınlar için bir “kimlik mekânına” dönüştüğü söylenebilir. Bilgin’in (2011) altını çizdiği gibi, “bir kenti özelleştirmek onu kendimizin kılmaktır. Bir başka deyişle başkalarının yerinden ayırt etmek, ‘kendi yeri’ne, ‘yuva’ya dönüştürmektir. Bu dönüşüm, kentin sembolik olarak işaretlenmesi, damgalanması, renklendirilmesi, bazı yerlerinin belirli yaşantı ve olaylarla çerçevelenerek özelleştirilmesi ve böylece kentin yeniden inşası vasıtasıyla sağlanır.” Bir yerle güçlü bir ilişki kurmada rol oynayan önemli bir değişkenin ikamet süresi ve o yerdeki sosyal ilişkiler ve deneyimler olduğu düşünüldüğünde Katılımcı 2 ve Katılımcı 7’nin sözleri dikkate değerdir. Her ikisi de İzmir’e göç ederek yerleşmiştir ve İzmir ile kurdukları bağdaki ilk giriş noktası olan Alsancak’ın, her ikisinin de aidiyetine katkı sağladığı anlaşılmaktadır. Örneğin, “Kuaförüm, arkadaşlarım, bütün çevrem Alsancak’taydı” ifadesi, bu yerin içinde birlikte yaşanan kişilerle birlikte değerlendirildiğine işaret eder:

Yani Alsancak aslında çok güzel bir yer. [...] O zamanlar Ege Palas’tan tut buraya kadar [Bornova Sokağı] sıraya dizedik. Kızlar... Topuklu ayakkabılar, saç baş, makyajlar yapılı... Hepimiz... Çok güzeldi o zamanlar. Çok güzeldi ama son dönemlerde... (K2)

Yerin sosyal tanımı, içeriden olanları işaretlediği gibi, bir dışlama sürecini- “oradan olmayanların” dışlanmasını da- içerir (Massey, 1995, 196). Bir yer, farklı coğrafi ölçeklerde, kim(ler)in “içeriden” kim(ler)inse “dışarıdan” olduğunun bilindiği bir mekân parçasıdır. Knox ve Marston’a göre de (2013, 3), yaşadığımız muhit, *içeriden* olanlar için hassas ve anlamlarla yüklüken, *dışarıdan* olanlar için çok daha farklı ve uzak algılanabilir. Hem trans kadın nüfusun onyıllardır yoğunlaştığı Alsancak’taki Bornova Sokak ve yakın çevresinin hem de görece yeni bir ikamet alanı hâline gelen Hatay semtinin kentsel peyzajında, buradaki trans sakinlere dair, içerici ve dışlayıcı izleri yakalamak mümkündür. Örneğin, **Foto 1**, Bornova Sokak’a ait bir görüntüdür. “*Hande*

Kader¹² Burada” yazısı, bir nefret cinayetiyle yaşamını yitirmiş olan bir transın anısını yaşatır. Dışlayıcı bir yazılamaya ise 2010’lu yılların başında çekilmiş bir fotoğrafta (Foto 2) Hatay’da rastlanmıştır. Artık var olmayan bu duvar yazısıyla, “travestilerin”, “burada” istenmediği vurgulanır: “200 Sokak’ta trooo istemiyoruz”.

Fotoğraf 1: “Hande Kader burada”, Alsancak semti © İ.Südaş, 2024

Fotoğraf 2: “200 Sokak’ta trooo istemiyoruz”, Hatay semti © İ.Südaş, 2012

¹² 2016 yılında şiddet gördükten sonra yakılarak öldürülen ve cesedi İstanbul, Zekeriyaköy’de yol kenarına bırakılan 23 yaşındaki trans kadındır (Öz, 2019). Detaylı bilgi için bkz: Çetinbaş (2019).

Hatay semti, İzmir'in, körfezin güney kıyısı boyunca Alsancak Liman'ından Karataş'a kadar uzanan, Kadifekale (Pagos Dağı) ile sınırlanan esas kentsel yerleşim çekirdeğinin (Alpaslan, 2013) hemen bitiminde, 1950'lerle başlayan modern apartmanlaşma süreciyle ortaya çıkmış semtlerinden biridir. Depreme dayanıklı olmakla birlikte hidrolojik açıdan yerleşime uygun olmayan bir zemine sahip, yoğun yerleşilmeden önce ise tarımsal nitelikteki bir alandı (Sözer, 1988).

İzmir'in güneyinde yer alan Hatay semti, Le Corbusier (1887-1965) tarafından yeni bir yerleşim alanı olarak önerilmiş ve daha sonraki Türk mimarları tarafından hazırlanan ilk gelişim planları ile hayata geçirilmiştir (Yaylalı-Yıldız vd. 2017, 124). Hatay, İzmir'in üst gelir gruplarının ikamet alanı olan kıyı kuşağının hemen gerisinde, orta gelir gruplarının toplandığı semtlerden biri olarak ortaya çıkmıştır (Sözer, 1988).

Hatay, özellikle 1950'lerde ana caddenin, İnönü Caddesi'nin, açılmasıyla birlikte aile evleri ve bahçeleri ile gelişim göstermiştir ancak, ana caddenin inşasından kısa bir süre sonra, iki önemli düzenlemenin etkisiyle bölgenin dikey ve yatay genişlemesi hız kazanmıştır: 1965 Kat Mülkiyeti Kanunu ve ardından gelen 1985 Gelişim Planı (Yaylalı-Yıldız vd. 2017, 124). Bu düzenlemeler sonucunda, üç katlı aile evleri, özellikle ana caddede beş veya altı katlı, hatta daha yüksek apartman blokları ile değiştirilmiş; bu durum, kentsel formun yoğunlaşmasına yol açmıştır (Yaylalı-Yıldız vd. 2017, 124). Günümüzde, bir dönemi ve yaşam biçimini temsil eden bu yapıların ortadan kaldırılması yönünde bir çaba söz konusudur (Yaylalı-Yıldız vd. 2017, 124).

1960'lı ve 1970'li yıllarda inşa edilmiş apartmanların yavaş yavaş yıkılarak yenilendiği bir semt haline gelmiştir. Engebeli topografya, bu semtin kıyıya inen sokaklarının yokuşlu olmasını beraberinde getirmiştir.

Günümüzde, Hatay'ın eskiden sahip olduğu gözde bir semt olma imajını kaybettiği söylenebilir (Şekil 8 ve Fotoğraf 3).

Fotoğraf 3: Üçyol'dan başlayan ve İnönü Caddesi boyunca uzanan Hatay semtinin İzmirspor Meydanı ve Bahçelievler olarak adlandırılan kesimi, 1980'ler (Çağ Color, Kartpostal, İ.Südaş kişisel arşivi)

Katılımcıların bir bütün olarak İzmir'e ilişkin deneyimleri ve bu deneyimler yoluyla şehri olumlu ya da olumsuz şekilde nasıl algıladıkları ve yorumladıkları anlaşılmasına çalışılmıştır. Hatırlanacağı gibi, katılımcılara İzmir özelinde yöneltilen sorular şunlardı:

- Genel anlamda İzmir'de olmaktan mutlu musunuz? Neden?
- İzmir'de yaşadığınız süreyi düşündüğünüzde tercih ettiğiniz semtlerde ya da mahallelerde sizi en çok rahat hissettiren yer ya da yerler neresiydi ve neden?
- İzmir'de, genel olarak düşündüğünüzde, dışlandığınızı hissettiğiniz bir yer ya da semt var mı?
- İzmir'de “asla yaşamam” dediğiniz bir yer var mıdır? Neden?
- İzmir'de “sosyalleşmek için asla gitmem” dediğiniz bir yer var mıdır? Neden?

Mekânı algılama şekli, belirli yerlerde nasıl davranılacağını belirleyen önemli bir faktördür. Bu algının inşasında, bazen öznel bazen de nesnel gerekçeler rol oynar (Edgü 2021). Şehir algısı, kişinin şehirle kurduğu mevcut ilişkinin yanı sıra, onun şehirle ilk

teması ile başlayan ve birtakım karmaşık ilişkiler sonucunda taşıdığı deneyimlerinin bir ürünüdür (Sağdıç, 2014). Dolayısıyla kentler, insanların filmler, diziler, kitaplar, haberler, kulaktan kulağa yayılan bilgiler ve doğrudan kendi deneyimleri aracılığıyla olmak üzere, çok çeşitli yollardan, zihinlerde olumlu, olumsuz özelliklerle ya da nötr olarak temsil bulur (Oğurlu, 2014). Yukarıdaki sorulara verilen yanıtlar, trans kadınların, **bir bütün olarak İzmir'i** ve ayrıca **İzmir'in farklı kesimlerini** belirli bir biçimde algılamasında ne tür faktörlerin rol oynadığını ortaya koymaktadır. Bunları, “İzmir’in geneli hakkındaki olumlu ve olumsuz görüşler” ve “İzmir’in farklı semtleri hakkındaki olumlu ve olumsuz görüşler” olarak ayrı ayrı ele almak mümkündür. Öncelikle, İzmir’e ilişkin olumlu değerlendirmelere yer verilecektir.

İzmir, farklı gruplar üzerinde yürütülmüş çok sayıda araştırmanın ortaya koyduğu gibi, olumlu bir imaja sahip, özgürlükçü, güzel ve yaşanabilir bir şehirdir (Bilgin ve Uğurlar 2010, Göregenli vd. 2008, Sürgevil ve Sürgevil 2010, Tekeli 2011, Karadağ ve Turut 2013, Südaş ve Mutluer 2013, Kaba ve Südaş 2022). İklim koşulları, deniz ile ilişkisi gibi fiziksel koşullarının yanında, İzmir’in, sosyal yapı açısından da olumlu olarak değerlendirilmesini, Tekeli (2011), şu sözlerle açıklar:

İzmir’de yaşamın gergin olmaması, aksine sakin ve rahatlatıcı olması, bağınazlığın egemen olmaması, dolayısıyla değişmeye ve yeni olana açık olması kentte bir yaşam biçimi ve bunun paralelinde bir yaşam kalitesi farklılığı yaratmıştır.

Katılımcıların İzmir’e ilişkin görüşleri incelendiğinde trans kimlikleri nedeniyle kent hakkındaki olumlu beyanları ve kentte özgürce var olabilmelerine ilişkin ifadeleri dikkati çeker. İzmir, katılımcılar tarafından “özgürlük”, “rahatlık”, “kendine benzeyenlerin olduğu”, “güzel”, “işin olduğu”, “huzurlu olunan”, “büyükşehir avantajlarına sahip”, “hoş bir iklime sahip”, “kültürel imkânların var olduğu”, “bir öğrenci şehri olduğu”, “her semtinde yaşanılabilirliği”, “aile baskısından uzaklığı”, “genişlik”, “gâvur” ve “medeniyet” gibi ifadelerle ve sözcüklerle tanımlanmaktadır. Özellikle trans kimliğin “İzmir için” büyük bir sorun teşkil etmemesi, onların rahat hissetmelerini, İzmir ile bir bağ kurabilmelerini sağlamaktadır. Kentle kurdukları bağın, aslında cinsiyet kimliklerini özgür yaşamaları ile bağlantılı olduğunu söylemek

mümkündür. Katılımcılar, İzmir'in olumlu olduğunu düşündükleri özelliklerine atıfla, genel olarak İzmir'de mutlu olduklarını ifade etmişlerdir:

Evet, mutluyum. Medeniyet burada hayatım, tamamen. (K6)

Ama ben İzmir'i seviyorum. İzmir çok güzel eğer mutlu olmasaydım İzmir'de de ev almazdım. Gayet memnunum. Neden mutluyum? Yani doğduğum şehirden mesela, doğduğum şehirle kıyasladığımda, İzmir muhteşem bir şey. Yani doğduğum şehir yine İzmir ama yaşadığım büyüdüğüm şehir İzmir değil. ...'da doğdum, büyüdüm. Hani yani, ... [x kenti] küçük, köhne, daha kendi halinde, muhafazakâr bir şehir. Yani öyle bir keyif yok. Burası [İzmir] öyle değil. Hani sana yine saygı duyuluyor. Burada bir şekilde saygı görüyorsun. (K14)

Genel olarak İzmir'de olmaktan mutluyum. Ailemin baskıları yok bu yüzden mutluyum. (K11)

Karadağ ve Turut'un (2013, 46) araştırmasında, İzmir ile özdeşleştirilen "sınırsız özgürlük" fikrinin, özellikle Doğu ve Güneydoğu illerinden göç etmiş bulunan katılımcılar tarafından kentsel memnuniyetin önemli bir nedeni olarak belirtildiği bulgulanmıştır. İzmir doğumlu katılımcılar arasında özgürlük fikrine vurgunun daha az olması, onların zaten böyle bir ortamda büyümüş olmaları ile ilişkilendirilmektedir. İzmir'deki özgürlük hissi, katılımcılarımız tarafından da vurgulanmıştır:

Yani İzmir gibi bir yerde olmak mutluluk veriyor. Yani İzmir sonuçta gâvur memleketi... Saygı var insanlarda. Çoğu illere göre İzmir gene çok güzel. İzmir gerçekten çok güzel bir yer yani. İzmir güzel yer de sadece bu gece hayatını mahvettiler. Burada [Alsancak] yaşarsın, Üçyol'da yaşarsın. Üçyol'da yaşamazsan Karşıyaka'da yaşarsın. Karşıyaka olmaz Bornova olur. Her yerde yaşarsın. (K2)

Mutluyum ya. Rahat bir yer [İzmir], çok rahat bir yer. Özgür hissediyorum kendimi. Burada kısıtlanmış hissetmiyorum, o yüzden mutluyum. (K9)

Mutluyum evet. Yani mutlu olmasam neden bu kadar senedir kalayım? Kalmaya da devam etmek isteyeyim? Rahat buralar... Eee ben de rahatım. Evde oturuyorum, işime bakıyorum, eğlenceme bakıyorum. Bak İstanbul'daki kızlara, birbirlerini yiyorlar... Kalabalık çünkü. Burada öyle değil. İş de var burada, huzur da var. Eee tabii sorunlarım oluyor benim de ama geçen şeyler hep. Bak cidden çok şehirde gezdim ama İzmir rahat.

Hani diyorlar ya mezhebi geniş diye... Yani evet, geniş... Sorun ne? Genişse geniş yani.
(K15)

İzmir'e dışarıdan göç ile gelen katılımcılar, kentin rahatlığı ve özgürlüğü gibi niteliklerinin altını, özellikle kendi kimliklerini açık bir şekilde yaşayabilme imkânı ile ilişkilendirerek çizmektedirler. Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinde doğup bir dönem de yaşayan katılımcıların İzmir'e olumlu yaklaşımları bu açıdan benzerdir. Benzer bir biçimde Efe-Güney vd.'nin (2014), İzmir'de ağırlıklı olarak transeksüellerin ve travestilerin göçle geldiğini, bu göçün nedeninin (itici faktörün) başta transeksüeller ve travestiler olmak üzere tüm cinsel yönelimler ve kimlikler için önemli oranda baskının varlığı olduğunu vurgulamışlardır. Dolayısıyla, İzmir'e göç etmenin önemli bir gerekçesinin köken şehirlerdeki toplumsal baskıdan kurtulmak olduğu söylenebilir. Bu durum, Ege Bölgesi'nin ve İç Anadolu Bölgesi'nin illerinden gelen katılımcılar için de geçerlidir. Baskıdan uzaklaşabilme, İzmir'in zaten sahip olduğu diğer olumlu özelliklerle birleştiğinde, trans kadınlar arasında İzmir'in yaşanılabilir, özgür bir kent olduğu fikri güçlenmektedir:

Evet mutluyum. Çünkü burası özgür bir şehir. İkincisi ya ben burada bir transfobiye maruz kalmadım. Bu da beni mutlu ediyor. (K4)

Mutlu olmazsam neden geleyim değil mi? Mutluyum sıkıntı yok. Ne yaşarsam yine de mutluyum. Biz de bir de alışkanlık olmuş. Her madiliğe bir güllüm... Burası rahat bir şehir ama tabii yine de sıkıntılar yaşıyorum. Bir de travesti çevrem de burada. Onların olması da rahatlatıyor beni. (K8)

Mutluyum. Ya şeyi seviyorum İzmir'in insana sunduğu şeyleri seviyorum. Büyükşehirde olmayı seviyorum. İşte iklimini seviyorum. Mesela hani ilk büyük artılarından birisi. Mesela zayıf ama hani sunduğu kültürel imkânları seviyorum. Bence de Ankara'nın yanında hiç İzmir, ama seviyorum. Yeterli geliyor şu an için. İzmir'in insanımı... Öğrenci şehri olmasını seviyorum. İnsanın çoğunu seviyorum diyeyim falan... (K13)

Ayhan-Selçuk'a (2015, 108) göre, Ankara'da, özellikle Çankaya'da yoğunlaşan üniversitelerin beraberinde getirdiği yoğun öğrenci nüfusu, "*hoşgörülü bir kent imajı*"na katkı sağlamakta, böylece LGBT bireylerin de bu bölgeleri tercih etmelerini beraberinde getirmektedir. Katılımcılarımızın, İzmir için dile getirdikleri "üniversite şehri" vurgusu

(2024 yılı itibariyle, İzmir’de 10 üniversite ve 197.154 üniversite öğrencisi bulunmaktadır), benzer bir rahat-özgür-hoşgörülü ortama katkı sağlamaktadır. Bundan başka, Efe-Güney vd.’nin (2014), İzmir’de yaşayan travesti ve transeksüeller için yaşanılan yerin seçiminde kentte önemli olan unsurların, büyük oranda “daha fazla nüfus” ve “benim gibi insanların fazla olması” fikri olduğunu bulgulamışlardır. Benzer bir bulguya, Antalya örneğinde Ray (2018) da ulaşmıştır. Literatürle benzer bir biçimde, çalışmamızın katılımcılarının da bir büyük şehir ortamının, üniversitelerin varlığının ve kendi benzerlerine yakın olma olasılığının, anlatılarda ifadesini bulduğu gözlenmektedir:

Evet mutluyum. Bir süre şehirden uzak kalınca, ben zaten şehir insanı olduğum için, yeniden büyükşehiri görmek güzel bir şey. İzmir biraz daha seküler bir ortam. Daha çok kendime benzeyen insanları bulabileceğim. O yüzden bu da hoşuma gitti. (K5)

Gönül ister ki yurtdışına gideyim... Ama mutluyum burada. Zaten İzmir’den başka bir yere de gitmem şimdilik. Güzel şehir bir de. Alışıklar İzmir’de translara. Ses etmiyorlar çok. (K12)

Evet mutluyum. Sokakta istediğim kıyafetle çoğunlukla, istediğim kimlikte yaşayabilmem burada kabul edilmiş insanlar tarafından. Buranın sunduğu olanaklar daha fazla. Kariyerim içinde İzmir’de olmaktan mutluyum. (K10)

İzmir’e ilişkin bu olumlu görüşlerin yanı sıra, olumsuz değerlendirmeler de bulgularımız arasındadır. Söz konusu olumsuz görüşler, İzmir nüfusunun sürekli göç akışı nedeniyle heterojenleşmesi, transfobik yaklaşımlar ve dışlanma deneyimleri ile ideolojik bir nitelik olarak “Cumhuriyetçi beyazlık” gibi ifadelerde kendini göstermiştir:

Yani İzmir güzel bir şehir ama yani şehir olarak güzel. Yani coğrafi olarak güzel ama insan olarak sorarsan değil. Çok göç alan da bir yer. Belki on yıl önceki İzmir çok güzeldi ama şu anki İzmir çok güzel değil. (...) Yani İzmir genellikle o Cumhuriyetçi beyazlığıyla hani dışlanmış hissettiriyor. İster istemez dışlanmış hissediyorsun. Çünkü çok da sevmeyiz. Beyaz değilsin. Yani hiçbir şekilde... Seni sadece ...[cinsel bir obje] bir şey olarak görür. Daha fazla bir şey, bir insan olarak görmez. İzmir’in genelinden memnun değilim öyle söyleyebiliriz. (K14)

Ya aslında şey buralarda [Bornova] rahatım ama buralarda da dışlanmış hissediyorum. Yani İzmir hani bence kabullenici bir şehir değil, tahammül eden bir şehir. Nereye

gidersem gideyim bir hani o bir bakışı görüyorsun, o rahatsız olmayı hissediyorsun, burada istenmiyorum'u hissediyorsun. (K13)

İzmir'de genel olarak her yerde dışlandığımı hissediyorum. İstanbul'dan daha transfobik bir yer bence. (K11)

İzmir'e dair **olumsuz imaj** unsurları, İstanbul'dan göç ederek İzmir'e yerleşmiş bir örnekte, Kaba ve Südaş (2022) tarafından da ortaya konmuştur. İzmir'in tutucu, kalabalık ve karmaşık, herkesten uzak, vasat bir şehir olduğuna dair değerlendirmeler mevcuttur. Efe-Güney vd. de (2014) İzmir'de transların kentin içeriğinden uzak yaşadığını, sosyo-kültürel düzeyi düşük kişi sayısının fazlalığından ve homofobik davranışlardan rahatsızlık duyduklarını bulgulamışlardır. Örneğin, Katılımcı 14'ün İzmir'den memnun olmamasının temel nedenlerinden biri, "beyazlık" diye betimlediği, İzmirliilerin kendisinden olmayana "dışlanmış" hissettirmeleri, şehrin kapsayıcı olmamasıdır. Bu dışlanmadan kaynaklı "saygısızlık" gördüğü ve "göç almasına" bağlı olarak kalabalıktan yakındığını da dile getirmektedir. Katılımcı 11 ve 13'ün anlatımları dikkate alındığında, İzmir bir yönüyle de **dışlayıcı** bir şehirdir ve olumlu bir imajı yoktur. Bununla birlikte, İzmir'in farklı çalışmalar yoluyla ortaya konmuş olan olumlu, yaşanabilir, özgür bir şehir imajına uygun olarak, trans kadınlar için yaşanabilir bir şehirdir, bu değerlendirme özgürlük hissiyle ve trans kimliklerini kamusal alanda ifade edebilmeleriyle bağlantılıdır.

Şehirlere dair olumsuz değerlendirmeler, özellikle kadınların kentsel mekânı algılayışlarında önemli bir değişken olan güvenlik duygusu ve tehlike algısı ile yakından ilişkili olmaktadır. Kentsel mekânın kadınların ihtiyaçlarına göre yeterince düzenlenmemiş olması, bu durumda önemli rol oynar. Efe-Güney vd.'nin (2022, 467) belirttiği gibi,

Kent hakkı kapsamında kentin tümünün tüm kentliler tarafından eşit kullanılması gerekmektedir. Ancak toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ve kadınlara dayatılan toplumsal cinsiyet rolleri, kadınların kenti herkes kadar kullanabilmesine ket vurmaktadır. Bu duruma ek olarak kadınların talep ve gereksinimlerinin kentin fiziki unsurlarına yansıtılmaması da kadınların kenti kullanabilmesini engellemektedir.

Kentsel nüfusun bir parçası olarak trans kadınların da kentsel alan kullanımalarında sınırlılıkların bulunduğu, bazı yerlerde bulunmayı istemedikleri ve buralardan uzak durmayı tercih ettikleri, güvensiz hissettikleri, bazı semtlere dair olumsuz algılara sahip oldukları anlaşılmaktadır. Kadınlar, merkezî olmayan, تنها ve ıssız yerlerin yanı sıra, kulaktan kulağa yayılan söylentiler yoluyla, doğrudan deneyimlemedikleri yerleri de korkutucu bulmaktadırlar. Hatta bazen bir yerin fiziksel özelliklerinin ötesinde, sakinlerinin toplumsal profili, korku duygusunun gelişmesinde daha belirleyici olmaktadır (Südaş ve Kaba, 2024). Kadınların bir yeri tehlikeli algılaması, yerlerin çeşitli özelliklerinden kaynaklandığı söylenebilir. **Merkeziyet derecesi** (çok merkezî olan ya da hiç merkezî olmayan yerler), **periferik bir lokasyon**, **aydınlatma derecesi**, bir yerde yaşanmış **olumsuz kişisel deneyimler** ve bir yerin **toplumsal profili**, kadınların belirli yerlere dair korku duyması ve tehlikeli bulmalarına yol açan özellikler arasındadır. Bu bağlamda, katılımcılarımızın İzmir'e dair olumsuz görüşleri, şehrin bazı kesimlerinin tehlikeyle ve güvensizlikle ilişkilendirilmeleriyle ortaya çıkmaktadır. Trans kadınların, İzmir'in Konak ilçesindeki semtler olan **Basmane**, **Tepecik**, **Kadifekale**, Eşrefpaşa ve Yeşilyurt'u; Karabağlar ilçesinde Limontepe ve Hatay'ı, Bornova'da ise Çamdibi'ni tehlikeli buldukları önceki çalışmalarda bulgulanmıştır (Efe-Güney vd. 2015, 189-190). Bornova ilçesinde, Pınarbaşı ve Mevlana Mahallesi, Konak'ta Tepecik ve Basmane, ikamet etmek istenmeyen ve güvensiz bulunan yerler arasındadır. Paralel şekilde, kadınlardan oluşan bir örnekleme, Mevlana mahallesinin güvensiz bir yer olarak algılandığı bulgulanmıştır (Saraç-Çiloğlu, 2023).

İzmir'in Kadifekale semtini, katılımcılarımızın da güvensiz algıladıkları; tehlikeli, yaşanılmaz ve sosyalleşilemez bir yer olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Kadifekale, nüfusun çoğunluğunu iç göçmenlerin oluşturduğu, özellikle son dönem göçler sonucunda "Küçük Mardin" ya da "Mardinkale" olarak adlandırılan bir gecekondur semttir (Çetin 2011, Akdaş 2021). Geniş bir körfez manzarasında sahiptir ve şehir merkeziyle kolayca ilişki kurulabilen bir lokasyondadır (Şekil 8). Önen'e göre (2011) Kadifekale "merkezdeki kenardır". Kadifekale, suçla ilişkilendirilen ve tehlikeli olarak görülen, bu yüzden de gidilmemesi gereken bir yer olarak, korkulan, temkinli olunması gereken bir yer olarak algılanmaktadır (Çetin, 2011, 72). Toplumun başka kesimlerinde de yaygın olan, Kadifekale'nin bu olumsuz imajı, trans kadınlar tarafından da

paylaşılmaktadır. Katılımcılarımızın Kadifekale'ye dair “yaşanılmaz”, “tehlikeli”, “gayrimeşru işlerin olduğu bir yer” ve “getto” gibi yakıştırmalarının altında, cinsiyet kimliklerinin bu semtte kabul göremeyeceği inancı yattığı söylenebilir.

Kale... Kadifekale'de... Aşkım ne bileyim yani... Bütün... Yani insanları üzme de istemiyorum. Rencide de etmek istemiyorum ama kötü, gayrimeşru işler... Bilirsin biz lubunyalar da rahat edemeyiz. Yani biz kendi açımızdan rahat edemeyeceğimiz için ben Kale'de yaşamam. Ama orada yaşayan lubunyalar varmış. **(K2)**

Kadifekale tarafı. Herhalde yaşadığım olaylardan dolayı ya da yaşananları duyduğum için falan... Gitmem yani. **(K7)**

Pınarbaşı tarzı işte hani Tepecik taraflarından ziyade işte Basmane'nin üst kısımları, Kadifekale tarafları falan oralarda yaşamak istemem. **(K3)**

Bornova. Güven vermiyor. Deneyimlerim böyle düşündürüyor. Güvensiz bir semt. Bir Menemen'i gördüm. Orada da yaşamam asla. Ben öyle hissediyorum, yaşanmaz orada. **(K10)**

Ya Allah düşürmesin, işte Çiğli, ne bileyim Karşıyaka. Ya biraz uzak, biraz uzak. Yani benim İzmir'de sevdiğim yerlere uzak ve sevdiğim kültürden farklı kültürler. O yüzden buralarda olmak istemem. Şey de dedim, hani Hilal'de olmayı da severim dedim de... Yani orası da son tercihimdir. İşte Mevlâna, Bornova'daki Mevlâna. Çiğli'nin ilerisi, yine Bornova'da Mevlana'nın ilerisi, Otogarın ilerisinde bir yer var asla bilmiyorum orayı... Yanlışlıkla bir kere gittim. Orada asla yaşamam. Ya biraz böyle alt kültürden korkuyorum ama hani mahalle kültürü olmayan alt kültürden korkuyorum diyeyim. Oralarda yaşamam. **(K13)**

Buca ilçesine ilişkin olumsuz değerlendirmeler, daha çok olumsuz kişisel tecrübelerle ya da oraya hiç gidilmemiş olsa bile olumsuz duyularla ilişkilidir.

Yani Kuruçeşme'de yaşamam bir daha. Yaşadığım olay beni çok etkiledi. Kadifekale'de olmaz mesela. Ama yani orası da aynı Buca gibi. Ben herhalde Bostanlı gibi bir yer istiyorum. **(K8)**

Ay bir daha asla o Buca'da yaşamam. Çok korkunç deneyimlerim olduğu için. Buca'nın yerlisi gerçekten korkunç. Çok sonradan görme geliyorlar bana. Ama mesela bir trans olarak Kadifekale'de de oturamam bence. Ne bileyim oralar da tehlikeli. **(K15)**

Yani Buca'da yaşayamam herhalde. Buca olsun Şirinyer olsun. Ben hiç bilmiyorum orayı. Buca'ya hiç gitmedim. Elbette geçmişimdir de. Çok mahallevari geliyor bana orası, belki ondandır. (K6)

Buca'nın Kuruçeşme Mahallesi, Dünder ve Kaya'nın (2022, 323) araştırmasına göre, önceleri güvenli bir imaja sahipken son dönemlerde kimsenin birbirini tanımadığı, komşuluk ilişkilerinin azaldığı, öğrenci sayısının git gide arttığı soğuk bir ortama dönüşmüş ve bazı sakinlerince bugün, hırsızlık, madde bağımlılığı ve günlük kiralanan konutlarda seks ticaretinin dillendirildiği ve tepki gösterdikleri bir yere dönüşmüştür. Katılımcılarımız arasında, bu mahallede yaşayan ya da daha önce yaşamış başka seks işçisi trans kadınların olduğu bilinmektedir. Bu anlamda, Buca'nın Kuruçeşme, Adatepe ve Atatürk Mahalleleri'nin trans kadın nüfusun İzmir'de yöneldiği daha yeni yerleşim yerleri arasında olduğu söylenebilir. Tıpkı 2000'li yılların başında Alsancak'tan Hatay-Üçyol'a doğru gerçekleşen hareket gibi, Buca, günümüzün yeni bir yöneliş alanıdır. Trans kadın nüfusun uzun vadede burada tutunup tutunamayacağı ise, deneyimlenen olumsuz tecrübelerle ilişkili olacaktır.

Trans kadınların kendilerini güvende hissettikleri, sosyalleştikleri ya da sosyalleşmek istedikleri ve en rahat ettikleri yerlere dair sorulan sorularda alınan yanıtlar Alsancak, Karşıyaka, Bostanlı, Güzelyalı, Göztepe, Nergis, Bornova ve Hatay semtleri olmuştur. Konak'taki transeksüeller Alsancak, Konak merkez ve Göztepe'yi; travestiler ise Alsancak ve Konak merkezi güvenli bulmakta ve Karşıyaka'daki transeksüeller ve travestiler Bostanlı ve Mavişehir'i güvenli semtler olarak belirtmektedirler (Efe-Güney vd., 2015, 186). Dolayısıyla ilçe ölçeğinde trans kadınlar için başta Konak olmak üzere, Bornova ve Karşıyaka ilçelerinin güvenli olduğu söylenebilir. Transseksüeller, Karşıyaka'yı yüksek sosyo-ekonomik düzeyi ve Bornova'ya benzer şekilde sunduğu rahat ve huzurlu yaşam olanakları nedeniyle tercih edilebilir bir ilçe olarak görmektedir (Efe-Güney vd. 2015, 215). Benzer bir biçimde katılımcı K4, Karşıyaka için "okumuş insanların varlığı"; K2 ise Bornova için "daha kültürlü, daha rahat" tanımını yapmaktadır. Bu yüzden Karşıyaka ve Bornova'nın trans kadınlar için daha kapsayıcı olabileceği düşünülmektedir.

Yani ne bileyim Bornova daha kültürlü gibi geliyor. Üniversite olduğu için... Daha güzel, daha kültürlü... Ya daha rahat geliyor. Yani böyle düşünen insanlar var. Evet, benim görüşüm. (K2)

Alsancak ve Karşıyaka. Okumuş insanların olduğu yerde huzur daha farklıdır. (K4)

Genel hatlarıyla İzmir’de yaşayan trans kadınların ilçelere ve semtlere ilişkin güvenlik, tehlike, rahatlık vb. algıları ortaya konmaya çalışılmıştır. Örneğin K15 tarafından Bostanlı’da yaşamının “daha dertsiz” olacağı algısı, K11 için Göztepe-Güzelyalı’nın “modern olması”, K9 için Nergis semtinin “sessiz ve sakin oluşu”, trans kadınların İzmir’e dair görüşlerini ortaya koymaktadır. Daha öncede değindiğimiz üzere, dolayısıyla trans kadınlar için İzmir’in “yaşanılabilir bir kent” algısına sahip olduğunu ortaya koymak mümkün olacaktır.

Nergis’te bir evim olsun. Böyle sahile yakın. Sessiz sakin... Yürüyerek 2 dakika hadi 5 dakikada sahile gideyim. Düzenli güzel bir hayatım olsun. İnsanları elit ve sessiz yani. Evet, sakin bir yer yani. Şey Buca gibi karışık değil, Alsancak gibi gürültülü değil. Seviyorum sakinliği seviyorum ya. Hani hem de merkezi bir yer. İnsanları da hoş. Ya bak sabah çık merkeze... Ben bunu kendim gördüğüm için diyorum... Sabah çık, sahile git. Köpeğini gezdiren bir sürü işte insan görürsün ve oturup muhabbet edebilirsin. Sohbet edebilirsin. Böyle çok daha elit bir kültür var orada. (K9)

Bir semtte yaşasaydım burası Göztepe-Güzelyalı olabilirdi. Bir kere gittim. Aşırı hoşuma gitti, elit bir yer. Ambiyansı iyi. Modern. Konak mesela aşırı varoş. İskelenin oralar aşırı iğrenç. Varoş yerler. Keko dolu. Parası olan yerler iyi ama. Keko yok. Elit insanlar var. (K11)

Bostanlı’da oturmak isterdim. Ama şimdi orada koli az. Bu kadar kazanamam. Ama ev almayı düşünüyorum ilerleyen zamanda. Şey yani kesinlikle alırsam Bostanlı’dan alırım (K15).

Hatay semtine ilişkin görüşlerde, K12 “insanlar sayesinde rahat hissettiğini” belirtmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus K15 ve K14’ün Hatay-Üçyol hattına ilişkin K12 ile benzer tecrübeleridir. Bu tecrübeler, Hatay-Üçyol’un trans kadınlar arasında “kazanılmış bir alan” vurgusunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla trans kadınların güvende ve rahat hissettikleri Hatay-Üçyol semti, zamanla trans kadınların bu

alana yerleşmesiyle, semtteki görünürlükleri artmış ve bu görünürlük beraberinde toplumun onları tanımalarını getirmiştir. Bu tanıma durumunda, trans kadınların yerleştikleri Hatay-Üçyol hattında daha rahat bir barınma ve çalışma hayatlarının olmasını sağlamıştır.

En rahat Hatay'dayım. Hatay'da yaşayan insanlar sayesinde rahat hissediyorum. **(K12)**

Birkaç yer var. Hep tanıdığım insanlardan da duyuyorum. Çimentepe, Konak'ta. Hep gettoların olduğu bölge vardı, ismini unuttum... Kadifekale... Çiğli... Menemen... Gitmem oralara. **(K5)**

Üçyol'a falan gitmem ben yani, bir şey yapmaya. Nasıl anlatayım ki bunu? Orada mesela kafeler filan açılmış şimdi. Kafeteryalar falan açılmış... Ben tercih etmem yani. Ben oraya gitmek istemem. Yani çok ayakaltı. Yani çünkü o Üçyol'a sadece Üçyol'da oturanlar gelmiyor ki... Yeşilyurt'tan, oradan... Bir emniyet var ya orada... Karabağlar'da. Optimum¹³ mesela hiç gitmem. **(K6)**

İzmir'de beni en çok rahat hissettiren yerler birinci sırada Karşıyaka var. İkinci sırada Alsancak var. Ya Alsancak'ın ikinci sırada olmasının sebebi çok karışık olması aslında. Yani tamam rahat falan ama laf atan eden de çok oluyor. Bunun trans olmakla ya da kadın olmakla alakası var. Ya birinci sıra Karşıyaka ikinci sırada Alsancak üçüncü sırada da konak demeyeceğim zaten Alsancak Konak'ın içinde sayılıyor. Karabağlar var. Karabağlar rahat ama orayı çok sevmiyorum ben. Güzel anılarım yok orada beni tehdit ettiler. Allah'ın travestisi diyeceğim kusura bakma ama öldürüyorlardı beni. **(K9)**

Alsancak'taki mekânlar transfobik. Buralarda sosyalleşmek istemem. [...] Karabağlar'da yaşamazdım. 3-4 sene önce İzmir'e gelmişim. Karabağlara. Akralarım orada. Çok muhafazakâr bir yer. Açık giyimli kadına bile saçma bakıyorlar. Bir trans orada bence hayatta kalamaz. Cahil dolu oralar. **(K11)**

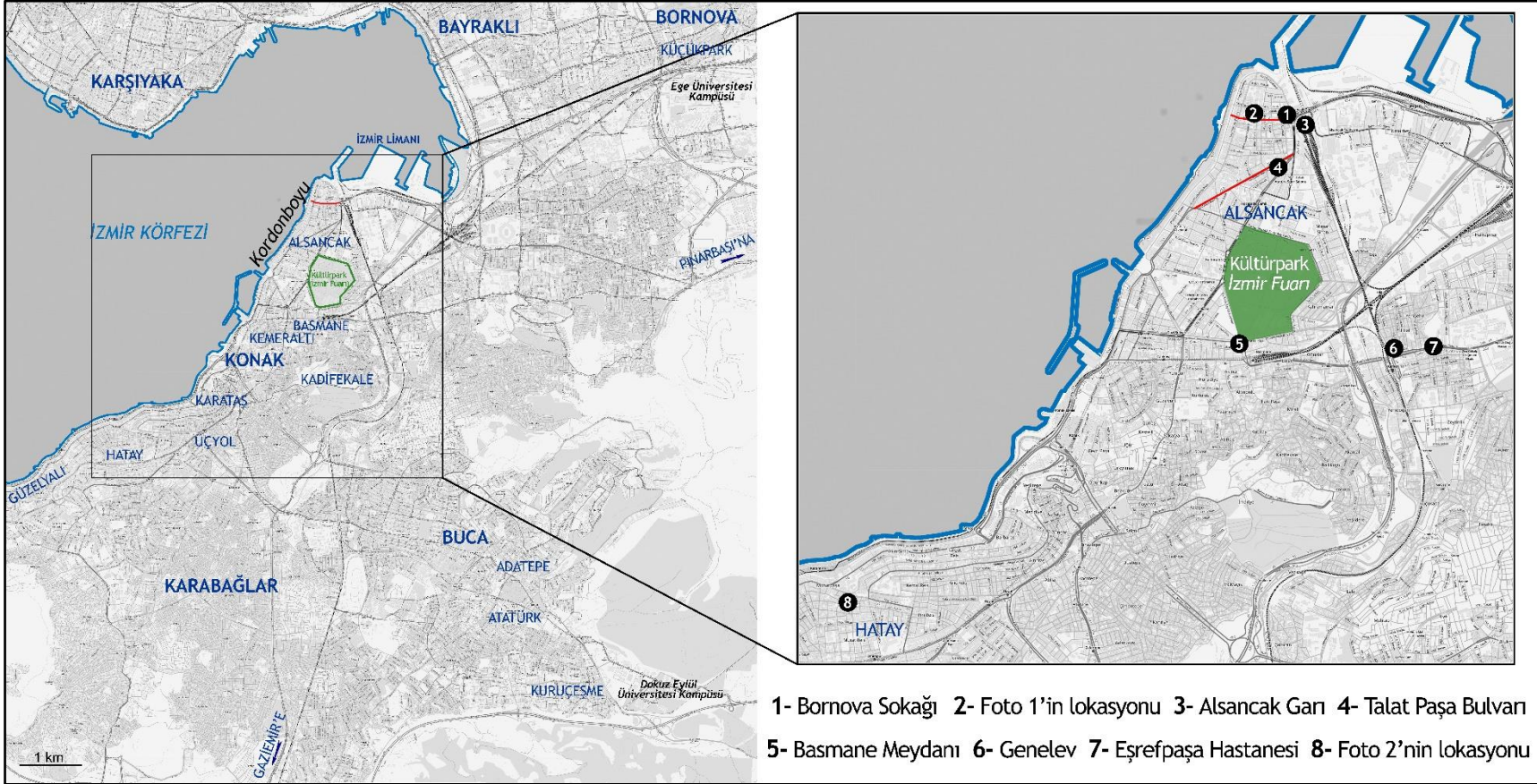
Karabağlar ve Bozyaka. Oraya gitmiyorum ama yaşayamam oralarda da. Aile çok orada, pislikte çok. [...] Kadifekale'de yaşayamam. Beni yaşatmazlar orada. Kötü bir yer. Beni barındırmazlar. **(K12)**

Şu an için söylüyorum Alsancak mesela. Yani eskisi gibi değil artık. Dediğim gibi göç alıyor sadece şehirlerarası göç değil dışarıdan gelen de göç var son 2-3 yıldır ve hani

¹³ Şehrin bu aksındaki Gaziemir ilçesinde bir alışveriş merkezi.

Alsancak karmakarışık. Eskisi gibi rahat değilsin. Şimdi mesela İstanbul'un Beyoğlu'su gibi Taksim gibi filan. Gitmem o yüzden. (K14)

Sonuç olarak trans kadınların İzmir kentine dair görüşleri genel olarak olumlu bir yaklaşımla şekilleniyor olsa da zaman zaman kente dair olumsuz düşünceleri de oluşmuştur. Olumsuz düşüncelerinin temel sebebinin, kentte deneyimledikleri transfobi olduğunu söylemek mümkündür. Olumlu görüşler ise daha çok İzmir'in yaşanılabilir bir şehir olarak algılanmasından kaynaklandığını belirtebiliriz. Trans kadınlar için İzmir'de öne çıkan muhitler, 1980'li yıllarda başta Alsancak Bornova Sokağı çevresi ve 2000'lerin başından itibaren de Hatay-Üçyol-Karataş hattı olmuştur. Uluslararası Af Örgütü'nün 2011 yılında yayımlanan bir alan araştırmasında da İzmir'de trans kadınların özellikle Alsancak'ın bir bölümü ve (Hatay-Üçyol-Karataş kesimini bağlayan) Halirifatpaşa civarında göreceli olarak rahat bir şekilde ikamet ettikleri bulgulanmıştır.

Şekil 7: Metin boyunca adı geçen belli başlı yerler (Kaynak: Nar ve Südaş tarafından hazırlanmıştır, altlık: www.openstreetmap.org)

5. BÖLÜM: SEMT TERCİHLERİ VE HAREKET MOTİVASYONLARI

İkametgâh değiştirme kararı, ikametgâh demeti ve memnuniyeti ile ilişkilidir (Özgür 2009). Yasak (2014)'ın ortaya koyduğu gibi kişilerin hareketlilik gerçekleştirmesinde, konutun fiziksel özellikleri, konut sahibi-kiracı ilişkileri, konut çevresinin fiziksel özellikleri, hizmetlere erişim ve ulaşım, yaşam gidişi¹⁴ (*life course*), sosyal ilişkiler gibi nedenler yatmaktadır. Çocukların ikametgâh hareketliliği ise ebeveynlerine bağlı olmaktadır. Ailelerin yaşam döngüsü sürecinde hareketliliğin, en fazla durağanlaştığı dönem çocukların okula devam ettiği dönemlerken (Cadwallader, 1992); çocukların özellikle 18-21 yaş aralığında aileden farklı birer birey olma ve kendi başına yaşama düşüncesi (Kalelioğlu, 2013, 52) ikametgâh hareketliliğinde belirleyici olmaktadır.

LGBTİ+'ların toplumsal cinsiyet normlarına uymadıkları için daha fazla hareketlilik gösterdikleri ve yerinden edilme riski taşıdıkları bilinmektedir (Sert ve Türkmen 2022). Transfobi kaynaklı ikamet hareketliliği, trans kadınların ayrımcılık, şiddet veya dışlanma gibi nedenlerle yaşadıkları yerlerden taşınmak zorunda kalmalarını ifade etmektedir. Bu tür hareketlilik, genellikle daha güvenli, daha kabul edici veya LGBTİ+ dostu olarak bilinen yerlere doğru gerçekleşmektedir. Trans kadınlar, yaşadıkları topluluklarda (aile evlerinde, mahallelerde) kendilerini sürekli bir tehdit altında hissettiklerinde veya sosyal ve yasal haklarına erişimde zorluklar yaşadıklarında, bu durumu (evden ayrılma) bir çıkış yolu olarak görebilmektedir. Örneğin, Shelton vd. (2018), transların, transfobi nedeniyle sıklıkla barınma güvencesizliği yaşadıklarını ve bu durumun onları daha güvenli yerler aramaya zorladığını belirtmektedirler. Bu hareketlilik, translar için sosyal destek ağlarını kaybetme, ekonomik zorluklar ve yeniden yerleşim sürecinde karşılaştıkları yeni ayrımcılık türleri gibi ek zorluklar doğurabilmektedir. Dolayısıyla, trans kadınlar için transfobi kaynaklı ikamet hareketliliği, yalnızca fiziksel bir yer değişikliği değil, aynı zamanda sosyal ve duygusal maliyetler taşıyan zorlu bir süreçtir. Trans kadınlar, soylulaştırma, kentsel dönüşüm süreçleri, sosyo-mekânsal dışlama ve ayrımcılık vb. gibi nedenlerle de yerinden olmakta,

¹⁴ Teorik kısımda değinildiği gibi, yaşamın gidişatında, farklı dönemlerde deneyimlenen kırılma noktalarının, konut değiştirmedeki rolü, kastedilmektedir. Evlenme, boşanma, çocuk sahibi olma, dul kalma, emekli olma gibi.

şehirlerin belirli bazı kesimlerinde yoğunlaşarak özel alanlar ortaya çıkarmaktadırlar. Bu yapıyı, katılımcılarımızın arasında gözlemek de mümkündür. Aile ve sosyal çevre baskısından kurtulma arzusu, bir yandan trans kadınların metropollere doğru gerçekleşen hareketinde önemli bir rol oynar ve onları aile ve çevre baskısından kurtarıırken, diğer yandan, büyükşehirlerdeki daha sistematik bir şiddetin de ortasında bırakabilmektedir (Lambda İstanbul, 2010). Özellikle seks işçiliği yapan trans kadınlara yönelik toplumsal önyargılar gibi sebepler, büyükşehirlerdeki, tutunma sürecinde zorluklarla karşılaşmalarına, sonuç olarak onları ikamet ettikleri zaten sınırlı sayıda olan olan semtlerden sık sık koparak yer değiştirmek zorunda kalmalarına yol açmaktadır. İzmir şehrinde sıkça ev değiştirmiş olan Katılımcı 8'in dile getirdiği gibi:

Mahallede bir olay çıktı. Karşı apartmandaki kadınlardan dolayı. Onlar işte benimle bir mevzudan kavga ettiler. Kavga ettiğimiz sırada mahallede bağırıldılar. Bu, adamları topluyor eve, fuhuş yapıyor dediler. Bir anda bir sürü kişiyi topladılar. Korktum baya. Ev sahibi geldi. Ben öyle bir şey yok dedim. Ev sahibi inandı ama mahalledekiler anlamıştı artık. Sonra işte polisler geldi. Onları ikna ettim. Gittiler. Evde korkudan titriyordum. [...] Ben de travesti arkadaşlarımı aradım, dedim bunlar beni indirecek. Eşyalarım var, topladım hepsini, araba tutun gelin beni alın. Arkadaşlarım geldi zaten. Onlar çıkardılar beni evden zor bela. Kadınlar videoya filan çektiler bizi. Arabaya vurdular bir de (K8).

Seks işçiliği yapan trans kadınların, mesleklerinden dolayı ayrımcılığa, zorbalığa, fobiye, şiddete vb. maruz kaldıkları literatürde ortaya konmuştur (Aypar ve Tanyaş 2017, Kocabıyık 2019). Burada dikkat çekmek istediğimiz boyut, söz konusu olumsuz yaklaşımların, mekânsal sonucudur. Katılımcı 8, maruz kaldığı şiddetin, can güvenliğini tehlikeye attığını vurgulamış, evinden bu sebeple ayrılmıştır. Bu deneyim, Ankara'daki Eryaman-Esat sürecinde yerinden edilen trans kadınların durumu (Ördek, 2017) ile benzerlik taşır. Zorunlu ikametgâh hareketliliğinde literatürde yaygın olarak vurgulanan zorunlu yer değiştirme nedenleri arasında, doğal afetler, soylulaştırma, sözleşme istikrarsızlığı, kira artışı, konut sahibi olma vb. gösterilmektedir (Özgür 2009, Kaba 2017). Transların ikamet hareketinde de yer yer rol oynamakla birlikte, literatürdeki bu gerekçelerden farklı olarak, trans kadınların yaşadıkları yerleri terk etmelerinde,

önyargılar, transfobi, söz konusu lokasyonun sağlayacağı rant ve göç zorlanma¹⁵ nedeniyle, periferiye itilme, kentin belirli noktalarına sıkışma ile sonuçlanan bir yerinden edilme süreci ortaya çıkmaktadır (Kurbanoglu 2011, Ördek 2017). Bu bağlamda, Buca ilçesinden Konak ilçesine geçen Katılımcı 12'nin evden ayrılma sürecine ilişkin anlatımı dikkate değerdir:

Ev satınca yeni ev sahibi çıkarmak istedi, ben de çıktım. (...) Ev çok aradım, param da vardı. 1.5 ay ev aradım. Trans olduğum için ev bulamıyordum. Daha sonra trans bir arkadaşımın ayrı evi vardı, onun kiracısı oldum. Hatay'a [semt] taşındım. (...) Başka seçeneğim yoktu. Ev bulamadığım için geldim. Trans bireyim, aile yerlerinde rahat yaşayamıyorum. Hatta rahat yaşatmıyorlar. Ben her yerde yaşarım ama imkân vermiyorlar. Baskı zorbalık var.

Katılımcı 12 “aile yerlerinde” barındırılmadığını vurgularken ya da Katılımcı 15 kapalı, görece bir küçük bir şehirden uzaklaşma ihtiyacını dile getirirken aslında, benzer motivasyonlara işaret etmektedirler. Özgürlük ihtiyacına yapılan vurgu, cinsiyet kimliğinden kuşkusuz ki bağımsız değildir, işte bu ihtiyaç, trans kadınları, hareket motivasyonları açısından, toplumun diğer gruplarından farklılaştırmaktadır.

Mülkiyet durumunun etkisinin incelendiği çalışmalarda, kiracılığın, konut sahipliğine göre nispeten daha fazla yer değiştirmeye sebebiyet verdiğine işaret edilmiştir (Yasak, 2014, 131). Çalışmamızda, kiracı olma ve oturlan evin satılması sonucu evden ayrılma, bir yandan ikamet hareketliliğinin literatürde bulgulanmış genel gerekçeleriyle örtüşürken, trans kadın kimliği nedeniyle herhangi bir yerde ev bulamama, kendisi ev sahibi olan bir başka trans kadın arkadaşın evine yerleşme hem mülk sahibi olmanın hem de iç grup dayanışmasının, harekette birlikte rol oynadığını ortaya koymaktadır. 2000'li yılların başında Alsancak'tan Hatay'a yöneldiği ifade edilen ikamet hareketinin (Kulukırık ve Çağlayan 2004), zamanla gelişen grup içi bağların da rol oynadığı bir şekilde devam ettiği anlaşılmaktadır. Hatay-Üçyol-Karataş hattının, İzmir'deki trans

¹⁵ Böylesi bir zorunlu göç, mahkeme kararıyla da tespit edilmiştir. Eryaman olaylarına ilişkin bir mahkeme kararında (17.10.2008) vurgulandığı gibi: “Sanıklar kendilerinin ve çevrelerindeki insanların ‘önyargılarının tetiklediği’ düşüncelerle çevrelerinde yaşamakta olan ve kendilerini transseksüel bireyler olarak tarif eden müdahillere karşı belli bir karar doğrultusunda yoğun ve sürekli saldırılarda bulunmuşlar, onları yaşadıkları hayat alanından ayrılmaya zorlamışlardır” (KaosGL, 2009).

kadınlar için görece yeni bir odak haline gelmiş olması, buranın tercih edilmesinde, ikamet hareketliliği literatüründe vurgulanan, “mülk sahipliği” ve “benzer sosyal gruplara yakınlık” faktörlerinin (Kalelioğlu, 2013) ikisinin birden yol açtığı etkiye işaret etmektedir.

İzmir'deki trans bireylerin çoğu Üçyol'da oturuyordu o zamanlar. Şu anda gerçi biraz daha yayılmışlar, Buca tarafına falan da gittiler. Yoğunluk Halilrifatpaşa, Üçyol, Nokta'ya doğru gittiği için, ben oraya attım kendimi. (K6)

Katılımcı 6'nın Hatay semtinde (iki kez ev değiştirmiş olmakla birlikte) yaklaşık on yıl yaşadığı ve ev sahibinin de bir trans kadın olduğu göz önüne alındığında, hem Alsancak dışındaki belirli bir semtte oldukça uzun bir süre ikamet edebilmenin ve barınma hususunda birlikte hareket etme kültürünün artık yerleşmeye başladığı öne sürülebilir. Katılımcı 6, tıpkı katılımcı 15 ve 12 gibi Üçyol-Hatay-Karataş hattında ev sahibi olabilmiş trans kadınların kiracısı olarak bu semtlere yerleşmiştir. Dolayısıyla, literatürde (Çağlayan ve Kolukırık, 2004) dile getirilen ve 2000'li yılların başında başlangıç aşamasında olduğu belirtilen Alsancak'tan Hatay'a doğru bir ikamet hareketinin, günümüzde artık yerleşikleştiği anlaşılmaktadır.

Literatürde, bir sosyal grubun üyelerinin birbirlerine yakınlığının, özellikle akrabalık, hemşehrilik ve arkadaşlık gibi faktörlerin önemi ortaya konmuştur (Dübüş-Koç 2012, Özgür 2019, Kaba 2017). Bu türden sosyal bağlar, benzerlerin birbirini çektiği bir zincirleme göçe ya da hareketliliğe de yol açabilir.

Toplumsal hiyerarşide alt konumlu grupların, damgalanma sürecinde çeşitli stratejiler yürüttüğü ve bu stratejilerin damganın görünür olup olmamasıyla yakından ilgili olduğu bilinmektedir (Çayır, 2012). Damganın görünür olabildiği dezavantajlı gruplardan biri olarak trans kadınlar, ev bulma süreçlerinde –eğer cinsiyet geçişlerini yasal olarak sonuçlandırmamışlarsa– kimlik kartlarını kullanmak durumunda kaldıklarında, ev sahipleri ve emlakçılar tarafından ayrımcılığa maruz bırakılmaktadırlar. Böyle bir durumda, yukarıda sözünü ettiğimiz sosyal bağlar, yakınlık, tanıdıklık gibi faktörlerin ötesinde, ev sahibinin bir trans kadın olması dahi, eve taşınma konusunda **tek başına** belirleyici olmaktadır. Ayrıca Uluslararası Af Örgütü'nün görüşmelere dayanan bir araştırmasında, katılımcı tüm trans kadınların, ev sahiplerinin çoğu zaman translarla

doğrudan iletişim kurmak istememesi nedeniyle, ev kiralayabilmek için trans olmayan bir kişinin aracılığına ihtiyaç duyduklarını ortaya koymuştur (Uluslararası Af Örgütü 2011, 21). Bu bağlamda uzun süren ev arayışı, trans kimliğinden kaynaklı ev bulamama, ev sahibi trans kadın olan birinin evine yerleşme tercihi, bir tür iç grup dayanışması şeklinde yorumlanabilir. Aşağıdaki örnekler, ev değiştirme sürecinde trans kadınların yaşadıkları zorluklar ve izledikleri stratejiler hakkında fikir vermektedir:

Üçyol'daki bir trans arkadaşımın evinde seks işçiliği yapmaya başladım. [...] 2017'nin sonunda geçtim. Halen burada kalıyorum. Çünkü iyi burası. Ev arkadaşım olan kişi Hülya, evin sahibi hem de. Biz çok yakınız cidden, böyle ahiretlik gibi bir şey işte bizimkisi (K15).

Ev çok aradım, param da vardı. 1,5 ay ev aradım. Trans olduğum için ev bulamıyordum. Daha sonra trans bir arkadaşımın ayrı evi vardı. Onun kiracısı oldum. Hatay'a taşındım (K12).

Translara ev vermiyorlar. 1+1 çok olduğu için orada erkek arkadaşıma ev tutturdum. Benim kimliğimle erkek arkadaşıma ev tutturdum. Çünkü bana ev vermiyorlardı trans olduğum için. Buca olmasının sebebi öğrencilerin yoğun olması. Aile apartmanı vermezlerdi bana. Bu yüzden tamamen zorunlu Buca'ya taşındım (K12)

Benim ev sahibim transeksüeldi, Mithatpaşa'daki (K6).

Trans kadınların mülk sahibi olması ikametgâh hareketliliğine etki eden durumlardan biridir. Ev sahibi olma durumu ikamet hareketliliği literatüründe sıkça tartışılan bir değişkendir (Dübüş-Koç 2012, Ergöz-Karahan 2009, Eceral ve Uğurlar 2017).

O zaman da evimi aldım, daha doğrusu ev aldık. İzmir'de Karataş'tan aldık. Yine ben evimi alınca masraf yapmak istemedim açıkçası. Burada masrafım oluyor ister istemez, çalışmıyorum da. [...] Onun için yine Y'ye [büyüdüğü şehre] gittim. İşte Ocak [ay] gibi kiracım çıkınca ben kendim geçtim hemen. 2022'nin Aralık'ın da geçtim Karataş'a. (K14)

Katılımcı 14'ün "Neden Karataş'a geçtiniz?" sorusuna verdiği cevap, *kendi mülküm* olmuştur. Hane halklarının konut kariyerleri inceleyen Ergöz-Karahan (2009) genellikle yukarı; kiracılıktan ev sahipliğine doğru olduğunu gözlemlemiş ve kiracı olma

durumunda daha sık hareketlilik yaşandığını vurgulamıştır. Katılımcı 14'ün sayıca fazla olan hareketliliği ve kısa süreli ikamet edişleri literatürdeki bu bulgulara benzerdir. Konut kalitesinin ve konut çevresinin özelliklerinin, ikamet hareketliliğini etkileyen bir faktör olduğu bilinmektedir (Kocatürk-Özcan 2006, Fernández vd. 2003, Özgür ve Yasak 2009). Katılımcı 6, Mithatpaşa semtinden, Mavişehir'e taşınmıştır. Mavişehir, Kaba'nın (2017) belirttiği, "prestiji yüksek bir yerleşim yeri olması" sebebiyle tercih edilen, İzmir'in ayırt edici ve "statü mekânı" olarak sayılabilecek, kapalı yerleşmelerle karakterize olmuş bir semtidir. Katılımcı 6'nın Mavişehir'i tercihinde, esasen bu çekicilik –yüksek kalitedeki bir konutta yaşama olanağı– rol oynamıştır:

Ben lüksü seven bir insanım. Şimdi ilk oturduğum evden sonra level atlaya atlaya geldim ya... Bir çit yükselteyim dedim. Mavişehir'e taşındım. Ben zaten istiyordum Mavişehir'i. Onun lüks olması, konforlu olması, bunlar cezbetmişti beni ilk etapta. Hani güvenliği olsun dedim, o'su olsun, olmuşken yani havuz da olsun, bilmem ne olsun... Ondan dolayı yani, çok konforlu. (K6)

Bununla birlikte, yalnızca statü kaygısı, belirli bir ikamet çevresinde uzun bir süre yaşamanın tek sebebi olamamaktadır. Bilindiği gibi, konut çevresinde temel ihtiyaçların giderilmesi, hizmetlere erişim ve sosyal çevre ile bütünleşme önemli bir unsurdur (Çevrimli vd. 2024). Aynı katılımcı, Mavişehir semtinden Bornova ilçesinin Küçükpark semtine geçişinde etkili olan, *erişilebilirlik* ve *sosyal-fiziksel kolaylıklar* gibi faktörlere özellikle etkili olduğunu anlatır:

Bak şimdi tamam komşum falan çok iyiydi. Herkes çok düzeyli klas ve saire bilmem ne. Ama gel gör ki bir sigara almaya çıkacaksın, market yok. Eve bir market gelmesi için bir sigaraya da çağırılmıyor market. Ya benim markete gitmem, siteden çıkmam 15 dakika. Markete git 15 dakika siteden çık 15 dakika yarım saat. Gel bir saat. Ay git git git... Bir de ... da [süpermarket ismi] kapandı o zamanlar. Tabii bilmem neye gidiyordum. Yani bazen çok yoruyordu beni Mavişehir. Bir de o AVM'ler falan açılınca da çok şey oldu. Yani bu trafik sorunu... Ama burada öyle bir şey yok yani. Burada sigara istiyorum tık pencereden veriyor mesela. Ya da ben çıkayım dışarıya. Her şey elimin altında burada. Evet her yerden daha kullanışlı burası, daha keyifli. Hemen hemen 7/24 canlı semt burası. Yani gece üçe kadar tek bir hareketlilik var. Üçten sonra hayat bitiyor. Yani dışarıyı bilemem. Asıl benim burayı çok sevmemdeki amaç dışarı çıktığım anda her şey elimin

altında. Mesela üç tane market, üçü de birbirine çok yakın. Burada mesela ... olsun, ... olsun, ... olsun, ... olsun [süpermarket isimleri], hep birbirine yakın bunlar. Haftada üç kere pazar kuruluyor. Mesela Mavişehir’de haftada bir gün kuruluyordu pazar, perşembe günleri. Pardon Bostanlı pazarı kuruluyordu. Hangi gün unuttum valla şimdi. Hatay desen, keza öyle bir gün falan kuruluyordu. Daha kısıtlıydı yani. Belki her şey orada da bulabiliyordum her şeyi, her istediğimi ama burada seçenek de... O bana herhalde keyif veriyor. (K6)

Özgür ve Yasak’ın (2009) erişilebilirliği, “kişilerin konut çevresinde hizmetlere, faaliyetlere ve gidilecek yerlere ulaşabilme yeteneği” olarak tanımlar ve bu faktör, belirli bir toplumsal gruba özgü olarak değil, toplumdaki herkes için önemli olabilecek bir faktördür. Katılımcı 6 örneğinde gördüğümüz gibi, Bornova, Küçükpark’taki merkeziyetin getirdiği sosyo-fiziksel kolaylıklar, Mavişehir’deki lüks ama görece izole bir yaşam alanına tercih edilmiştir. Bu tercih, bir trans kadının emlak piyasasındaki dezavantajlılığı ile ilgili değil, nötr bir bulgudur. İkamet çalışmaları, iyi komşuluk ilişkilerinin, konut çevresinden duyulan memnuniyet ile yakından ilişkili olduğu ortaya konmuştur. (Gündoğdu vd. 2019, Kellekci ve Berköz. 2006, Uşma ve Akıncı 2021). Yine, Mavişehir’deki ikamet deneyimi göz önüne alındığında, Katılımcı 6’nın orada sahip olduğu ve memnun olduğu komşuluk ilişkilerinin, Mavişehir’de kalmasına yine de yetmediği anlaşılmaktadır:

Oradaki [Mavişehir] komşularım da benle çok yakın ilişkisi olan da vardı, bana gelip giden komşum da vardı. Benim gidip geldiğim arkadaşlarımda vardı. Ne bileyim, akşamları bahçelerinde toplanıp sohbet ettiğim koşularım da vardı ama beni görünce suratını çeviren komşum da vardı. Ama bu her yerde vardı. Bu binada da [Küçükpark] var mesela. Bir tane komşum, ay beni görünce şeytan varmış gibi oluyordu. Ama tanıdıkça tanıdıkça şimdi beni her gördüğü yerde en çok o selam veriyor. Çünkü tanıdı yani. O da anladı ki ben dejenere bir yaşam yaşamıyorum. Kavga etmiyorum, gürültüm olmuyor. Diğer apartman sakinlerini rahatsız edici şekilde yaşamadığım için benim şu an daha iyi ilişkilerim. (K6)

Konuttan ve konut çevresinden memnuniyetin kente yönelik olumlu bir tutumla ilişkili olabildiği de bilinmektedir. Örneğin, Salihoğlu ve Türkoğlu’nun (2019), İstanbul’da konut çevresi ve kentsel yaşam kalitesine ilişkin yaptıkları araştırmada, hane

halklarının yaşadıkları konut çevresinden memnuniyetlerinin artması sonucunda, kentte (İstanbul) yaşamaktan duydukları memnuniyetin arttığına işaret edilmiştir. Katılımcı 6, İzmir’de olmaktan mutlu olduğunu belirtmiş, yaşadığı semti beğenip, konut çevresine olumlu vurgular da yapmıştır. Katılımcının İstanbul da dâhil başka şehrsel deneyimlerinin de olduğu göz önüne alındığında, onun, karşılaştırmalı olarak, İzmir’i olumlu yönleriyle diğer şehirlerden ayırt ettiği anlaşılmaktadır.

Katılımcıların hareketlilik gerekçelerinden biri de eğitim temelli hareketliliğdir. Katılımcı 14 ve Katılımcı 13 gösterdikleri hareketlilik gerekçelerini şöyle ifade etmektedirler:

[Bonova-Erzene için] Okula çok yakındı zaten. Hani ilk artışı o. (K13)

Narlıdere'ye taşındım. Tamamen okula yakın olmak istedim. (K14)

Eceral ve Uğurlar (2017) hanehalkının hareketliliğini etkileyen faktörlerden birinin okula yakınlık olduğunu bulgulamışlardır. Öğrenciler için barındıkları yerleri tercih etmelerindeki en önemli faktörlerden ilki fiyat uygunluğu iken, bir diğer önemli faktör de okula yakınlıktır (Kablay ve Çakmak, 2021, 213). Dolayısıyla yükseköğrenim gören trans kadınların, toplumun tüm kesimleri gibi, eğitim kurumuna yakınlık gerekçesiyle ikamet yeri değiştirmektedirler.

Maddi problemler, evden atılma ve bununla bağlantılı olarak arkadaşlarının yanına taşınma gibi sebeplerle pek çok kez ikamet yeri değiştirmiş katılımcılardan biri olan Katılımcı 3, Basmane’den Alsancak semtine, *yeni bir iş öğrenme* (kuaförlük) ve *bu iş yerine yakın olma* motivasyonu ile geçmiştir. İş yerine yakın olmanın, konut tercihinde önemli rol oynayan bir faktör olduğu genel olarak literatürden bilinmektedir. Katılımcı 3’ün, diğer ev değişiklikleri, daha çok cinsiyet kimliği temelinde şekillenen (trans kimliği sebebiyle evden çıkarılma ya da trans bir arkadaşının yanına yerleşme gibi) bir yapıya örnek teşkil ederken, özellikle **iş yerine yakın olma isteği** ise toplum geneliyle paylaşılan bir hareket gerekçesidir.

Arkadaşım Alsancak’taydı. Yine çalıştığım yerin çok yakınındaydı. Yine Alsancak’a döndüm yani. Bir öte sokakta şey vardı kaldığımız ev, bir öte sokakta da [çalıştığı iş yeri-kuaför] vardı. (K3)

İş yerine yakın olma bağlamında, Katılımcı 2, özgün bir örnek teşkil eder. Yaşadığı ev ve çalıştığı ev birbirinden ayrı olan Katılımcı 2, seks işçiliği ile geçinmektedir. Böyle bir ayırım, geçimini seks işçiliği yoluyla sürdüren trans kadınlar arasında zaman zaman gözlenebilmektedir. Katılımcı 2 için yaşadığı evin, çalıştığı yere, yani “diğer evine”, yakın olması, dolayısıyla çalıştığı yere kolay erişilebilir bir mesafede yer alması önem taşımaktadır. Seks işçisi trans kadınların, çalıştıkları yerlere dair alt kültürel adlandırmaları (koli evi, garsoniyer ev vb.) söz konusuysa da aslında bunlar, çalışma amacıyla kullanılan lokasyonları temsil eder; dolayısıyla, ikamet yerinin tercihinde seks işçiliği özelinde “iş yerine yakınlık” faktörüne bir örnek teşkil eder:

Alsancak'ta, burada, ilk beş sene koli evlerindeydim¹⁶, koli evlerinde çalışıyordum. Normalde orada kalıyordum, ondan sonra kendi evimi aldım. Kendi evimi tuttuktan sonra annem gelmeye başladı, ailem gelmeye başladı. Özel evim ayrıydı çalışma evim ayrı evdi. (K2)

Gittiğimde “çalışan garsoniyer ev”di [Alsancak'ta bir ev].[...] İşte o arkadaşım ile birlikteydim. 1-2 ay kadar garsoniyer¹⁷ evde kaldım. Sonra Alsancak'tan kendi evimize çıktık.” (K7)

İster seks işçiliği ister başka bir meslek olsun, bu örneklerde **çalışılan yere yakın olmanın**, ikamet yerinin tercihinde önem taşıdığı; bu açıdan, trans kadınların da, literatürde pek çok toplumsal grup için önemi zaten saptanmış bulunan (Şekeroğlu ve Öztop 2020, Çakır 2005) bir motivasyonu paylaştıkları anlaşılmaktadır.

Görüşmelerden saptandığı üzere, bir semtin/muhitin tercih edilmesi ya da edilmemesinde, katılımcıların, temsil edici ifadeleriyle birlikte, aşağıda sunulan gerekçeler rol oynamaktadır.

1	Nesnel-objektif gerekçeler (merkeziyet, erişilebilirlik, uzaklık vb.) “[Burada] her şey elimin altında”
2	Bir yerin olumsuz algılanan sosyal yapısı

¹⁶ Seks işçilerinin kullandıkları alanlar arasında *koli evi* olarak tabir edilen müşterilerle görüşmek için özel tahsis edilmiş alanlar yer almaktadır (Şimşek, 2022, 43).

¹⁷ Emlak çeşitlerinden kullanım sürelerine göre yapılan bir sınıflandırmada, garsoniyer “geçici oturlan” bir konuttur (Şenyurt, 2001, 15). Bu evler, trans kadınların kullandıkları özel buluşma evleri (Turan, 2011) olarak da tanımlanmaktadır.

	<p>“Bir trans olarak Kadifekale’de de oturamam bence. Ne bileyim oralar da tehlikeli” “Buca ve Kadifekale. Yani nedenler de aynı. Oralarda yaşatmazlar beni.”</p>
3	<p>Bir yerin olumlu algılanan sosyal yapısı “Alsancak ve Karşıyaka. Okumuş insanların olduğu yerde huzur daha farklıdır.” “En rahat Hatay’dayım. Hatay’da yaşayan insanlar sayesinde rahat hissediyorum.”</p>
4	<p>Bir yere ilişkin olumsuz deneyimler ve anılar: “Bornova. Ege Tıp etrafı [...], Karşıyaka da öyle, herkes bakıyor. Ama Karşıyaka’ya insanlar daha iyi diyor. Ben Buca’da Tinaztepe de olmayı tercih ederim. Diğer yerlerde tacize uğradığımı, bakışlara maruz kaldığımı düşünüyorum.”</p>
5	<p>Trans kadınların belirli bir yerdeki yoğunlaşması: “Ya, belki de diyorum translar çaldı burayı [Üçyol] heterolardan”</p>
6	<p>Kişisel özelliklere atf: “Sıcakkanlılığımla ve enerjimle herkesle arkadaş olabiliyorum”</p>

Çizelge 5: Katılımcıların bir semti/muhiti tercih etmesinde ya da etmemesinde rol oynayan gerekçeler

Trans kadınların kentle ilişkisi, semtlerin ve mahallelerin farklılaşan özellikleri nedeniyle, çeşitli zorluklar ve fırsatlar içermektedir. Kentler, toplumsal kabul ve güvenlik sağlama, sağlık hizmetlerine erişim kolaylığı, ekonomik fırsatlar ve sosyal destek ağları gibi avantajlar sunmaktadır. Ancak, aynı zamanda ayrımcılık, ekonomik güvencesizlik ve sosyal dışlanma gibi zorlukları da içermektedir. Bu nedenle, kent planlaması ve sosyal politikaların trans kadınların yaşam kalitesini iyileştirmeye yönelik olarak daha duyarlı olması önemlidir. Görüşmelerde katılımcıların çoğu deneyimledikleri yerlere ilişkin olumlu ya da olumsuz çıkarımlarda bulunmuşlardır.

Kişisel tecrübeler ve yerin kendilenmesi, mekânsal tercihlerde rol oynarken, aynı zamanda yaşanılan ya da tercih edilen/edilmeyen yerlerin sakinlerinin içerici ya da dışlayıcı olmaları ve sakinlerin eğitim ve gelir düzeyleri ile yaşam tarzları, yine mekânsal tercihlerde etkili olmaktadır. Bu bağlamda, Kadifekale güvensizlikle ilişkilendirilirken, Karşıyaka ilçesi ve bu ilçenin Bostanlı semti “okumuş insanların” varlığı nedeniyle daha güvenilir ve rahat bir yer olarak kabul edilmektedir. Alkan da (2022), LGBTİ+ bireylerin mekânsal iyi hissetme halini, toplumdaki kişilerin eğitim düzeyleri, ekonomik gelir düzeyleri, bireylerin olumlu veya olumsuz tutumları (heteroseksist kültür) ve muhafazakâr veya seküler sosyo-kültürel yapıyla ilişkisine dikkati çekmiştir.

Yıldırım-Erniş'e (2012, 144) göre kişiler kendilerine tanıdık gelen mekânlarda güvende hissedip, bu durum oluştuğundan sonra aidiyet duygusunu geliştirmektedir. Bu durumda Alsancak'taki Bornova Sokak'ın bir trans gettosu olduğunun bilinmesi ve buradan Hatay-Üçyol-Karataş semtlerine sıçramanın her iki mekânsal okumada da tanıdık olanın güven hissi vermesi ile açıklanabilir. Buradaki kimlik-mekân ilişkisinde en önemli nokta, kendisi gibi olanın verdiği güç ile kendini tamamlama ya da dönüştürme arzusunda mekândaki egemenlik derecesinin bir rolünün olduğudur. Egemenlik alanlarının kişi ve gruplar için önemi, ihlal edilme gibi durumlarda alanın savunusu, algılanan mekânsal sahipliğin ölçüsü, alanın kullanım süresi ve mahremiyet gibi alanı ayırt eden etmenler önem taşır (Edgü, 2021). Dolayısıyla örneğin, Katılımcı 15'in "*Alsancak ve Üçyol'un sahibi translar*" söylemi ve Katılımcı 14'ün Üçyol ve Karataş için beyanı "*Trans kadınlar bazı semtleri keşfeder ve o semtte yerleşir ve o semte yerleşir.*" bir işaretleme ve kişiselleştirme de o yerin gruba ait görüldüğünün ilanıdır (Solak, 2017, 24).

Katılımcıların kendilerini rahat hissettiği yerler arasında, Karataş-Üçyol-Hatay hattı, trans kadın nüfusun yoğunluğu sebebi ile öne çıkar. Katılımcıların ifadelerden anlaşıldığı üzere, trans kadınların bu hatta ilişkin rahat hissetmelerinin temel sebebi "kendisi gibi olanlar"ın buradaki varlığıdır. Trans kadınlar toplum tarafından yalnızlaştırılıp dışlandığından, görece tek tutunabilecekleri alanlar olan ortak yaşam yerlerini tercih etmekte ve alt kültürel varoluşlar açısından önemli gözükten mekânları/sokakları yaratmaktadır (Balkan, 2016, 35). Alsancak ve Karataş-Üçyol-Hatay hattının trans kadınlar tarafından tercih edilmesinin ortak yaşam alanı, ortak bir mekân oluşturma arzusu olduğu söylenebilir. Fakat bu mekânsal tezahürü, sadece ortaklaşma üzerinden yorumlamanın yeterli olmayacağı düşünülmektedir. Kimliğin coğrafi anlamda lokalize olması açısından tarihsellikleri farklılaşmakla birlikte, trans kadınların İzmir'in yukarıda adı geçen semtlerinde kendilerini daha rahat hissetmeleri, bu semtlerin birer kimlik mekânı haline gelmesiyle ilgilidir. Alsancak'taki Bornova Sokağı trans kimliğinin yerleşikliği açısından daha köklü bir geçmişe sahipken, Hatay İzmir'in trans kadın kimliğinin yerleşikliği açısından daha yakın geçmişe sahip bir kesimdir. Katılımcıların sosyalleşmek, çeşitli hizmetlere erişim ya da semt tercihleri için kullandıkları mekânlara dair söylemleri de yine grup kimliğiyle ilişkilidir. Bu durum, onların kensel mekândaki

belli alanlarda hareket etmelerine ya da belli mekânsal tercihlere yönelmelerine sebep olmaktadır. Bu “mekânsal sıkışmışlık” daha geniş bir alandaki hareketliliği kısıtlanmaktadır. Akgün (2019, 63), baskının yoğunlaştığı ve bu baskıya karşı gelmenin her zaman mümkün olmadığı durumlarda, özgürlük kavramının tam karşılığını bulmadığından söz ederek, bu durumdan kaynaklı LGBT+’ların kentsel hareketlilikte, bireyin hareket hakkının engellenerek hareketsiz bölgelerin meydana geldiğine değinmektedir. Kentsel mekânın belirli kesimlerinde sıkışmış olmak, başka kesimlerden de uzak durulduğu anlamına da gelir. Trans kadınların bazı yerlerden kaçındıkları; güvenlik endişesinin, trans kadınların kent içindeki hareketlerini ve sosyal etkinliklerini kısıtladığını söylemek mümkündür. On yıllardır ayakta kalan ve İzmir’de yaşayan trans kadınların alansallık (*territoriality*) kazandığı Bornova Sokak’ta ise bir kuir mekânsallıktan (*queer spatiality*) söz etmek mümkündür. Çünkü Pasin’in (2014) de değindiği gibi, kuir mekânlar büyük bir kentsel tiyatronun parçası olmak için, kendi yerleşik sınırları içerisinde kuirlere farklı performans sahneleri sunabilmektedir. Bu kuirleşmeyi kentteki diğer sokaklar ile karşılaştırarak okuyabilmek daha anlaşılır bir hale getirecektir. Örneğin, Bornova Sokak’ta seks işçisi trans kadınların, sokakta yürüyerek veya durarak müşterilerine ulaşması (çark atmak/etmek/yapmak), mekânın nasıl kuirleştiğine dair somut bir göstergedir. Coğrafi anlamda söylersek, şehirselleşen mekânın belirli bir kesimi, zemin teşkil ettiği kuir görünürlük sayesinde başka kesimlerden ayrılmakta, coğrafi anlamda “çevresine göre farklılaşmakta”dır.

Trans kadınların mekânsal tercihlerinin meşrulaştırılması, kimliklerinin ve günlük yaşamlarının bir yansıması olarak ortaya çıkmaktadır. Bu tercihlerin meşrulaştırılması, genellikle güvenlik, kabul ve sosyal uyum ihtiyaçları doğrultusunda şekillenir. Trans kadınlar, genellikle sosyal kabul ve güvenlik endişeleri nedeniyle belirli mekânları tercih ederler; bu tercihler hem toplumsal dışlanma hem de bireysel güvenlik kaygıları ile biçimlenebilmektedir. Örneğin, trans kadınlar genellikle kendi topluluklarına ait mekânlarda, örneğin yukarıda değindiğimiz üzere trans kadınların yoğunlaştığı semtlerde, güvenli ve destekleyici bir ortam arayışı içerisindeyler.

Sonuç olarak trans kadınların İzmir’in özellikle Karşıyaka semtinde güvende, rahat, özgür hissettiklerini; Kadifekale semtinde ise tehlikeli ve güvensiz hissettiklerini

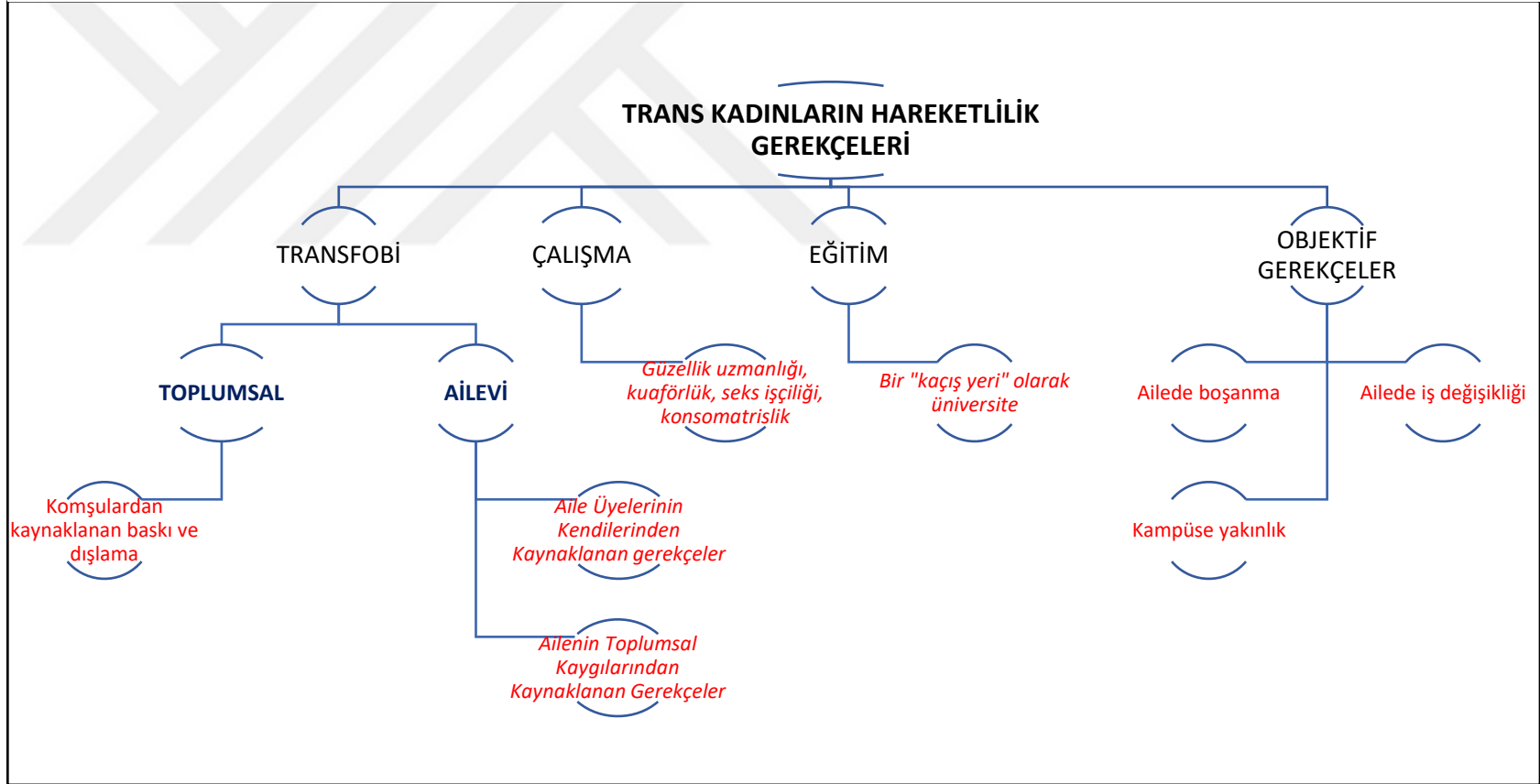
söylemek mümkün olacaktır. Daha önceki “Trans Kadınların İzmir’i” bölümünde de benzer bulgulara değinilmiştir. Ayrıca Efe-Güney vd. (2015) de transseksüeller ve travestiler için benzer ilçe ve semt deneyimlerini bulgulamışlardır. Bu bağlamda trans kadınların yaşadıkları olumsuz deneyimlerin bir semte ya da ilçeye dair duydukları güveni azaltabileceğini söylemek mümkündür. Güvenliğini tehdit eden yerleri, “bir daha asla tercih etmem”, “orada ne işim var?”, “oraya asla gitmem” şeklinde cümlelerle vurgulamaktadırlar. Dolayısıyla trans kadınlar için iyi deneyimlerin, trans kadın nüfusunun yoğunluğunun, bir ilçenin ya da semtin olumlu/olumsuz yapısının mekânsal tercihlerde etki eden gerekçeler olduğunu söylemek mümkündür. Özetlemek gerekirse, katılımcıların semt/mahalle tercihlerinde rol oynayan gerekçeleri ve şehrin farklı kesimleri hakkındaki görüş ve düşünceleri şu şekilde özetlenebilir:

- (1) Transfobiden kaynaklanan gerekçelerin iki alt boyutu vardır. Bunlardan biri *aile* düzeyinde, diğeri ilse *toplum* düzeyindedir. Aile içinde maruz kalınan **transfobik davranışlar** (transfobik aile ortamı), trans kadınları evlerinden ayrılmaya zorlamaktadır. Bazen de ailenin, yakın sosyal çevreye karşı hissettiği **utanç duygusundan** kaynaklanana dışlama – uzaklaştırma söz konusudur.
- (2) Eğitim temelli hareketlilik, kişinin bireysel hareket etmesine olanak sağlayan “yüksek öğrenim” düzeyinde söz konusudur. Üniversite eğitimi almak trans kadınların aile evinden çıkarken yararlandıkları bir “taktik” dolayısıyla bir **kaçış** yolu olmasının yanı sıra, **kampüse yakınlık** gibi objektif bir gerekçenin şekillendirdiği semt tercihlerini beraberinde getirmektedir.
- (3) İş temelli hareketlilik, toplumun diğer gruplarıyla da paylaşılan, ortak bir hareket motivasyonudur ve ikamet edilecek semt/mahalle, **çalışılan yere yakın olma** motivasyonu ile tercih edilmektedir.
- (4) Ailenin güdümünde gerçekleşen hareketliliklerde rol oynayan **aile bireylerinin tayini** gibi irade-dışı gerekçelerle de (sınırlı da olsa) trans kadınların yaşamında ev değiştirmede belirleyici olmuştur.

(5) Merkeziyet, erişilebilirlik gibi, nesnel-objektif gerekçeler; bir yerin olumlu ya da olumsuz algılanan sosyal yapısı; olumsuz deneyimler ve anılar; trans kadınların belirli bir yerdeki yoğunlaşması; ve kişisel özelliklere atıf, semt tercihlerinde ve buralara dair algıların şekillenmesinde oynamaktadır.

Şekil 8: Katılımcıların Başlıca Hareketlilik Gereçekleri

6. BÖLÜM: EVE İLİŞKİN BULGULAR

Ataerkil değerler sistemi içinde, kadınların yaşamlarını sürdürdükleri alan, ağırlıklı olarak ev ve yakın çevresi ile sınırlıdır (Özgüç, 1998) ve trans ya da natrans kadınlar, genellikle ev veya kapalı alanlar gibi özel alanlarla ilişkilendirilir çünkü sürekli erkek bakışı ve erkeklerin kamusal alandaki hâkimiyeti, kadınların mekânsal seçeneklerini sınırlar (Giesecking, 2013). Eve dair olumlu düşünceler, bu mekân biriminin bir yuva olarak algılanabilmesiyle yakından ilişkilidir. Ev ve bununla ilişkili yuva kavramı farklı açılardan tartışılmaktadır. Ev, fiziksel bir barınma olmanın ötesinde, sosyal, psikolojik ve kültürel anlamlar taşır. Teknolojinin ve dijitalleşmenin etkisiyle evin anlamı ve işlevi sürekli olarak evrilmektedir. Bu değişim, ev kavramının dinamik ve çok yönlü yapısına işaret eder. Evin, barınma işlevine vurgu yapıldığı gibi, aynı zamanda fiziksel ve sosyal çevresiyle ilişkili olduğu da vurgulanır; evlerin her iki çevrede de kişinin ait olma duygusunu geliştirebildiği odaklar olduğunun altı çizilir (İnceoğlu, 1999). May ve Cloke'a (2006) göre ev, bir sığınak, tehlikelerden uzak, güvende ve ait hissetmek şeklindeki duygusal ihtiyaçlara yanıt veren; rahatlık ve konfor sağlayan bir yerdir; bir mahremiyet alanı, duygusal bir odaktır. İnsanların kimliklerini ifade edebildikleri bir zemin ve aidiyetle birlikte gelişen bir köklülük anlamını da içerir. Bora (2009, 72), evin "bizi sarıp sarmalayan", "içinde barındıran" ve dolayısıyla biçimlendiren bir yer olduğunu yazmaktadır. Evin bir "iç" olduğunu vurgulayıp, farklı düzeylerde, farklı "dış"lara karşı tanımlayabileceğimiz farklı "iç"ler, farklı evlerin var olduğu anlamına gelir. Yazar, evin "insanı insan yapan özellikleri" barındırdığına değinirken, aynı zamanda evin bir başka içeriminin de, insanı insan yapan şeyin özgürlük olduğuna, başka bir ifadeyle "evden kaçmak" olduğunu da belirtir. Ev, kamusal kurallardan uzak, rahatlık ve özgürlüğün merkezi olup aynı zamanda mahremiyet, güvenlik ve yaratıcılığın beslendiği bir yerdir. "Evde" olmak, bireyin dış müdahalelerden uzak, bağımsız ve güvende hissettiği bir ortamda olması demektir (Allan ve Crow, 1989, 3). Bu kavramsal yaklaşıma zıt olarak, aile evi, kişinin kendi evi olarak hissedilmediğinde; bazı bireyler için evden kaçmak bir çözümdür. Aile eviyle böylesi bir bağı kuramayan Katılımcı 12 için "evden kaçmak", ölümün alternatifidir:

Artık nefes alamadım o evde. Her şeyimi gizli yapıyordum. Gey arkadaşlarım vardı gizli gizli arkadaşlık kuruyordum. Evden ayrılma kararını 20 yaşlarımda aldım. Gey ortama takılıyordum. Fotoğraflarım vardı ...'da [bir buluşma uygulaması]. Biri görüp aileme söyledi. Ailem psikolojik baskı gösterdi. Sonra iki çözüm vardı. Ya gitmek ya da hayatıma son vermek. Ve ben gittim. (K12).

Bir ev, dış dünyanın tehlikelerinden korunmamızı sağlayan ve duvarlarıyla bizi dışarıdan ayıran bir sığınak gibi algılansa da aslında evin iç mekânı, dışarıya bağımlıdır ve dışarıdan gelen etkilerle şekillenir; bu nedenle, evi izole ve kapalı bir alan olarak görmektense, iç ve dış arasındaki sınırları sorgulayan dinamik bir ilişki ağı olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır (Maltaş-Erol, 2023, 1060). Evin dışında, daha geniş toplumdaki transfobi, aile bireyleri üzerinden ev içine de sızar ve kişinin kendi evi, esasen dışlandığı bir yer haline gelir. Dolayısıyla birçok kişi evi bir sığınak olarak görse de, LGBT+'lar için güvensiz koşullar, aile içi şiddet ve/veya aile evlerinde istenmemek gibi deneyimler yaşanmaktadır (Giesecking, 2016, 14-27). Bu bağlamda trans kadınların daha ergenlik yıllarında hissettikleri homofobi ve transfobi, evden kaçma niyetini ortaya çıkarır ancak bunun özgürlüğe doğru bir kaçış olduğu söylenemez. Gürbilek (2014, 63) evin içini ve dışını bir çocuğun gözünden anlatırken şöyle yazar:

[...] Çocuğa söylenen şu: Dışarısi karanlık, tehlikeli; içerisi aydınlık, emin. [...] Her çocuk er geç aynı şeyi yaşar: Bir zaman gelir, onun için ev, olmaktan çıkar ev. Ne erken çocuklukta olduğu gibi keşedilecek bir dıştır artık, ne de dış dünyaya karşı sığımlacak bir iç. Tam olarak ne zaman yaşarsınız bunu? Evin dışarıya karşı bir sığınak olduğu kadar bir engel de olduğunu fark ettiğimiz an mı? Evin geçici, ana babamızın güçsüz, ölümlü olduğunu sezdiğimiz an mı? Yoksa evin bize bir iç dünya bağıslarken aynı zamanda büyük bir iç sıkıntısı da verdiğini, bir iç dünyası olmanın bedelinin bu iç sıkıntısı olduğunu fark ettiğimiz an mı?

Trans bir kadın için, evden çıkmak, çoğunlukla, kendisi için güvenli olmayan bir ortamdan, yine güvenli olmayan bir ortama, dış mekâna açılmak anlamına gelir. Burada, Giddens'in "ontolojik güvenlik" kavramına değinebiliriz. Ontolojik güvenlik, "insanların varoluşsal düzeyde dünya ile ilgili sahip oldukları temel güvenlik hissi" olarak tanımlanmaktadır. Bu his, kişilerin etrafını anlamlandırma ve kendi kimliklerini bir süreklilik içinde yaşama ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Öte yandan ontolojik güvenlik,

kişilerin kendilerini dünyada güvende hissetmelerini, yaşamın belirsizlikleri karşısında bir istikrar duygusu bulmalarını sağlamaktadır. Giddens (2010), bu kavramı modern toplumun karmaşıklığı ve belirsizliği bağlamında ele almakta ve insanların hayatlarında rutinlerin ve gündelik pratiklerin bu güvenlik hissini sürdürmede kritik rol oynadığını vurgulamaktadır.

Giddens, ontolojik güvenlik ile ev kavramı arasında da güçlü bir bağ kurmaktadır. Giddens'a göre, ev, kişilerin ontolojik güvenliklerini inşa ettikleri ve sürdürdükleri bir yerdir. Ev, insanların kendilerini rahat ve güvende hissettikleri, kimliklerinin ve günlük pratiklerinin kökleştiği bir zemin sunmaktadır (Giddens, 1994). Bu bağlamda, evin fiziksel yapısı kadar, içinde sürdürülen günlük pratikler, ilişkiler ve ritüeller de ontolojik güvenliğin sağlanmasında hayati bir rol oynamaktadır (Dupuis ve Thorns, 1998). Ev, kişilerin kimliklerini ve dünyayla olan ilişkilerini sağlamlaştırdıkları bir yer olarak, ontolojik güvenliğin en somutlaştığı yerlerden biridir. Bu nedenle, evdeki düzen, bireylerin günlük hayatlarında öngörülebilirlik ve süreklilik hissi sağlamakta ve bu da onların dünya karşısında hissettikleri güvenlik duygusunu güçlendirmektedir (Saunders ve Williams, 1988). Ev, bir anlamda bireyler için, dış dünyadaki belirsizliklere ve tehditlere karşı bir sığınak olarak işlev görürken, güvenliğin sürdürülebilmesinde merkezî bir rol oynar (Giddens, 2010) ancak yukarıda da değindiğimiz gibi, bireyin kendisini evinde güvende hissetmemesi, olumsuz sonuçları beraberinde getirir. Trans kadınlar söz konusu olduğunda, aile evi bir sığınak ya da güvenli bir liman olmaktan çok, uzaklaşılması gereken bir ortama dönüşebilmektedir.

Evdeki şiddet, ekonomik sıkıntılar, ya da zorunlu göç gibi deneyimler, kişilerin ontolojik güvenliklerini kaybetmelerine ve bu nedenle dünyayı anlamlandırma noktasında bir zayıflık yaşamalarına neden olabilmektedir (Dupuis ve Thorns, 1998). Natrans kadınların da, tıpkı trans kadınlar gibi evdeki eril tahakküm nedeniyle evi güvenli bulmadıkları, özgürlük noktasında kısıtlandıkları gözlenmektedir. Natrans kadınların gerek ev içi emek sömürüsü gerek şiddet dolayısıyla evdeki iktidar ilişkilerine bir baş kaldırısı söz konusudur. Ev, kadınlar için bir baskı ve kısıtlama mekânı; kadınların ev içindeki rolleri ise toplumsal yapının bir yansımasıdır (Beauvoir, 2019). Dolayısıyla natrans ve trans kadınlar için ev her zaman güvenli ve sıcak bir yuva anlamına gelmez.

Hümanist coğrafi bir yaklaşımla güzellenen, sıcak bir yuva olarak resmedilen ev, tam da bu açıdan eleştirildiği, kadınlar için evin her zaman böyle bir anlam taşımadığı fikriyle, coğrafyada feminist eleştirel bir yaklaşımın (Tuncer, 2012) temelini atılabildiği gerçeğinin altını, bu noktada tekrar çizmek gerekir.

6.1. Aile Evinden Ayrılma Süreci

Natrans kadınlar için olduğu gibi, trans kadınlar için de ev, her zaman güvenli bir yuva anlamına gelmemektedir. Örneğin, İzmir'deki seks işçisi trans kadınlar üzerine yürütülen bir araştırmada, trans kimliğin aile tarafından öğrenilmesinin, yaşanan şehri terk etmeye yol açtığı bulgulanmıştır (Yılmaz, 2019, 63). Trans kadınların, doğdukları ve/veya büyüdükları evlerde baskı, şiddet ve dışlanma hissiyle, güvenlik duygularını yitirmeleri, “evden ayrılmak” ya da “evden kaçmak” istemeleri, onların özgürlük ihtiyacının/arayışının bir göstergesidir. Aynı şekilde yerleştikleri yeni yerlerde de yaşadıkları problemler, sıkça yer değiştirmelerine yol açmakta; yer değiştirmelerdeki bu sıklık ise herhangi bir mekân parçasını (burada “ev”), yer haline getirerek, buralara dair bir mekânsal güvenlik duygusunu geliştirebilmelerinin önüne geçmektedir. Kalıcılığa dayalı güçlü bir yuva duygusunun (*sense of home*) gelişme olanağı bulamaması, köksüzlüğü beraberinde getirebilmektedir. Katılımcılara sorulan “*Doğduğunuz evin size ait olmadığını ya da oradan ayrılmanız gerektiğini ilk ne zaman ve nasıl farkettiliniz?*” sorusuna alınan yanıtlarda, bu fark edişte, ailelerin transfobik yaklaşımlarının ve kendini o eve ait hissedememenin rolü ortaya çıkmaktadır:

Ben kendim olmak istedim. Kendim olmaya karar verdikten sonra ve bu açılım sürecini gerçekleştirdikten sonra, ailem tarafından sıkıntı çektim. Bana sürekli olarak “sen bu değilsin” işte “sen sonradan çıkardın” işte “ben kabul etmiyorum” gibi söylemler... artık benim canıma tak etti çünkü ben bir bireyim, ben bir insanım ve onların bir evladıysam eğer, beni kabul etmek zorundalar. Etmiyorlarsa yapacak bir şey yok. Yollarımı ayırırım yani. Aslında ben bu evden gitmem gerektiğini yaklaşık bir 23-24 yaşındayken fark ettim. Ne yazık ki 31 yaşında çıkabildim ama. (K4)

Çünkü ben bir bireyim ve hür doğdum, hür yaşama çabasındayım. Bütün amacım zaten özgürce yaşamak. Bu kendimi bildiğim yaşlarda tabii ki baskılar başladı. Sonra önüme seçenek sundular iki tane, ailem tarafından, özellikle babam; ya benim istediğim gibi

olacaksın, ya da kendi başının çaresine bakacaksın. Ben de 18 yaşında başımın çaresine baktım ve hâlâ bakıyorum (K7).

O evin bana ait olmadığını tam olarak liseye geçmeye başladığımda hani 12-13 yaşındayken, daha doğrusu ergenliğe girmeye başladığımda fark ettim. Çünkü ergenliğe girmeye başladığımda ben zaten farklı olduğumu biliyordum hep. Oturdum ya düşünmeye başlıyorsun. Otomatikman ben neyden hoşlanıyorum? Kendini, kimliğini bulmaya çalışıyorsun. Yaşıtlarıma bakıyorum herkes kızlardan bahsediyor ve saire... Gördüğü rüyalardan bahsediyor... Eee ben rüyamda kız görmüyorum yani... Hani ben trans kadını, heteroseksüel bir trans kadını, hani şey erkeklerden hoşlanan bir trans kadını. Ben rüyamda [kadın] görmüyorum. Ailem de dâhil, böyle bu kabul edilebilir bir şey değil. Evde de kendimi dışlanmış, yani şey hissediyordum, oraya ait değilim gibi hissediyordum. Şunu da eklemek istiyorum. Hani benim çocukluğum çok kötü değildi ya. Hani çünkü ailem çocuk olduğu için çocuğa çok şey yapmıyorlar. Hani nasıl söyleyeyim çocuğa yüklenmiyorlar ama ne zaman ki sen aklın başına gelmeye başlıyorsun işte ergenliğe giriyorsun ve bir birey olmaya başlıyorsun, o zaman senin yaptığın davranışlar göze batmaya başlıyor (K9).

Ergenliğimin başında. Yani o aynen... Oldukça böyle ağır bir ergenlik geçiriyordum ve hani ben zaten küçük bir şehirde yaşıyorum, yani yaşıyordum liman kentinde ve hani burada istediğim gibi bir hayata sahip olamayacağımı, buradan hani defolup gitmem gerektiğini falan küçük yaşlarda 12-13 gibi idrak etmişim (K13).

Bunu zaten hep hissettim kendimi bildim bileli. Şey dedim hep ya, ben gideceğim buradan. Ama nasıl? Yani kaçmaya cesaretim yoktu bir de. O zamanlar daha lisedeydim tabii kaçmayı düşündüğümde ama olmuyor işte. Bekledim ben de (K15).

Aile evinin heteroseksüel samimiyet izleriyle dolu olduğunu belirten Ahmed (2006, 11), bu izleri baskı noktaları olarak hissetmeden kendi yerini almanın zorluğunu belirtmekte ve böyle anlarda, bedenler mekâna yayılmadığında, “yersiz” hissedebildiklerini vurgulamaktadır. Benzer şekilde trans kadınların aileleriyle yaşadıkları eve aidiyet hissetmemesinin temel nedeni cinsiyet kimliklerine dair kabulün, aileleri tarafından gerçekleşmemesidir. Çünkü bu kabul etmeme durumunun sebebi heteroseksüel baskılardır. Ahmed’e (2006) göre, queer bireyler için ev, bazen aidiyet duygusundan ziyade dışlanma ve yabancılaşma duygularını da ifade edebilmektedir.

Ahmed (2006), queer kimliklerin mekânsal deneyimlerinin nasıl heteronormatif normlardan sapma ve yeni anlamlar yaratma fırsatı sunduğunu tartışmakta ve queer bireyler için ev, cinsiyet ve cinsel yönelim normlarının sorgulandığı bir alan olabilmektedir.

Grant vd. (2011), ayrımcılıkla mücadele eden trans kadınların, güvenli bir yuva bulma konusunda zorluklar yaşadığını belirlemişler ve özellikle ev sahibi veya komşular tarafından dışlanma ve taciz gibi durumların, trans kadınların yuva hissini zedelediğini ifade etmişlerdir. Sürekli aile desteğinden mahrum kaldığını hisseden trans kadınlar, doğdukları yuvaları terketmek zorunda kalmaktadırlar. Aile desteğinin trans kadınların psikolojik sağlığında önemli bir role sahip olduğu ve destekleyici aile yapılarının trans kadınların depresyon ve anksiyete oranlarını azaltabildiği (Bockting vd. 2013) göz önüne alındığında, daha aile evinde başlayan dışlama ve ayrımcılık, trans kadınların güvenli bir yuva duygusu geliştirmelerini engellemekte ve aile evi, bir yuva olmaktan çok, kaçılması gereken bir yere dönüşmektedir. Bu durumun sarsıcı yanı ise onların ruh sağlıklarına olan etkisiyle ilişkilidir. Dolayısıyla destek göremeyen bir trans kadın, aile evini terk ederken, iyi planlanmamış ve aslında yönü belirsiz olan bir mobilite sonucunda, sağlıklı bir hareketlilik kararı alamamaktadır:

Büyüdükçe fark ettim, yani kendimi bilmeye başladıkça, ergenlikten sonraki dönemde lisede falan. Artık kimliğimi oluşturmuştum ama kalmamın da bana zarar vereceğini, hem psikolojik olarak zarar vereceğini düşündüğüm için ayrıldım. Toplumsal baskı, çevresel baskı. Elâlem ne der terörü var ya evet o işte (K6).

Katılımcı 6'nın sözünü ettiği "elalem ne der terörü" trans kadınların sıklıkla karşılaştıkları bir transfobi biçimidir. "Elâlem ne der" fikrinin, LGBT+ çocukları olan aileler için güçlü bir kaygı unsuru olduğu (Candan, 2013) bilinmektedir. Ailelerin trans evlatlarının, gözden irak olmaları ve "aileyi" başkalarına karşı utandırmamaları amacıyla kendilerinden uzaklaştırdığı -örneğin çocuğunun başka bir şehre yerleşmesini sağladığı- örnekler vardır (Ördek, 2017, 93). Katılımcı 6, ailesine "laf gelmemesi" için üniversite bahanesiyle evinden ayrılmış, istemediği bir alanda eğitim almak zorunda kalmış ve tekrar eve dönmemiştir:

Üniversiteyi kazandım, şehir dışındaydı, üniversiteye gittim. X'e gittim. Okul bir bahaneydi, kaçıştı benim için. Bahanem üniversiteydi. Dört yıl işte X'te kaldım. Sonrasında İzmir'e dönmedim. ... [çünkü orada] kız gibiydim yani, çocukluğumda da böyleydi, ergenlikte de böyleydi, sonrasında da yani, çok kişi yani tanıyordu beni ve her gün ya da haftada bir gün ya da on günde bir, bir akrabamla, bir tanıdıkla [İzmir'de] karşılaşmak artık çok yormaya başlamıştı beni, tedirgin etmeye başlamıştı. Ve bunların sonucunda da anneme babama laflar gidiyordu, sırf onlara laf söz gitmesin diyeydi benim üniversiteye gitmem ve istemediğim bir bölümü okumak zorunda kalmış olmak. (K6)

Kişinin günlük yaşamında “birileriyle karşılaşması sonucu olarak ailesine laf gelmesinin” önüne geçmek amacıyla başka bir yere taşınması, Yılmaz'ın (2016) sözünü ettiği, mahalle baskısından uzaklaşmaya yönelik bir *taktik* olarak yorumlanabilir. Bir “bahane” olarak üniversite eğitiminin, trans kadınların ailelerinden uzaklaşmasını mümkün kılmaktadır. Bu yer değiştirme kararının **aktörü**, her zaman trans kadınların kendileri olmamaktadır. Katılımcı 2'nin sözlerinden anlaşılacağı üzere, aileler, “çocuklarının durumu” nedeniyle ikamet hareketini de aşacak şekilde, uzun mesafeli göç de etmektedirler. Türkiye'nin en doğusundaki illerden birinden, en batısına ailece göç edilen şu örnekte görüldüğü gibi:

7 yaşında... Benim durumumu fark etmişlerdi, bir gecede evimizi alıp getirdiler. Benim durumumu fark etmişlerdi. (K2)

Burada gördüğümüz durum, ikametgâh hareketliliğine dair literatürde söz edilmeyen bir hareket gerekçesini temsil etmektedir. Çocuklarının heteroseksüel olmadığının ya da toplumsal cinsiyet normlarına uymadığının farkına varan bazı ailelerin, mahalle baskısından duydukları kaygı, aileyi ve dolayısıyla kişiyi zorunlu bir hareketliliğe sürüklemektedir. Fakat bu hareketlilik bir iş değişikliği, konut niteliği vb. gibi, literatürde sıkça bulgulanmış nedenlerden biri değildir, kişinin cinsiyet kimliği veya cinsel yöneliminin toplum ve ailesi tarafından nasıl yorumlandığı ile bağlantılıdır. Bu da konut değişikliğinin transfobi kaynaklı olduğuna işaret eder. İster *gerçek*, ister *potansiyel* olsun (Öner, 2015), bir tür ayrımcılığa uğrayacakları düşüncesiyle, bireyler ya da aileler zorunlu şekilde yer değiştirmektedirler. *Doğduğunuz evin size ait olmadığını ilk ne zaman ve nasıl fark ettiniz?*' sorusuna verilen yanıtlardan birinde de, yine, transfobinin beraberinde getirdiği bir yer değiştirmenin örneğini görmek mümkündür:

Doğduğum evin bana ait olmadığını şu zaman keşfettim: Ailemin beni her zaman dışlamasından dolayı. Diğer kardeşlerime, en küçük olan benim, diğerlerine sarılıp öperken ben sarılıp öpmek istediğimde beni ittirip istemiyoruz, dediklerinde, başladıklarında fark ettim. Yani istenmediğini anladığımda ve onlar her şeyi bol bol yaşarken, bolluk içinde yüzerken, bana hiçbir şey koklatmadan, zırnık koklatmadan, sefillik ve şiddet içinde büyürken fark ettim. (K1)

Katılımcı 1, bu düşüncelerinin oluşmasının ardından, aile evini terk etme kararı alır. Katılımcı 15'in sözleri de benzer bir dışlayıcı yaklaşıma ve üniversite eğitiminin evden uzaklaşma bahanesi olarak araçsallaştırılmasına işaret eder:

Bunu zaten hep hissettim kendimi bildim bileli. Şey dedim hep ya, ben gideceğim buradan. Ama nasıl? Yani kaçmaya cesaretim yoktu bir de. O zamanlar daha lisedeydim tabii, kaçmayı düşündüğümde ama olmuyor işte. Bekledim ben de. Yani lise sondayken, işte 17 yaşlarımdayken dedim üniversiteyi bahane ederim. Çünkü niye? Eğitim olunca ses etmezler. Öyle çıktım evden... Dediğim gibi o evden kaçmam gerekliydi. Yoksa hep baskı içinde kalacaktım. Bende üniversite tercihlerimi hep büyük illerden yana kullandım. İşte İzmir, İstanbul, Ankara, Antalya...(K15)

Her ne kadar yaygın literatürde eğitime bağlı (Işık, 2009) bir neden gibi gözükse de, ailenin çevrenin transfobik ve baskıcı yaklaşımı sonucu gerçekleşen bir hareketlilik göze çarpmaktadır. Ailelerin transfobik yaklaşımının yanı sıra, sosyal çevrenin transfobisi de hareketliliğe yol açan itici bir faktördür. Zaten İzmirli olan bir katılımcının, İzmir'e yeniden yerleşme sürecinde hem *okulda maruz kaldığı davranışlar* hem de yaşadığı yerin *küçük bir yer* olmasının, tanınmasının, dolayısıyla anonim olamamasının etkisi aşikârdır:

Yani şey ben X şehrine ait değilim. Yani orası sıkıyor çünkü akran zorbalığına inanılmaz fazla uğruyorsun. Küçük yer. Artık belli, kadın olduğum belli. Yani kendin de ne olduğunu biliyorsun ve şey... rahat hissetmiyorsun. O zaman beyanı eşcinsel olarak veriyorsun çünkü kendini bilmiyorsun. İşte keşfedememişsin ya da belirli şeyleri yaşayamamışsın, görmemişsin. Yani beden uyumlama sürecinde değildim o zaman, açıkça söylemek gerekirse. Ama [oraya] ait hissetmiyordum, rahat hissetmiyordum, özgür hissetmiyordum (K14).

Katılımcı 14 örneğinde, lise yıllarındaki akran zorbalığı ve karşılaşılan transfobi, itici bir faktör olarak rol oynarken, yine görünüşte çekici bir faktör olan üniversite

eğitiminin bu çevreden uzaklaşmak amacıyla araçsallaştırıldığı anlaşılmaktadır. Kişinin, büyük şehirlerde kendisi olabilme ve anonimleşme şansını yakalayacağına olan inanç, küçük yerleşmelerden kaçıışı beraberinde getirmektedir. Lambdaistanbul (2010) tarafından, trans kadınlar üzerine yürütülmüş bir araştırmada bir katılımcının ifade ettiği gibi, bir büyük şehir olarak İstanbul'a yerleşmek, benzer gerekçelerle meşrulaştırılmaktadır:

Burada [İstanbul'da] kaybolma şansım var, orada [küçük yerleşme] yaşama şansım yok.

Aynı çalışmada trans kadınların İstanbul'a gelmelerinde rol oynayan en önemli faktörün, %73,2 gibi oldukça yüksek bir oranda, “cinsel kimliğini özgürce ve rahatça yaşamak” olduğu ortaya konmuştur. Katılımcı 15'in de ifade ettiği gibi;

Dediğim gibi, bu evden kaçmam gerekliydi yoksa hep baskı içinde kalacaktım. Ben de üniversite tercihlerimi hep büyük illerden yana kullandım. İşte... İzmir, İstanbul, Ankara, Antalya, daha vardı da hatırlayamıyorum (K15).

Türk toplumunda sosyal onay ihtiyacı, davranışlarımızı büyük ölçüde etkilemekte; başkalarının düşüncelerinin ne olduğu, kişilerin yaşam tarzlarını ve karar alma süreçlerini belirleyebilmektedir (Değirmenci ve Demirli, 2019, 81). Sosyal onay ihtiyacı duymayan kişiler ise, diğer insanların görüşlerinden etkilenmeden, içsel değerlere odaklanarak ve otorite figürlerinin olumsuz tutumlarına rağmen kendi kararlarını uygulayarak hareket edebilmektedirler (Karaşar, 2014, 19). Dolayısıyla trans kadınların evden kaçma, ayrılma ya da terk etme iradesi gösteriyor olmaları, bu süreçte, aslında sosyal onay ihtiyacına karşın, kendi kararlarını uyguladıklarına, otoriteye karşı çıktıklarına işaret eder. Evin artık bir “iç”, bir güvenlik odağı olmaktan çıkması, trans kadınlar için ağır basan tarafın, evden kurtulabilmek, kaçışın tüm risklerini göze alabilmek olduğu anlamına gelir. Katılımcılarımız için “aile evinde olmanın” güvende hissetmekle ilgili olmaktan çok, zaruriyetten kaynaklı bir durum olduğunu ve evin, ilk fırsatta terk edilmesi gereken bir yer olarak görüldüğünü söylemek mümkündür. Bu bağlamda ev sadece bağlanma, aidiyet ve aşinalık duygularını değil, aynı zamanda yabancılaşma ve dışlanma gibi duygu ve deneyimleri de barındırmaktadır (akt: Koçak-Turhanoglu ve Beklan-Çetin 2023, Gregory vd. 2009). Dolayısıyla trans kadınlar için doğdukları ev, transfobi kaynaklı bir yabancılaşmayı ve dışlanmayı üretmektedir.

Uslu (2022, 266) çalışmasında, açılma sürecinde, kişilerin ailelerinin yanından ayrılmak zorunda kalmalarını ve bu süreçte barınma sorunu yaşamalarını neredeyse tüm katılımcılarında ortak olduğunu ifade etmektedir. Kişinin, aile yanında ev içi şiddete maruz kaldıktan sonra evden ayrılması ve ardından komşuları tarafından şiddet görmesi nedeniyle kendi evine dönememesi, bu hak ihlallerinin münferit olaylar olmadığını ve faillerin toplumsal cinsiyet düzeninde ataerkil ilişkilerden beslenerek bu şiddet sarmalını sürdürdüğünü göstermektedir (Uslu, 2022, 266). Dolayısıyla trans kadınlar için, hane içerisindeki herhangi bir şiddet türü (fiziksel ya da psikolojik), onları doğdukları evden ayrılmaya iten nedenler arasındadır:

Şiddetli bir Aile. Aile içi şiddet var. Her gün kavga gürültü var. Annemi babam döverdi. Babam bizi de döverdi. Kaçmak istiyorsun oradan. (K11).

Gerek göç, gerekse mobilite, kişilerin belirli bir andaki rahatsızlıklarından kaynağını alır (Ulubay ve Önal 2022, Sirkeci 2020). Hareketin mekânsal sınırları, bireyin içinde bulunduğu koşullara ve kapasitesine göre şekillenecektir. Koşullara göre, sadece ev ölçeğiyle sınırlı bir **hareketlilik** (*mobility*) ya da daha uzak bir mesafeye **göç** (*migration*) gerçekleşebilir. Katılımcılarımızın yabancılık çekmeleri, buldukları eve ait olduklarını hissetmemeleri ve daha fazla özgürlük ihtiyacı, rahatsızlık duyulan ve hareketi tetikleyen faktörlerdir ve bir sürecin sonucu olarak harekete geçme ânı gelir. Heteroseksist bir aile yapısında, trans kimliklerin varlığı, ideal toplumun güvenli mekânı için tekinsizlik yaratır ve makbul cinsiyetlerin dışına çıkan davranışlar, aile evinin görece “saf” ve “her türlü kötülükten arınmış” ortamına, içeriden bir tehdit olarak algılanır (Şahin, 2020, 239); dolayısıyla trans bireyerin daha ev ölçeğinde, mekânsal dışlanmalarını beraberinde getirir.

6.2. Hareketlilik Sürecindeki Ev Tercihleri

Daha önce de belirtildiği gibi, görüşme sorularımız, ev tercihlerine ilişkin soruları da içermiştir. İzmirli olan katılımcılar, zaten İzmir’deki aile evlerinden ayrılmış ve kendi evlerine taşınmışlardır. Göçle gelenler ise İzmir’de yeni bir hayata başlamış ve ev tercihlerinde bulunmuşlardır. Yaşanan semtin tercih edilmesi kadar evin özellikleri de ikamet hareketliliğini anlamada göz önüne alınır; semt/muhit ve ev bazen içiçe geçmiş,

birbiriyle ilişkili gerekçelerle tercih edilir. Hatırlatmak gerekirse, katılımcılara oturdukları evlerle ilgili şu sorular yöneltilmiştir:

1. Bu evde oturmayı neden, evin hangi özellikleri sebebiyle tercih ettiniz?

2. İlk semtinizde (ve sonrakilerde), eviniz nasıl bir evdi? (Apartman dairesi, müstakil ev, rezidans vb.)?

3. İlk semtinizde (ve sonrakilerde) evinizde kim ya da kimlerle ikamet ettiniz?

Bir evin fiziki özelliklerinin, konutu tercih etmede önemli olduğu bilinmektedir (Uğurlar ve Eceral, 2017). Kişilerin konut tercihleri üzerine yürütülen çalışmalar, dairenin büyüklüğü, aydınlık olması, semtin özellikleri, geniş mutfak ve salon, manzara ve iç dekorasyon gibi kriterlere önem verildiğini, özellikle kadınlar ve yüksek gelir düzeyine sahip olanlar için iç dekorasyonun belirleyici bir unsur olduğu, daha konforlu ve donanımlı konutların talep edilmeye başlandığını ortaya koymaktadır. Estetik özelliklerle, bakımlı bir çevre ve statü kaygısı gibi gerekçeler de konut tercihlerinde belirleyicidir. Yetersiz ulaşım olanakları, kötü bir dış görünüş, küçük balkon ve küçük odalar, çevrede yetersiz aydınlatma ya da komşuların olumsuz algılanan sosyo-kültürel nitelikleri gibi özellikler ve gerekçeler ise olumsuz özellikler arasında sayılmaktadır (Kaba ve Südaş 2019, Tosun ve Fırat 2012, Kabadayı 2006, Pulat 1996). Konutlara dair bu özellikler, görece normal koşullarda yaşayan ve çoğunluk toplumunun bireylerinin tercihini yansıtan bulgular olup, toplumsal olarak dezavantajlı grupların konut tercihleri farklılaşmakta, hatta bazen bir tercihte bulunma şansı olmamaktadır. Trans kadınların konut tercihlerinde, böyle bir yapıyı görmek mümkündür.

Beni etkileyen bir şeyi yoktu evin sadece o an o evi buldum. Bir de translara ev verilmiyor zaten. Çok böyle normal şartlarda normal insana dahi vermiyorlar da... Bir sürü şey gerektirebilir. Bir de trans bireysen daha da zorlaşıyor prosedürler. Pek tercih edeceğim bir ev değildi zaten çünkü girişin altıydı. Rutubet vardı evde. Ama ben mecbur kaldığım için tutmak zorunda kaldım. (K6)

Evin özellikleri beni çekmedi. O eve zorunlu kaldım. Hatta çok kötü bir yerdeydi. Tınaztepe'de Kuruçeşme mahallesindeydi. Kötü dememin sebebi hem evin fiziki yapısı kötüydü hem de mahalle kötüydü. (K12)

Evden ayrılma süreçleri ve evin çekici özelliklerini sorduğumuz trans kadınlar zaman zaman literatürdeki bulgularla benzerlik gösterdiği gibi, çok farklı sebeplerle de literatürden ayrılmıştır. Örneğin ilgili literatürde konut tercihini etkileyen fiziki özellikler vurgulansa da, trans kadınlar bu özellikler nedeniyle ev tercihi ya da evden ayrılma gibi durumları yaşayamayabilirler. “*Bir de translara ev verilmiyor zaten*” diyen katılımcı 6, evin “rutubetli” durumundan rahatsız olsa bile, o evde yaşamak zorunda kalmıştır.

Katılımcılarımızın hepsinin apartman dairesinde yaşama deneyimi vardır ve genellikle yalnız yaşamışlardır ancak özellikle aile evinden ayrıldıkları ilk dönemlerde, genellikle başka bir trans bireyin (çoğunlukla trans kadın) yanına yerleşmişlerdir. Ev tercihinde dikkati çeken genel bir nokta, bir konutun spesifik özelliklerine, özellikle bir önem atfedilmemiş olmasıdır:

Kalacak yerim yoktu. O evde kısa süreliğine ücret ödemedem kalabilirdim. Ev sahibi de bir trans erkekti [...] beni samimi buldu, kaldım yanında [...] Yani tek sebebi, ev lazımdı. O kızı tanıyordum, X’i. X dedi ki yazın yokum ben sen otur Eylül’e kadar. Ben de tamam dedim. Hem az kira veriyordum. Para biriktireyim dedim, eve çıkarım (K8).

Konut özellikleriyle ilgili belirli bir tercihte bulunamayıp, zorunluluktan ötürü belirli bir konuta yerleşmek durumunda kalan katılımcılar, çoğunlukla seks işçisi beyanı bulunan katılımcılardır. Olumsuz özelliklerine karşın bir evde kalma zorunluluğu ve istedikleri gibi bir ev bulmanın öncelikli ol(a)madığına ve genel olarak ev bulma sürecinde zorluk çektiklerine işaret eder. Trans kadınlar için güvenlik, mahremiyet ve yakın toplumsal çevrenin kabulü gibi hayatî unsurlar konutların tercihinde önemli rol oynar. Söz konusu ihtiyaçlar, konutun mimari özelliklerinin bir öncelik olmaktan çıkarır.

Bununla birlikte, bir konutun belli başlı özelliklerinin önemli olduğu da yer yer vurgulanmıştır, balkonunun olması, güneş alması, ya da geniş olması gibi. Rutubet, evin güneş almıyor oluşu ve zemin katta bulunması ise olumsuz özellikler arasında sayılmıştır. Bu türden objektif özelliklere yapılan vurgu, seks işçisi olmayan katılımcılar arasında daha yaygındır. Seks işçisi olan katılımcılar arasındaki *zorunluluk* söylemi, diğer katılımcılarda yerini kişisel tercihlerin ifadesine bırakmaktadır:

Ev yeni yapıydı, Balkon çok güzeldi. Geniş olduğu için de tercih ettim (K11).

Komşuların umursamaması hoşuma gidiyor. Ev eşyalıydı, eşyalılığı benim için artı. Özellikle yatak çok büyük, çok seviyorum. Güneş almıyor, bu olumsuz özelliği (K10).

Ucuzdu. 2+1 büyüktü. Doğalgazı vardı. Güney cepheydi. Balkonlu vardı. Kliması vardı. Daha ne olsun yani. Her şey vardı. Sadece öğrenci yaşamıyor burada. Aile de var. İki tane aile var, iki tane öğrenci var, bir tane de dul bir kadın var. Bu, şey, üç katlı bir apartmandayım. Toplam altı daire var. Hani karışık aile de var ama aile olanlar çok şey yapmıyor, birbirine karışmıyor (K9).

Ya burası diğer 1+1'lere göre geniş biraz. 60 m². Ama tabii bir de ucuz. Yani ben çok şanslıyım sanırım. Hem ucuz hem de büyük ev. Büyük ev seviyorum. Burası da büyük. Mutfağı ayrı mesela (K8).

Yani orada [Mithatpaşa] bulduğum evin daha büyük olması, daha konforlu olması, kaloriferli olması... Çünkü oturduğum eski evde [Hatay] klimayla ısıtıyordum. Konfor, diyelim (K6).

Otobüs durağına çok yakın. İkincisi altta ve üstte komşu yok. Sesten rahatsız insan yok. Kısaca benim hakkımda bir şey söyleyecek hiç kimse yok. O yüzden rahat hissediyorum kendimi (K4).

“Translara ev vermiyorlar” ifadesi, trans kadınların konut piyasasında yaşadığı dışlanmanın bir yansımasıdır ve bir ev sahibi olmak, trans kadınlar için önemli bir ihtiyaçtır. Ayrımcılık ve şiddet riski, komşular tarafından dışlanma riski (Gündüz 2015, 31) trans kadınların yaşamak istedikleri evlere dair tercih yapmalarında kritik bir önemdedir. Konutun, kişinin kendi mülkü olması durumunda ise rahatlık ve güven hissi güçlenmektedir:

Yani rahat ediyorum. Çünkü bir trans kadınsın. Hani yani ev bulmak, kiralık ev bulmak zaten zor. Bir de hani seni kimse de istemiyor açıkçası. Sana ev vermek de istemiyor. Hele ki seks işçisiysen kimse sana ev vermek istemiyor ya da verse bile konuna komşuna çok dikkat etmen gerekiyor. Sürekli diken üstündesin, rahat değilsin ve saire gibi sorunların oluyor hep. Eee şimdi kendi mülkün. İstedığın şekilde, rahat bir şekilde hareket edebiliyorsun. Bunun rahatlığı var, güveni var. (K14)

Katılımcı 14, seks işçisi bir trans kadının “komşularına dikkat etmesi” gerektiği vurgulamıştır; komşuluk ilişkileri seks işçisi trans kadınların evlerinde güvende

olmasının önünde zaman zaman engel teşkil edebilmekte; onları “diken üstünde” yaşamaya zorlamaktadır. Bu zorluk, Gündüz’ün (2015, 31) bulgusuyla örtüşmektedir. Dolayısıyla komşuluk ilişkilerinin seks işçisi trans kadınlar için her zaman güvenli olduğunu söylemek mümkün değildir. Uluslararası Af Örgütü’nün (2011) bir alan araştırması, seks işçisi trans kadınların zorluklarını ortaya koymuştur: Ev kiralamakta zorluklar, komşuların dışlayıcı yaklaşımı, zorla evden çıkarılma, evsizlik gibi sorunlar bulgulanmıştır. Söz konusu araştırmanın katılımcılarından biri, “*sonunda, bir arkadaşının, [onun] adına kira sözleşmesi imzalamasıyla, yalnızca kimsenin yaşamadığı bir binada kalacak yer bulabildiğini*” ifade etmiştir. Bir eve sahip olmanın, kendine ait bir evde yaşamının, özsel bir güvenlik ihtiyacını karşılayacağı dikkate alındığında, söz konusu ihtiyaç ve ayrıca trans kadınların kiralık ev bulmalarının önündeki çeşitli engeller, onların ev sahibi olma arzularını güçlendirmektedir.

Türkiye’de LGBTT bireyler, ev kiralama ya da satın alma, kıyafet ve yiyecek alışverişi gibi günlük yaşamın birçok alanında zorluklarla karşılaşmaktadır ve bu zorluklar, heteronormatif yapı ve geleneklerin, sadece “normal aileler” üzerinden toplumsal düzenin sağlanabileceği yanılgısıyla, LGBTT bireyleri daha da ötekileştirmesi nedeniyle yalnız yaşayan kadınlar, bekârlar ve öğrenciler gibi birçok kesimi de etkilemektedir (Efe-Güney vd. 2015, 282). Dolayısıyla bu durum tıpkı LGBTI+’lar, kadınlar, bekârlar ve öğrencileri etkilediği gibi, trans kadınların da ev satın alma veya kiralama sürecini etilemektedir. Özellikle kiralama sürecinde trans kimliği nedeniyle yaşanan zorluklar trans kadınları ya kendi mülklerini satın almaya ya da ev sahibi de trans bir kadın olan bir mülkü kiralamaya zorunlu kılmaktadır. Katılımcı 15’in sözleriyle:

Ama ev onun [ev sahibi trans kadın] ben kiracısıyım. [...] Bence Üçyol’un sahibi de translar. Bir de ev almaya meraklı ya hepsi. Hepsi gelmiş Üçyol’dan ev almış kendisine. Eee bu yüzden rahat burası. İnsanlar alışmış translara artık (K15).

Katılımcı 2’nin “*bir evim olsun*” ve Katılımcı 14’ün “*... kendi mülkün. İstedığın şekilde, rahat bir şekilde hareket edebiliyorsun*” şeklindeki ifadeleri, hem trans kadınların ev satın alma hayaline, hem de kendi mülklerinde nasıl rahat hissettiklerine işaret etmektedir. Trans kadınlar ev satın almayı, güvenli ve mahrem bir yaşam alanı oluşturabilmek, toplumsal baskılardan ve ayrımcılıktan korunmak, bağımsızlıklarını

pekiştirmek ve kendilerini ifade edebilecekleri bir ortam yaratmak için tercih etmektedirler. Ayrıca, kalıcı bir mülke sahip olmak, ekonomik istikrar sağlama ve gelecekte karşılaşılabilecekleri olası barınma sorunlarına karşı bir güvence sunmaktadır. Dolayısıyla trans kadınların, ev satın alarak kendilerine ait güvenli, istikrarlı ve dışarıdan gelebilecek ayrımcı tutumlardan uzak bir yaşam alanı yaratmak istedikleri ve bu durumun hem toplumsal baskılardan korunma hem de bağımsızlıklarını ve kimliklerini, mahrem alanlarında özgürce ifade edebilme ihtiyacından kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Son olarak, katılımcılarımızın toplumdaki herkes gibi, çocukluk dönemlerinde, farklı farklı gerekçelerle (Özgür ve Yasak 2009, Özgür ve Aydın 2010), aileyle birlikte hareket etmeleri söz konusudur ve bu tür hareketler, yukarıdaki örneklerin aksine, mutlaka cinsiyet kimliği gerekçesiyle ortaya çıkmamıştır. Katılımcı 3'ün, anne babasının boşanması nedeniyle yer değiştirdiğini ifade etmesi gibi:

Reşit değildim, 14 yaşındaydım. Antalya'daydık. Antalya'dan annem babam ayrılınca köye geldik. Derken orada uzunca bir süre yaşadım (K3).

Benzer şekilde Katılımcı 14 İzmir'de doğduğu halde, küçük yaşlarda ailesinin işi nedeniyle İzmir'e yakın bir başka ile göç etmiştir. Katılımcı 14 daha sonra, 18 yaşında, üniversite eğitimi için tekrar İzmir'e gelmiştir. Bu durumda aile ile birlikte hareket etmeye bir örnektir.

6.3. Yurt Deneyimleri

Apartman daireleri, ikamet edilen yegâne konut formu değildir. Özellikle üniversite öğrencisi trans kadınlar için, dikkate alınması gereken bir başka ikamet birimi de **öğrenci yurtlarıdır**. Üniversite eğitimine başlayan öğrenciler, konfor, ulaşım, fiyat ve bağımsızlık gibi kriterleri göz önünde bulundurarak, şehir değiştirdiklerinde kalacak yer olarak genellikle devlet veya özel yurtlar, apartlar, evler ya da akraba ve vakıf evleri gibi seçenekleri değerlendirirken, önemli sayılabilecek bir grup ise aileden uzaklaşmayı da tercih edebilmektedir (Kara vd. 2019, 79). Üniversite eğitiminin belirlediği bir ikamet hareketliliği sürecinde (örneğin eğitim amacıyla göç etmek, arkadaşlarla eve çıkmak, kampüse yakın konumdaki bir evi tercih etmek gibi), genç nüfus için tamamen farklı ve zor olabilen bir ikamet deneyimi de öğrenci yurtlarında kalmaktır. Üniversite öğrencilerinin yararlandığı yurtlarının **kapasite yetersizliği** (Taş ve Türkan, 2016), oda

arkadaşları arasındaki çatışmaların, üniversite öğrencilerinin **yaşam tarzını** ve **akademik başarısını** olumsuz yönde etkilemesi (Jobbehdar-Nourafkan vd. 2020) ve **sınırlı sosyalleşme olanakları** (Kim, 2015) gibi olumsuzlukları beraberinde getirdiği, literatürde ortaya konmuştur. Dezavantajlı bir toplumsal grup olarak trans kadınların yurt deneyimleri ise tüm bunların yanı sıra, daha da büyük zorlukları beraberinde getirmektedir. Üniversite eğitiminin başlarında bir erkek yurdunda kalan katılımcılar, erkek yurtlarını tercih etmediklerini ya da bir süre yaşasalar da ayrılmak durumunda kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Trans kadınların üniversiteye gittikleri şehirlerde, diğer pek çok öğrenci gibi “aileden uzaklaşma” önemli bir motivasyondur ancak bir yurttan kalıp kalmama konusundaki tercihte, cinsiyet meselesinin yol açtığı belirgin bir farklılaşma söz konusudur. Yalnızca doğumda atanan cinsiyetinin erkek olması sebebiyle bir erkek yurdunda kalan ve bu sebeple oradan ayrılan, öğrenci yurdunda kalmayı tercih etmeyen bir katılımcının belirttiği gibi:

Ya işte zaten yurttan kalmak istemiyordum. Çünkü erkek yurduydum (K15).

Çalışkan ve Sarış (2008, 232), Çanakkale’de yükseköğrenim gören öğrenciler üzerine bir çalışmada üniversite öğrencilerine sordukları “yurtlar yerine neden evde kalmayı tercih ediyorsunuz?” sorusuna verilen başlıca yanıtlar “evde daha özgür hissediyor olmak”, “evin daha verimli bir çalışma ortamı sağlıyor olması” ve “kirayı arkadaşlarla paylaşmanın ekonomik olması” şeklindedir. Bu çalışmada kastedilen “özgür olma” meselesi ile bir trans kadın öğrencinin özgürlüğü, birbirinden son derece farklıdır. Çünkü bir natrans için yurttan “özgürlüğü” için ayrılma, yurdun kuralları, sistematikliğinden uzaklaşmak şeklinde okunabilirken; bir trans için mesele kural ve sistematik uygulamalar yanısıra, esasen “kimliğini yaşayabilme” ihtiyacı olmaktadır. Pryor vd. (2016), üniversite yurtlarında kalan translara ilişkin, mahremiyet gerektiren alanlarda ayrımcılığa maruz kalma korkusu olduğunu; yalnızlık hissettiklerini, yetersiz bir desteğin olduğunu, politikaların adil ve kapsayıcı olmadığını, bu yüzden politikaların yetersiz kaldıklarını bulmuşlardır. İzmir’de ise üniversiteler üzerine yapılmış bir araştırmada (Azar vd. 2020), üniversitedeki yurt ve konaklama olanaklarının trans öğrencilerin ihtiyaçlarına yanıt vermediği ortaya konmuştur. Benzer bir başka çalışmada

da (Genç LGBTİ+ 2018), İzmir’de 2011-2017 yılları arasında yurttan kalan açık kimlikli bir katılımcı, yurttan yaşanacak fobi temelli sorunların çözümünde hiçbir prosedürün olmadığı ve bu yüzden bir LGBT+ iseniz yurttan kalma hakkınızın “yurt yöneticilerinin iki dudağı arasında” olduğunu ifade etmektedir (2018,17). Aynı araştırmanın İzmir’de yükseköğrenim gören başka bir katılımcısı, yurt deneyimine ilişkin, yatakhanelerin kalabalıklığı, duşların perdeden kapılarla korunması ve homofobik oda arkadaşları, cinsel yönelimi nedeniyle güvensiz hissetmesine yol açtığı için, daha güvenli olduğunu düşündüğü yurtları araştırmaya başladığını ifade etmektedir (2018, 43). Kampüslerde translar için en çok ayrımcılık yaşanan üç yer sırasıyla sınıflar, tuvaletler ve yurtlar/misafirhaneler olduğu bulgulanmıştır (Tektaş, 2021, 32). Yurttan kalma hakkının, barınma hakkı ve eğitim hakkıyla yakından ilişkili olduğu bilinmektedir (Tektaş, 2021, 44) fakat bu hakka erişimde, var olan ikili cinsiyet rejiminden kaynaklı transfobi, ayrımcılık, ötekileştirme, damgalanma ve taciz durumları oluşabilir. Örneğin Katılımcı 13, erkek yurdu ortamında yaşadığı bir kaygısından söz etmiştir:

Ben şeyi seviyorum, yani ben bir erkek yurdunda kaldım ama 49 gorille beraber kaldım demeyi seviyorum. [...] Ya ben çok korkarak geldim aslında. Hani erkek yurdu... İşte tacizden korktum. İşte benim hani işte yurttan birini beğenme ihtimalimden de korktum falan (K13).

İlgili çalışmalar, LGBT+ nüfusun evsizliğine dair önemli bulgular ortaya koymaktadır (Abramovich 2017, Durso ve Gates 2012, Keuroghlian vd. 2014, Pryor vd. 2016). Emlak piyasasındaki önyargılı yaklaşım, ekonomik engeller, aile desteğinden yoksunluk ve komşuların dışlayıcı tavırları, trans kadınların mülk sahibi olmalarını zorlaştırmaktadır. ABD’de kurumsallaşmış heteroseksizm ve cis-genderizm, ekonomik olarak kırılğan kişileri kentsel alanların kenarlarına itmektedir (Doan, 2007; Curran, 2022). Ayrıca emlak piyasasında cinsiyete dayalı ayrımcılık, trans kadınlar için kalıcı bir sorun teşkil etmektedir; çünkü transgender topluluklarına düşman olan emlakçılar ve kredi sağlayıcılar önyargı ile yaklaşmaktadırlar (Lara, 2024). Kayıtlı istihdamın dışında kalmaları ve buna bağlı düzenli bir gelirden yoksunluk, konut kredilerine başvurmalarını da imkânsızlaştırmaktadır. Bulgularımıza göre, trans kadınların konut tercihlerinde rol oynayan faktörlerin başında iç grup üyelerinin (başka bir trans kadının varlığı, desteği)

büyük bir önem taşımaktadır. Bu nokta, konutun özelliklerinin neredeyse hiç dikkate alınmayabildiği bir yapı söz konusudur. Barınma zorunluluğu, kişisel tercihlerin ifadesini imkânsız hale getirmektedir. Aile evlerinden zorunlu olarak ayrılmak durumunda kalan trans kadınlar, kendi evlerini tercih ederken de ya da yurtlarda kalırken de zorluklarla karşılaşmakta ve mekânı kendileyememekte (Göregenli, 2010) ve dolayısıyla kendilerini mekânsal olarak ifade edememektedirler, bu durum ev sahibi olma arzusunu güçlendirmektedir.

7. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER

İkametgâh hareketliliği, kişinin bireysel ihtiyaçları ve demografik özellikleri ile bir evin fiziksel özellikleri ve ikamet çevresinin (semtin) koşullarının bir arada değerlendirilmesiyle ortaya çıkan karmaşık bir sürece dayanır (Clark ve Onaka 1983, Weidemann ve Anderson 1985; Gökten 1991, Özgür ve Yasak 2009). Semtin ve evin özellikleri, kamu hizmetlerine yakınlık, işe bağlı faktörler, sosyal çevreyle ilişkiler, statü kaygısı ve prestij, güvende hissetme, sessiz-sakin ortam, merkezîyet ya da evlenme, boşanma, çocuk sahibi olma, tayin edilme ve emeklilik gibi insanların yaşamları boyunca tecrübe ettikleri aşamalar, bu hareketliliği şekillendirmektedir (Yasak 2009, Aksak ve Karadağ 2022, Kaba ve Südaş 2019).

Toplumun çoğunluğundan farklı olarak, dezavantajlı grupların barınma konusundaki deneyimleri ise daha büyük bir zorluktur (Şen ve Şen 2015, Ergün ve Koçancı 2017). Bu dezavantajlı gruplardan biri de trans kadınlardır. Yaşamak için bir yere yerleşme ve bir evi tercih etme süreci, onlar için hayatın olağan akışındaki gibi gerçekleşmemektedir. Kamusal ve özel alanların heteronormatif olduğu (Bell ve Valentine, 1995) gerçeğinden hareketle, trans kadınların, cinsiyet kimliklerinden ötürü büyük bir barınma problemi yaşadıkları görülmektedir. Özellikle seks işçisi trans kadınların çalışma ve barınma alanlarında yaşadıkları zorluklar, şiddet öyküleri ve ayrımcılık, onları hareketsizliğe ya da olağandışı sıklıktaki bir hareketliliğe itmektedir (Ritterbusch, 2016). Heteronormatif toplumsal düzen içerisinde, ev sahiplerinin trans kadınlara evlerini kiralamak istememeleri, trans kadınları sürekli bir hareketliliğe zorlamakta; bu da onların, konut kiralama sürecinde taktikler geliştirmelerini beraberinde getirmektedir. Cotten (2012)'nin belirttiği gibi, evsizlik sürecine karşı direnç mekanizmaları geliştirmek zorunda kalmaktadırlar. Kentsel mekândaki sıkışmışlık içinde, trans kadınlar, yine kendi benzerlerinin ikamet ettiği yerlere yönelmekte ve sahibi yine trans kadınlar olan evlerin kiracısı olabilmektedirler.

Bu tez çalışması kapsamında, trans kadınların ikamet hareketliliği, mekânsal tercihleri ve İzmir şehrine ilişkin görüşlerini şu şekilde özetlemek mümkündür:

1. **İzmir'deki Yoğunlaşma Alanları:** İzmir'deki trans kadınlar özellikle Alsancak ve Hatay semtlerinde yoğunlaşmaktadır. *Alsancak*, trans kadınlar için hem yaşama hem de çalışma alanı olarak öne çıkarken, *Hatay* daha çok güvenlik ve daha yeni bir ikamet alanı olarak tercih edilen bir yer haline gelmiştir. Trans kadınların İzmir'de uzun süreli ikamet etmeleri, özellikle Alsancak semtiyle güçlü bir sosyal bağ kurmalarına yol açmıştır. Bu semtteki sosyal ilişkiler ve günlük hayat pratikleri, trans kadınların burada bir topluluk hissi geliştirmelerine katkı sağlamıştır.
2. **Soylulaştırma Sürecinin Etkileri:** İzmir'de özellikle Alsancak semtinin soylulaştırılması, trans kadınların çalışma ve yaşam alanlarının daralmasına yol açmakta, trans kadınlar Hatay-Üçyol-Karataş hattı ve diğer çevre semtlere dağılmaktadır. Alsancak'taki Bornova Sokağı'nın yayalaştırılması ve planlanan soylulaştırma süreci, trans kadınların yaşama ve çalışma pratiklerini olumsuz yönde etkilemiştir.
3. **Güvenlik ve Ayrımcılık:** Çalışmaya katılan trans kadınlar, Alsancak'ın daha merkezî ve prestijli bir semt olmasına karşın, burada zaman zaman ayrımcılık ve dışlayıcı tutumlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, trans kadınların daha güvenli hissettikleri Hatay gibi semtlere taşınmalarına neden olmuştur.
4. **Tarihsel Süreç ve Kültürel Bağlam:** Trans kadınların İzmir'deki varlıkları, 1980'lerden bu yana belirgin bir değişim göstermiştir. Özellikle 1980'ler ve 1990'larda İzmir'de eşcinsel ve trans kültürünün merkezi olan Alsancak, bu topluluğun buluşma noktası olarak önemli bir rol oynamıştır. Ancak zamanla artan baskılar, sosyal ve yasal düzenlemeler, trans kadınların kentsel alandaki hareket özgürlüğünü kısıtlamıştır.
5. **İzmir'e dair Olumlu İmaj:** İzmir, katılımcıların çoğu tarafından özgürlükçü, yaşanabilir, rahat bir şehir olarak tanımlanmıştır. Trans kadınlar için İzmir, kimliklerini görece rahat ifade edebildikleri ve toplum içinde kabul gördükleri bir yer olarak öne çıkmaktadır. Katılımcılar,

İzmir’de kendilerini özgür ve huzurlu hissettiklerini ifade etmiş, kentin sosyal ve fiziksel özelliklerinin onların yaşam kalitesini olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir.

6. **Göç Edenlerin Deneyimleri:** Doğu ve Güneydoğu ya da İzmir’in çevre illerinden gelen trans kadınlar, İzmir’in sunduğu özgürlük ve rahatlık sayesinde kendilerini daha fazla ifade edebildiklerini belirtmişlerdir. Şehir, özellikle toplumsal baskıdan kaçan bireyler için bir “sığınak” olarak görülmektedir. Göçle gelen trans kadınlar, İzmir’in sunduğu bu fırsatlarla daha iyi bir yaşam sürdürdüklerini aktarmışlardır.
7. **Olumsuz Deneyimler ve Dışlanma:** İzmir’deki bazı katılımcılar, şehirde transfobik tutumlarla karşılaştıklarını, özellikle belirli semtlerde dışlanmış hissettiklerini belirtmiştir. Özellikle “Cumhuriyetçi beyazlık” ve “toplumsal heterojenleşme” gibi sözlerle ifadesini bulan dışlanma ve ayrımcılık deneyimleri aktarılmıştır.
8. **“Tehlikeli” Algılanan Yerler:** Katılımcılar, Kadifekale, Basmane, Tepecik, Çamdibi gibi bazı semtlerin tehlikeli ve yaşanmaz olduğunu düşünmektedir. Bu bölgelerdeki sosyo-kültürel yapı, özellikle trans kadınlar için tehdit olarak algılanmaktadır. Katılımcılar bu semtlerde güvende hissetmediklerini ve buralardan kaçındıklarını vurgulamışlardır.
9. **Güvende Hissedilen Yerler:** Alsancak, Karşıyaka, Bornova, Üçyol semtleri ve ilçeleri katılımcılar tarafından güvenli ve rahat yerler olarak belirtilmiştir. Buralarda trans kadınlar sosyal yaşamda daha özgür olduklarını, kendilerini daha rahat hissettiklerini belirtmişlerdir. Bu semtlerin yüksek sosyo-kültürel yapıları, trans kadınlar için daha kapsayıcı ve güvenli bir ortam sunmaktadır.
10. **Sosyalleşme ve Şehirle Bağ:** Katılımcılar, İzmir’in sunduğu sosyalleşme imkânlarını ve kültürel çeşitliliği vurgulamışlardır. Üniversite şehri olması katılımcıların İzmir’i tercih etmelerinde önemli bir yer etmektedir.

Özellikle Hatay-Üçyol-Karataş hattı, trans kadınların güvenli bir alan olarak tercih ettikleri bölgeler arasında yer almaktadır.

11. İkamet Hareketliliği Gerekçeleri: Trans kadınların ikametgâh hareketliliğini büyük ölçüde transfobik ve dışlayıcı tutumlar şekillendirmektedir. Bu dışlayıcı yaklaşımlar, daha aile evinden başlamakta ve ilerleyen adımlarda devam etmektedir. Trans kadınların mahalle/semte tercihlerinde karşılaştıkları zorluklar, yaşadıkları ayrımcılık ve hareketlilikleri sosyal, ekonomik ve psikolojik boyutlar içermektedir. Çalışmadaki katılımcıların deneyimleri, transfobi kaynaklı ikamet hareketliliğinin mekânsal bir sorun olmanın ötesinde, sosyal dışlanma ve güvenlik arayışının belirleyici olduğu karmaşık bir süreç olduğunu göstermektedir. Trans kadınlar, şiddet, ayrımcılık ve dışlanma nedeniyle ikamet yerlerini değiştirmek zorunda kalmakta, bu durum da onları yeni sosyal destek ağları ve güvenli yaşam alanları arayışına itmektir.

Ağırlıklı olarak İzmir ilinin Konak ilçesi sınırları içerisinde, belirli lokasyonlarda (Alsancak ve Hatay-Üçyol-Karataş hattı) yaşayan trans kadınların yeni bir yöneliş alanı ise Buca gibi görünmektedir. Alsancak'taki Bornova Sokağı'nın dağılış sürecine girmesi, seks işçiliğinin yapısını ve lokasyonunun değişimini beraberinde getirmiştir. *Bornova Sokağı*, trans kadınlar için hem ikametgâh hem de dışarıda çalışma fonksiyonuna sahipken, trans kadınların şehrin başka yerlerine doğru hareket etmeleri farklılaşmalara sebep olmuştur. Dış mekânda yürütülen seks işçiliği Pınarbaşı, Karabağlar gibi semtlere kayarken, yeni bir ikamet alanı olarak Hatay, Üçyol ve Karataş çevresi, seks işçiliğinin iç mekânlarda sürdürülebilmesine olanak sağlamaktadır. Ancak iç mekânlara doğru bu değişim, doğrudan ve yalnızca söz konusu semtlerin seks işçiliğinin sokakta sürdürülmesi ile ilişkili olduğu düşünülmemelidir. Potansiyel müşterilere ulaşabilmek için geçmişte sokakta olmak bir zorunlulukken gelişen teknolojik imkânlar çok daha kolay ve mahrem bir etkileşimi mümkün kıldığından seks işçiliği görece daha güvenli sayılabilecek ev içlerine taşınmış olabilir.

İkamet hareketliliğinde öne çıkan temel gerekçeler arasında konutun fiziksel ve çevresel özellikleri, hizmetlere erişim, sosyal ilişkiler ve ulaşım olanakları yer almaktadır.

Trans kadınların konut tercihlerine dair nedenleri zaman zaman literatür geneliyle de uyumaktadır. Oturdukları eve ilişkin problemi olan, konut çevresine dair memnuniyetini dile getiren, erişebilirlik ve merkezियeti önemseyen, hane halkı büyüklüğüne vurgu yapan trans kadınların varlığı, toplumun diğer kesimleri ile ortaklaşan bir hareketlilik tecrübesine işaret etmektedir. Ancak bu ortaklaşma, son derece sınırlıdır. Cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılığın, trans kadınların ikametgâh hareketliliğinin çok daha güçlü bir şekillendiricisi olduğu, bunun da sık sık ev değiştirmeyi beraberinde getirdiği anlaşılmaktadır. Trans kadınlar için transfobi, bu nedenler arasında en önemli faktör olarak öne çıkmaktadır. Özellikle seks işçiliği yapan trans kadınlar, toplumun önyargıları ve ayrımcı tavırlarıyla daha sık karşılaşmakta, bu da onları güvenli semtler ve mahalleler arayışına yönlendirmektedir. Çalışmaya katılan trans kadınların ifadeleri, ikamet ettikleri semtlerde maruz kaldıkları ayrımcılığın, güvenliklerini tehlikeye attığını ve onları sıklıkla yer değiştirmek zorunda bıraktığını ortaya koymaktadır.

Trans kadınların semt/mahalle tercihleri, sosyal kabul görme, güvenlik ve iç grup dayanışması ihtiyaçları doğrultusunda şekillenmektedir. Çalışma bulgularına göre, trans kadınların yoğunlaştığı semtler, onların kendilerini daha güvende hissettikleri, sosyal destek bulabildikleri alanlar olarak öne çıkmaktadır. Ancak bu tercihlerin arkasında yalnızca sosyal destek ve dayanışma arayışı değil, aynı zamanda yaşanan ya da tercih edilen yerlerin sosyal yapısına dair algılar da rol oynamaktadır. Örneğin, Karataş-Üçyol-Hatay hattı trans kadınların yoğunlaştığı ve kendilerini daha rahat hissettikleri bir bölge olarak tanımlanırken, Kadifekale güvensizlikle ilişkilendirilmiştir.

İkamet hareketliliğinde önemli bir diğer bulgu, trans kadınların özellikle büyükşehirlerde sistematik bir şiddetle karşı karşıya kalmalarına rağmen, aile baskısından ve sosyal çevrenin ayrımcı tutumlarından kurtulmak amacıyla metropollere yönelmeleridir. Bu durum, bir yandan özgürlük arayışını sembolize ederken, diğer yandan büyük şehirlerde karşılaşılan zorlukların da altını çizmektedir. Trans kadınlar için metropollerdeki bu hareketlilik, sosyal dışlanma ve ekonomik zorluklar gibi yeni problemler doğurabilmektedir.

Ayrıca, ev sahibi olmanın ve kiracılık durumunun ikamet hareketliliği üzerindeki etkileri de çalışma bulgularında öne çıkmıştır. Katılımcılar arasında, mülk sahibi olmanın,

daha istikrarlı bir ikamet süreci sağladığı; kiracılık durumunun ise daha sık yer değişikliğine neden olduğu gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, trans kadınların sosyal destek ağlarına olan ihtiyaçları, onları benzer grupların yoğunlaştığı bölgelere yönlendirmekte ve bu bölgelerde dayanışma kültürünün güçlenmesine katkıda bulunmaktadır. Dolayısıyla, trans kadınların ikamet hareketliliği, transfobi kaynaklı zorunlu yer değişiklikleri, ekonomik ve sosyal güvencesizlik, güvenlik arayışları ve iç grup dayanışması gibi birçok faktörle şekillenmektedir. Trans kadınlar, semt/mahalle tercihlerinde maruz kaldıkları ayrımcılık ve şiddetle başa çıkarken, kendilerine daha güvenli ve kabul edici alanlar yaratma çabası içerisine girmektedir. Kent planlaması ve sosyal politikaların, trans kadınların yaşam kalitesini iyileştirmeye yönelik daha duyarlı ve kapsayıcı olması gerektiği açıktır.

Bu çalışma, trans kadınların barınma ve mekânsal aidiyet deneyimlerini derinlemesine ele alarak, trans kimliklerin aile evlerinden zorunlu ayrılış süreçlerine dair önemli bulgular sunmaktadır. Çalışmanın bulguları, hem trans kadınların ev kavramına dair deneyimlerinin natrans kadınlardan farklılıklarını hem de toplumsal cinsiyet normlarının mekânsal dışlama ve ayrımcılık üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır.

Trans kadınlar için aile evi, her zaman bir güvenlik alanı anlamına gelmemektedir. Aile evleri, heteronormatif baskılar, transfobi ve aile içi şiddet nedeniyle trans kadınlar için bir sığınak olmaktan çok, kaçılması gereken tehlikeli alanlara dönüşebilmektedir. Özellikle ergenlik döneminde, cinsiyet kimliklerinin fark edilmesiyle trans kadınlar, bu baskıcı ortamlardan kurtulma arayışı içerisine girmekte, ancak bu kaçışın özgürlüğe doğru olduğu söylenememektedir. Aile baskısı, toplumsal transfobi ve dışlanma, onların evden ayrılma kararlarında başlıca etken olmuştur.

Trans kadınlar, aile evlerinden ayrılma süreçlerinde göç ve mobiliteye yönelirken, çoğunlukla ekonomik yetersizlik ve toplumsal dışlama sebebiyle barınma sorunları yaşamaktadırlar. Belirli bir mekânsal güvenlik duygusu geliştirememekte ve yer değiştirme sıklığı, kalıcı bir yuva duygusunu engellemektedir. Seks işçisi olan trans kadınların konut tercihlerinde, evin fiziksel özelliklerinden ziyade, evin kendilerine sağladığı güvenlik ve mahremiyet gibi hayati faktörlerin öncelikli olduğu görülmüştür. Bir başka bulgu, konut piyasasında trans kadınların yaşadığı ayrımcılıktır. Kiralık ev

bulmanın zorluğu ve mülk sahibi olmanın önemine işaret eden katılımcı ifadeleri, barınmanın bir sosyal güvenlik meselesi olarak ne denli kırılğan olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, trans kadınlar için ev sadece fiziksel bir barınak değil, aynı zamanda kimliklerini ve ontolojik güvenliklerini inşa ettikleri bir alan olarak önem taşımaktadır. Ancak bu güvenlik, çoğu zaman toplumsal baskılar ve ayrımcılık nedeniyle zedelenmekte, trans kadınlar için kalıcı bir mekânsal aidiyet duygusunun geliştirilmesi zorlaşmaktadır. Evin mahremiyet ve güvenlik sunduğu varsayımı, trans kadınlar için sıklıkla geçerliliğini yitirmektedir. Bu bağlamda, trans kadınların barınma haklarının korunması ve güvenli konutlara erişimlerinin sağlanması, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının önemli bir parçası olarak ele alınmalıdır.

Araştırmanın bulgularına dayanarak, trans kadınların ev tercihlerine ilişkin sonuçlar şu şekilde özetlenebilmektedir:

- 1. Ev Seçiminde Zorunluluk Faktörü:** Katılımcıların çoğu, ev seçimlerinde istedikleri özelliklere göre değil, mecburiyetle hareket etmektedirler. Literatürde konut tercihi üzerine yapılan çalışmalarda evin fiziki özelliklerinin (örneğin genişlik, güneş alması, konfor gibi) önemli olduğu vurgulansa da, trans kadınlar için bu unsurlar genellikle bir öncelik olmamaktadır. Birçok katılımcı, uygun koşulları sağlamayan konutlarda yaşamak zorunda kalmıştır.
- 2. Komşuluk ilişkileri ve Konut Piyasasındaki Ayrımcılık:** Trans kadınların, konut piyasasında ayrımcılığa maruz kaldıkları net bir şekilde görülmektedir. Katılımcılar, "translara ev verilmediğini" ifade ederek, ev kiralama süreçlerinde yaşadıkları zorluklara dikkat çekmektedirler. Katılımcı 14, trans kadınların "komşularına dikkat etmesi" gerektiğini belirtmektedir. Dolayısıyla komşuluk ilişkilerinin trans bireyler için güvenli olmadığı, bazen onların diken üstünde yaşamak zorunda kaldıklarını ortaya koymaktadır.
- 3. Konut Özelliklerine Göre Tercihler:** Bazı katılımcılar, evlerin fiziki özelliklerine göre tercihlerde bulunabilmektedirler. Özellikle seks işçisi

olmayan katılımcılar, evin genişliği, balkonunun olması, güneş alması gibi objektif özelliklere vurgu yapmaktadırlar ancak seks işçisi olan katılımcılar, genellikle zorunluluklardan ötürü olumsuz özelliklere sahip konutlarda yaşamak zorunda kalmaktadır.

4. **Güvenlik ve Mahremiyet İhtiyacı:** Trans kadınlar için ev tercihlerinde güvenlik ve mahremiyet önemli bir rol oynamaktadır. Katılımcılar, güvende olabilecekleri ve toplumsal baskılardan uzak, mahrem bir yaşam alanı arayışında olduklarını vurgulamışlardır. Bu durum, özellikle seks işçisi trans kadınlar için hayati bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır.
5. **Ev Sahibi Olma Arzusu:** Trans kadınlar için ev sahibi olma arzusu, yalnızca barınma ihtiyacını karşılamaktan çok, aynı zamanda toplumsal baskılardan korunma ve bağımsızlıklarını pekiştirme isteğinden kaynaklanmaktadır. Ev sahibi olmak, trans kadınlar için ekonomik istikrarın yanı sıra gelecekte karşılaşılabilecekleri barınma sorunlarına karşı da bir güvence sunmaktadır.

Dolayısıyla, trans kadınların ev tercihleri ve yaşam koşulları, genel toplumdan farklı olarak zorunluluklar ve dışlanmalarla şekillenmektedir. Konut bulma süreçlerinde yaşadıkları ayrımcılık, fiziksel koşulların ötesinde, toplumsal kabul ve güvenlik ihtiyaçlarıyla belirlenmektedir. Bu durum, trans kadınların kendi mülklerine sahip olma arzusunu daha da güçlendirmekte ve onların toplumsal dışlanmaya karşı bir güvence arayışında olduklarını göstermektedir.

Yurtta kalma hakkı ile barınma ve eğitim hakları arasındaki güçlü ilişki de bu çalışmada vurgulanmıştır. Ancak, mevcut ikili cinsiyet rejimi nedeniyle trans kadınlar bu haklara erişimde transfobi, ayrımcılık, ötekileştirme ve damgalanma gibi engellerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Araştırma katılımcıları, erkek yurtlarında kalmanın onlar için ciddi endişeler yarattığını ifade etmektedirler. Dolayısıyla yurt deneyimine sahip katılımcılar için, yurttan ayrılmak zorunlu bir deneyim olarak ortaya çıkmaktadır.

Coğrafi ölçeği farklı olmakla birlikte, öğrenci yurtlarında trans kadınların yalnız başlarına bir odaya yerleştirmelerinden (Pryor vd. 2016), aile evlerinden uzaklaştırılmaya

(Ördek 2017), şehirde belirli semtlerde sıkışmış olmak ve kısıtlı mekân kullanımından (Selek 2001, Çağlayan ve Kolukırık 2004, Efe-Güney vd. 2015), şehir dışına ya da ülke dışına göç etmeye (Cerezo vd. 2014, Gamarel vd. 2020) kadar uzanan ayrımcı örnekler, diğer bir ifadeyle LGBTİ+ nüfusun “mekânsal dışlanması” (Öz, 2009), genel bir yapı olarak düşünülmelidir. Tüm bunlar, söz konusu ayrımcı yapının, LGBTİ+ nüfusu görünmez kılmayı / gözden uzak tutmayı amaçlayan zihniyet yapısının farklı coğrafi ölçeklerdeki tezahürleridir. İzmir’de trans kadınlar özelinde yapılacak ileriki araştırmalarda, Bornova Sokak odağında Alsancak, görece yeni bir ikamet alanı olarak Hatay-Üçyol-Karataş hattı ve daha yeni bir destinasyon olarak Buca incelenebilir. Trans kadınların ve erkeklerin yurt deneyimleri de ayrıca akademik olarak daha ayrıntılı bir şekilde araştırılmayı beklemektedir.

Kent hakkı bağlamında ele alınması gereken, Bornova Sokak ve çevresinde gerçekleşen soylulaştırmanın, trans nüfusu nasıl etkilediği veya dönüştürdüğü, ileride yapılacak başka çalışmalar için önemli bir araştırma alanı olarak önerilmektedir. Bu tez çalışmasında ulaşılan sonuçlar, ilgili literatürle örtüşmektedir ve bu ilişki, Çizelge 6’dan izlenebilir.

Çizelge 6: Çalışma Bulguları ve İlgili Literatürle İlişkisi

	Mekânsal Dışlanma	Zorunlu Mekânsal Tercihler	Trans Nüfus Yoğunluğu	LGBTI+ İkamet Alanları	Olumlu bir İzmir İmajı	Güvende Hissedilen Yerler	Emlak Piyasasındaki Ayrımcılık	Konut İstikrarsızlığı/Güvensizliği ve Evsizlik	Tarihsel Süreç ve Kültürel Bağlam	İkametgâh Hareketliliği Literatürüyle Uyumlu Bulgular	Komşuluk ilişkilerinin Rolü	Kentin Tehlikeli Algılanan Yerleri	Soyulaştırma / Rant Sürecinin Etkileri	Olumsuz Komşuluk Deneyimleri
Selek 2001	✓													
Öz 2009	✓													
Durgun 2010	✓													
Deniz 2014	✓													
Deniz ve Özgür 2014	✓													
Efe-Güney vd. 2014	✓													
Hancıoğlu 2015	✓													
Efe-Güney vd. 2015	✓													
Balkan 2016	✓													
Yılmaz ve Göçmen 2016	✓													
Ördek 2017	✓													
Ray 2018	✓													
Soybakış 2019	✓													
Alkan 2022	✓													
Selek 2001	✓													
Efe-Güney vd. 2014	✓													
Efe-Güney vd. 2015	✓													
Hancıoğlu 2015	✓													
Balkan 2016	✓													
Yılmaz ve Göçmen 2016	✓													
Ördek 2017	✓													
Ray 2018	✓													
Alkan 2022	✓													
Uslu 2022	✓													
Selek 2001			✓											
Kolukıncık ve Çağlayan 2004			✓											
Efe-Güney vd. 2014			✓											
Balkan 2016			✓											
Ördek 2017			✓											
Ray 2018			✓											
Kolukıncık ve Çağlayan 2004				✓										
Efe-Güney vd. 2014				✓										
Efe-Güney vd. 2015				✓										
Yılmaz ve Göçmen 2016				✓										
Ray 2018				✓										

Göregenli vd. 2008	✓								
Tekeli 2011	✓								
Efe-Güney vd. 2014	✓								
Pekmezci ve Südaş 2021	✓								
Kaba ve Südaş 2022	✓								
Efe-Güney vd. 2014		✓							
Efe-Güney vd. 2015		✓							
Hancıoğlu 2015		✓							
Ray 2018		✓							
Alkan 2022		✓							
Uslu 2022		✓							
Durso ve Gates 2012			✓						
Abramovich 2017			✓						
Shelton vd. 2018			✓						
De Chants vd. 2022			✓						
Shelton vd. 2018				✓					
Abramovich 2017				✓					
Durso ve Gates 2012				✓					
De Chants vd. 2022				✓					
Selek 2001					✓				
Balkan 2016					✓				
Ördek 2017					✓				
Kalelioğlu 2013						✓			
Kaba & Südaş 2019						✓			
Özgür 2019						✓			
Uslu 2022						✓			
Kalelioğlu 2013							✓		
Kaba ve Südaş 2019							✓		
Özgür 2019							✓		
Efe-Güney vd. 2014								✓	
Ray 2018								✓	
Selek 2001									✓
Ördek 2017									✓
Uslu 2022									✓

KAYNAKLAR

- Abramovich, A. (2017). Understanding How Policy And Culture Create Oppressive Conditions For LGBTQ2S Youth In The Shelter System. *Journal Of Homosexuality*. 64(11): 1484-1501.
- Agnew, John A. "Space And Place", J. Agnew ve D. Livingstone (Ed.), The Sage Handbook Of Geographical Knowledge içinde, London, 2011, pp. 316-330
- Ahmed, S. (1999). Home and Away: Narratives of Migration and Estrangement. *International Journal of Cultural Studies*. 2(3): 329-347.
- Ahmed 2006: S. Ahmed. *Queer Phenomenology: Orientations, Objects, Others*. Duka University Press.
- Akalın, Ç. (2024). *Anıl Petek Diva*. <https://www.youtube.com/watch?v=Mdsrplk2OB8> (Son Erişim Tarihi: 25.04.2024).
- Akdaş, M. (2021). Görünmeyen Sınırların Kentsel Dönüşüm Projeleri ile Değişimi: İzmir Kadifekale Örneği. *Mimarlık ve Yaşam*. 6(2): 301-317.
- Akgün, A. (2019). *Kentsel Hareketlilikte Queer Kimliğin Gündelik Yaşam Pratikleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. 98 sayfa.
- Alpaslan, H. İ. (2013). Osmanlı Dönemi İzmir’inde Milletlerin Sosyo-Ekonomik Konumlarındaki Değişimlerin Yerleşim Dokusuna Etkileri. *Ege Coğrafya Dergisi*. 21(2): 25-35.
- Akpınar, Ö. (2014). Azra'nın Adı Unutulmayacak. 04.01.2014. <https://kaosgl.org/haber/azrarsquonin-adi-unutulmayacak> (Son Erişim Tarihi: 18.05.2024).
- Akıncı, S. E. (2006). *Boğaz Yerleşmelerinde Değişen İnsan-Çevre Etkileşimi ve Mahalle Bağlılığı: Kuruçeşme Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul. 109 sayfa.
- Aksak, P., Karadağ, A. (2022). "Neoliberal Kentleşme ve "Yaşanan Yerin Tercihi" Üzerine Ölçek Geliştirme Çalışması". *Ege Coğrafya Dergisi*, 31(1), 155-173

- Akşahin, V. (n.d.). Hala. [Auntie]. İhsan Hala. [Auntie İhsan]. Belgesel Film. [Documentary Film]. 2012 Full HD. Accessed March 14, 2014, <https://www.youtube.com/watch?v=B7bTAWrd9f0>.
- Alkan, A. (2009). Giriş: Cinsiyet Dinamiklerinin Peşinden Mekânın İzini Sürmek. A. Alkan (Ed.), *Cins Cins Mekân içinde* (s. 7-35). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Alkan, S. (2022). *Ankara Kentinde Ku(y)ir Görünürlüğü Ve Ku(y)ir Mekân*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara. 141 sayfa.
- Arslan ve Şenol 2017: Ö. Arslan, F. Şenol, "Boundary-Making Around A "Transgender Ghetto" In A Neighborhood: A Case In Alsancak, Izmir (Turkey)", AESOP Annual Congress'17, 11-14 July 2017, Lisbon, 1-17
- Atalay, İ. (2016). "Fransız Çocuk Yazınında Göç Örneği: Buranın Çocukları Başka Yerlerin Anne-Babaları". Tilbe, A. ve Bosnalı, S. (Ed.), *Göç Üzerine Yazın ve Kültür İncelemeleri içinde* (s. 55-79). London: Transnational Press.
- Atasoy, S. (2015). Yaşama Hakkı. TEDxIstanbul. Youtube videosu. https://www.youtube.com/watch?v=3C71BH_-ego (Son Erişim: 14/01/2024)
- Avcı, M. (2015). Kocek: a Genealogy of Cross-Dressed Male Belly Dancer (Dancing Boys) From Ottoman Empire to Contemporary Turkey. Yayımlanmamış Doktora Tezi. New York University.
- Aypar, G., Tanyaş, B. (2017). İstanbul'da Yaşayan Transların Dışlanma ve Ayrımcılık Deneyimleri Üzerine Nitel Bir Çalışma. *İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2(1): 71-90.
- Ayhan-Selçuk, İ. (2015). Kentsel Mekânın Ortak Kullanıcıları Lgbtt Bireylerin Türkiye'nin Başkenti Ankara'daki Yerleşim Pratikleri. *UHBAB*, 4(11): 92-115.
- Azar, B. Dikmen, K. Şeren, M. Yücel, Ş. Y. (2020). Üniversitelerde LGBTİ+ Eşitliğinin İzlenmesi. İzmir.
- Baker, E. (2003). Public Housing Tenant Relocation: Residential Mobility, Satisfaction, and the Development of a Tenant's Spatial Decision Support System, Ph.Doc.Thesis, The Adelaide University Departement of Geographical and Environmental Studies, Adelaide, Australia.

- Bal, Ş. (2018). *Bornova Sokağı'nda sürgünler olabilir!*. 19.07.2018. <https://www.haberekspres.com.tr/bornova-sokaginda-surgunler-olabilir> (Son Erişim Tarihi: 11.12.2023).
- Balkan, C. (2016). *İstanbul'un Dışlanma Mekânları: Cinsiyet Odaklı Altkültür İncelemesi ve Altkültürün Kent Parçaları ile İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul. 167 sayfa.
- Baams L, Wilson BDM, Russell ST. (2019). LGBTQ Youth in Unstable Housing and Foster Care. *Pediatrics*. 143(3). doi: [10.1542/peds.2017-4211](https://doi.org/10.1542/peds.2017-4211)
- Baykan B. G (2020). “Radikal Demokrat Yeşiller: 80’ler Türkiye’sinden Alternatif Bir Koalisyon”. *Mülkiye Dergisi*, 44(3), 487-513.
- Beauvoir 2019: De S. Beauvoir, *İkinci Cinsiyet*, Çev. G. Savran, İstanbul: Koç Üniversitesi Yay.
- Bell, D., Valentine, G. (Ed.) (2003). *Mapping Desire: Geographies Of Sexuality*. Routledge.
- Beltran, T., Allen, A. M., Lin, J., Turner, C., Ozer, E. J., Wilson, E. C. (2019). Intersectional Discrimination Is Associated with Housing Instability Among Trans Women Living in The San Francisco Bay Area. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*. 16(22): 4521.
- Bilgin, N. (2011). Sosyal Düşüncede Kent Kimliği. *İdealkent*, 2(3): 20-47.
- Bilgin, N., P. Uğurlar. 2010. “İzmir ve İzmirli’lere İlişkin Algı ve Temsiller”, “*İzmirli Olmak*” *Sempozyumu Bildirileri Kitabı*, 22-24 Ekim 2009, İzmir, 165-179.
- Bird, H. (1976). Residential Mobility And Preference Patterns İn The Public Sector Of The Housing Market. *Transactions Of The Institute Of British Geographers*, New Series 1(1): 20-33
- Biondo, R. (2017), *Lubunca: Lo slang queer del turco: Usi e funzioni sociolinguistiche a Istanbul e Berlino*, Venice, Università Ca’Foscari.
- Bockting, W. O. Miner, M. H., Swinburne Romine, R. E., Hamilton, A., Coleman, E. (2013). Stigma, Mental Health, and Resilience in an Online Sample of The US Transgender Population. *American Journal of Public Health*. 103(5): 943-951

- Bolt G. (2002). Turkish and Moroccan Couples and Their First Steps on the Dutch Housing Market: Co-Residence or Independence?. *Journal of Housing and the Built Environment*. 17: 269–292.
- Bondi, L., Rose, D. (2003). Constructing Gender, Constructing The Urban: A Review Of Anglo-American Feminist Urban Geography. *Gender, Place And Culture*. 10(3): 229-245.
- Bora, A. (2009). “Rüyası Ömrümüzün Çünkü Eşyaya Siner”. Ayten Alkan (Ed.), *Cins Cins Mekân* içinde (s. 63-75). İstanbul: Varlık.
- Brown, G., Browne, K. (Eds.). (2016). *The Routledge Research Companion To Geographies Of Sex And Sexualities*. London: Routledge.
- Brown, L.A. Moore, E. G. (1970) The Intra-Urban Migration Process: A Perspective, *Geografiska Annaler, Series B, Human Geography*. 52, (1): 1-13.
- Brown, G. Raymond, C. (2007). The Relationship Between Place Attachment And Landscape Values: Toward Mapping Place Attachment. *Applied Geography*. 27(2): 89-111.
- Brown, B. B. Werner, C. M. (1985). Social Cohesiveness, Territoriality, And Holiday Decorations: The Influence of Cul-De-Sacs. *Environment And Behavior*. 17(5): 539-565.
- Brown, B. B. Perkins, D. D. “Disruptions in Place Attachment”, In *Place Attachment*, Ed. I. Altman, S. Low, Boston, MA: Springer US, 1992, pp.279-30.
- Büyük, Okşan. (2021). Bir Trans Kadının Başına Gelen İnanılmaz Olaylar. <https://www.youtube.com/watch?v=G3Pz6VtSVdc> (Son Erişim Tarihi: 10.11.2023).
- Cadwallader, M. T. (1992). *Migration and Residential Mobility: Macro and Micro Approaches*. University of Wisconsin Press.
- Candan, C. (Yönetmen) 2013. *Benim Çocuğum*. Belgesel. Surela Film Yapım. Süre: 82' Türkçe

- Castellanos, H. Daniel (2016). The Role Of Institutional Placement, Family Conflict, And Homosexuality In Homelessness Pathways Among Latino Lgbt Youth In New York City. *Journal Of Homosexuality*. 63(5): 601-632.
- Cerezo, A., Morales, A., Quintero, D., Rothman, S. (2014). Trans Migrations: Exploring Life At The Intersection Of Transgender Identity And Immigration. *Psychology Of Sexual Orientation And Gender Diversity*. 1(2): 170.
- Choi, S. K., Wilson, B. D. M., Shelton, J., Gates, G. (2015). Serving Our Youth 2015: The Needs And Experiences Of Lgbtq Youth Experiencing Homelessness. The Williams Institute With True Colors Fund.
- Clark, W. A., Lisowski, W. (2017). Decisions To Move And Decisions To Stay: Life Course Events And Mobility Outcomes. *Housing Studies*. 32(5): 547-565.
- Clark, W. A. V., Dieleman, F. M. (2017). Households And Housing: Choice And Outcomes In The Housing Market.
- Clark, W. A. V., Deurloo, M. C., Dieleman, F. M. (2006). Residential Mobility And Neighbourhood Outcomes. *Housing Studies*. 21: 323-342.
- Clark, W. A., Huang, Y. (2003). The Life Course And Residential Mobility In British Housing Markets. *Environment And Planning A*. 35(2): 323-339.
- Clark, W. A. V. Onaka, J.L. (1983). Life Cycle And Housing Adjustment As Explanations Of Residential Mobility. *Urban Studies*. 20: 47-57.
- Condon, B. (2004) (Yönetmen). *Kinsey: Let's Talk About Sex*. 118 dk. İngilizce, ABD
- Cotten, T. (Ed.). (2012). *Transgender Migrations: The Bodies, Borders, And Politics Of Transition*. Routledge.
- Coulter, R., Scott, J. (2015). What Motivates Residential Mobility? Re-Examining Self-Reported Reasons For Desiring And Making Residential Moves. *Population, Space And Place*. 21(4): 354-371.
- Coulter, R., Van Ham, M. (2013). Following People Through Time: An Analysis Of Individual Residential Mobility Biographies. *Housing Studies*. 28(7): 1037-1055.
- Cresswell, J. (2013). *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among Five Approaches*.

- Cresswell, T. (2008). Place: Encountering Geography As Philosophy. *Geography*. 93:132-139
- Cresswell, T. "Place". **International Encyclopedia Of Human Geography** İçinde, R. Kitchin ve N. J. Thrift Elsevier (Ed.), 2009, Uk.
- Cresswell, T. "Place". Human Geography İçinde, R. Lee, N. Castree, R. Kitchin, V. Lawson, A. Paasi, C. Philo, S, Radcliffe, S, M, Roberts, C, W. C. Withers (Ed.). Sage Reference. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore. 2014. pp.3-21.
- Crowder, K., South, S. J. (2011). Spatial And Temporal Dimensions Of Neighborhood Effects On High School Graduation. *Social Science Research*, 40(1): 87-106.
- Crull, S. R. (1996). Housing İnadequacy And Satisfaction Of Black And White Households İn Poverty. *Housing And Society*. 23(2): 1-14.
- Curran, W. (2022). SAYING 'YES' TO WHAT?: YIMBY And Urban Redevelopment İn Chicago. *International Journal Of Urban & Regional Research*. 46: 296–300.
- Çağlayan, S. Kolukırcık, S. (2004). Kentsel Doku ve Travestiler: Toplumsal Uzlaşma Arayışında İzmir Örneği. *Lezbiyen ve Geyelerin Sorunları ve Toplumsal Barış İçin Çözüm Arayışları Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Ayrıntı Yayınları Ankara. 34-48.
- Çakır, B. (2005). *İstanbul'da Eski ve Yeni Yerleşim Yerlerinde Komşuluk İlişkilerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 283 sayfa.
- Çakırlar, C., Delice, S. (2012). *Yerel ile Küresel Arasında: Türkiye'de Cinsellik, Kültür Ve Toplumsallık*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Çalışkan, D. (2014). *Queer Mothers and Daughters: The Role of Queer Kinship in The Everyday Lives of Trans Sex Worker Women in İstanbul*. Sabancı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kültürel Çalışmalar ABD. Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi. 156 sf. İstanbul
- Çalışkan, V., Sarış, F. (2008). Çanakkale Şehrinde Üniversite ve Konut İlişkisi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13(20): 215-237.
- Çayır, K. (2012). Gruplararası İlişkiler Bağlamında Ayrımcılık. Der. K. Çayır ve M. A. Ayhan, *Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar* içinde (5-17). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul.

- Çetin, İ. (2011). Kentiçi Bir Çöküntü Alanı Örneği: Kadifekale’de Mekân Sosyolojisi Denemesi. *Sosyoloji Dergisi*, 25: 53-80.
- Çetinbaş, T. (2019). *Cinsiyet Kimliği Ayrımcılığı ve Ana Akım Medyada Görünmezlik: Transgender Ölümleri (İntiharları, Cinayetleri)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul. 548 sayfa.
- Çevrimli, B. A., Çevrimli, S. C., Ulusoy, M. (2024). Konut ve Çevresinde Fiziksel Erişilebilirliğin Değerlendirilmesi: Isparta Akkent TOKİ Toplu Konutları Örneği. *Artium*, 12(1): 44-58.
- De Chants, J. P., Shelton, J., Anyon, Y., Bender, K. (2022). “I Just Want To Move Forward”: Themes Of Resilience Among LGBTQ Young Adults Experiencing Family Rejection And Housing Insecurity. *Children And Youth Services Review*. 139.
- Değirmenci, E. Demirli, C. (2019). Çekirdek veya Geniş Ailede Yetişen Bireylerde Sosyal Onay İhtiyacı ile Benliğin Farklılaşması Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, 2(1): 79-95.
- Deniz, A. (2014). Bedeni ve mekânı konuşmak: LGBTT’lerin Ankarası. <https://kaosgl.org/gokkusagi-forumu-kose-yazisi/bedeni-ve-mekni-konusmak-lgbttrsqoulerin-ankarasi> (Son Erişim Tarihi: 14.08.2024).
- De Jong, G. F. (1994) Choice Processes in Migration Intentions and Behaviour, International Summer School, the Netherlands Graduate School of Research in Demography, Wasenaar, The Netherlands.
- Dewilde, C., Stier, H. (2014). Homeownership In Later Life–Does Divorce Matter?. *Advances In Life Course Research*. 20: 28-42.
- Devine-Wright, P. (2009). Rethinking Nimbyism: The Role Of Place Attachment And Place Identity in Explaining Place-Protective Action. *Journal Of Community & Applied Social Psychology*. 19(6): 426-441.
- Dirlik ve Türken 2020: S. Dirlik, S. Türken, “Türkiye İşletmecilik Tarihinde Levantenler”, 3. *İşletme Tarihi Konferansı*. 24 Eylül 2020, İstanbul, 42-50.

- Duberman, M. B., M. Vicinus, G. Chauncey, Jr. (Ed.). (1989). *Hidden From History: Reclaiming The Gay And Lesbian Past*. New York: New American Library.
- Tarihten Gizlenenler: Gey ve Lezbiyen Tarihine Yeni Bir Bakış. Çev. S. Göktaş. 2001. Phoenix Yayınevi. Ankara
- Doan, P.L. (2007). Queers İn The American City: Transgender Perceptions Of Urban Space. *Gender, Place, And Culture*. 14(1): 57–74.
- Dökmeci, V., Berköz, L. (2000). Residential-Location Preferences According to Demographic Characteristics in Istanbul. *Landscape and Urban Planning*. 48: 45-53.
- Dupuis, A., Thorns, D. C. (1998). Home, Home Ownership and the Search for Ontological Security. *The Sociological Review*, 46(1), 24-47.
- Durgun, D. (2010). Eşcinsel Mekânlar: Erkek Eşcinseller Arası İletişim. *Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar*. Sayı 12.
- Durso, L. E., Gates, G. J. (2012). Serving Our Youth: Findings From A National Survey Of Service Providers Working With Lesbian, Gay, Bisexual, And Transgender Youth Who Are Homeless Or At Risk Of Becoming Homeless. The Williams Institute With True Colors Fund And The Palette Fund.
- Dübüş-Koç, N. (2012). *Samsun'da Şehiriçi İkametgah Hareketliliği*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Samsun. 103 sayfa.
- Dündar, E., Kaya, G. (2022). Eski Bir Gecekondu Mahallesiindeki Dönüşüm Dinamikleri ve Çelişkiler (Buca İlçesi Kuruçeşme Mahallesi Örneği). *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 24(1): 301-328.
- Eceral, T. Ö., Uğurlar, A. (2017). Hanehalkı Konut Hareketliliğini Etkileyen Faktörler: Ankara Örneği. *Journal Of Planning*. 27(3): 347-361.
- Edgü, E. (2021). Hayatta Kalma Güdüsü: Bir Mekânsal Algı Süreci. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 19(1): 217-241.
- Efe-Güney, M. Ergin, Ş. Ayhan-Selçuk, İ. (2013). **Cinsel Alanda Öteki Olarak Tanımlanan Nüfusun Alan Kullanımı – Ankara ve İzmir Örneği**. Dokuz Eylül

Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma Projesi Raporu. 371 sf. Proje No: 2011.KB.FEN.039. İzmir.

Efe Güney, M., Ayhan Selçuk, I., Ergin, Ş. (2014). Lgbtt Nüfusunun Kentle Kurdukları İlişkinin Belirlenmesi İçin Kullandıkları Alanların Çalışma, Yaşama ve Alış-Veriş Alanları Kapsamında İncelenmesi: İzmir Örneği. *Journal Of International Social Research*. 7(32): 594-611.

Efe-Güney, M., Ergin, Ş., Ayhan Selçuk, İ. (2014). *Cinsel Alanda Öteki Olarak Tanımlanan Nüfusun Kentsel Alan Kullanımı*. İzmir: Bilim Ofset. DEÜ Mimarlık Fakültesi Yayını (MİMİF-AR-02-2014).

Efe-Güney, M., Demircioğlu, F. (2015). LGBTT Bireylerin Buluşma Noktası Olarak Kullandıkları Mekânların Şehir Planlama Kapsamında İncelenmesi. *Planning*. 25(2): 147-157.

Efe-Güney, M., S. Tanrıverdi, H. Akbudak, B. Tuncay, F. Ay, N. Şanlı. (2022). “Kadın Dostu Kent Planlama Yaklaşımı Kapsamında Kentsel Yoksunluğun Değerlendirilmesi: Çiğli Örneği”. *İdeal Kent. Bölgesel Çalışmalar Özel Sayısı*. 13: 433-477

Ekşisözlük, (2001). “Ömerağa” <https://eksisozluk1923.com/omeraga--201157> (Son Erişim: 13/12/2023)

Elden, S. “Space”. **International Encyclopedia Of Human Geography** içinde, I. R. Kitchin ve N. J. Thrift (Ed.). Elsevier. Uk. 2009. pp.262-267.

Ergöz-Karahan, E. (2009). Konut Talebinin Modellenmesi ve Konut Kariyeri Kavramı Housing Career Concept For Explaining Housing Demand. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 8(15): 79-105.

Ergün, C., Koçancı, M. (2017). Yoksulluk ve Kentsel Mekân Üzerine Birkaç Not. *Toplum ve Demokrasi*, 11(24): 201-228.

Fernández, G.F.M., Pérez, F.R., Abuín, J.M.R. (2003). Components Of The Residential Environment And Socio-Demographic Characteristics Of The Elderly. *Journal of Housing For the Elderly*, 18(1): 25-49.

Findlay, A. (2003). Population Geographies For The 21st Century. *Scottish Geographical Journal*. 119: 177-190.

- Findlay, A., Graham, E. (1991). The Challenge Facing Population Geography. *Progress in Human Geography*. 15(2): 149–162.
- Fortier, A-M. “Making Home: Queer Migrations And Motions Of Attachment”. In S. Ahmed, C. Castañeda, A-M. Fortier & M. Sheller (Eds.), **Uprootings/Regroundings: Questions Of Home And Migration**, Berg, 2003, Pp. 115–135.
- Fried, M. (1982). Residential Attachment: Sources Of Residential And Community Satisfaction. *Journal of Social Issues*. 38: 107-119.
- Fried, M. (2000). Continuities And Discontinuities Of Place. *Journal of Environmental Psychology*. 20: 193-205.
- Frontczak, M., Andersen, R.V., Wargocki, P. (2012). Questionnaire Survey On Factors Influencing Comfort With Indoor Environmental Quality In Danish Housing. *Building And Environment*. 50: 56-64.
- Fuller, N. (1995). The Impact Of Relocation On Public Housing Tenants: A Survey Of Residents Experiences. *Australian Planner*. 32(3): 175-180.
- Galster, G. C., Hesser, G. W. (1981). Residential Satisfaction: Compositional And Contextual Correlates. *Environment And Behavior*. 13: 735-758.
- Gamarel, K. E., King, W. M., Mouzoon, R., Xie, H., Stanislaus, V., Iwamoto, M., Operario, D. (2020). A “Tax” On Gender Affirmation And Safety: Costs And Benefits Of Intranational Migration For Transgender Young Adults In The San Francisco Bay Area. *Culture, Health & Sexuality*. 23(12): 1763-1778.
- Gates, G. J. (2014). LGBT Demographics: Comparisons Among Population-Based Surveys.
- Genç LGBTİ+ Derneği. (2018). *LGBTİ+ Yurt Deneyimleri*. İzmir.
- Giddens, A. (1994). *Modernliğin Sonuçları*. Ayrıntı Yayınları. İstanbul.
- Giddens, A. (2010). *Modernite ve Bireysel-Kimlik*. Say Yayınları. İstanbul.
- Giesecking, J. J. “Queering The Meaning Of ‘Neighbourhood’: Reinterpreting The Lesbian-Queer Experience Of Park Slope, Brooklyn, 1983-2008.” In **Queer**

- Presences And Absences**, Yvette Taylor ve Michelle Addison (Ed.), London: Palgrave Macmillan. 2013, pp.178–200
- Giesecking, J. J. “Lgbtq Spaces And Places”, In **LGBTQ America: A Theme Study of Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, and Queer History**, Springate E. M. (Ed.), Washington, DC. 2016, Chapter 14.
- Günel, B., Esin, N. (2007). İnsan-Mekân İletişim Modeli Bağlamında Konutta Psiko-Sosyal Kalitenin İrdelenmesi. *İTÜDERGİSİ/A*. 6(1): 19-30.
- Gündüz, T. (2015). *Bir Meslek Grubu Olarak Seks İşçileri ve Ahlakın Farklı Tezahürleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul. 93 sayfa.
- Güneş, A. (2016). *Göçe Kuşak Lazım*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Gober, P., Tyner J.A. “Population Geography”. In Gaile, G.L., Willmott, C.J. (Eds.), **Geography in America at the Dawn of the 21st Century**, Oxford University Press, Oxford, 2004, pp.185-199
- Gökten, M. (1991). *Toplu Konutlarda İnsan-Mekân İlişkileri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ege Üniversitesi. İzmir. 135 Sayfa.
- Göregenli, M., E. Ömüriş, P. Karakuş. (2008). *Kurvaziyer Gemilerle İzmir’e Gelen Yolcuların İzmir’e İlişkin Algı ve Değerlendirmeleri, Alışveriş Deneyimleri, Mekânsal Hareketlikleri*. İzmir Ticaret Odası Kamuoyu Araştırma Ofisi. Araştırma Raporu. İzmir
- Göregenli, M., Karakuş, P., Kösten, E. Y. Ö., Umuroglu, I. (2014). Mahalleye Bağlılık Düzeyinin Kent Kimliği ile İlişkisi İçinde İncelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*. 29(73): 73.
- Göregenli, M. (2010). *Çevre Psikolojisi: İnsan-Mekân İlişkileri*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. İstanbul.
- Göregenli, M., Karakuş, P. (2014). Göç Araştırmalarında Mekân Boyutu: Kültürel ve Mekânsal Bütünleşme. *Türk Psikoloji Yazıları*. 17(34): 101-115.
- Graham, E., Boyle, P., (2001). (Re)Theorizing Population Geography: Mapping The Unfamiliar. *International Journal of Population Geography*. 7(6): 389-394.

- Grant, J. M., Mottet, L. A., Tanis, J., Harrison, J., Herman, J. L., Keisling, M. (2011). *Injustice at Every Turn: A Report Of The National Transgender Discrimination Survey*. National Center For Transgender Equality And National Gay And Lesbian Task Force.
- Green, A. E. (1997). A Question Of Compromise? Case Study Evidence On The Location And Mobility Strategies Of Dual Career Households. *Regional Studies*. 31(7): 641-657.
- Greenberg, M. R. (2009). Neighborhood Quality And The Older Elderly: Theory And Two Pilot Tests. *Human Ecology Review*. 16(2): 184-194.
- Gregory, D., Johnston, R., Pratt, G., Watts, M. J. ve Whatmore, S. (2009). Home. The Dictionary of Human Geography içinde (s. 339-342). West Sussex: Wiley-Blackwell.
- Guest, A.M., Lee, B.A. (1983). Sentiment and Evaluation as Ecological Variables. *Sociological Perspectives*. 26: 159-184.
- Gündoğdu, M., Kuru, A., Özkök, M. K., Yeler, G., Erşan, Ş. (2019). Yapılı Çevre Özellikleri ve Konut-Konut Çevresi Kullanıcı Memnuniyeti Etkileşimi: Kırklareli Merkez Örneği. *Megaron*, 14(4).
- Güner, U., Kalkan, P., Öz, Y., Özsoy, E. C., Söyle, F. (2011). *Türkiye’de Cinsel Yönelim veya Cinsiyet Kimliği Temelinde Ayrımcılığın İzlenmesi Raporu*. 1 Ocak–30 Haziran 2010.
- Gürbilek 2014: N. Gürbilek. *Ev Ödevi*. Metis Yayınları.
- Hancıoğlu, F. (2015). *Kentsel Mekânda" Öteki" Nin Ayrışması: Cihangir Örneğinde" LGBT" Kimliğin Mekânsal Ayrışma Deneyimi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 299 sayfa.
- Hegarty, P. (2018). *A Recent History of Lesbian and Gay Psychology: From Homophobia to LGBT*. London, United Kingdom: Routledge.
- Helderman, A.C., Mulder, C. H., Ham, M.V. (2004). The Changing Effect Of Home Ownership On Residential Mobility In The Netherlands, 1980–98. *Housing Studies*. 19(4): 601-616.
- Hooks 2015: B. Hooks. *Yearning: Race, Gender, and Cultural Politics*. South End Press.

- Hidalgo, M. C., & Hernandez, B. (2001). Place Attachment: Conceptual And Empirical Questions. *Journal Of Environmental Psychology*. 21(3): 273-281.
- Holt-Jensen 2017: A. Holt-Jensen. *Coğrafya Tarihi Felsefesi ve Temel Kavramları*. İdil Yayıncılık. İstanbul
- Hugo, G. (2006). Population Geography. *Progress in Human Geography*. 30(4): 513-523.
- Hummon, D. M. “Community Attachment: Local Sentiment And Sense Of Place”, I. Altman ve S. Low (Eds.) **Place Attachment** İçinde, Plenum, New York, 1992, pp.253-278
- Hunt, P. “Gender and the Construction of Home Life”, G. Allan ve C. Crow (Eds.), **Home And Family: Creating The Domestic Sphere** içinde, London: The Macmillan Press. 1989, pp. 66-81.
- Hürriyet. (2021). *Alsancak Bornova Sokağı Yayaların Oluyor*. 26.11.2021 <https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/izmir/alsancak-bornova-sokagi-yayalarin-oluyor-41947997> (Son Erişim Tarihi: 15.11.2023).
- Işık, Ş. (2009). Türkiye’de Eğitim Amaçlı Göçler. *Coğrafi Bilimler Dergisi*. 7(1):27-37.
- İnceoğlu, A. (1999). *Evin Anlamı ve Kentlileşme Süreçleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. 175 sayfa.
- İnceoğlu, Y. ve Çoban, S. (2014). “Ötekileştirme Sürecinde Medyanın Yeri”, Y. İnceoğlu, ve S. Çoban. (Ed.). **Azınlıklar, Ötekiler ve Medya**. (s. 50-98). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- İzmir Büyükşehir Belediyesi. 2021. “Alsancak Bornova Sokağı yayaların oluyor” 26 Kasım 2021. <https://www.izmir.bel.tr/tr/Haberler/alsancak-bornova-sokagi-yayalarin-oluyor/45926/156> (Son Erişim: 10/01/2024)
- Jacobs, A. ve Appleyard, D., (1987), Toward An Urban Design Manifesto. *AAG Journal*. 53: 112-120.
- Jobbehdar-Nourafkan, N., Jumah, B. Asif, R., Dehghanmongabadi, A. (2020). “Conflicts between Students Living on-Campus Dormitories: The Case of Dormitories at Eastern Mediterranean University Campus”. *SEISENSE Journal of Management*. 3(4): 31-43.

- Kaba, B. (2017). *Kapalı Yerleşmelerde İnsan ve Yer İlişkileri: Mavişehir (İzmir) Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir. 233 sayfa.
- Kaba, B., İ. Südaş. (2019). “*Mavişehir’in Belirli Kuralları Vardır*”: *Kapalı Yerleşmelerde İnsan-Mekân İlişkileri*. 2. Baskı. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. İzmir.
- Kaba, B. Südaş, İ. (2022). İzmir’deki İstanbullu Yaşam Tarzı Göçmenlerinin “İzmir İmajı”. *Sosyoloji Dergisi*. 44: 249-273.
- Kabadayı, H. (2006). *Yaşam Kalitesi ve Kullanıcı Memnuniyetinin Kentsel Tasarımdaki Etkisine Çok Boyutlu Yaklaşım*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. 74 Sayfa.
- Kablay, S., Çakmak, G. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Gelir-Harcama İlişkisinin Kent Ekonomisine Katkısı: Ordu Üniversitesi Örneği. *Emek Araştırma Dergisi*. 12(19): 191-224.
- Kalelioğlu, M. R. (2013). *Bolu Kentinde İkametgâh Memnuniyeti Bağlamında Kent İçi Hareketlilik*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara. 274 sayfa.
- KAOS GL. (2009). Nefret Suçlarının Bugünü. <https://kaosgl.org/gokkusagi-forumu-kose-yazisi/nefret-suclarinin-bugunu> (Son Erişim: 02.03.2024)
- KAOS GL. (2020). *Sıkça Sorulan Sorular*, Ankara.
- Kara, H. Z., Aykul, M., Pulat, A. B. (2019). Neden ve Sonuçları İtibariyle Üniversite Öğrencilerinin Barınma Sorunu. *Pesa Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 5(2): 78-91.
- Karadağ, A., Turut, H. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Kentsel Çevre Algısı Üzerine Bir Araştırma: İzmir Örneği. *Coğrafi Bilimler Dergisi*. 11(1): 31-51.
- Karahan, E. E. (2008). *Konut Kariyerini Etkileyen Faktörler ve Konut Talebini Açıklamaya Yönelik Kavramsal Bir Model*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul. 203 sayfa.

- Karaşar, B. (2014). *Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Onay İhtiyacının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara. 150 sayfa.
- Kasarda, J. D., Janowitz, M. (1974). Community Attachment In Mass Society. *American Sociological Review*. 39: 328-339.
- Kellekci, Ö. L., Berköz, L. (2006). Konut ve Çevresel Kalite Memnuniyetini Yükselten Faktörler. *İTÜDERGİSİ/a*. 5(2).
- Keuroghlian, A. S., Shtasel, D., Bassuk, E. L. (2014). Out On The Street: A Public Health And Policy Agenda For Lesbian, Gay, Bisexual, And Transgender Youth Who Are Homeless. *American Journal Of Orthopsychiatry*. 84(1): 66.
- Kim, Won-Pil. (2015). Effects of Physical Living Environment on the Social Interaction and Perceived Sense of Community among Students in University Dormitory. *The Journal of Korean Institute of Educational Facilities*. 22(5): 3-10.
- Kinsey, A. C., Pomeroy, W. B., Martin, C. E. (1948). *Sexual Behavior in the Human Male*. W. B. Saunders Company. Philadelphia & London.
- Kinsey, A. C., Pomeroy, W. B., Martin, C. E., Gebhard, P. H. (1953). *Sexual Behavior in the Human Female*. Indiana University Press.
- Kintrea, K. Clapham, D. (1986). Housing Choice and Search Strategies Within An Administered Housing System. *Environment and Planning A*. 18: 1281-1296
- Knox, P. L., S. A. Marston (2013). *Human Geography: Places and Regions in Global Context*. Pearson.
- Kocabıyık, S. (2019). Yaşlanmadan Ölmek: Yaşlı Trans Kadın Olmak. *Senex: Yaşlılık Çalışmaları Dergisi*. 3(3): 19-32.
- Koçak-Turhanoglu, F. A., Beklan-Çetin, O. (2023). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında ‘Ev’in Anlamı ve Ev İle Kurulan İlişkinin Farklılaşması. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*. 26(1): 40-60.
- Korkmaz ve Avcı 2018: Korkmaz, M., Avcı, İ. A. “Halk Sağlığı Hemşirelerinin LGBT Bireylerin Sağlıklı Yaşam Sürdüremelerindeki Rolü”, 30 Kasım-2 Aralık, Samsun, Vol. 3, pp. 460-466.

- Kulu, H., Milewski, N. (2007). Family Change And Migration İn The Life Course: An Introduction. *Demographic Research*. 17: 567-590.
- Kurbanoglu, E. (2011). Türkiye'deki LGBTTT Hareketin Tarihi, A. Erol (Editör), *Heteroseksizme Karşı Gökkuşığı Anti-Homofobi Kitabı / 3 içinde* (s. 229-257). Ankara: Ayrıntı Basımevi.
- Lambda İstanbul. (2010). *İt İti Isırmaz: Bir Alan Araştırması, İstanbul'da Yaşayan Trans Kadınların Sorunları*. İstanbul.
- Lalli, M. (1992). Urban-Related Identity: Theory, Measurement, And Empirical Findings. *Journal Of Environmental Psychology*. 12(4): 285-303.
- Lara, J. E. (2024). Heteronormativity And Fair Housing: Comparing Housing Opportunities Among Cisgender And Transgender Women. CUNY Academic Works.
- Lewicka, (2010). What Makes Neighbourhood Different From Home And City? Effects Of Place Scale On Place Attachment. *Journal of Environmental Psychology*. 30: 35-51.
- Lewicka, M. (2011). Place Attachment: How Far Have We Come in The Last 40 Years?. *Journal Of Environmental Psychology*. 31(3): 207-230.
- Low and Altman 1992: Low, S., Altman, I. *Place Attachment*. Plenum, New York
- Lu, M. (1999), Determinants Of Residential Satisfaction: Ordered Logit Vs. Regression Model, *Growth and Change*. 30(2): 264-276.
- Maher, C. (1994) Residential Mobility, Locational Disadvantage And Spatial İnequality İn Australian Cities. *Urban Policy And Research*. 12(3): 185-191.
- Maltaş-Erol, A. (2023). Yok-Yerde Kök Salmak: Feminist Ütopyalarda Ev Kurgusu. *KAÜİİBFD*. 14(28): 1051-1072.
- Manzo, L., Devine-Wright, P. (Eds.). (2013). *Place Attachment: Advances İn Theory, Methods And Applications*. Routledge.
- May, J, P. Cloke. "Home", **Encyclopedia of Human Geography**, Ed. B. Warf, London, 2006, pp.225-226.
- Massey 1995. D. Massey. *Spatial Divisions Of Labour: Social Structures And The Geography Of Production*. Bloomsbury Publishing.

- Massey 2001: D. Massey. *Space, place and gender*. University of Minnesota Press
- Merriam, S. B., Tisdell, E. J. (2015). *Qualitative Research: A Guide To Design And Implementation*. John Wiley & Sons. Türkçesi: Ed. S. Turan. (2023). Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Rehber. Ankara.
- Mesch, G. S., Manor, O. (1998). Social Ties, Environmental Perception, And Local Attachment. *Environment And Behavior*. 30(4): 504-519.
- Mirioğlu, G. (2018). Kentlere feminist coğrafya perspektifinden bakmak. *Ege Coğrafya Dergisi*. 27(2): 183-194.
- Morris, E. W., Winter, M. (1975). A Theory Of Family Housing Adjustment. *Journal Of Marriage And The Family*. 79-88.
- Mulder, C. H., Wagner, M. (2010). Union Dissolution And Mobility: Who Moves From The Family Home After Separation?. *Journal Of Marriage And Family*. 72(5): 1263-1273.
- Muzaffer, A. (1995). Değişik Yaş ve Risk Gruplarında Hepatitis C Virus (HCV) İnfeksiyonu İnsidansının Araştırılması. Tıpta Uzmanlık Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara. 47 sayfa.
- Nar ve Atlıg 2022: Y. Nar, E. Atlıg, "Türkiye'de Transseksüel Kadınlar Üzerine Yazılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi", *I. Uluslararası Ege Sosyal Bilimler Lisansüstü Öğrenci Kongresi Bildiriler Kitabı*. 1-3 Haziran 2022. İzmir. 330-340.
- ODTÜ Göç Araştırmaları Grubu, Akis, Y. Demirkol, E. Hamit, M. Karakılıç, Z. Dağdelen, G. Şahin-Malkoç, N. Uzar-Özdemir, F. Zırh, B.C. (2015). "Türkiye Göç Araştırmalarında Araştırmacı Deneyimleri: Göç Araştırmalarında Araştırmacının Konumu Üzerine Öz-Düşünsel Bir Bakış". Körükmez, L. Ve Südaş, İ. (Der.) *Göçler Ülkesi İçinde*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 197-227.
- Oğurlu, I. (2014). Çevre-Kent İmajı-Kent Kimliği-Kent Kültürü Etkileşimlerine Bir Bakış/An Outlook On The Interactions Of Environment-Urban Image-Urban Identity-Urban Culture. *Istanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*. 13(26): 275.
- Ördek 2017: K. Ördek. *Bir Zorunlu Göç Hikâyesi: Eryaman*. Kırmızı Şemsiye Yayınları. Ankara

- Önen, E. (2011). "Merkezdeki Kenar: Kadifekale". *Kent, Çevre ve Yerel Yönetimler Üzerine Yazılar* (Hazırlayan: Engin Önen), s. 25-32. Printer Ofset. İzmir.
- Öner, A. (2015). *Beyaz Yakalı Eşcinseller; İşyerinde Cinsel Yönelim Ayrımcılığı ve Mücadele Stratejileri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Öz, Y. (2009). "Ahlaksızların" Mekânsal Dışlanması. A. Alkan (Ed.), *Cins Cins Mekân* içinde (s. 284-303). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Öz, Y. (2019). LGBTİ+'ların İnsan Hakları 2018 Yılı Raporu.
- Özcan, D. (2014). *Cinsiyet Kültürünün Paradoksu: Dışlama ve İçerme Pratikleriyle Trans Kadınlar: Mersin Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin. 255 sayfa.
- Özcan-Kocatürk, F. (2006). Konut Alanı Yer Seçimi ve Hanehalkı Hareketliliğine Yönelik Kuramsal Bir İnceleme. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 21(2): 73-95.
- Tümertekin E., N. Özgüç (2022). *Beşeri Coğrafya: İnsan, Kültür, Mekân*. 20. Basım. Çantay Kitabevi. İstanbul
- Özgüç, N. (1998). *Kadınların Coğrafyası*. Çantay Kitabevi. İstanbul
- Özgür, E. M. (2009). İkametgâh Memnuniyeti ve Şehir İçi İkametgâh Hareketliliği. *Turkish Journal Geographical Sciences*. 7(2): 111-127.
- Özgür, E. M. ve Deniz, A. "'Görünmez Ol'dan 'Her Yerdeyiz Ayol'a: LGBTT Bireylerin Ankarası", *Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi*, Muğla, Türkiye, 2014, s. 942.
- Özgür, E. M., Yasak, Ü. (2009). Şehir İçi İkametgâh Hareketliliğine Kuramsal Bir Bakış. *Coğrafi Bilimler Dergisi*. 7(1): 39-50
- Özgür, E. M. (2016). Bir Alt Alan Olarak Nüfus Coğrafyasının Geçmişi, Bugünü ve Geleceği. *Ege Coğrafya Dergisi*. 25(1): 1-36.
- Özgür, E. (2021). Türk Beşeri Coğrafyasında İhmal Edilmiş Bir Paradigma: Hümanist Coğrafya. *Ege Coğrafya Dergisi*. 30(1): 205-224.
- Öztürk, Aslı. (2013). Türkiye'de Eşcinselin Portresi. Outnow. <https://www.haberturk.com/yasam/haber/824559-turkiyede-escinselin-portresi> (Son Erişim Tarihi: 18.03.2024).

- Pacione, M. 2005. *Urban Geography: A Global Perspective*. Second Edition. Routledge, New York
- Pasin, B. (2014). “Bir Assemblage Olarak Kent: Kuir Kimliklerin Bilişsel Kent Haritalarını Okumak”. *Ankara Mimarlar Odası Dosya: Kimlik ve Yer*. 33: 60-69.
- Pain, H. (1997). Social Geographies of Women’s Fear of Crime. *Environment and Planning A*. 29(3): 559-576.
- Pickvance, C.G. (1974). Life Cycle, Housing Tenure And Residential Mobility: A Path Analytic Approach. *Urban Studies*. 11:171-188.
- Proshansky, H. M. (1978). The City and Self-Identity. *Environment and Behavior*. 10: 147-169.
- Proshansky, H. M., Fabian, A. K., Kaminoff, R. (1983). Place-Identity: Physical World Socialization Of The Self. *Journal Of Environmental Psychology*. 3: 57-83.
- Puar, J. (2002). A Transnational Feminist Critique Of Queer Tourism. *Antipode*. 34(5): 935-946.
- Pulat, G., (1996). Toplu Konutlarda Kullanıcı Memnuniyetinin Değerlendirilmesi Yerleşmelerde Sosyal Etkileşimin İrdelenmesi, *Konut Araştırmaları Sempozyumu*, T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Ankara, 1-2 Temmuz 1993, Konut Araştırmaları Dizisi 1, S. 279-298.
- Pryor JT, Ta D, Hart J. (2016). Searching For Home: Transgender Students And Experiences With Residential Housing. *College Student Affairs Journal*. 34(2): 43–60.
- Rabe, B., Taylor, M. (2010). Residential Mobility, Quality Of Neighbourhood And Life Course Events. *Journal Of The Royal Statistical Society A*. 173(3): 531-555.
- Sak, R., Şahin-Sak, İ. T., Şendil, Ç. Ö., Nas, Eşref. (2021). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*. 4(1): 227-256.
- Ray, S. (2018). *LGBTİ’lerin Mekansal Eğilimi ve Homofobinin Mekanlara Yansımaları: Antalya Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Antalya. 77 sayfa.
- Rowland, D. (1982). Living Arrangements And The Later Family Life Cycle In Australia *Australian Journal Of Ageing*. 1: 3–6

- Relph 1976: Relph, E. *Place and Placelessness*. Pion Limited, London.
- Reynolds, A. (2013). Representation and Rights: The Impact Of LGBT Legislators In Comparative Perspective. *American Political Science Review*. 107(2), 259-274.
- Redden, M., Gahagan, J., Kia, H., Humble, Á. M., Stinchcombe, A., Manning, E., Thomas, R. (2023). Housing As A Determinant Of Health For Older LGBT Canadians: Focus Group Findings From A National Housing Study. *Housing And Society*. 50(1): 113-137.
- Ritterbusch, A. E. (2016). Mobilities at gunpoint: The geographies of (im) mobility of transgender sex workers in Colombia. *Annals of the American Association of Geographers*. 106(2): 422-433.
- Rossi 1955: P. H. Rossi. *Why Families Move, A Study In The Social Psychology Of Urban Residential Mobility*. Free Press, Glencoe III.
- Russell, S. T., Fish, J. N. (2016). Mental Health In Lesbian, Gay, Bisexual, And Transgender (LGBT) Youth. *Annual Review Of Clinical Psychology*. 12: 465-487.
- Sağdıç, M. (2014). Üniversite Öğrencilerinin İstanbul'a İlişkin Algılarının Şehir İmajı Açısından Analizi. *Electronic Turkish Studies*. 9(2).
- Salihoğlu, T., Türkoğlu, H. (2019). Konut Çevresi ve Kentsel Yaşam Kalitesi. *Megaron*. 14.
- Saunders, P., Williams, P. (1988). The Constitution of the Home: Towards a Research Agenda. *Housing Studies*. 3(2): 81-93.
- Saraç, S. (2013). *Toplumsal Cinsiyet. İçinde Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları*. Der. Lerzan Gültekin, Atılım Üniversitesi Yayınları, 27-32. Ankara.
- Saral-Çiloğlu, B. (2023). *Kadınların Kentsel Çevre ve Güvenlik Algısı: Bornova (İzmir) Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 96 sayfa.
- Sarason, S. B. (1974). *The Psychological Sense Of Community*. San Francisco.
- Scannell, L., Gifford, R. (2010). Defining Place Attachment: A Tripartite Organizing Framework. *Journal Of Environmental Psychology*. 30: 1-10.
- Selek 2001: Selek, P. *Maskeler, Süvariler, Gacılar, Ülker Sokak: Bir Aitkültürün Dışlanma Mekânı*. İstanbul: Ayizi Yayınları.

- Sert, D., Turkmen, F. F. (2022). Gender, Mobility, And Displacement: From The Shadows To Questioning Binaries. In Oxford Research Encyclopedia Of International Studies.
- Shelton, J. (2015). Transgender Youth Homelessness: Understanding Programmatic Barriers Through The Lens Of Cisgenderism. *Children And Youth Services Review*. 59: 10–18.
- Shelton, J. (2016). Reframing Risk For Transgender And Gender-Expansive Young People Experiencing Homelessness. *Journal Of Gay & Lesbian Social Services*. 28(4): 277–291.
- Shelton, J., Dechants, J., Bender, K., Hsu, H. T., Maria, D. S., Petering, R., Barman-Adhikari, A. (2018). Homelessness And Housing Experiences Among LGBTQ Young Adults İn Seven US Cities. *Cityscape*. 20(3): 9-34.
- Shelton, J., Wagaman, M. A., Small, L., Abramovich, A. (2018). “I’m More Driven Now”: Resilience And Resistance Among Transgender And Gender Expansive Youth And Young Adults Experiencing Homelessness. *International Journal Of Transgenderism*. 19(2): 144-157
- Sözer, A. N. (1988). İzmir: Ege’nin Metropolü. *Ege Coğrafya Dergisi*. 4:1-18
- Speare, A. Jr. (1974). Residential Satisfaction As An Intervening Variable İn Residential Mobility. *Demography*. 11: 173-188.
- Sirkeci, İ. (2020). “Göç Meselesi”. Göç Meselesi, Doğu Batı Yayınları. *Pasajlar Sosyal Bilimler Dergisi*. 2(5): 11-34
- Siyah Pembe Üçgen (2013). *80’lerde Lubunya Olmak* (Yayına Hazırlayan: E. Gürsu) 2. Baskı. Siyah Pembe Üçgen Tarih Dizisi-1. İzmir
- Siyah Pembe Üçgen (2013). *90’larda Lubunya Olmak* (Yayına Hazırlayan: Y. Cingöz, E. Gürsu) 1. Baskı. Siyah Pembe Üçgen Tarih Dizisi-2. İzmir
- “Siyah Pembe Üçgen İzmir Derneği” 6 Kasım 2009. <https://lgbti.org/siyah-pembe-ucgen-izmir-dernegi/> (Son erişim 05/05/2020)

- Sulu, B. 2007. "İzmirli travesti ve transeksüeller örgütlendi" **KaosGL LGBTİ+ Haber Portalı**. 24/12/2007 <https://kaosgl.org/haber/izmirli-travesti-ve-transeksueller-orgutlendi> (Son Erişim: 03/09/2024)
- Südaş 2019: Südaş, İ. *Şehirden Kopuş Mu?: Değişen İzmir'de Köylere Göç*. Ege Üniversitesi Yayınları. İzmir.
- Südaş, İ. Mutluer, M. (2013). "Beşerî ve Ekonomik Özellikleri Açısından İzmir", **Prof. Dr. Asaf Koçman'a Armağan Kitabı** (Ed. E. Öner), Ege Üniversitesi Yayınları. İzmir
- Südaş, İ., Kaba, B. (2024). "Yabancı Turist Kadınlara Yönelik Cinsel Şiddet Haberleri Üzerine Mekânsal Bir Değerlendirme", Gözde Emekli (Ed.), **Cumhuriyet'in 100. Yılında Turizm Coğrafyasının Güncel Konuları** içinde (s. 223-249). Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 229. İzmir.
- Sürgevil ve Sürgevil 2010: O. Sürgevil, S. Sürgevil. "Farklı Nesiller ve İzmirli Algısı", *İzmirli Olmak Sempozyum Bildirileri*, 22-24 Ekim 2009, İzmir.
- Solak, S. S. G. (2017). Mekân-Kimlik Etkileşimi: Kavramsal ve Kuramsal Bir Bakış Space-Identity Interaction: a Conceptual and Theoretical Overview. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 6(1): 13-37.
- Stokols, D., Shumaker, S. A. "People in Places. A Transactional View of Settings", **In Cognition, Social Behavior and The Environment**, Ed. J. Harvey, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Hillsdale, 1981, pp. 441-448.
- Soybakış, O. (2019). "Kamusal Alanda Saklambaç: İstanbul'da Eşcinsel Ve Biseksüel Erkeklerin Mekânsal Sosyalleşmesi". *Cenk Özbay, Ayşecan Terzioğlu (Der.)*, İçinde **Türkiye'de Cinsiyet Kültürleri**, 267-280.
- Soydan 2020: S. Soydan. *Ah Bu Sevda! - Türk Edebiyatında "Öteki" Cinsellik Öyküleri 1872-1928*. Sel Yayıncılık.
- Şah, U. (2015). Cinsiyetsizliği Konuşmak. *Eleştirel Psikoloji Bülteni*. 6(1): 134-145.
- Şahin, G. (2020). Evdeki Yabancıdan Yabancıya Evine: Göçebe Bir Yabancıya Kadın-Oluş Öyküsü. *Feminist Tahayyül Araştırmaları Dergisi*. 1(2): 226-262.

- Şahin, S.(hızl.). (2016). Sağlık Bakanlığı İçin LGBT Hakları El Kitabı. M. Köylü (Ed.). *KAOS GL Dergisi*. Ankara.
- Şekeroğlu, B., Öztop, H. (2020). Ailelerin Konut ve Çevresel Kalite Memnuniyetine Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 38(3): 585-608.
- Şen, B., Şen, A. A. (2015). İstanbul'un Öteki Yüzü ve Araftakiler: Suriçi İstanbul'da Göç, Yoksulluk Ve Göçmen Mekânları. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (21): 31-58.
- Şenyurt, Ö. Y. (2001). *Konut Pazarlamasında Tüketicinin Satın Alma Davranışları ve Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 146 sayfa.
- Şimşek, K. O. (2022). *Seks İşçilerinin Sağlık Haklarının Değerlendirilmesi: Hak İhlallerine Bakış*. Uzmanlık Tezi. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi. İstanbul. 122 sayfa.
- Tar, Y. (2022). "İzmir'de Polis ve Bekçi El Ele Trans Kadınlara İşkence Yapıyor!" Sena Yazıbağlı ile roportaj. 18/07/2022. **Kaosgl**. <https://kaosgl.org/haber/izmir-de-polis-ve-bekci-el-ele-trans-kadinlara-iskence-yapiyor> (Son erişim: 10.01.2024)
- Taş, B., Türkan, O. (2016). Üniversite Öğrencileri İkametgâh Durumu ve Şehir İlişkileri: Çankırı Örneği. *Journal Of International Social Research*. 9(47).
- Tekeli 2011: İ. Tekeli. *İzmir'in Farklılığı Üzerinde Düşünenin Değişik Yolları, Kent, Kentli Hakları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm Yazıları*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tekin, H. (2006). Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme. *İstanbul University Journal Of Sociology*. 3(13): 101-116.
- Tektaş, E. E. (2021). *Üniversitelerde Trans+ Öğrencilere Yönelik Ayrımcılık Raporu*.
- Tremblay, M. (Ed.) (2019). *Queering Representation: Lgbtq People And Electoral Politics In Canada*. Vancouver, B.C.: Ubc Press.

- Tosun, E. K., Fırat, Z. (2012). Kentsel Mekândaki Değişimler ve Kişilerin Konut Tercihleri: Bursa Örneği. *Business And Economics Research Journal*. 3(1): 173-195.
- Tuan, Y-F. 1976. Humanistic Geography. *Annals Of The Association Of American Geographers*. 66(2): 266-276.
- Tuan 1977: Y-F. Tuan. *Space And Place: The Perspective Of Experience*. University Of Minnesota Press. London.
- Turan, E. (2011) Bir Zamanlar Lubunistan. Ajanstabloid. Son Erişim Tarihi: 15.08.2024 <http://www.ajanstabloid.com/bir-zamanlar-lubunistan>
- Tuncer, S. (2012). Beşeri Coğrafyaya Feminist İtirazlar. *Feminist Eleştiri Dergisi* 4(1): 79-90.
- Türker 2016: O. Türker. *Pera 'dan Beyoğlu 'na: İstanbul 'un Levanten ve Azınlık Semtinin Hikâyesi*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Türkoğlu, H. D. (1997). Residents' Satisfaction Of Housing Environments: The Case Of Istanbul, Turkey. *Landscape and Urban Planning*. 39: 55-67.
- Twigger-Ross, C. L., Uzzell, D. L. (1996). Place And Identity Processes. *Journal Of Environmental Psychology*. 16(3): 205-220.
- Tyner, J.A. (2013). Population Geography I: Surplus Populations. *Progress in Human Geography*. 37(5): 701-711.
- Tyner, J.A. (2015). Population Geography II: Mortality, Premature Death, And The Ordering Of Life. *Progress in Human Geography*. 39(3): 360-373.
- Ulubay, S., ÖNAL, F. (2022). Göç Tartışmaları Bağlamında Yabancılaşmanın Kaynağı Olarak Mekân. *Megaron*. 17(2): 264-273.
- Uluslararası Af Örgütü. (2011). *'Ne bir Hastalık ne de Bir Suç' Türkiye 'de Lezbiyen, Gey, Bisekseül ve Trans Bireyler Eşitlik İstiyor*. London: Uluslararası Af Örgütü Yayınları.
- Uslu, Niyaz. (2022). *Kent Hakkı Bağlamında Transların Cinsiyet Kimliği Deneyimleri: Pakistan-Lahor, İstanbul Karşılaştırması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul. 313 sayfa.

- Uşma, G., Akıncı, N. F. (2021). Konut Yapılarında Kullanıcı Memnuniyeti Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Journal of Academic Social Science Studies*. 14(86).
- Urry 2007: J. Urry. *Mobilities*. Polity Press.
- Uyan-Semerci ve Erdoğan 2021: P. Uyan-Semerci, E. Erdoğan. *Toplumsal Araştırma Yöntemleri İçin Bir Rehber: Gereklikler, Sınırlılıklar ve İncelikler*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Valentine, G. (1989). The Geography of Women's Fear. *Area*. 21(4): 385-390.
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. İstanbul *Journal of Sociological Studies*. (35): 29-56.
- Weidemann, S. Anderson, J. (1985). "A Conceptual Framework For Residential Satisfaction. I. Altman", C. Werner (Ed.), **Home Environments**. Plenum Press, 153-183.
- Woldoff, R. A. (2002). The Effects Of Local Stressors On Neighborhood Attachment. *Social Forces*. 81(1): 87-116.
- Wolpert, J. (1965). Behavioral Aspects Of The Decision To Migrate. *Papers In Regional Science*. 15(1): 159-169.
- Worthen, M. G. F. (2020). A Rainbow Wave? Lgbtq Liberal Political Perspectives During Trump's Presidency: An Exploration Of Sexual, Gender, And Queer Identity Gaps. *Sexuality Research And Social Policy*. 17: 263–284
- Yasak, Ü. (2014). *Türkiyede Kent İçi İkametgâh Hareketliliğine Bir Örnek: Uşak Kenti*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara. 205 sayfa.
- Yaylalı-Yıldız, B., İpek-Ek, F., Can, I. (2018). Transformation in a housingdesign story: Reading the spatial typologies of apartment projects in Hatay-Izmir. *A|Z ITU Journal of the Faculty of Architecture*. 15(3): 123–137
- Yüzgün 1986: A. Yüzgün. *Türkiye 'de Eşcinsellik*. Hüryüz Yayınları, İstanbul.
- Yıldırım-Erniş, İ, I. (2012). *Fiziksel Elemanların Yüzer Yapılarda Mekân Algısına Olan Etkileri: Çevre ve İnsan Davranışı İlişkisi Bağlamında İrdelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İzmir. 267 sayfa.
- Yılmaz 1998: A. K. Yılmaz. *Erkek ve Kadında Eşcinsellik*. İstanbul: Özgür Yayınları.

- Yılmaz, C. (2016). Şehir İçi İkametgâh Hareketliliği - II; Samsun'da Şehir İçi Göçler Ve Sonuçları. *Bütünşehir Dergisi*. 8: 12-16.
- Yılmaz-Esencan, T., Kızılkaya-Beji, N. (2015). Günümüze Değın Cinsellik Konusunda Yapılan Çalışmaların İrdelenmesi (Derleme). *Androloji Bülteni*. 17(63): 301-310.
- Yılmaz, G. (1989). HIV İnfeksiyonlu Kişilerin Risk Gruplarına Göre Dağılımları ve HIV İnfeksiyonu Tanısında Çeşitli Serolojik Yöntemlerin Karşılaştırılması. Tıpta Uzmanlık Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul. 97 sayfa.
- Yılmaz, G. H. (2019). *Gökkuşğunın Görünmeyen Yüzü: Seks İşçisi Transseksüel Bireylerle İlgili Fenomenolojik Bir Çalışma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İzmir. 120 sayfa.
- Yılmaz, V., Göçmen, İ. (2016). Denied Citizens of Turkey: Experiences of Discrimination among LGBT Individuals in Employment, Housing and Health Care. *Gender, Work & Organization*. 23(5): 470-488.
- Yılmaz, V., Demirbaş, H. B. (2015). Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Lezbiyen, Gey, Biseksüel ve Trans (LGBT) Hakları Gündeminin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi: 2008-2014. *Alternative Politics/Alternatif Politika*. 7(2): 230-256.

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının her cümlesinde üzerine birlikte düşündüğümüz, akademik hayatımda rastlamadığım bir tarzda danışmanlığı olan ve beni hiç yılmadan, sabırla, özenle yönlendiren danışmanım Doç. Dr. İlkey SÜDAŞ'a teşekkür ederim. Kötü zamanlarımda ya da motivasyonumun düştüğü anlardaki desteği sayesinde, tekrar “dirilip”, bu çalışmayı ortaya çıkarabilmek için emek harcadım. Kendisine defalarca kez teşekkür ederim.

Çalışmam sürecinde dönem arkadaşlarım Ayşe İZCİ ve Reyhan DEĞİRMENCİ'ye motivasyonumu güçlendirdikleri için teşekkür ederim.

Yüksek lisans ders dönemimde “Feminist Teoriler” dersiyle ufku açan ve kadın çalışmalarına olan inancımı tazeleyen Prof. Dr. Nilten GÖKÇEN'e teşekkür ederim.

Çalışmam süresince hem bakış açıma katkı sunan hem de bana olan inançlarıyla beni yüreklendiren, başta İzmir LGBTİ+ hareketi aktivistleri olmak üzere, Türkiye'deki LGBTİ+ hareketine emek veren tüm aktivistlere teşekkür ederim.

Anneme, babama ve kız kardeşlerime bana olan inançları için teşekkür ederim.

Çalışmamda emeği geçen ve deneyimlerini paylaşan bütün trans kadınlara ise ayrıca teşekkür ederim. Trans kadınlar zaman zaman evlerini açıp, zaman zaman “güllüm”leriyle neşelendirip, ne kadar doğru bir iş yaptığımı bana hep hatırlatır konumda oldular. Bu çalışmamı nefret suçu mağduru olan ve çeşitli sebeplerden dolayı bu dünyadan göç eden trans kadınlara armağan ediyorum.

Anınız ve devriniz daim olsun!

ÖZGEÇMİŞ

İlköğrenimimi Sarıkamış'ta, Orta öğrenimimi Erzurum'da tamamladım. 2014 yılında Erzurum Lisesi'nden mezun oldum. Aynı yıl Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde üniversite eğitimime başladım. Üniversite eğitimimden sonra çeşitli sektörlerde iş deneyimlerim oldu. 2021 yılında Ege Üniversitesi Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimime başladım.

Akademik Çalışmalar:

- NAR, Y., ATLIĞ, E. "Türkiye'de Transseksüel Kadınlar Üzerine Yazılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi", **I. Uluslararası Ege Sosyal Bilimler Lisansüstü Öğrenci Kongresi Bildiriler Kitabı**. 1-3 Haziran 2022. İzmir. 330-340.
- NAR, Y., SÜDAŞ, İ. "The City As A Riskscape: Residential Mobility and Spatial Experience of Transgender Women in the City of İzmir", **Ege University 19th International Cultural Studies Symposium**. May 08-10, 2024. İzmir. 88.